

M. SUNULLAH ARISOY

TÜRK HALK ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni: fahri karagözoğlu

BİLGİ YAYINLARI

ANTOLOJİ VE SÖZLÜK DİZİSİ

20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi

İlhami SOYSAL

Divan Şiiri Antolojisi

Halil Erdoğan CENGİZ

Halk Şiiri Antolojisi

M. Sunullah ARISOY

Dünya Mizahından Seçmeler

Münip KORUYAN (çev.)

Türk Mizah Hikayeleri Antolojisi

Mehmet SEMİH

Karşılıklar (Özleştirme) Kılavuzu

Neşe ATABAY -Ayla BAYAZ

Osmanlıca -Türkçe Sözlük (Açıklamalı Hukuk ve Sosyal Bilimler Sözlüğü

(M. E. B. Talim ve Terbiye Kurulu'nun 1.7.1992 gün ve 3995 sayılı yazısı

ile öğrencilere tavsiye edilmiştir.)

Şakir ALTAY

Müzik Kılavuzu (M. E. B. Talim ve Terbiye Kurulu'nun 1.7.1992 gün

ve 3995 sayılı yazısı ile öğrencilere tavsiye edilmiştir.)

Faruk YENER

dizgi : font matbaacılık ve tanıtım hizmetleri

tel : 230 30 30

baskı : cantekin matbaacılık yayıncılık ticaret ltd. Őti.

tel : 231 38 57 -231 38 58

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

13. YÜZYIL

Aşık Paşa

Yunus Emre

14. YÜZYIL

Hacı Bayram Veli

Sait Emre

15. YÜZYIL

Abdurrahim Tırsi

Balım Sultan

Ebu Hamid

Emir Sultan

Eşrefoğlu Rumi

İbrahim Tennuri

Kaygusuz Abdal

Muhyi

16. YÜZYIL

Armutlu

Aşık Garip

Aşık Kerem

Azmi Baba

Bahşi

Geda Muslu

Hatayi

Hayali

İdris-i Muhtefi

Kazak Abdal

Köroğlu

Kul Hüseyin

Kul Mehmet

Muhiddin Abdal

Nizamoğlu

Ozan

Öksüz Dede-Öksüz Aşık

Pir Sultan Abdal

Teslim Abdal

Usuli

Üftade

Ümmi Sinan

17. YÜZYIL

Aşık

Aşık Ömer

Benli Ali

Davudoğlu

Dedemoğlu

Ercişli Emrah

Gaybı Sun'ullah

Gedayi

Gevheri

Haki

Hüseyni

Karacaoğlan

Katibi

Kayıkçı Kul Mustafa

Kul Budala

Kul Himmet

Kul Nesimi

Kuloğlu

Mısri Niyazi

Tamaşvarlı Gazi Aşık Hasan

18. YÜZYIL

Aşık Abdi

Aşık Ali

Aşık Halil (Bursalı)

Aşık Kamil

Aşık Süleyman

Balasan

Hocaoğlu

Kabasakal Mehmet

Levni

Mecnuni

Meftuni

19. YÜZYIL

Aşık Celali

Aşık Kemali

Aşık Şenlik

Aşık Veli

Bavburtlu Zihni

Dadaloğlu

Deli Boran

Dertli

Erzurumlu Emrah

Harabi

Kemter Baba

Mesleki

Minhaci

Muhibbi

Ruhsati

Sefil Ali

Serdari

Sevrani

Sivaslı Sıtkı

Sümmani

Tokatlı Aşık Nuri

20. YÜZYIL

Aşık Ali İzzet Özkan

Aşık Dursun Cevlani

Aşık Hüseyin Çırakman

Aşık İhsani

Aşık Mahzuni Şerif (Berçenekli)

Aşık Nesimi Çimen

Aşık Talibi

Aşık Veysel

Derdiçok

Habib Karaaslan

Kağızmanlı Hıfzı

Mehmet Çakırtaş

Müdami (Posoflu)

Yusufelili Huzuri

Ağıtlar

Maniler

Ninniler

Türküler

Dizin 1

Dizin 2

Sözlük

Kaynakça

ÖNSÖZ

Rahmetli Ataç Usta, “antoloji”yi atmış yerine “güldeste”

demişti. “Güldeste” sözcüğü bir süre tutar gibi olduysa da, yerine bir türlü oturamadı; zaman zaman yazılarda kullanılır oldu, sonra da -sanırım-unutuldu, gitti. O yıllarda, “Yeni Türk Şiiri”ni kapsayacak bir “antoloji” yapmaya durmuştum, adını “Deste. Yeni Türk Şiiri: I” koymuştum (Kaynak Yayınları, 1953). Demek, aradan otuz iki yıl geçmiş. Az zaman değil. Neden “Güldeste” değil de, yalnızca “deste”? Doğrusunu isterseniz, şimdi bunun nedenini açık seçik çıkaramıyorum. Olabilir ki “gül” sözcüğü ürkütmüştür beni!

O yıllarda -genciz elbette!-Ataç Usta, bir Osmanlıca sözcüğe Türkçe karşılık önerdi mi, önünü ardını, sağını solunu arayıp taramadan o yeni sözcüğe sarıldığımızı, hiç olmazsa sarılmak istediğimizi neden söylemeyelim?

Sonraları öğrendik ki “deste” de Türkçe değil! “Dest” Farsça bir sözcük, “el” demek oluyor; “deste” de bir anlamıyla “demet, tutam, takım” anlamına geliyor. Demek, bilerek değil ama seziyle olacak “Güldeste”nin “gül”ünü atıp, “Yeni Türk Şiiri” antolojisine “Deste” demem de buradan kaynaklanıyor olmalı.

“Antoloji” sözcüğü de vapma bir sözcük anlaşılan.

Sözlüklerin dediğine bakılırsa, Yunanca “anthos” ile “legein”i

birleştirmişler -Fransızlar olacak-“antoloji” yapmışlar.

“Anthos” sözcüğü “çiçek” demekmiş. “legein” de “seçmek”

anlamına geliyor. “Çiçek seçmek!”

Ama “Antoloji”yi “çiçek seçmek” anlamında da kullanmamışlar, sözlüklerin tamamına göre “Ozanların, yazarların, bestecilerin yapıtlarından alınmış seçme parçalardan oluşan yapıt” anlamını yüklemişler, öyle de uygulamışlar.

Yalnız burada bir noktaya dikkat etmek gerekiyor sanıyorum: İster “antoloji” diyelim, ister “göldeste” diyelim, ister “seçme” diyelim, sözcüğün kökeninde bir “çiçek” var. Yani şöyle böyle bir “seçme” değil yapacağınız. Bir “çiçek tarlası”ndan, “çiçek”lerin içinden “çiçek” seçeceksiniz! İşin, asıl güç yanı da burası değil mi!

“Antoloji” düzenlemede, işin bir başka güç yanı da şu olsa gerek:”Antoloji” yansız bir çalışma mıdır? Değildir bence. Kişi adlarında olabildiğince yansız davranmaya çalışsanız bile, o kişilerin yapıtlarından yapacağınız seçmeler, döner dolaşır, seçmeyi yapanın beğenisine, eğilimine gelir dayanır. Ozanın, yazarın, öykücünün, romancının adı üzerinde birleşebiliriz de, sizin seçtiklerinizle, benim seçtiklerim, sonunda bir bakarsınız ki, başka başkadır. Bunda bence, şaşılacak bir yan da olmasa gerek.

Tam tersine, bu sonuç, “seçme”yi yapanın, bir bakıma, doğal hakkıdır, eski deyimle “takdir hakkı”dır. İşte burada, kişisel beğeni, eğilim, istesenez de istemesenez de, kendiliğinden ağırlığını ortaya koyuyor.

Ne var ki, -konumuz şiir olduğuna göre -kimi ozanların

“olmasa olmaz” şiirleri vardır. O şiirler, ozanın kendi malı olmaktan da çıkmış sayılır artık, halkın, kamunun malı olmuştur.

O tür şiirlere yer vermezseniz, seçtiklerinizin eksikliği

çıkart orta yere. O şiirleri çok beğenmeseniz, çok sevmesiniz

bile antolojinize almak zorunluğunu duyarsınız. Buna bir

çeşit kamuoyu baskısı da denebilir mi?

Bu açıklamayı, elinizdeki şu kitabın genel bir değerlendirmesini

yapmaya durduğunuzda, size yardımcı olabilir umuduyla yaptım.

Elden geldiğince yansız bir çalışmadır bu. Ozanların seçiminde de,

seçilen ozanlardan seçilmiş şiirlerde de. Ama hiç kuşkusuz, bütün bu

seçimlerde seçenin kişisel beğenisinin, değerlendirmesinin, eğiliminin

ağır bastığı da görülecektir. Bu tür bir çalışmanın başka türlü

olabileceğini de, doğrusu, hiç sanmıyorum.

“Antoloji”leri çeşitli yöntemlerle düzenleme olanakları

var. Biri ötekinden daha doğrudur da denemez. Bu “antoloji”de

şu yöntemlerle yola çıkıldı:

1) “Halk Şiirimiz” 13. yüzyıldan bugüne, yüzyıllara göre

ayrıldı önce.

2) Her yüzyıl içinde yaşayıp da “antoloji”de yer alması

uygun görülen ozanların, adları abecesel olarak sıralandı.

3) Halk Şiirimiz’de şiirlerin ayrı ayrı adları yok bilindiği

gibi. Bu “antoloji”den önce de uygulanmış bir yöntemi uyguladık.

Şiirlerin birinci dizelerini, şiirin adı yaptık. Arandığında

bulunmasına kolaylık olur düşüncesiyle. Ozanlarınca şiirlerine ad verilmişse -ki bu daha çok 20. yüzyıldadır -o adları olduğu gibi kullandık.

4) Her ozanın yaşamöyküsünü, bulunabilen belgelere, bilgilere göre, şiirlerinin başında özetledik. Bu konuda tek kaynakla yetinmemeye çalıştık. Çeşitli kaynaklardaki değişik yaşam bilgilerini de, özetlemeyi doğru bulduk. Böylece, halk ozanlarının yaşamlarıyla ilgili bilgilerimizin azlığı da, çelişikliği de kendiliğinden ortaya çıktı.

5) Ozanların yaşamöykülerini özetlemekle yetinmedik. Özellikle, “Halk Şiirimiz”in önemli, etkin kişilikleri olan ozanlarla ilgili yorumlarımızı, değerlendirmelerimizi de özetle sunmaya çalıştık. Böylece, yaşamöyküleri aktarmacılığından, bir ölçüde de olsa, daha ileri, daha yararlı bir adım atmaya çalıştık.

6) Şiirlerde, yüzyıllar ilerledikçe, dilde de Osmanlıcanın etkileri giderek yoğunluk kazanıyor. Bunda, dinsel eğitimin, köy-kent ilişkilerinin, daha başka etkenlerin ağırlık kazandığı da gözleniyor: Kimi sözcükler yerel, özel nitelikler taşıyor.

Bunların anlamlarını, özellikle şiirlerde kullanılan anlamlarını okura aktarmak gerekirdi.

Bunun için, uygulanagelen bir yönteme bağlı kaldık, kitabın sonuna bir “Sözlük” ekledik.

7) Bu “antoloji”nin düzenlenmesinde yararlandığımız yapıtları “Kaynakça” adıyla, ayrı bir bölüm olarak kitabın sonuna koyduk.

8)Arama bulma kolaylığı sağlamak için kitabın başına

“İçindekiler” koymakla yetinmedik. Kitabın sonuna da biri abecesel olarak ozan adlarını, öteki de yüzyıllara göre ozanlar ve şiirlerin ilk dizelerini gösteren iki dizin koyduk.

9) “Antoloji”de ozanların “olmazsa olmaz” şiirlerinin dışında, şimdiye dek başka “antoloji”lerde yer almamış, ama o ozanları temsil edebileceğine inandığımız değişik örnekler sunmaya özen gösterdik. Böylece okur, ozanların az gördüğü ya da görme, okuma olanağı bulamadığı değişik şiirleriyle karşılaşsın istedik.

10) Ozanların birbirlerine çok benzeyen şiirlerine özellikle yer vermeye çalıştık. Böylece ozanların birbirlerinden ne biçimde, ne oranda etkilendiklerini sergilemek istedik. Halk şiirimizdeki “Dedim-Dedi”li şiirler, bu etkileşimin en belirgin örnekleridir. Bunları da dipnotlarda gösterdik.

11) Her çağdan geleceğe birkaç yazıneri kalıyor. Bu gerçek. “Halk Şiirimiz”de de bu böyle. İşin doğrusuna bakarsanız 13. yüzyıldan günümüze “Halk Şiirimiz”in doruk noktaları da öyle çok değil. Nerden baksanız iki elin parmak sayısını ya geçer, ya geçmez.

Bu ozanlar çağlarında da, çağlarından sonra da etkenliklerini sürdürebilmiş büyük ozanlardır. Ama bir yazın yalnızca “büyük”ler birikimi midir? Yaşadığı dönemde, pekala, bir ölçüde de olsa etkenlikleri olan, güzel şiirler söylemiş, yerinde yaklaşımlar yapmış,

halk şiirine sesiyle, sözüyle katkılarda bulunmuş birçok ozan var.

Bunların çoğunun “Cönk”lerde “mecmua”larda kaldığını, gün yüzüne çıkamadığını söylemek yanlış olmaz. Elbette bu alanda çalışmak çok güç, büyük emek isteyen bir iş. Ama, çeşitli uzmanların yıllar süren arama taramalarıyla ortaya çıkmış ozanların yalnız bilinen bir bölüğünün “antoloji”lerde yer alması, ötekilere karşı yapılmış bir haksızlık olmaz mıydı?

Bu soruyu çıkış noktası yaptık. Doruk’ların ötesinde elden geldiğince, en azından aynı değer ölçüsünde, çizgisinde olup da, birçok “antoloji”lerde yer almayan ozanlara yer vermeği yeğledik. Böylece, okurlara daha değişik kadroyla oluşan bir “antoloji” sunmak istedik.

Bu arada şu açıklamayı da yapmalıyız: “Halk Şiirimiz”i gizemci şiirimizle, bu şiirin temsilcileriyle birlikte sunmaya çalıştık. Gizemci yazının ayrı bir dal olduğu da ileri sürülebilir. Ne var ki, Türk gizemci halk ozanlarının, halktan kopuk olduğunu da sanmıyorum. Onlar da halkla bütünleşmiş kişiler, gibi geliyor bana. Böyle olunca da, “Halk Şiirimiz”e genel bir bakış anlamını taşıyacak olan böyle bir “antoloji”de gizemci ozanları ayırmayı doğru bulmadım. Özellikle onların yaşamı “halk” tanımına en yakın olanı.

Bu “antoloji”, bir başka noktayı da ortaya çıkarıyor bana göre. Benim isteğime bağlı değil bu, kendiliğinden, ozanların kimliğinden, kişiliğinden gelen, doğan bir sonuç gibi.

Özellikle gizemci ozanların büyük çoğunluğu Alevi-Bektaşî.

Halk ozanlarının büyük çoğunluğu Doğu Anadolu kesiminden. Ya da Güney Anadolu kesiminden. Ozanların çoğunun yaşamlarıyla ilgili yeterli bilgiler yok ama olsa da, bu sonucu ne ölçüde etkileyebilecek bilemiyorum.

Bir başka önemli nokta da 20. yüzyıl halk şiirimiz. Bakın “antoloji”nin bu bölümüne. Bence, en zayıf kesimi bu. 20. yüzyıl halk şiirimizde önde gelen kişi, gene de Aşık Veysel.

Özellikle son yıllarda yetişen, sözlüden yazılıya geçmiş halk ozanlarımızın bir çıkmazda olduğu da ortaya çıkıyor. Kırsal kesimden kente yönelişin yoğunlaştığı, siyasal ortamın iyice karmaşıklaştığı bir dönemin, etkisiz ürünleriyle karşılaşılıyor çoğunlukla. Bu konu üzerinde de, daha genişçe durulmalı, daha sağlıklı sonuçlara varılmaya çalışılmalıdır.

Yedi yüzyıllık “Halk Şiirimiz”in belirgin örnekleriyle, topluca tanıtılması amacıyla olan bu “antoloji”de asıl emek benim değil. Asıl emeği “antoloji”nin ortaya çıkmasını sağlayan, bellibaşlıları “Kaynakça”da gösterilen uzmanların, yıllar süren -hem de bıkip usanmadan süren -çalışmalarında aramak, elbette, haktanırlığın doğal gereğidir. O çalışmalar olmasaydı, bu “antoloji” nasıl düzenlenebilirdi? O bakımdan, bu “antoloji”ye kaynaklık edenlere teşekkürüm sonsuzdur.

Eksiklikler, kusurlar, değerlendirme yanlışlıklarının sorumluluğu, kuşkusuz benim; “Halk Şiirimiz”in 13. yüzyıldan bugüne serüvenini özetleyebilmişse bu “antoloji”, o, Türk halkının yüreği, dileği, özlemi,

isteği, umudu olmuş halk ozanlarımızın bir başarısıdır.

Varsa -ki vardır -kusurumuz affola!

Kuşadası, Karaova: 17.4.1984

M. Sunullah Arısoy

13. YÜZYIL

AŞIK PAŞA

YUNUS EMRE

AŞIK PAŞA

AŞık Paşa, Kırşehir’de doğmuş gene Kırşehir’de ölmüştür (1272-1333).

Ünlü bir soydan gelir. Cengiz’in ordularından kaçarak Horasan’dan Anadolu’ya gelen, sonra da Kırşehir’e yerleşen ünlü gizemci (mutasavvıf) Baba İlyas’ın torunudur. Baba İlyas’ın Selçukluların parçalanması sırasında Konya’da emirlik yaptığı, siyasal olaylara karıŐtıęı, Birinci Osman’a hizmet ettiği söylenir.

AŞık Paşa’nın babası da din ulularından sayılan Muhlis Paşa’dır. AŞık Paşa’nın asıl adı Ali’dir. Takma adı “AŞık”tır, “paşa”lık da bu sözcüğün “ilk çocuk” anlamına gelmesinden verilmiŐtir. Eldeki bilgilere göre, AŞık Paşa Türk ulusçuluğunun bilincinde, Türkçenin önemli, zengin bir dil olduğuna inanan, bu uğurda çalışan bir kişidir. Onun, Türk diline kimseler bakmaz idi Türklere hergiz gönül akmaz idi Türk dahi bilmez idi bu dilleri İnce yolu ol ulu menzilleri dizelerinin, bundan yaklaşık yedi yüzyıl önce söylenmiş olması, AŞık Paşa’nın Türklük bilincini, Türkçecilik açısından yaklaŐımını açıkça ortaya koymaktadır.

AŞık Paşa, “din uluları” yetiştiren bir aileden gelmiş olduğu için, aldığı ailesel eğitimin, görgünün, geleneğin doğal sonucu olarak gizemci bir ozan olmuştur. Gizemciliğin (tasavvufun) Anadolu’da yayılması konusunda etkin çalışmalar yaptığı anlaşılıyor. Kimi kaynaklar, AŞık Paşa’nın küçük yaşta Hacı Bektaş’ı da tanımiŐ olabileceği üzerinde duruyorlar.

AŞık Paşa hece ölçüsünün yanısıra aruz ölçüsünü de kullanmıştır. Ama gizemciliği savunan Şiirlerinin büyük çoğunluğunu hece ölçüsüyle, Türkçeye

özen göstererek yazdığı anlaşılıyor.

Aşık Paşa'nın en ünlü yapıtı "Garipname"dir. 1329 yılında yazılmıştır.

Aşık Paşa bu yapıtında, Anadolu Türklerine gizemciliği öğretmek amacını gütmüştür. Aruz ölçüsüyledir. On iki bin "beyit"lik bir yapıttır. Yapıtın öğreticilik yanı ağır bastığı için, bir sanat yapıtı olmaktan çok, bir öğretici yapıt olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca "Garipname"nin, Süleyman Çelebi'nin "Mevlid" adlı yapıtını etkilediğini de belirtmek gerekir.

Aşık Paşa'nın şiirlerinde Yunus Emre'nin açık etkilerini görme olanağı da vardır. Abdülbaki Gölpınarlı 67 şiirini derlemiş ve 1961'de yayımlanan "Yunus Emre ve Tasavvuf" kitabına almıştır.

Aşık Paşa'nın, Fakr-name, Vasef-ı Hal, Hikaye ve Kimya Risalesi adlı dört mesnevisini de Agah Sırrı Levent yayımlamıştır (1953, 1954).

HER KİM BANA AĞYAR İSE

Her kim bana ağyar ise

Hak Tanrı yar olsun ona

Her kancaru varır ise

Bağ u bahar olsun ona.

Bana ağı sunan kişi

Şehd ü şeker olsun işi

Kolay gele müşkül işi

Eli erer olsun ona.

Acı dirliğim isteyen

Tatlı dirilsin dünyada

Kim ölümüm ister ise

Bin yıl ömür olsun ona.

Her kim diler ben har olam

Düşman elinde zar olam

Dostları şad u düşmanı

Dost maşuk yar olsun ona.

Ardımca taşlar atanı

Hak tahta ağdırsın onu

Önüme kuyu kazanı

Güller nisar olsun ona.

Her kim diler ise benim

Ol dostumdan ayrıldığım

Gözlerinden hicap gitsin

Dizar ıyan olsun ona.

Bu Muhlis oğlu Paşa'nın

Güldüğün istemiyenin

Ağladığım istiyenin

Gözüm pınar olsun ona.

.....

BENDEN Mİ BANA BU ELEM

Benden mi bana bu elem

Aşktan mı yoksa derd ü gam

Bunca bela cevr ü sitem

Bilsem nedendir bilmezem

Canan olursa ger nihan

Kalmaya canda zerre can

Buluban bu sözü ıyan

Bilsem nedendir bilmezem.

Aşkın yürekte yarası

Pes olmuşam avaresi

Ya Rab bu derdin çaresi

Bilsem nedendir bilmezem.

Daim dilefkar olduğum

Şuride zar olduğum

Talib-i Didar olduğum

Bilsem nedendir bilmezem.

Aşık'ta bu hayret nedir

Ma'şuktaki şevket nedir

Derviş buna hikmet nedir

Bilsem nedendir bilmezem.

.....

DİLİM BÜLBÜL OLDU ÖTER

Dilim bülbül oldu öter

Ahım cana kılur eser

Türlü türlü yemiş biter

Mamur oldu bostanımız

Geçenler n'etti n'eyledi

Her birisi bir ad koydu

Leyla ile Mecnun gibi

Söyleniser destanımız

Aşk ile başım hoşdürür

Kande varsam yoldaşdürür

Yıl on iki ay sarhoşdürür

Aşktan içmiştir canımız

Muti olduk aşk haline

Bakmadık dünya malına

Girdiler erenler yoluna

Tamam oldu imanımız

Ne kaşadır ne gözedir

Meylimiz güzel yüzedir

Daima solmaz tazedir

Bu bizim gülistanımız

Kim buldu derman ecele

Görsek geri kim ki gele

Dahi gideriz ol yola

Menzildedir kervanımız

Aşık Paşa'm nice nice

Devlet anın ol göz aç

Bizden dahi gelüp geç

Bu yalancı devranımız

.....

SÖYLER İSEM BU DERDİ BEN

Söyler isem bu derdi ben

Sırrım cihana faş olur

Sakin olup oturursam

Sağmaz yüreğim baş olur

Seyrim daim senden sana

Seyranlarım senden yana

Sultandürür aşkın bana

Süvar ü hem yoldaş olur

Sen tınma Aşık ol erür

Sayruyu sağı ol görür

Serkeşleri yoldan sürür

Sakinlere ferraş olur

.....

EY PADİŞAH! EY PADİŞAH!

Ey padişah! Ey padişah!

Çün ben beni verdim sana,

Genç ü hazinem kamusu

Sensin benim önden sona.

Evvel dahi bu akl u can

Seninleydi asl iken;

Ahır gerü sensin mekan

Uş varırım senden yana

Senden sana varır yolum,

Sana seni söyler dilim,

İlla sana ermez elim,

Bu hikmette kaldım tana

Bu hikmeti kim ne bile,

Bilse dahi gelmez dile;

Bu ah ile bu zar ile

Gözüm yaşı nice dine!

Dursam seninle dururam,

Baksam seninle görürem

Her kancaru kim yürürem,

Gönlüm yönü senden yana.

Sensin bana can u cihan,

Sensin bana genc-i nihan,

Sendendürür assı, ziyan;

Ne iş gelir benden yana.

Söz söyleten dilimde sen,

Hükmevliyem içimde sen,

Alıveren elimde sen

Cümle işim önden sona.

Şöyle yakın olmuş iken,

Görmez seni bu can u ten

Kim geçiser bu perdeden,

Kim mani olur hükmüne?

Aşık sana tuttu yüzün

Unuttu cümle kendözün

Cümle sana söyler sözün

Söz söyleten sensin yine.

.....

YUNUS EMRE

13. yüzyıldan bu yana geçen yedi yüzyıl içinde, her zaman güncel kalabilmiş; yaşarlığını hiç yitirmemiş, hem halk katında, hem aydınlar arasında, hem edebiyat alanında etkinliğini sürdürmüş bir gizemci, büyük bir ozandır Yunus Emre.

Uzun süre yaşamıyla ilgili yeterli bilgiler edinilemediği için, söylencelere dayalı yaşamöyküsü sürüp gitmiştir. Bugün de, bu söylencelerin geçerliliğini yitirmediği söylenebilir. “Ermiş”lik katına ulaşmış bir kişi sayıldığı için Yunus Emre’nin yaşamının söylencelerle donatılmasını, bezenmesini de bir bakıma, doğal karşılamak gerekir.

Yakın yıllara dek Yunus Emre’nin okuma yazma bilmez bir halk ozanı olduğu sanılıyordu. O’na “ümme” denişinin nedeni buydu. Sonraları Yunus Emre’nin kimliğı, kişiliğı, şiirleri, yaşamı üzerinde derinlikli incelemeler yapan uzmanlar, daha gerçekçi sonuçlara varabildiler. Bütün yaşamının gene de gereğı gibi aydınlığa kavuştuğı ileri sürülemezse de ilk yıllarda olduğu gibi, tümüyle bilgidен yoksun da değiliz.

Yunus Emre’nin kimi şiirlerindeki dizelerden de yola çıkılarak, O’nun bir “ümme” (okuma yazma bilmez) ozan olduğu yolundaki yargılar, artık geçerliliğini tümüyle yitirmiştir. Anlaşılmıştır ki, Yunus Emre, bu “ümme”lik yargısının bütünüyle dışında medrese öğrenimi görmüştür. Üstelik iyi bir öğrenim görmüştür. Felsefe Kuran’ı yorumlama bilimi olan Tefsir, İslam hukuku anlamına gelen Fıkıh, vb. bilimleri, Yunan Mitolojisini, İran Mitolojisini izlemiş, astronomi, yöntembilimi (ilm-i usuli ni, Arapçayı, Farsçayı bilen, çağının aydın, ileri bir kişisidir. Aruzla yazdığı şiirlerinden O’nun bu ölçüyü,

dolayısıyla bu şiiri de bildiği anlaşılıyor.

Bu nedenledir ki, özellikle Yunus Emre ile gizemcilik üzerinde uzmanlaşmış kimi araştırmacı ve incelemeciler, Yunus Emre'nin “bir halk ozanı” olmadığını, “kesinlikle” vurgulama yoluna gitmişlerdir. Bu yargıya, bir bakıma “yanlış” denilemez. Elbette böyle bir eğitim, öğretimden geçmiş kişiyi halk ozanı” tanımlamasının dar kalıpları içinde değerlendirmek, doğru bir yargıya varmaktan alıkoyabilir bizi. O zaman, Yunus Emre'yi nereye koyacağız, sorusuna sağlıklı bir yanıt vermek gerekiyor.

Yunus Emre, her şeyden önce bir “tekke ozanı”dır da. Bektaşî'dir. Bu gerçeği de gözden ırak etmemek gerekir. Gizemciliği, derinine bilen bir kişidir.

Şiirlerinin büyük çoğunluğunu hece ölçüsüyle yazmıştır. Yedi yüzyıldan bu yana, halkın içinde, yüreğinde, dilinde, beğenisinde yaşamıştır, yaşamaktadır. İlahileriyle, nefesleriyle..

Yunus Emre ile Türk halkı öylesine bütünleşmiştir ki, onun için söylenceler çıkartılmış, dokuz yerde mezarı olduğu ileri sürülmüştür. Yunus Emre'nin dokuz ayrı yerde mezarı oluşu, O'nun Türk halkıyla nasıl bir sevgi bağıyla kenetlendiğinin de bir başka, somut örneği olsa gerektir.

Böyle olunca, Yunus Emre'yi salt “Gizemci ozan”lar kümesinde değerlendirmek, doğru, yerinde, sağlıklı bir değerlendirme olmaz kanısını taşıyoruz. Gizemciliği ne ölçüde doğru, yerinde ise, halkla bütünleşmesi, halkın yüreğinde, düşünde, özünde yaşamakta oluşu da öylesine vurgulanması gereken bir gerçektir.

Bu gerçektir ki, Yunus Emre'yi, “Türk Halk Şiiri”nin başustası saymamızı onu öyle de değerlendirmemizi, sunmamızı gerekli, zorunlu kılıyor.

Halkla böylesine içiçe girmiş bir ozanı “halk bütünü”nden ayırmak, hem Yunus Emre’ye, hem halka haksızlık olurdu kanısındayız.

Yunus Emre çağının halk konuşma dilini kullanmış, Oğuz lehçesiyle yazmıştır. Yer yer, biraz da gizemciliğinin zorunlu sonucu sayılabilecek Türkçe olmayan sözcükler, deyimler, terimler de kullanmak zorunda kaldığı görülüyor. Ne var ki, Yunus Emre’nin asıl önemli yanı, yalın bir halk diliyle, Türkçeye en karmaşık gizemcilik bilgilerini halka ulaştırılabilmesidir. Üstelik, bunları şiirsel deyişten uzaklaşmadan yapabilmesidir. Çünkü, Yunus Emre’nin şiirleri salt gizemciliği öğretmek amacını güden “manzume”ler değildir.

Şiirleri üzerinde özenle durulduğunda görülüyor ki, Yunus Emre, şiirlerinde gerçekten bir sözcük ustasıdır. Sözcüklerin istiflenmesinde, yerlerinin -ölçü değişme de -değiştirilmesi, yerinden oynatılması olasılığı yoktur. Büyük ölçüde heceyi kullanan Yunus Emre, “hece”nin 7 ile 8’li kalıplarına eğilim göstermektedir.

Yunus Emre için çıkarılan söylencelerin ayrıntılarına girmeden, bugün elimizdeki bilgilere göre yaşamı da şöylece özetlenebilir:

Yunus Emre’nin doğduğu yıl kesinlikle bilinmiyor. Doğduğu yer de tartışmalı. Ancak, son yıllarda Yunus Emre’nin Porsuk Çayı’nın Sakarya’ya döküldüğü yerde, Eskişehir’in Mihalıççık ilçesine bağlı Sarıköy’de doğduğu, uzun yıllar da orada yaşadığı 1320/21 yıllarında gene Sarıköy’de öldüğü kabul ediliyor. Bu nedenle, adına bir de anıtmezar yapılmıştır.

Araştırmacılardan bir kesimi de Yunus Emre’nin, Konya’nın Karaman ilçesinde doğduğunu, orada öldüğünü, Karaman’da bir “Yunus Emre Türbesi”

olduğunu da ileri sürerek, bu görüşlerinde direniyorlar. Ancak, Yunus Emre'nin

Sarayköy'de doğduğu ve öldüğü daha da ağırlık kazanmış görünüyor.

Yunus Emre, gençliğinde bir süre çiftçilikle uğraştıktan sonra Taptuk Emre'nin buyruğuna girerek onun dervişi olur. Kırk yıl Taptuk'un kapısına odun taşır. Şiirlerinde de şeyhi Taptuk Emre'den sürekli saygıyla söz eder. Yıllarca Taptuk Emre'nin kapısında "piştikten" sonra da şeyh olur.

Yunus Emre, Taptuk Emre'nin düşüncelerini, inancalarını yaymak amacıyla Anadolu'yu, Kafkasya'yı dolaşmış, Şam'a gitmiştir. Sonra gene Sarıköy'e dönmüştür. Bu arada Yunus Emre'nin Mevlana ile de görüşmüş olduğunu biliyoruz.

Az sözle, ayrıntılı düşünceleri, duyguları söyleyebilmenin büyük ustasıdır Yunus Emre. Varlık, yokluk, insan-Tanrı-ölüm kavramlarını, aralarındaki bağlantıları insancılığın sevecenliği, barışı, verimliliği, hoşgörüyü dizelerinde yoğurarak, 13. yüzyıldan bu yana bizlere dek ulaştırabilen güçlü, etkin, saygın bir ozan olan Yunus Emre'nin geleceğe de aynı güçlülükle, dirilikle, yenilikle varacağından kuşku duyulmamalıdır.

EY YARENLER EY KARDEŞLER KORKARIM BEN ÖLEM DEYİ

Ey yarenler ey kardeşler korkarım ben ölem deyi

Öldüğüme kayırmazam ettiğimi bulam deyi

Bir gün görünür gözüme ayıbım vuralar yüzüme

Endişeden del' olmuşum nidem ben ne kılam deyi

Eğer gerçek kul imişsem ona kulluk kıla idim

Ağlayaydım bu dünyada yarın onda gülem deyi

Hemin geldim bu dünyaya nefsime kulluk eyleyi

İyi amel işlemedim azaptan kurtulam deyi

Ey bıçare miskin Yunus günahım çok neyleyeyim

Sığındım ol Allah'ıma dedi hem afvedem deyi

.....

EY YARENLER EY KARDEŞLER ECEL ERE ÖLEM BİR GÜN

Ey yarenler ey kardeşler ecel ere ölem bir gün

İşlerime pişman olup kendözüme gelem bir gün

Yanlarıma kona elim söz söylemez ola dilim

Karşıma gele amelim nittim ise görem bir gün

Oğlan gider danışmana saladır dosta düşmana

Şol dört takdir namaz ile (ömrüm) tamam kılam bir gün

Beş karış bezdürür donum yılan çiyen yiye benim

Alemler ümidi hoca sana ferman olam bir gün

Yunus Emre sen bu sözü dahı tamam etmemişsin

Tek yürüyeyim neyleyim üstadıma gelem bir gün

.....

İŞİTİN EY YARENLER AŞK BİR GÜNEŞE BENZER

İşitin ey yarenler aşk bir güneşe benzer

Aşkı olmayan kişi misali taşta benzer

Taş gönülde ne biter dilinde ağı tüter

Nice yumuşak söylese sözü savaşa benzer

Aşkı var gönlü yanar yumuşanır muma döner

Taş gönüller kararmış sarp kah kışa benzer

Ol sultan kapısında hazreti tapısında

Aşıkların yıldızı her dem çavuşa benzer

Geç Yunus endişeden gerekse bu pişeden

Ere aşk gerek evvel ondan dervişe benzer

.....

AŞKIN ALDI BENDEN BENİ BANA SENİ GEREK SENİ

Aşkın aldı benden beni bana seni gerek seni

Ben yanarım dünü günü bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim ne yokluğa yerinirim

Aşkın ile avunurum bana seni gerek seni

Aşkın aşıklar öldürür aşk denize daldırır

Tecelli ile doldurur bana seni gerek seni

Aşkın şarabın içem Mecnun olup dağa düşem

Sensin dünü gün endişem bana seni gerek seni

Sufilere sohbet gerek ahilere ahret gerek

Mecnun'lara leylı gerek bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler külüm göğe savuralar

Toprağım anda çağıra bana seni gerek seni

Yunus'durur benim adım gün geldikçe artar odum

İki cihanda maksudum bana seni gerek seni

.....

YİNE GELDİ AŞK ELÇİSİ YİNE DOLDU MEYDANIMIZ

Yine geldi aşk elçisi yine doldu meydanımız

Yine teferrüc-gah sağlı sollu dört yanımız

Yine mahfiller düzüldü yine badyalar kuruldu

Yine kadehler sunuldu esrik oldu bu canımız

Ev içi aşk ile doldu ulu kişi aşık oldu

Canlarımız hayran oldu aşk tahtına binenimiz

Bir nicemiz Leylı oldu bir nicemiz Mecnun oldu

Bir nicemiz Ferhad oldu aşktan haber duyanımız

Meydanımız meydan oldu canlarımız hayran oldu

Her dem arş seyran-gah oldu hazret oldu revanımız

Düşmüş idik ol kaldırdı birliğin bize bildirdi

İçimize aşk doldurdu dürüst oldu imanımız

Sorar isen aşk nerededir nerde istersen ordadır

Hem gönülde hem candadır hiç kalmadı günahımız

Yunus aşkın vasfin söyler gerçeklere haber eyler

Mahrumların canı göyner asker' oldu pinhanımız

.....

GÖZÜM SENİ GÖRMEK İÇİN ELİM SANA ERMEK İÇİN

Gözüm seni görmek için elim sana ermek için

Bu gün canım yolda kodum yarın seni bulmak için

Bu gün canım yolda koyam yarın ivazın veresin

Arzyleme uçağını hiç arzum yok uçmak için

Benim uçmak neme gerek hergiz gönlüm ona bakmaz

İşbu benim zarılığım değildir bir bağ için

Uçmak uçağım dediğin mü' minleri yel dediğin

Vardır ola bir kaç huri arzum yoktur uçmak için

Bunda dahı verdin bize ol huriyi çift ü helal

Ondan geçti arzum tamam arzum sana ermek için

Süfilere ver sen onu bana seni gerek seni

Haşa ben terkedem seni şol bir evle çardak için

Yunus hasretdürür sana hasretini göster ona

İzin zulüm değil ise dad eylegil istedi çün

.....

HAK BİR GONÜL VERDİ BANA HA DEMEDEN HAYRAN OLUR

Hak bir gönül verdi bana ha demeden hayran olur

Bir dem gelir şadı olur bir dem gelir giryan olur

Bir dem sansın kış gibi şol zemherı olmuş gibi

Bir dem beşaretten doğar hoş bağ ile bustan olur

Bir dem gelir söyleyemez bir sözü şerheyleyemez

Bir dem dilinden dür döker dertlilere derman olur

Bir dem çıkar arş üzere bir dem iner tahtes-sera

Bir dem sanasın katredir bir dem taşar umman olur

Bir dem cehalette kalır hiç nesneyi bilmez olur

Bir dem dalar hikmetlere Calınus u Lokman olur

Bir dem div olur ya peri viraneler olur yeri

Bir dem uçar Belkıys ile sultan-ı ins ü can olur

Bir dem varır mescidlere yüz sürer orda yerlere

Bir dem vurur deyre girer incil okur rühban olur

Bir dem gelir ısı gibi ölmüşleri diri kılar

Bir dem girer kibr evine Fir'avn ile Haman olur

Bir dem döner Cebrail'e rahmet saçar her mahfile

Bir dem gelir güm-rah olur miskin Yunus hayran olur

.....

HİÇBİR KİŞİ BİLMEZ BİZİ BİZ NE İŞİN İÇİNDEYİZ

Hiçbir kişi bilmez bizi biz ne işin içindeyiz

Ne hırsımız baydır bizim ne nefsimiz içindeyiz

Bir kimsenin devletine ta'nediben biz gülmeyiz

Ne münkiriz alemlere ne Tersanın haçındayız

Biz bunun neliğin bildik dünyanın nesine kaldık

Arzumuz nefis için değil dünya teferrücündeiz

Yunus aydır her sulatınım özge şahım vardır benim

Ko dünya altın gümüşün ne bakur u tuncundayız

.....

TAŞTIN YİNE DELİ GÖNÜL SULAR GİBİ ÇAĞLAR MISIN

Taşkın yine deli gönül sular gibi çağlar mısın

Aktın yine kanlı yaşım yollarımı bağlar mısın

Nidem elim ermez yare bulunmaz derdime çare

Oldum ilimden avare beni burda eğler misin

Yavıkıldım ben yoldaşı onulmaz bağrımın başı

Gözlerimin kanlı yaşı ırmak olur çağlar mısın

Ben toprak oldum yoluna sen aşırı gözetirsin

Şu karşıma göğüs geren taş bağırlı dağlar mısın

Haramı gibi yoluma arkırı inen karlı dağ

Ben yarimden ayrı düştüm sen yolumu bağlar mısın

Karlı dağların başında salkım salkım olan bulut

Saçın çözüp benim için yaşın yaşın ağlar mısın

Esridi Yunus'un canı yoldayım illerim hanı

Yunus düştü gördü seni sayrı mısın sağlar mısın

.....

ACEP ŞU YERDE VAR M'OLA ŞÖYLE GARİP BENCİLEYİN

Acep şu yerde var m'ola şöyle garip bencileyin

Bağrı başlı gözü yaşlı şöyle garip bencileyin

Gezerim Rum ile Şam'ı Yukarı İller'i kamu

Çok istedim bulamadım şöyle garip bencileyin

Kimseler garip olmasın hasret oduna yanmasın

Hocam kimseler olmasın şöyle garip bencileyin

Söyler dilim ağlar gözüm gariplere göyner özüm

Meğer ki gökte yıldızım şöyle garip bencileyin

Nice bu derd ile yanam ecel ere bir gün ölem

Meğer ki sinimde bulam şöyle garip bencileyin

Bir garip ölmüş diyeler üç günden sonra duyalar

Soğuk su ile yuyalar şöyle garip bencileyin

Hey Emre'm Yunus biçare bulunmaz derdine çare

Var imdi gez şardan şara şöyle garip bencileyin

.....

BEN YÜRÜRÜM YANA YANA AŞK BOYADI BENİ KANA

Ben yürürüm yana yana aşk boyadı beni kana

Ne akilem ne divane gel gör beni aşk neyledi

Geh eserim yeller gibi geh tozarım yollar gibi

Geh akarım seller gibi gel gör beni aşk neyledi

Akar sulayın çağlarım dertli ciğerlerim dağlarım

Şeyhim anıben ağrılarım gel gör beni aşk neyledi

Ya elim ol kaldır beni ya vaslına erdir beni

Çok ağladım güldür beni gel gör beni aşk neyledi

Ben yürürüm ilden ile şeyh sorarım dilden dile

Gurbette halim kim bile gel gör beni aşk neyledi

Mecnun oluban yürürüm ol yari düşte görürüm

Uyanıp melul olurum gel gör beni aşk neyledi

Miskin Yunus bıçareyim baştan ayağa yareyim

Dost elinde avareyim gel gör beni aşk neyledi

.....

SENSİN BENİM CANIM CANI SENSİZ KARARIM YOKDURUR

Sensin benim canım canı sensiz kararım yokdurur

Uçmakta sen olmaz isen vallah nazarım yokdurur

Baksam seni görür gözüm söyler isem sensin sözüm

Seni gözetmekten gayri yeğrek şikarım yokdurur

Çün ben beni unutmuşum şöyle ki sana gitmişim

Ne kalde ne halde isem bir dem kararım yokdurur

Eğer beni Circis'leyin yetmiş kez öldürür isen

Dönem geri sana varam zira ki arım yokdurur

Yunus dahi aşık sana gösterir didarın ona

Yarım daha sensin benim ayrık niğarım yokdurur

.....

CANLAR CANINI BULDUM BU CANIM YAĞMA OLSUN

Canlar canını buldum bu canım yağma olsun

Assı ziyandan geçtim dükkanım yağma olsun

Ben benliğimden geçtim gözüm hicabın açtım

Dost vaslına eriştim günahım yağma olsun

İkilikten usandım birlik hanına kandım

Derdi şarabın içtim dermanım yağma olsun

Varlık çün sefer kıldı dost andan bize geldi

Viran gönül nur doldu cihanım yağma olsun

Geçtim bitmez sağıncıtan usandım yaz u kıştan

Bustanlar başın buldum bustanım yağma olsun

Yunus ne hoş demişsin bal u şeker yemişsin

Ballar balını buldum kovanım yağma olsun

.....

OL DOST BİZE GELMEZ İSE BEN DOSTA GERİ VARAYIN

Ol dost bize gelmez ise ben dosta geri varayın

Çekeyim cevır ü cefayı dost yüzün görüvereyin

Sermaye bir avuç toprak onu dahı aldı bu aşk

Ne sermaye var ne dükkan pazara neye varayın

Kurulmuştur dost dükkanı dost içine girmiş gezer

Günahım çok gönlüm sızar ben dosta çok yalvarayın

Gönlüm aydır dost benimdir gözüm aydır dost benimdir

Gönlüm aydır göze sabret bir dem haberin sorayın

Hak nazar kıldığı cana bir göz ile bakmak gerek

Onu kim nazar kıla ben onu nice yereyin

Taptuk'un aydır Yunus'a bu aşk Hakk'a erse gerek

Kamulardan ol yücedir ben ona nice varayın

.....

14. YÜZYIL

HACI BAYRAM VELİ

SAİT EMRE

HACI BAYRAM VELİ

Hacı Bayram Velı, uzmanların belirttiklerine göre, halkçı yönü ağır

basan, "Bayramiyye Tarikatı"nın kurucusu, gizemci bir halk ozanıdır.

1352'de Ankara'nın Çubuk suyu kıyısında Solfasol (söylentiye göre

Zü'lfazl'dan bozma) köyünde doğmuş, 1429 yılında Ankara'da ölmüştür.

Adını taşıyan camiin kible yönüne gömülmüştür.

Hacı Bayram Velı, Koyunluca Ahmet adında bir köylünün çocuğudur ama

"medrese" eğitimi görmüştür. İyi, sağlam bir eğitim gördüğü konusunda

uzmanlar birleşiyorlar. Eğitimini bitirdikten sonra bir süre öğretim üyeliği

(müdrislik) yapmıştır. Sonrada ilgisini çeken gizemciliğe yönelmiştir. Böylece

öğretim üyeliğini bırakmıştır.

Hacı Bayram Velı'nın öğretim üyeliğini bırakarak gizemciliğe yönelmesi

de şöyle anlatılıyor:

Hacı Bayram Velı Ankara'da "Kara Medrese"de öğretim üyeliği

yaparken Ebu Hamid'in (Hamidi Velı, Somuncu Baba ya da Şeyh Hamideddin) ününü

duymuş, gördüğü bir düşün de etkisinde kalarak, Konya'nın Aksaray'ına

yerleşmiş olan Hamidi Velı'yle görüşmek üzere öğretim üyeliğini bırakmış,

şeyhin buyruğuna girmiştir. Şeyhi ile birlikte Şam'ı Hicaz'ı dolaştığı, ona çok bağlandığı, sevdiği şeyhinin ölümü üzerine de Ankara'ya döndüğü anlaşılıyor. Ankara'ya dönüşünde, “tarikatçılara göre”, Halvetiye ile Nakşibendiyye'nin birleşmesinden oluşan “Bayramiyye Tarikatı”nı kurmuş.

Hacı Bayram Veli'nin kurduğu tarikatın kısa sürede yaygınlaştığı anlaşılıyor.

Bu konuların en yetkili uzmanlarından sayılan Abdülbaki Gölpınarlı'nın yaptığı şu açıklama, Hacı Bayram Veli'nin halkçı yönünü vurguladığı gibi, kurduğu tarikatın kısa sürede yaygınlaşmasının da bir bakıma gerekçesi sayılabilir:

“Hacı Bayram, çiftçilikle uğraşır; ekini dervişleriyle eker, biçer, devşirir; elde edileni ihvanına dağıtır, tekkesine de ihtiyaç miktarınca bir şey alırdı. Tekkesinde çamaşır bile imeceyle yıkanırdı.”

Bayramiyye Tarikatının kısa sürede yaygınlaşması ve kimi değişik etkenler yüzünden, o sırada padişah olan 2. Sultan Murat'ı iyice kuşkulandırmış, iktidara karşı bir ayaklanma düzenlenmesi olasılığı üzerinde durulduğu için de “zincirlere vurularak” Edirne'ye götürülen Hacı Bayram Veli ile görüşen Padişah, içine düştüğü kuşkudan kurtulmuş, kendisini ağırlamış, yeniden Ankara'ya göndermiş, “müritlerinden vergi alınmamasını da ferman” etmiş.

İlginç bir yaşamı olduğu anlaşılan Hacı Bayram Veli'nin bugüne kalabilen aruzla yazılmış iki, hece ölçülü üç şiiri var. Bir de onun olduğu söylenen Türkçe bir mektubu varmış. Bugüne gelebilen bu az sayıdaki ürünlerinin çok üzerinde şiirleri olduğuna kesin gözüyle bakılabilir. Bunlardan yoksun kalınmasını, bir yitik olarak değerlendirmek gerekir.

N'OLDU BU GÖNLÜM N'OLDU BU GÖNLÜM

N' oldu bu gönlüm n' oldu bu gönlüm

Derd-u gam ile doldu bu gönlüm

Yandı bu gönlüm yandı bu gönlüm

Yanmada derman buldu bu gönlüm

Yan ey gönül yan yan ey gönül yan

Yanmadan oldu derdine derman

Pervane gibi pervane gibi

Şem'ine aşkın yandı bu gönlüm

Gerçi ki kandı gerçeğe yandı

Rengine aşkın cümle boyandı

Kendide buldu kendide buldu

Matlabını hoş buldu gönlüm

Sevad-ı a'zam sevad-ı a'zam

Belki oluptur Arş-ı muazzam

Matlab-ı canan matlab-ı canan

Olsa acep mi şimdi bu gönlüm

Seyr-i billahtır seyr-i billahtır

Lı maallahtır fena fillahtır

Ayinesinde ayinesinde

Gird-i sivayı buldu bu gönlüm

El fakru fahrı el fakru fahrı

Demedi mi ol alemler fahrı

Fahrini fakrin fahrini fakrin

Mahv-u fenada buldu bu gönlüm

Bayramı imdi Bayramı imdi

Bayram edersin yar ile Şimdi

Hamd-ü senalar hamd-ü senalar

Yar ile bayram kıldı bu gönlüm

.....

Hacı Bayram Veli'nin bu Şiirini Abdölbaki Gölpınarlı derlemesinden

aldık. Aynı Şiir, Pertev Naili Boratav, Halil Vedat Fıratlı'nın düzenlediği

“İzahlı Halk Şiiri Antolojisi, Maarif Vekaleti Türk Edebiyatı Antolojileri, 4,

1943” kitabında, 4., 5., 6., dörtlükler yoktur. Aynı olan dörtlüklerde de bazı

sözcüklerde okuma ayrımları vardır.

BİLMEK İSTERSEN SENİ

Bilmek istersen seni

Can içre ara canı

Geç canından bul anı

Sen seni bil sen seni

Kim bildi ef'alini

Ol bildi sıfatını

Anda gördü zatını

Sen seni bil sen seni

Görünen sıfatındır

Anı gören zatındır

Gayri ne hacetindir

Sen seni bil sen seni

Kim ki hayrete vardı

Nura müstağrak oldu

Tevhid-i zatı buldu

Sen seni bil sen seni

Bayram sözünü bildi

Bileni anda buldu

Bulan ol kendi oldu

Sen seni bil sen seni

.....

HIÇ KİMSE ÇEKEBİLMEZ

Hiç kimse çekebilmez

Güçtür feleğin yayı

Derdine gönül verme

Bir götürür vayı

Oynayı gelir aldar

Çünkü eli çabuktur

Bir bunculayın fitne

Kande bulur arayı

Bir fani vefasızdır

Kavline inanma hiç

Gah bayı eder yoksul

Gah yoksul eder bayı

Hayran kamu alimler

Bu mani'nin alında

Kaf'tan kaf'a hükmeder

Bilmez bu muammayı

Vahittir o vahdette

Kesrette kani tefrik

Hızr ermedi bu sırra

Bildirmedi Musa'yı

Miskin Hacı Bayram sen

Dünyaya gönül verme

Bir ulu imarettir

Alma başa sevdayı

.....

SAİT EMRE

Sait Emre'nin ancak 14. yüzyılda yaşadığı bilinebiliyor. Yaşamıyla

ilgili başka belgelerden yoksunuz. Bugüne de çok az şiiri ulaşabilmiştir.

Ancak, Yunus Emre'nin etkisinde ve izinde yürüyen ozanların güçlülerinden

olduğu da, elimizdeki örneklerden anlaşılıyor.

ZAHİR BİR BATIN GEREK

Zahir bir batın gerek

Birlik eri halinde

Dünya ahret bir adım

Aşk erinin yolunda

Zahiri bırakmış

Külli batına bakmış

Sıfatı aşka akmış

Varlığı aşk elinde

Ayrılığı unutmuş

Birlik kendide bitmiş

Varlığını gark etmiş

Yağmur ile selinde

Kendi adın eyitmez

Kendiden kabul etmez

Bileliğin unutmuş

Ayrılık yok yolunda

Sait eydür zı dirlik

Dost ile olsa birlik

Ayrılmaksız bilelik

Bulmuş rüzigarında

.....

AYIDAM GÖYNE GÖYNE

Ayıdam göyne göyne

Halimi döne döne

Düştüm aşkın oduna

Canı gönül yana yana

Ne olduk bilemeziz

Bir yerde olımaız

Aklımız deremeziz

Ne diyelim sorana

Nedir neyi sevelim

Neden ne isteyelim

Nerden nere varalım

Olduk mest ü divane

Akt u can yavı kıldık

Sermest ü şeyda olduk

Yüzbin can feda kıldık

Bizi bizden alana

Yarlık içre barıştık

Kadimliğe karıştık

Koptuk tenden kavuştuk

Said'e can olana

.....

15. YÜZYIL

ABDURRAHİM TİRSİ

BALIM SULTAN

EBU HAMİD

EMİR SULTAN

EŞREFOĞLU RUMİ

İBRAHİM TENNURİ

KAYGUSUZ ABDAL

MUHYİ

ABDURRAHİM TİRSİ

“Kadiri Tarikatı”na bağlı bir tekke ozanı olarak bilinen Abdurrahim

Tirsi'nin yaşamı üzerinde ayrıntılı bilgi yok. Doğum yılı bilinmiyor ama

İzник'in Tirse köyünde doğduğu biliniyor. 1519 yılında ölmüş. Çocukluğunu Hacı

Bayram Veli'nin damadı ünlü gizemci halk ozanı Eşrefoğlu'nun yanında

geçirmiş, Abdurrahim Tirsi'yi Eşrefoğlu okutmuş, yetiştirmiş, kızıyla da

evlendirmiş.

Eşrefoğlu öldükten sonra da tarikatın başına Abdurrahim Tirsi geçmiş.

Gizemci ozanların hemen tümünde görüldüğü gibi, Abdurrahim Tirsi'de

de Yunus Emre kaynağının etkisi görülebiliyor. Yaşadığı yüzyıla göre, yalın,

açık seçik, akıcı bir dili, şiirselliği gözleniyor.

YÜCELERDEN DÖNDÜREYİM

Yücelerden döndüreyim

Alçaklara gönül seni

Alçaklardan alçaklara

İndireyim gönül seni

Ayırayım halktan seni

Şöyle hak edeyim teni

Ayaklar altına yani

Bırakayım gönül seni

Nice kaçarsın yabana

Aşk gemin urayım sana

Sürüp ol maşuktan yana
Hem çalayım gönül seni
Başım gurbete urayım
Benlik defterin düreyim
Alnım yazısın göreyim
Uyduyayım gönül seni
Başımın terkin urayım
Canımı yolda koyayım
Ne kim olursa olayım
Komayayım gönül seni
Yürüyeyim yane yane
Aşk odun urayım cane
Bakmıyayım masıvaye
Göçüreyim gönül seni
Koyayım namusu arı
Talep edeyim o yarı
Dün gün çektireyim zarı
Ağlatayım gönül seni
Dost gamın alayım başa
Yürüyeyim kalka düşe
Vasfı dile gelmez işe
Uğratayım gönül seni
Sığınayım ol Mevlaya
Yüz süreyim ol alaya

Abdurrahim-i Tirsi'ye

Uydurayım gönül seni

.....

Abdurrahim Tirsi'nin bu şiirini Müjgan Cunbur'un "Başakların

Sesi. Saz Şairlerinin Hayatı ve Eserleri, 1968" adlı derlemesinden aldık. Aynı

şiir Cahit Öztelli'nin düzenlediği "Halk Şiiri, 16. ve 17. yüzyıllar. Varlık

Yayınları, 1955" kitabında da vardır. Ancak, Öztelli'nin kitabında yukardaki şiirin

2., 3., 4., 6., 7. dörtlükleri yoktur.

EY DOST SENİN DİRDİN İLE

Ey dost senin derdin ile

Yürüyeyim yana yana

Dökeyim gözümde yaş

Akıtayım dane dane

Bana seni gerek seni

Sensiz neylerim ben beni

Aşk şarabı canım canı

İçir bana kana kana

Doldur gönlüm fikrin ile

Hem dilimi zikrin ile

Dost dost diye aşkın ile

Çarh vurayım döne döne

Eyle cismim candan üryan

Olayım yüzüne hayran

Götür hicabı aradan

Gösteredur cana cana

Bu Abdurrahim Tirsi

Sen sultanın eksiklisi

Seni umar kerem issi

Ulaşsın hane hane

.....

BALIM SULTAN

Yaşamıyla hemen hemen hiçbir bilgi yok. 15. yüzyılın ünlü gizemcilerinden olduğu, Bektaşiliğe birtakım yeni kurallar kattığı biliniyor. Bugüne de çok az şiiri kalmış. 1516 yılında öldüğü söyleniyor.

BİZ URUM ABDALLARIYIZ

Biz urum abdallarıyız

Maksudumuz yarıdır bizim

Geçtik ziynet kabasından

Gencinemiz erdir bizim

Daim kılarız biz varı

Harc-eyleriz elde varı

Dost yoluna verdik seri

Münkirimiz hordur bizim

Aşk bülbülüüz öteriz

Rah-Hakk'a yüz tutarız

Ma'na gevherin satarız

Müşterimiz vardır bizim

Haber aldık Muhammed'den

Geçmeyiz zat u sıfattan

Balım nihan söyler zattan

İrşadımız sırdır bizim

.....

EBU HAMİD

Yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgi yok. Hacı Bayram Veli'nin şeyhi 15.

yüzyılın önde gelen gizemcilerinden olduğu biliniyor (Bkz. Hacı Bayram

Veli). Konya Aksaray'da oturduğu, Şam'ı, Hicaz'ı dolaştığı söylenebilir.

Tekke şiirinin özelliklerini, Ebu Hamid'de de görme olanağı var.

BİZ OL UŞŞAK-I SERBAZIZ

Biz ol uşşak-ı serbazız

Akıl rüşd bize yar olmaz

Mey-i aşk ile sermestiz

Bize hergiz humar olmaz

Diriyiz daim, ölmeyiz

Karangularda kalmayız

Çürüyüp toprak olmayız

Bize leyl ü nehar olmaz

Bizim illerde ay ü gün

Sebat üzre durur daim

Televvün erişip ona

Gehi bedr ü hilal olmaz

Bizim gülşendeki güller

Dururlar taze solmazlar

Hazan olup dökülmezler

Zemistan ü bahar olmaz

Şarab-ı aşkı çün içtik

Feragat mülküne göçtük

Yanıp aşkınla tutuştuk

Bize tahrik ü tar olmaz

Ereliden Şems nuruna

Vüçudum zerreden katrem

Ne katre ayn-i bahar oldu

Ona k'ar ü kenar olmaz

Bırak ey Hamida varı

Görsem desen sen ol yarı

Göriccek ol tecellayı

Ondan özge kemal olmaz

.....

SENDEN DOLU İKİ CİHAN

Senden dolu iki cihan

Oldum zuhurundan nihan

Ger bulayam seni ayan

Ya Rab n'ola halüm benüm

Dilde kanaat olmaya

Züht ile taat olmaya

Senden hidayet olmaya

Ya Rab n'ola halüm benüm

Şol gün ki mizan kurula

Hak kapusunda durula

Halayık oda sürüle

Ya Rab n'ola halüm benüm

Ağlarım işte zar ile

Kaldum diriğ ağyar ile

Bilişmedim sen yar ile

Ya Rab n'ola halüm benüm

Hamidi'nin gözü yaşı

Doldurur dağ ile taşı

Bilmem n'idem garip başı

Ya Rab n'ola halüm benüm

.....

EMİR SULTAN

Asıl adı Şemseddin Mehmet'tir. Doğum tarihi bilinmiyor. Bursa'da

doğmuş, 1429 yılında gene Bursa'da ölmüş.

Emir Sultan, 15. yüzyılın ünlü gizemcileri arasında sayılıyor. Yaşadığı

dönemde çok saygı görmüş, ün kazanmış. "Menakıpname" adlı yapıtı ünlüdür.

Özellikle Bektaşiler arasında yaygınlaşmıştır. Bu yapıtında Emir Sultan,

başından geçenleri anlatır. Yalın, rahat deyişi dikkati çeker.

GERÇEK AŞIKLARA SALA DENİLDİ

Gerçek aşıklara sala denildi

Dertli olan gelsin dermanı buldum

Ah ile vah ile cevlan ederken

Canımın içinde cananı buldum

Akar gözlerimden yaş yerine kan

Zerrece görünmez gözüme cihan

Deryalar nuş edip kanmaz iken can

Aşıklar kandıran ummanı buldum

Aşıklar meydana doğru varırlar

Erenler cem'olmuş verir alırlar

Cümle evliyalar divan dururlar

Cevahir bahşolan dükkanı buldum

Açılmış dükkanlar kurulmuş pazar

Canlar mezad olmuş dellalle gezer

Oturmuş ümmetin beratın yazar

Hakk'a mahbub olan sultanı buldum

Emir Sultan der ne hoş pazar imiş

Aşıklar meydan edip gezer imiş

Cümlenin maksudu ol didar imiş

Hakk'a karşı duran divanı buldum

.....

EŞREFOĞLU RUMİ

Asıl adı Abdullah olan “Eşrefoğlu” ya da “Eşrefoğlu Rumi” olarak da

bilinen bu gizemci halk ozanı, “Kadiri Tarikatı”nın “Eşrefiye” kolunun kurucusudur.

Mısır'dan göç edip İznik'e yerleşen bir ailenin çocuğudur. Yüksek

öğrenim görmüştür. 1469 yılında İznik'te ölmüş, kendi tekkesine gömülmüştür.

Eşrefoğlu Rumi, Emir Sultan'ın hizmetinde bulunmuş, daha sonra Ankara'ya

giderek Hacı Bayram Veli'nin dervişi, sonra da damadı olmuştur.

Eşrefoğlu Rumi şiirlerini hem aruz, hem hece ölçüleriyle yazmıştır. Ünlü, değerli

bir de düzyazı “Müzekki'n-Nüfus” adlı yapıtı vardır. Bu yapıtta, gizemciliğin

ilkeleri, “nefsi terbiye etme yolları”nın öğretilmesi amaçlanmıştır. Kitabın adı

“Nefisleri Arıtan, Benlikleri Ağartan” anlamına geliyor.

Eşrefoğlu Rumi de Yunus Emre'nin yolundan, izinden giden ozanlardandır.

Yunus Emre etkisi görüldü.

Eşrefoğlu Rumi'nin şiirleri "Eşrefoğlu Divanı" adlı yapıtta toplanmıştır.

Bu divanı ilkin ozan Asaf Halet Çelebi, geniş bir inceleme yazısıyla hazırlamıştır (1944). Daha sonra 1972 yılında da yayımlanmıştır.

SENİ SEVEN AŞIKLARIN

Seni seven aşıkların

Gözü yaşlı dinmez imiş

Seni maksud edinenler

Dünya ahret anmaz imiş

Gönlün sana verenlerin

Eli sana erenlerin

Gözü seni görenlerin

Devranları dönmez imiş

Ölmez imiş aşık canı

Hiç çürümez imiş teni

Aşk her kimi kıldı fani

Ana zeval ermez imiş

Aşkına düşen canların

Yoluna ateş verenlerin

Aşka bülbül olanların

Kimse dilin bilmez imiş

Aşkın ile bilişenler

Senin ile buluşanlar

Sen maşuka erişenler

Ezel ebed olmaz imiş

Eşrefoğu Rumi senin

Yansın aşkın odun canın

Aşk oduna yanmıyanın

Kalbi safi olmaz imiş

.....

BU DÜNYAYA VERME GONÜL

Bu dünyaya verme gönül

Dünya sana kalır değil

Dünya seven dost katına

Yüz ağıyle varır değil

Bu dünyanın muhabbeti

Şol agulu bal gibidir

Ağusun bilen ol bala

Parmağını banar değil

Bu dünyanın zehri katı

Cana erer mazarratı

Zehrini bilmeyen bunun

Kendüyü sakınır değil

Bu dünyayı derip yığma

Ahir koyup gitsen gerek

Koyup gideceğin sanan

Dünyayı devşirir değil

Aşıkların gönül kuşu

Düşmez dünya tuzağına

Gerçek eren bu dünyayı

Hiç muhale alır değil

Eşrefoğlu Rumi sen de

Eğer şaha mahrem isen

Himmetin gözüne kevneyn

Zerre denlü gelir değil

.....

AŞKIN ODU CİĞERİMİ

Aşkın odu ciğerimi

Yaka geldi vaka gider

Garip başım bu sevdayı

Çeke geldi çeke gider

Firkat kar etti canıma

Gelsin aşıklar yanıma

Aşk zencirin dost boynuma

Taka geldi taka gider

Bülbül eder zar ü efgan

Aşk oduna yandı bu can

Benim gönülcüğüm hemen

Hak'tan geldi Hakk'a gider

Arifler durur sözüne

Gayri görünmez gözüne

Eşrefoğlu yar yüzüne

Baka geldi baka gider

.....

BU AŞK DÜŞTÜ CANIMIZA BAHAR EYLEDİ KIŞIMIZ

Bu aşk düştü canımıza bahar eyledi kışımız

Kaygu bulutların sürdü komadı hiç teşvişimiz

Dilimizde ol dost adı canımızda ol dost dadı

Gönlümüzü ol dost aldı unuttuk yad bilişimiz

Dosttur heman endişemiz dostu sevmektir pişemiz

Ol dostu sevmekten özge bir dahı yoktur işimiz

Ol sultandır ben ona kul her dem yeni yeni nüzul

Andandır bu cümle usul andandır her bahşışimiz

Her dem bakarız ol yüze her gün bayram kadir bize

Biz dostu ıyan görürüz düş değil bu görüşümüz

Kanda baksak dost görünür sanma dost doğar dolunur

Yer gök dopdolu dostdurur bu sözde yok yanlışımız

Biz dost ile diriyiz dostsuz olursak ölürüz

Dosttur bize ten can dost ile her cünbişimiz

Eşrefoğlu Rumi aydır dost bizi şöyle alıptır

Mahlukattan kesiliptir alışımız verişimiz

.....

GÖNLÜM ALANIN SÖZÜNÜ DAİM SÖYLEYESİM GELİR

Gönlüm alanın sözünü daim söyleyesim gelir

Derd honıla aşıkları daim toylayasım gelir

Dünya nedir dost yoluna aşık anı terketmeye

Bir canım var ol dost için kurban eyleyesim gelir

Aceb şürıde bülbülüm dün-ü gün kılarım zarı

Dost bahçesine güllerin daim yaylayasım gelir

Pervane gibi bi karar yarın cemali şem'ine

Düşüp tutuşuban her dem yanıp parlayasım gelir

Mansur gibi hayran-u mest anın vahdet deryasını

Enel'I-Hak demini urup girip boylayasım gelir

Eşrefoğlu Rumi aydır maksudum Allah derdidir

Bir dem dertsiz olunsam can ısmarlayasım gelir

.....

İBRAHİM TENNURİ

İbrahim Tennuri "Aşık" takma adıyla gizemci halk şiirleri söyleyen bir

ozan. İbrahim Tennuri'nin 15. yüzyılın önde gelen gizemcilerinden olduğu

ileri sürülüyor. İyi bir medrese öğrenimi görmüş. Amasya'da doğmuş, 1481

yılında Kayseri'de ölmüş. "Gülzar-ı Manevi" adlı bir de yapıtı var.

CANA CEFA YA KIL VEFA

Cana cefa ya kıl vefa

Kahrın da hoş lutfun da hoş

Ya dert gönder yahut deva

Kahrın da hoş lutfun da hoş

Hoştur bana senden gelen

Ya hil'at ü yahut kefen

Ya taze gül yahut diken

Kahrın da hoş lutfun da hoş

Gelse celalinden cefa

Yahut cemalinden vefa

İkisi de cana safa

Kahrın da hoş lutfun da hoş

Ger bağ ü ger bostan ola

Ger bend ü ger zindan ola

Ger vasl ü ger hicran ola

Kahrın da hoş lutfun da hoş

Ağlatırsan zari zari

Verirsin cennet ü huri

Layık görür isen narı

Kahrın da hoş lutfun da hoş

Gerek ağlat gerek güldür

Gerek dirgür gerek öldür

Bu Aşık hem sana kuldur

Kahrın da hoş lutfun da hoş

.....

KAYGUSUZ ABDAL

Yaşamıyla ilgili çeşitli görüşler ileri sürülen ozanlardan biri de

Kaygusuz Abdal'dır. Doğum tarihi de ölüm tarihi de, öldüğü yer de, bugün bile, tartışmalı görülüyor.

Kaygusuz Abdal'ın doğum yılı ile yaşadığı dönem üzerinde dört ayrı görüş

ileri sürülmektedir. Son yapılan araştırmalardan çıkarılan, ama kesin

olmayan sonuçlara göre, Kaygusuz Abdal'ın yaşamını şöylece özetleyebiliriz:

Kaygusuz Abdal'ın doğum yılı 1341-42 yılından daha geriye götürülemez.

Asıl adı Alayı Gaybi (Alaeddin Gaybi)dir. Babası Alaiye Beyi

Hüsarneddin Mahmud, dedesi Alaeddin bin Yusuf'tur. Bundan, Kaygusuz

Abdal'ın bir "bey ailesi"nden geldiği, iyi bir öğrenim gördüğü, ayrıca

avcılık, okçuluk gibi becerileri elde ettiği, sarayda yetiştiği

anlaşılmaktadır.

Genç yaşında, Elmalı'daki Abdal Musa'nın buyruğuna girmiş, şeyhi

kendisine "Kaygusuz" adını vermiştir. Bundan sonra da, bütün yaşamı boyunca

şeyhinin yürüttüğü Bektaşilik tarikatının yayılmasında çalışmıştır. 1397-98

yıllarında Mısır'a gittiği, orada bir tekke açtığı anlaşılıyor. Daha sonra Hacca

gitmiş, Suriye'yi, Irak'ı dolaşmış, Anadolu'ya dönmüş, güney ve batı Anadolu'da bir

süre dolaşmış, 1424-1430 yıllarında Rumeli'ye geçmiş, Edirne, Yanbolu, Filibe, Manastır'da

bulunmuştur.

Kaygusuz Abdal, bir görüşe göre Mısır'da ölmüş, Mukattam Dağı'nda bir

mağaraya gömülmüştür. Bir başka görüş, Kaygusuz Abdal'ın mezarının Elmalı'nın

Tekke Köyü'ndeki Abdal Musa Türbesinde olduğudur. Bu türbede, şeyhi, şeyhinin

annesi, kızkardeşi ve üç dervişle birlikte yatmaktadır.

Kaygusuz Abdal'ın da eğitim, öğrenim görmüş öteki tekke ozanları gibi

aruzla yazılmış şiirleri vardır. Ama bunlar hece ölçüsü ile yazdıkları

gibi başarılı değildir.

Kaygusuz Abdal'ın şiirlerinde beliren en büyük özellik, kaba sofuluğu, insanların eksiklerini, kusurlarını, genel yaşamdaki terslikleri, bozuklukları

gizli ya da açık ama alaycı bir dille eleştirmesidir. Yergi, taşlama gücü yüksek bir ozandır Kaygusuz Abdal.

Kendisinin de bağlandığı Bektaşilik inancasına, katı kurallara bağlı bir öğretici kimliğiyle değil, gülümseten bir biçimde, daha eğlendirici iğneleyici, eleştirici bir anlatımı yeğleyerek yayma çabasında görülüyor.

Kaygusuz Abdal'ı, özellikle yergi taşlama, gülmece türünün çok başarılı örneklerini veren, yazdıklarıyla bugün de yaşarlılığını yitirmemiş, ilgi çekici, etkin bir ozan olarak saymamız, yanlış bir yargı olmasa gerektir.

KOYUN BİLE YETİCEĞİZ

Koyun bile yeticeğiz

Sürmeğe de yarağ olur

Beşyüzünü satıcağız

Harçlanmağa gereğ olur

Berkdir erenler barusu

Bine sayılır birisi

Ell'iki teke derisi

Papucuma yorağ olur

Bin batman olsa kazan

Ustager degil mi düzen

Hayranlık esince cana

Bengilik de gereğ olur

Doymaz isen yalvar Hakk'a

Nazar kıl bucağa yüke

Onsekiz kalınca yuka

Tam gönlümce gevreğ olur

Kaygusuz Abdal bulunca

Gel otur pilav gelince

On tekne hamur halince

Bir onarı çöreğ olur

.....

KAPLU KAPLU BAĞALAR

Kaplu kaplu bağalar

Kanatlanmış uçmağa

Kertenkele derilmiş

Diler Kırım geçmege

Kelebek ok yay almış

Ava şikara çıkmış

Tonuzları korkudur

Ayuları kaçmağa

Kazzaza balta koydum

Çervişin deremezem

Çuval çayırda gezer

Seğirdüben kaçmağa

Ergene'nin köprüsü

Susuzluktan bunalmış

Edirne minaresi

Eğilmiş su içmeğe

Allahımın dağında

Üçbin balık kışlamış

Susuzluktan bunalmış

Kanlı ister göçmeğe

Leylek koduk doğurmuş

Ovada zurna çalar

Balık kavağa çıkmış

Söğüt dalın biçmeğe

Kelebek bugday ekmiş

Manisa ovasına

Sivrisinek derilmiş

Irgad olup biçmeğe

Bir sinek bir devenin

Çekmiş budun koparmış

Salınıban seğirdir

Bir yar ister koçmağa

Bir aksacık karınca

Kırk batman tuz yüklemiş

Gah yorgalar gah seker

Şehre gider satmağa

Tonuz düğün eğlemiş

Ayuya kızın vermiş

Maymun sındı getirmiş

Kaftan gönlek biçmeğe

Deve hamama girmiş

Dana dellaklik eder

Susığırır natır olmuş

Nöbet ister çıkmağa

Kaygusuz'un sözleri

Hindistan'ın kozları

Bunca yalan söyledin

Girer misin uçmağa

.....

YAMRU YUMRU SÖYLERİM

Yamru yumru söylerim

Her sözüm kelek gibi

Ben avare gezerim

Sahrada leylek gibi

İşim kalp sözüm yalan

Ben değil adım filan

Bu halk insana derim

Sözümü gerçek gibi

Aşk kuşları derilse

Aşktan dane verilse

Usulüm toya benzer

Avazım ördek gibi

Terketmedim benliği

Bilmedim insanlığı

Suretim adem veli

Her huyum eşek gibi

Arifler sohbetinde

Marifet söylemeler

Ben de hemen düşünmem

Ürerim köpek gibi

Gerçi Hakk'ın halkıyım

Marifetsiz aylakım

Arifler sohbetinden

Kaçarım ürkek gibi

Bu marifet ilminden

Haberim yok cahilim

Benden mana sorsalar

Sözlerim sürçek gibi

Aşıklar can içinde

Aşıkardı gördü Hakk'ı

İşitmenin manası

Olmıya görmek gibi

Miskin Saryı kıydın

Kul oldun sen nefsinde

Senin hırs ü hevesin

Tuttu seni fak gibi

.....

BİR KAZ ALDIM BEN KARIDAN

Bir kaz aldım ben karıdan

Boynu da uzun borudan

Kırk abdal kanın kurutan

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Sekizimiz odun çeker

Dokuzumuz ateş yakar

Kaz kaldırmış başın bakar

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Kaza verdik birkaç akça

Eti kemiğinden pekçe

Ne kazan kaldı ne kepçe

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Kaz değilmiş bu be azmış

Kırk yıl Kafdağını gezmiş

Kanadın kuyruğun düzmüş

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Kazı koyduk bir ocağa

Uçtu gitti bir bucağa

Bu ne haldir hacı ağa

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Kazımın kanadı selki

Dişi koyun emmiş tilki

Nuh Nebi'den kalmış belki

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Kazımın kanadı sarı

Kemiği etinden iri

Sağlık ile satma karı

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Kazımın kanadı ala

Var yürü git güle güle

Başımıza kalma bela

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Suyuna biz salduk bulgur

Bulgur Allah deyü kalgır

Be yarenler bu ne haldir

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

Kaygusuz Abdal n'idelim

Ahd ile vefa güdelim

Kaldırıp postu gidelim

Kırk gün oldu kaynadırım kaynamaz

.....

“Sarayı”, Kaygusuz'un kimi şiirlerinde kullandığı ikinci “takma ad”ıdır.

YUCALARDAN YUCA GÖRDÜM

Yucalardan yuca gördüm

Erbabsın sen koca Tanrı

Alem okur kelim ile

Sen okursun hece Tanrı

Asi kullar yaratmışsın

Varsın şöyle dursun deyu

Anları koymuş orada

Sen çıkmışsın uca Tanrı

Kıldan köprü yaratmışsın

Gelsün kullar geçsin deyu

Hele biz şöyle duralım

Yiğit isen geç a Tanrı

.....

ADEMİ BALÇIKTAN YUĞURDUN YAPTIN

Ademi balçıktan yuğurdun yaptın

Yapıp da n'eylersin bundan sana ne

Halk ettin insanı cihana soldın

Salıp da neylersin bundan sana ne

Bakkal mısın terazuyu n'eylersin

İşin gücün yoktur gönül eğlersin

Kulun günahını tartıp n'eylersin

Geçiver suçundan bundan sana ne

Katran kazanını döküver gitsin

Mü'min olan kullar didara yetsin

Emreyle yılanı tamuyu yutsun

Söndürsün tamuyu bundan sana ne

Kaygusuz Abdal'ım sözümüz budur

Her nerde çağırırsam Hak onda hazır

Hep duzaha bastırırsın kim ne der

Yakma kullarını bundan sana ne

.....

BEN BU DERDE DÜŞELİ BU SAKALI KIRKARIM

Ben bu derde düşeli bu sakalı kırkarım

Dost ila bilişeli bu sakalı kırkarım

Ben kırkarım o biter çimende bülbül öter

Usta berber der yeter bu sakalı kırkarım

Aşka olup mülazım bilindi cümle razım

Gayrı sakal ne lazım bu sakalı kırkarım

Ben çalarım tanbura giyinirim tennure

Hak çerağın uyara bu sakalı kırkarım

Var mı bunda bir hatam gayrı gönülden atam

Çok mu gelir bir tutam bu sakalı kırkarım

Ben gezerim yazıda kuvvetim var bazuda

Ne işim var kazıda bu sakalı kırkarım

Kaba sakal istemem hep kesilse gam yemem

Hiç kısa uzun demem bu sakalı kırkarım

Sakalımla kaşımı bıyığımla başımı

Hak onara işimi bu sakalı kırkarım

Kaygusuz Abdal menem fartu fartu bilenem

Bir tüyünü koymanam bu sakalı kırkarım

.....

EKSİK AVRADIN KÖTÜSÜ DİZİNİ DİKİP OTURUR

Eksik avradın kötüsü dizini dikip oturur

İşinin kolayın bulmaz yüzünü yıkıp oturur

Boğaza takmış akıkin aşına bulmaz kekiğın

Yeni donunun skğn dizine takıp oturur

Ayağında meşın mesı kolunda gümüşün başı

Soyunmaya elbisesı taşraya bakıp oturur

Yata yata karnı şışer eşının başında işer

Bitler kanatkanıp uçar sirkeye bakıp oturur

Çocuklar oynar aşığı köpekler yutar bulaşığı

Karga da kapmış kaşığı havaya bakıp oturur

Başa bağılamış emiri rençberler sever demiri

Danalar yemiş hamırını tekneye bakıp oturur

Kaygusuz aydır atılmaz pazara çeksen satılmaz

Soyunup koyna yatılmaz bir manda çöküp oturur

.....

BEYLERİMİZ ELVAN ELVAN ÜSTÜNE

Beylerimiz elvan elvan üstüne

Ağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Urum abdalları postun eğnine

Bağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Urum abdalları gelir dost deyi

Eğnimizde aba hırka post deyi

Hasteleri gelir derman isteyi

Sağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Hind'den bazerganlar gelir yayınır

Pişer lokmaları açlar doyunur

Bunda aşıkları gelir soyunur

Etler gelir şahım Abdal Musa'ya

Meydanın dara durmuş gerçekler

Çalınır koç kurbanlara bıçaklar

Dögünür kudüm açılır sancaklar

Tuğlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Her Matem ayında kanlar saçarlar

Uyandırıp Hak çerağın yakarlar

Demine Hü deyip gülbang çekerler

Nurlar gelir şahım Abdal Musa'ya

İkrarıdır koç yiğidin yuları

Muannidi çeksen gelmez ileri

Akpınar'ın Yeşilgöl'ün suları

Çağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Ali'm almış Zü'l-fekar'ı destine

Sallar durmaz Yezidlerin kaskına

Tümen-tümen genç Ali'nin üstüne

Sırlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Benim bir isteğim vardır Kerim'den

Münkir bilmez evliyanın sırrından

Kaygusuz'am ayrı düştüm pirimden

Ağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

.....

ALLAH TANRI YARADAN

Allah Tanrı Yaradan

Gel içegör cur'adan

Yar ile yar olagör

Çıksın ağyar aradan

Bekle gönül bostanın

Susığırırı girmesin

Key sakın uçurursun

Kandili minareden

Fil yükün karıncaya

Yükletme çekebilmez

La'l ü gevher kıymetin

Umma seng-i hareden

Hacca vardım der isen

Kanda vardın hacca sen

Kılavuzsuz kuş uçmaz

Bunca dağ ü dereden

Hacca varan kişinin

Gönül yapmak işidir

Gönül Hakk'ın beytidir

Sakın sen emmareden

Sen özünü bil nesin

Hak sende sen kandesin

Hakk'ı bilmek dilersen

Geç ağ ile hareden

Dünya ahret demegil

Biliş ü yad demegil

Uzak savaşıa düşme

Geç kuru sehareden

Tıfillayın dembedem

Dambu dumbu söyleme

Mansur'layın olursun

Bilmezsen müdareden

İnsan nur-ı kadimdir

Hasta değil hekimdir

Sen dahi insan isen

Anla bu esrareden

Aşık olan bu yolda

Can ile baş oynadır

Sen dahi aşık isen

Bakma gel kenareden

Sen insanı sorarsan

Hak'tan ayrı değildir

Sıfatı zat-ı mutlak

Hırkası çar pareden

Aklına akıl deme

Sözüne delil deme

Çünkü kurtaramazsın

Nefsini emmareden

Kaygusuz'un hüneri

Helva vü biryan yemek

Andan özge hüneri

Umma bu biçareden

.....

MUHYİ

Doğum yılı bilinmiyor ama Konyalı olduğu, 1611 yılında sonradan geldiği

İstanbul-Üsküdar'da Şekuri Tekkesi'nin avlusuna gömüldüğü biliniyor.

Asıl adı, Bezcizade Muhyiddin Muhammed'dir. Önce "Halfeti Tarikati"ndanmış,

İstanbul'a gelince İdris-i Muhtefi'ye bağlanmış. Fatih, Çarşamba'daki

zaviyeye şeyh olmuş.

Muhyi'nin divanı yitmiş. Kimi cönklerde, ozanın aruzla ya da heceyle

yazılan şiirlerine rastlanıyor. Muhyi'nin döneminde iyi bir ozan olduğu anlaşılıyor.

ZAHİD BİZİ TA'NEYLEME

Zahid bizi ta'neyleme

Hak ismin okur dilimiz

Sakin efsane söyleme

Hazret'e varır yolumuz

Sayılmayız parmağ ile

Tükenmeyiz kırmağ ile

Taşramızdan sormağ ile

Kimse bilmez ahvalimiz

Erenler yolun güderiz

Çekilip Hakk'a gideriz

Gaza-yı ekber ederiz

İmam Ali'dir ulumuz

Erenlerin çoktur yolu

Cümlesine dedik beli

Gören bizi sanır deli

Usludan yeğdir delimiz

Tevhid eden deli olmaz

Allah deyen mahrum kalmaz

Her seher açılır solmaz

Bahara erer gülümüz

Muhyi sana olan himmet

Aşık isen cana minnet

Elif Allah Mim Muhammed

Kisvemizdir dalımız

.....

Abdülbaki Gölpınarlı'ya göre, 3. dördlükteki İmam Ali, İdris-i Muhtefi

diye tanınan Hacı Bey'dir. Son dördlükteki, elif, mim, dal harfleri Arap

alfabesinde Adem adını meydana getirirler.

16. Y Ü Z Y I L

ARMUTLU

AŞIK GARİP

AŞIK KEREM

AZMİBABA

BAHŐI

GEDA MUSLU

HATAYİ

HAYALİ

İDRİS-İ MUHTEFİ

KAZAK ABDAL

KÖROĞLU

KUL HÜSEYİN

KUL MEHMET

MUHİDDİN ABDAL

NİZAMOĞLU

OZAN

ÖKSÜZ DEDE-ÖKSÜZ AŞIK

PİR SULTAN ABDAL

TESLİM ABDAL

USULİ

ÜFTEDE

ÜMMİ SİNAN

ARMUTLU

Bu ozanın da yaşamıyla ilgili hemen hiçbir bilgi yok. Nereli olduğu, nerede doğduğu, nerede öldüğü bilinmiyor. Halkbilimciler, Murat Reis'in savaşlarını, yiğitliklerini anlattığına göre "16. yüzyılda yaşamış olduğu" varsayımını ileri sürüyorlar. Murat Reis'in savaşlarını anlattığına göre, bir deniz cenkçisi olduğu da düşünülebilir.

MURAT REİS GELDİ GÜLBENK ÇEKTİRDİ

Murat Reis geldi gülbenk çektirdi

Din-İslam sancağın diktiği vaktin

Padişah uğruna niyet eyledi

Çıkıp Cezayir'den gittiği vaktin

Gaziler cenk için gördü yarağı

Doymaz muhannesin buna yüreği

Hep kafirler koyuverdi küreği

Yezid gelip kıçtan çattığı vaktin

Yiğit beyler hep küreğe yapıştı

Kaçtı top oduna ödü tutuştu

Muhammed'in şefaati yetişti

Gemi yandı deyip gördüğü vaktin

Murat Reis eydür zahir batında

Ya Rab hacetim kabul et katında

Gök duman içinde kaldık tütünde

Kafir beş topunu attığı vaktin

Armutlu eydür, be Sultan'ım hakla

Hemen yezidlerin fendi top ile

Alarga ettirdik tüfek top ile

Beş pare kadırğa çattığı vaktin

.....

AŞIK GARİP

Yaşamı üzerinde söylentilerin ötesinde açık seçik bilgi edinilemeyen

halk ozanlarımızdan biri de Aşık Garip'tir. 16. yüzyılda yaşamış bir saz

ozanı olabileceği üzerinde duruluyor. Söylentilerden çıkarıldığına göre,

Tebriz yöresinden olduğu, Erzurum, Kars, Halep gibi kentleri dolaştığı

ileri sürülüyor.

“Aşık Garip” adıyla bilinen halk öyküsünün yer yer ozanın yaşamıyla ilgili

olabileceği üzerinde de duruluyor.

Duyarlığı yoğun bir ozan olduğu, yalın bir Türkçe kullandığı, ustalıklı

deyişlerinden çıkartılabilecek bir sonuçtur.

İŞTE GELDİM GİDİYORUM

İşte geldim gidiyorum

Şen olasın Halep şehri

Çok ekmeğin tuzun yedim

Helal eyle Halep şehri

Sana derler Arabistan

Dört tarafın bağ u bostan

Haber geldi nazlı dosttan

Durmak olmaz Halep şehri

Aşık Garip düştü yola

Hızır yardımcısı ola

Göründü gözümüze sıla

Sen kal bunda Halep şehri

.....

KOLUNA BAĞLADIM TELİ

Garip: 1-Koluna bağladım teli

Konuşurdun yetmiş dili

Unuttun mu sazım beni

Konuş sazım benim ile

Saz: 2-Vasf-1 halimden bilmedin

Sen gideli ben gülmedim

Yedi yıl haber almadım

Konuşamam senin ile

Garip: 3-Koluna bağladım perde

Sen uğrattın beni derde

Yedi yıldır Garip nerde

Konuş sazım benim ile

Saz: 4-Sinem duvara yaslandı

Kolumda teller paslandı

Garip ölmüştür seslendi

Konuşamam senin ile

Garip:5-Garip kurbandır soyuna

Sanem'in selvi boyuna

Gidek Sanem'in toyuna

Konuş sazım benim ile

Sez: 6-Kar kuşandı gönül dağı

Çürüdü sinemin bağı

Sanem'in destinde ağı

Konuşamam senin ile

.....

BİR SÖZİLE BEN TUZAĞA TUTULDUM

Bir sözile ben tuzağa tutuldum

Bu garip ellerde yaktı nar beni

Hasretin narına yandım kül oldum

Ahu gözlüm ne haldeyim gör beni

Ne sabra takat var ne dilde mecal

Gönül Mecnun olmuş Leyla'sın arar

Vazgeçersem seni yad eller sarar

Görünce abdal eyledi yar beni

Aşık Garip gönüllerin uğrusu

Geçmez imiş bu sevdanın ağrısı

Sana ben söyleyim sözün doğrusu

Al sevdiğim gel sineme sar beni

.....

GURBET ELDE BAŞ YASTIĞA GELENDE

Gurbet elde baş yastığa gelende

Gayet yaman olur işi garibin

Gelen olmaz giden olmaz yanına

Siyah toprağıyla taşı garibin

Yazık oldu şu Garib'in haline

Doymak olmaz lezzetine tadına

Her geldikçe yarenleri yadına

Dinmez asla çeşmi yaşı garibin

Gurbet ele garip giden bilinmez

Ağlayınca çeşmi yaşı silinmez

Garip nedir halin diye sorulmaz

Bulunmaz yareni eşi garibin

Gülmez nere gitse garibin yüzü

Kirlidir yakası yaşlıdır gözü

Açmaz bir yol kimseye gizli sözü

Muhabbettir hep sırdaşı garibin

Gurbet elde ben Garib'e kim baksın

Anam yoktur gelip gözyaşı döksün

Sanem yoktur mezarıma taş diksin

Bir çalıdır mezar taşı garibin

.....

NAME GELDİ VATANIMDAN

Name geldi vatanımdan

Vakti yarayım gideyim

Kanlı yaşlar gözlerimden

Aktı varayım gideyim

Ol mürüvvet keremkani

Kuluna çoktur ihsanı

Gurbet elin kahrı beni

Yaktı varayım gideyim

Aşık Garip bilir kendin

Yiğit olan döker kanın

Felek boynuma kemendin

Taktı varayım gideyim

.....

AŞIK KEREM

Ünlü halk öyküsü “Kerem İle Aslı”nın kahramanlarından olan, Aşık

Kerem, gerçekten halk ozanlarının, saz ozanlarının geleneksel yapısına

uygun, çok duyarlı, yalın dille aşk deyişleri söylemiş bir ozan.

Yaşamıyla ilgili açık seçik bilgilerden yoksunuz. Birçok halk, saz ozanında

olduğu gibi. Birtakım söylentilere, olaylara, eldeki bilgilere dayanılarak

kimi sonuçlara varılabiliyor olsa olsa.

Bu konuda türlü söylentiler, varsayımlar var. Bunların Anadolu içinde

en yaygınını, kimi araştırmacılar Aşık Kerem’in yaşamı için geçerli sayıyorlar.

Öyküyü, söylentiye kısaca özetleyelim:

Aşık Kerem, İsfahan Şahı’nın oğlu Ahmet Mirza’nın takma adıdır. Aşık

Kerem (Ahmet Mirza), Şah’a hazinedarlık yapan bir Ermeni keşişinin

kızı olan Aslı’ya vurulur, tutulur. Keşiş, dinsel ayrılık bakımından Aşık Kerem ile

Aslı’nın evlenmelerine karşı çıkar; ailesiyle birlikte gizlice kaçar.

İşte bu olaydan sonra da Aşık Kerem, alır sazı eline yollara düşer. Aşık Kerem’in, arkadaşı

Sofu’yla birlikte dolaştığı söylenir. Sonunda Kerem ile Aslı, Halep’te

karşılaşırlar. Halep Paşası'nın zorlamasıyla Aslı Kerem'e verilir. Ne var ki, Keşiş, bütün zorlamalara karşın dinsel ayrılığın böyle bir birleşmeye kesinlikle engel olması gerektiği inancında olduğu için Aslı'ya sihirli bir giysi giydirir. Düğmeleri açıldığında kendiliğinden iliklenen bir giysi. Gerdek gecesi Kerem, muradına bu yüzden erişemez. Yüreğindeki özlemle, aşk ateşinden yanar, kül olur. Kerem'den çıkan alevlerle saçı tutuşan Aslı da Kerem'in ardından ölür.

Bu öykünün, 16. yüzyılda geçtiği varsayımından yola çıkılarak Aşık Kerem'in bu yüzyılda yaşadığı kabul edilmektedir. Bu öykü, Anadolu, Azerbaycan, Ermenistan bölgelerinde yüzyıllarca sürüp gitmiş; elbette, her yörede, bölgede, söyleyenin dilinde, sazında yeni eklemeler ya da çıkarmalara uğramış olabilir. Nedir ki, yaygın, etkin, yaşarlılığını yitirmemiş bir öyküdür bu.

Aşık Kerem de, bu coşkulu aşkın, tutkunun ustalıkla bir halk ozanıdır. Özellikle Anadolu halkının özlemlerini, duyarlılığını, isterlerini içeren bu şiirlerin bir bölümünün, doğrudan Aşık Kerem'in dilinden sazından çıkmamış olması da düşünülebilir ama, bu acılı, tutkulu aşk şiirlerinin gerçek temsilcisi olma hakkı, sanırız, Aşık Kerem'dedir.

ŞAKI BÜLBÜL ŞAKI BAHAR ERİŞTİ

Şakı bülbül şakı bahar erişti

Şakıyıp ötmenin zamanı geldi

Kırmızı gül budağına erişti

Koparıp kokmanın zamanı geldi

Benim sevdiceğim gelir naz ile

Bağrımı deliyor sitem söz ile

Kırmızı badeler çihe saz ile

Çağırıp içmenin zamanı geldi

Benim sevdiceğim ince bellidir

Gamzesinde siyah çifte benlidir

İçinde aşkı olan bellidir

Aşık aşk kılmanın zamanı geldi

Öksüz Kerem bunu şöyle söyledi

İndi aşkın deryasını boyladı

Selvi boylu bizi abdal eyledi

Sarılıp yatmanın zamanı geldi

.....

NİC'EDEYİM GÖNÜL SENDEN

Nic'edeyim gönül senden

Ben dönerim gönül dönmez

Bir yavruya düştü gönül

Ben dönerim gönül dönmez

Keklik gibi sekişinden

Elvan elvan nakışından

Bir harami bakışından

Ben dönerim gönül dönmez

Kaş oynadırsa gözünden

Beni isterse özünden

Aslı bir kafir kızından

Ben dönerim gönül dönmez

Yoluna koymuşum canı

Didemden akıttım kanı

Kerem sevdi Aslı Han'ı

Ben dönerim gönül dönmez

.....

ADAMI HAYVANI TANIYIP BİLMEZ (Taşlama)

Adamı hayvanı tanıyıp bilmez

Vakitler gelende abdestin almaz

Ezanlar okunur namazın kılmaz

Camilere gider minber beğenmez

Günde seyyah eder dağ ile taşı

Aklına getirmez cehennem ateşi

Balta ile tıraş ederler başı

Şehire gelende berber beğenmez

İnsansız dağlardır senin otağın

Cahillik yoluna kaynamış yağın

Evinde bulunmaz bir kat yatağın

Kahvelere gider minder beğenmez

İçer rakıyı mest olam deyi

Konuşur eşekle dost olam deyi

İki söz bellemiş usta olam deyi

Kamiller önünde şiir beğenmez

Sefil Kerem çeker ah ile zarı

Ana yardım etsin Yaradan Barı

Acep kim getirmiş bu sert hımarı

Koparmış yuları urgan beğenmez

.....

GURBET ELDE YAMAN OLDU HALİMİZ

Gurbet elde yaman oldu halimiz

Sılaya varmaya nice çağlar var

Ah ederim elim erişmez yare

Aramızda yıkılası dağlar var

Ne yaman eğlenip kaldık burada

Dilerim Mevla'dan erem murada

Bana derler neyin kaldı sılada

Demezler ki bir ciğerim dağlar var

Bir yiğit düşünce kaldıran olmaz

Eyilik dururken kem demek olmaz

Bu kadar gurbette eğlenmek olmaz

Ne diyeyim ayağımı bağlar var

Bozulmaz mı alnındaki yazılar

Göz göz oldu yaralarım sızılar

Kerem'im der dinleyin hey gaziler

Derdin koyup benim için ağlar var

.....

İŞTE KIRDIM PUTUM İLE HAÇIMI

İşte kırdım putum ile haçımı

Yedi yılda duydum senin acını

Şimdi nuş eyledim Hak Din ilacını

Aman Kerem beni rüsvay eyleme

Yedi yıldır ne getirdin başıma

Genç yaşımda ağı kattın aşıma

Sail oldum düştüm senin peşine

Zalim seni nice rüsvay etmeyim

Ne hikmettir ben murada ermedim

Hiç ömrümde böyle sevda görmedim

Kerem bana yar olduğun bilmedim

Aman Kerem beni rüsvay eyleme

Şimdi bildim Hak dinlerin ahdını

Taktırmadın kır atımın rahtını

Terk ettirdin Şah babamın tahtını

Zalim seni nice rusvay etmeyim

Aman Kerem sana kullar olayım

Çektiğin dertlere derman bulayım

Getir dört kitabı elim vurayım

Aman Kerem beni rüsvay eyleme

Beni destan ettin dilden dillere

Susuz ceylan gibi attın göllere

Ahir beni muhtaç ettin illere

Zalim seni nice rüsvay etmeyim

Allah için olsun beni kınama

Çünkü ol adular konu haneme

Gönül ister saram seni sineme

Aman Kerem beni rüsvay eyleme

Hasret olan hasret muradın alır

Sanma ki bu ahım mahşere kalır

Benim çektiğimi bir Mevla bilir

Zalim seni nice rüsvay etmeyim

Aman Kerem bu sözleri atalım

Bal ile kaymağı bile katalım

Senin ile gizli sohbet tatalım

Aman Kerem beni rüsvay eyleme

Bu aşk beni üryan edip soymadan

Kerem hışma gelip cana kıymadan

Kalk gidelim ol adular duymadan

Aslı seni gayri rüsvay etmeyim

Ağa Kerem Paşa Kerem Han Kerem

Hasret Kerem Öksüz Kerem Kul Kerem

Aslı sana kurban olsun can Kerem

Aman Kerem beni rüsvay eyleme

.....

BİR HAN KÖŞESİNDE KALMIŞIM HASTA

Bir han köşesinde kalmışım hasta

Gözlerim kapalı kulağım seste

Kendim gurbet ilde gönlüm heveste

Gelme ecel gelme üç gün ara ver

Al benim sevdamı götür yare ver

Erzurum dağları duman dildedir

Başım yastıktadır gözüm yoldadır

Aslı hayın yarıdır adam daldadır

Gelme ecel gelme üç gün ara ver

Al benim sevdamı götür yare ver

Erzurum dağları kardır geçilmez

Gizli sırlar her adama açılmaz

Ayrılık şerbeti zehir içilmez

Gelme ecel gelme üç gün ara ver

Al benim sevdamı götür yare ver

Felek sen mi kaldın bana gülecek

Akıttın göz yaşım kimler silecek

Kerem'e dediler Aslı'n gelecek

Gelme ecel gelme üç gün ara ver

Al benim sevdamı götür yare ver

.....

IRMAK KENARINDA ESVAP YUYANLAR

Irmak kenarında esvap yuyanlar

Yuyup yuyup gül dalına serenler

Ceylan gibi tatlı cana kıyanlar

Allı gelin Han Aslı'ma benzersin

Yiğit senin sözün canıma okur

Arasam cihanda menendin yoktur

Gelin kız bir değil gayetlen çoktur

Var git oğlan aradığın değilim

Aramızda dalga vardır dal vardır

Başımızda türlü türlü hal vardır

Aslı'm gibi yanağında gül vardır

Allı gelin Han Aslı'ma benzersin

Yiğit sana bu söz namustur ardır

Halk içinde cihan başıma dardır

Ben hali değilim sahibim vardır

Var git oğlan aradığın değilim

Dua edin Kerem muradın alsın

Beni yardan ayıran tutuşsun yansın

Kimin yari isen mübarek olsun

Allı gelin Han Aslı'ma benzersin

Kaldır yiğit başın bakam yüzüne

Kurban olam ayağının tozuna

Sen kulak ver Urkiye'nin sözüne

Gel git oğlan ben Aslı Han değilem

.....

AZMİBABA

Bu gizemci halk ozanının yaşamıyla ilgili kesin bilgiler yoktur.

16. yüzyılda yaşadığı saptanmış. Elimizde bulunan şiirlerinden gizemcilik konusunda bilgili, konularını rahatlıkla işleyen, yergici, gülmececi yönü de olan bir ozan olduğu anlaşılıyor.

Hemen bütün gizemci ozanların, ya da gizemci şiire duran halk

ozanlarının büyük bir kesiminin bir tür “Tanrı’yla Hesaplaşma”ları vardır.

Bu tür şiirler yazan ozanların yüzyıllara yayıldıkça birbirlerinden gözle görülür biçimde etkilendikleri de saptanabiliyor.

Azmi Baba’dan aldığımız örnek de, bir “Tanrı’yla Hesaplaşma” şiiri.

Aydınlık zeki yergici, gülmececi, gizemciliğin verdiği rahatlık kendisini oldukça etkin biçimde duyuruyor.

YERİ GÖĞÜ İNSÜ CİNNİ YARATTIN

Yeri göğü insü cinni yarattın

Sen ey mimar başı eyvancı mısın

Aynı günü çarhı burcu var ettin

Ey mekan sahibi rahşancı mısın

Denizleri yarattın sen kapaksız

Suları yürüttün elsiz ayaksız

Yerleri temelsiz göğü dayaksız

Durdurursun acap iskancı mısın

Kullanırsın kanatsızca rüzgarı

Kürekle mi yaptın sen bu dağları

Ne yapıp da öldürürsün sağları

Can verip alırsın sen cancı mısın

Sekiz cennet yaptın sen Adem için

Adın büyük bağışla anın suçun

Ademi cennetten çıkardın niçin

Buğday nene lazım harmancı mısın

Bir iken bin ettin kendi adını

Görmedim sen gibi iş üstadını

Yeşertirsin kurutursun odunu

Sen bağçevan mısın ormancı mısın

Cibril'e perde altında söyledin

İnip Beytullah'a kendin dinlerdin

Bu ateşi cehennemi neyledin

Hamamın mı var ya külhancı mısın

Hafaya çekilip seyrana durdun

Aklı yetmezlerin aklını vurdun

Kıldan ince köptü yaptın da kurdun

Akar suyun mu var bostancı mısın

Bu kışlara bedel bu yazı yaptın

Evvel bahara karşı güzü yaptın

Mizanı iki göz terazi yaptın

Bakkal mısın yoksa dükkancı mısın

Kazanlarda katranların kaynarmış

Yer altında balıkların oynarmış

On bu dünya kadar ejderhan varmış

Şerbet mi satarsın yılcı mısın

Esirci misin koydun cehenneme Arap

Hoca mısın okur yazarsın kitap

Aslın katip midir görürsün hesap

İntisabın mı var yok hancı mısın

Yüzbin cehennem olsa korkmam birinden

Rahman ismi nazil değil mi senden

Gaffar-üz-zünub'um demedin mi sen

Affet günahımı yalancı mısın

Beni affeylesen düşen mi şandan

Ne dökülür ne eksilir haznenden

Şahlar bile geçer böyle isyandan

Affetsen olmaz mı noksancı mısın

Şanına düşer mi noksan görürsün

Her gönülde oturursun yürürsün

Bunca canı alıp yine verirsin

Götürüp getiren kervancı mısın

Bilirsin ben kulum sen sultanımsın

Kalpte zikrim dilde tercümanımsın

Sen benim canımda can mihmanımsın

Gönlümün yarisin yabancı mısın

Beni deli eyler kendin söylersin

İçerden Azmi'yi pazar eylersin

Yücelerden yüce seyran seylersin

İşin seyran kendin seyrancı mısın

.....

BAHŞİ

Yaşamıyla ilgili hemen hiçbir bilgi olmayan halk ozanlarından bir

başkası da Bahşi'dir.

Bahşi'nin Birinci Selim'in 1514'teki İran, 1517'deki Mısır seferleriyle

ilgili bir destan parçasından 16. yüzyılın başında yaşadığı sonucuna

varılıyor.

SULTAN SELİM CÜLUSUNDA

Sultan Selim cülusunda

Sala dedi de yürüdü

Gidelim Mısır'a doğru

Yola dedi de yürüdü

Şamlı çıkıp kaçar köyden

Sofu beri bakmaz Hoy'dan

Mert var ise işte meydan

Gele dedi de yürüdü

Nesne yok imiş aslında

Halife değmiş yerinde

N'arar Yusuf'un şehrinde

Köle dedi de yürüdü

Almak gerek kuh-u Kaf'ı

Kırım var mı ola dahi

Horasan'da ise Şah'ı

Bulam dedi de yürüdü

Bahşi'eydür Mehdi budur

Yücemize ergir Kadir

Kılavuzsa İlyas Hızır

Yola dedi de yürüdü

.....

GEDA MUSLU

Geda Muslu'nun yaşamıyla da ilgili kesin bilgilerden yoksunuz. Ne var ki, 16. yuzyılın büyük Türk denizcilerinden Gazi Murat Reis'in (1609 Rodos'ta ölmüştür. Orada gömülüdür) buyruğunda alışan "Magrip Ocakları"ndan yetişen hem bir halk ozanı, hem de bir deniz savaşçısı olduğu, söylediği şiirlerden anlaşılıyor.

Halk ozanlarımız arasında çok sayıda sipahi, cebeci, yeniçeri, levent ozanlara rastlanıyor. Geda Muslu da, böyle savaşçı bir halk ozanı. rnekleri verilen şiirlerden "İşpanya Cezayr'e Haber Göndermiş" ile "Gr İmdi Ne Demiş Cezayirli De" diye adlandırdığımız şiirler, Murat Reis komutasında Cezayir'deki Türk denizcilerinin, İşpanya'ya giden bir kalyonu zaptetmelerinin, İşpanya Kralının akrabası olan Sicilya yargıcının oğlunu tutsak alarak İstanbul'a 1. Sultan Ahmet'e göndermelerinin öyküsünü içeriyor.

İSPANYA CEZAYR'E HABER GÖNDERMİŞ 1

İşpanya Cezayr'e haber göndermiş

Komazım oğlumu alurum demiş

Eğer vermezlerse kıyametedek

Ben de bu dert ile ölürüm demiş

Kailim beş yıla etseler vade

Cümle emlakimi veririm yade

Peşkeş verirlerse Sultan Ahmed'e

Müslüman ederler bilrm demiş

Geda Muslu eydür grn harcını

And içti İncil'e tuttu yüzünü

Neylerim ben şimdengerü tahtımı

Varup bir Kil'sede kalurum demiş

.....

GÖR İMDİ NE DEMİŞ CEZAYİRLİ DE 2.

Gör imdi ne demiş Cezayirli de

Vermeziz oğlunu bilmiş ol senin

Biz anı gönderdik Sultan Ahmed'e

Kara haberlerin almış ol senin

Yürütmeziz Akdeniz'de gemini

Hakk'ı koyup puta tuttun yönünü

Çevir İslama şol kafir dinini

Gel yezit Müslüman olmuş ol senin

Yine büktük İspanya'nın belini

On dört beyzadeyle aldık malını

Hoş eğlenir idin Mısır yolunu

Hele ettiklerin bulmuş ol senin

Geda Muslu eydür gördüm çuşunu

Gece gündüz ağla salma yaşını

Kilisenin taşlarına sür başını

Yürü var bir zaman çalmış ol senin

.....

BAHAR EVVAMI ERDİ DE

Bahar eyyamı erdi de

Şadoluben güldü dağlar

Şirin'e gönül verdi de

Ferhad seni deldi dağlar

Üstümüze yüce Gani

Daima zikreyle anı

Ziyaret etmeğe seni

Koç yiğitler geldi dağlar

Hiç yoktur aklım başımda

Dilber hayali düşümde

Sevgili yarin peşinde

Bana mekan oldu dağlar

Farketmem çok ile azı

Bozulmaz yazılan yazı

Arayup sende Ayvaz'ı

Şol Köroğlu buldu dağlar

Kul Muslu der yarım küstü

Bad-ı saba gibi esdi

Güz eyyamı kadem basdı

Gör nice ıssız kaldı dağlar

.....

HATAYİ

Siyasal yanıyla da, dinsel inançlarıyla da, gizemciliğiyle de,

ozanlığıyla da önemli bir kişiliği olan Şah İsmail Safavi, şiirlerini “Hatayi” takma adıyla yazmış, söylemiştir.

Hatayi, asıl adıyla Şah İsmail, 1486'da doğmuştur. Erdebili Şeyh

Safiyeddin soyundan gelir. Anasının babası olan Uzun Hasan ölünce, İran ve Azerbeycan'da karışıklıklar çıkmış, Şah İsmail bu karışıklıklardan, ayaklanmalardan yararlanarak, dillerini konuştuğu, kültürlerini benimsediği "Şii-Alevi Türkmen aşiretleri"ni çevresinde toplamış, 1502'de Azerbaycan'ı ve Irak'ı ele geçirmiş; kendisini şah ilan etmiştir. Böylece "Şii-Alevi"liği temsil eden. Şah İsmail, Sünniliğin temsilcileri olan Yavuz Sultan Selim ile Özbek Hanı Şiybanı karşı karşıya gelmiştir. Aynı zamanda şeyh de olan Şah İsmail, "şeyh"lik ile "şah"lığı da birleştirmiştir. Bu "Şii-Alevi" kesimle, "Sünni" kesimin karşı karşıya gelmesi, doğal olarak savaflara yol açmıştır.

Şah İsmail, 1510'da Merv'de Özbek Hanı Şiybani'yi yenmeyi başarmış, Horasan'ı almış ama 1514'te Birinci Selim'in önünde Çaldıran'da yenilmiştir.

Böylece başkent Tebriz ile Musul'a dek bütün Irak'ı yitirmiştir.

Bundan sonra da savaflar sürmüş ise de, Şah İsmail, kurduğu devletin sınırlarını daraltmak zorunda kalmıştır.

Şah İsmail (Hatayi) 1524'te Erdebil'de ölmüştür. Kendisinin hem aruzla Farsça, hem de Azeri

Türkçesiyle, Türk halk şiiri gelenekleri doğrultusunda heceyle yazılmış şiirleri vardır.

Hatayi'nin, edebiyat alanında asıl ünü, önemi, Türkçe olarak yazdığı, halk şiiri geleneklerini yürüten şiirlerindedir. Bu yanıla Anadolu'da büyük etkinliğini sürdürmüştür.

Elbette, özellikle Şii-Alevi kesimler üzerinde.

Hatayi, bu şiirleriyle Anadolu'da Şii-Alevi'liği yayma amacında olan

demeleri ve nefesleriyle güçlü, etkin bir ozan olarak kendisini kabul

ettirmiştir.

“Dehname” adlı bir mesnevisi ve “Divan”ı vardır. “Hatayi Divanı”nı,

Sadeddin Nüzhet Ergun derlemiş, yayımlamıştır (1946, 1956).

VARDIM KIRKLAR YAYLASINA

Vardım kırklar yaylasına

Gel berü hey can dediler

Yüz sürdüm ayaklarına

Gir işte meydan dediler

Kırklar bir yerde durdular

Yerlerinden yer verdiler

Meydana sofra serdiler

El lokmaya sun dediler

Erenler gönlü ganidir

Yuduğu kalbi arıdır

Gelişin kandan bellidir

Söyle ey ihvan dediler

Gir semaa bile oyna

Silinsin pak olsun ayna

Kırk yıl bir kazanda kayna

Daha çiğsin yan dediler

Gördüğünü gözün ile

Söyleme sen sözün ile

Andan sonra bizim ile

Ol sen de mihman dediler

Düşme dünya mihnetine

Talip ol Hak hazretine

Ab-ı Kevser şerbetine

Parmacığın ban dediler

Şah Hatayi'm nedir halin

Dua edip kaldır elin

Kesegör kıybetten dilin

Cülemiz yeksan dediler

.....

AÇILDI CENNET KAPISI

Açıldı cennet kapısı

Girebilirsen gel beri

Kıldan incedir köprüsü

Geçebilirsen gel beri

Can melek canıdır

Ten Süleyman tenidir

Suyum arslan kanıdır

İçebilirsen gel beri

Bahçelerin gülüyüm

Ayn-ı cem bülbülüym

Kırk kapı kilidiyim

Açabilirsen gel beri

Hatayi'm eyder heman

Dağı bürüdü duman

İşte İncil ü Kur'an

Seçebilirsen gel beri

.....

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE

Şu dünyanın ötesine

Vardım deyen yalan söyler

Baştan başa safasını

Sürdüm deyen yalan söyler

Ark kazarlar arkın arkın

Felek çevirmede çarkın

Bu dünyada mal ü mülküm

Vardır deyen yalan söyler

Kur' ağaçta olur gazel

Kendi okur kendi yazar

Ahdi bütün hüsnü güzel

Vardır deyen yalan söyler

Avcılar avlarlar bazı

Hakk'a ederler niyazı

Daim beş vakit namazı

Kıldım deyen yalan söyler

Şah Hatayi'm der varılmaz

Varılsa da gelinmez

Rehbersiz bir yol alınmaz

Aldım deyen yalan söyler

.....

İÇMİŞEM BİR DOLU OLMUŞUM AYIK

İçmişem bir dolu olmuşum ayık

Düşmüşüm dağlara olmuşum geyik

Sana derim sana sürmeli geyik

Kaçma benden kaçma avcı değilim

Avcı değilim ki düşem izine

Kaçı kaçı kanlar indi dizine

Sürmeler mi çektin kömür gözüne

Kaçma benden kaçma avcı değilim

Sana derim sana geyik erenler

Bize sevda sana dalga verenler

Dilerim Mevla'dan onmaz vuranlar

Kaçma benden kaçma avcı değilim

Eyder Şah Hatayi'm uçan kaçandan

Zerrece korkmazız bu tatlı candan

Gidip da'vac' olma atana benden

Kaçma benden kaçma avcı değilim

.....

HAYALİ

16. yüzyılda yaşadığını, 1578'de yapılan savaşa Kafkas Orduları

Komutanı Lala Mustafa Paşa Komutasında yeniçeri olarak katıldığını, bu savaşın destanını yazdığını, elimizdeki şiirleri kanıtlıyor.

Şiirlerinde asker bir ozanın, açık seçik belirtileri görülebiliyor.

Ancak, Hayali'nin savaş destanları dışında, duyarlılığını yansıtan şiirleri de var. Yaşamıyla ilgili başkaca bilgi de yok.

LEYLAM GELİR DEYU YOLLAR GÖZLEDİM

Leylam gelir deyü yollar gözledim

Gelmedi gözümde kaldı hayali

Gizli sırrım beyan etmem gizlerim

Serimi sevdaya saldı hayali

Yarım biçare olduğumu bilmiş

Çifte benler beyaz gerdana inmiş

Bu gece seyrettim beyazlar giymiş

Salındı karşıma geldi hayali

Yarimin sevdası vardır başımda

Uyansam karşımda yatsam düşümde

Ne canibe gitsem bile peşimde

Benim ile yoldaş oldu hayali

Der Hayali hıram ederek yürür

Gece gündüz gitmez karşımda durur

Ben seninim deyü karşımda durur

Garip gönlüm ele aldı hayali

.....

TURNAM GİDER OLSAN BİZİM ELLERE

Turnam gider olsan bizim ellere

Vezir Ardahan'dan göçtü diyesin

Karşı geldi Kızılbaşın Hanları

Çıldır'da da doğuş oldu diyesin

Al kana boyandı Çıldır dağları

Gaziler diktiler... tuğları

Gözü kanlı Diyarbekir beyleri

Din yoluna şehit düştü diyesin

Çamur dize çıktı kan ile yaştan

Atlar dalmaz oldu serilen leşten

Kaleler yığıldı kesilen baştan

Ak gövdeler kana battı diyesin

İki alay bir araya gelince

Ara yere çarkacılar girince

Beş bin beş yüz belli atlı ölünce

Tokmak Han da kaçtı gitti diyesin

Haberimiz etsin dosta varanlar

Varıp dostun didarını görenler

Şahin şahin paşaları soranlar

Din uğruna şehit düştü desinler

.....

İDRİS-İ MUHTEFİ

Asıl adı Hacı Ali Bey'dir. "İdris-i Muhtefi" adını şiirlerinde takma

ad olarak kullanmıştır. Amcası, Kanuni'nin vezirlerinden Rüstem Paşa'nın terzisiymiş.

Hacı Ali Bey de amcasının yanında terzilik direnmiş, dinsel inanca

göre İdris Peygamber de terzilerin "pir"i sayıldığından, takma adındaki

"İdris" adı da buradan kaynaklanmaktaymış. Doğum tarihi kesinlikle bilinmiyorsa

da, 1615 yılında ölmüş, Kasımpaşa'da Doymazdere mezarlığına gölmülmüştür.

"Hamzavi"lerin başı sayılan İdris-i Muhtefi uzun süre ticaretle

uğraştıktan sonra son zamanlarında köşesine çekilmiş. Ticaret işleri dolayısıyla

Sofya, Filibe Belgrad kentlerine gidip geldiği anlaşılıyor.

İdris-i Muhtefi'den çok şiir kalmamıştır. Kalanlara bakılınca, gerçeküstücü yaklaşımlar içinde, ince, yer yer alaycı, yergici söyleyişler olduğunu görüyoruz. Bunları, kınacı değil de sevecen bir yürekle söylediği de dikkati çekiyor.

İŞBU DEME ERİNCE

İşbu deme erince

Üç kez doğdum aneden

Nice yavru uçurdum

Nice aşyaneden

Dört doğurdum anamı

Hamil oldum babadan

Babam dokuz ayaklı

Anlama efsaneden

On tayaya emzirdim

İki yüzlü bir çocuk

Kara libas giydirdim

Gösterdim kaşaneden

Kafdağını arkama

Yüklendim etme aceb

Bahr-i muhiti içlim

Kanmadım amma neden

Altmış arşın menare

Çıktım anın üstüne

Çağıruban cihanı

Doldurdum efsaneden

Yüz tınaplı bir çadır

Diktirdim siper için

Ana tuttum yüzümü

Doldum ol kar-haneden

Fir'avn ile görüşüp

Biraz nasihat ettim

Dedi sözün tutmazam

Dönmezem Hamaneden

Yedi başlı bir yılan

Gördüm ki hakim olmuş

Süreti hayvan değil

Bilmezem amma neden

Ak sakallı bir avret

Düştü benim peşime

Zinet etmiş kendine

Lü'lü'i dürdaneden

Yetmiş iki dillice

Düdük aldım çarşıdan

Çaldım ağır sadasın

Geçti asumaneden

Bir top attım maşrıktan

Geldi düştü mağrıba

Bu bir rengin rumuzdur

Anlama efsaneden

Bir mektebe uğradım

Kuş dilini okurlar

Sivri sinek halife

Hocası pervaneden

Alaim-i semayı

Olta edip sarkıttım

Bin bıyıklı bir balık

Çıkardım deryaneden

Gördüm Nuh'un gemisin

Girdim anın içine

Buldum anda necatı

Korkmadım tüneden

Senin "İdris" hakikat

Bu rumuzat sözlerin

Anladı insan olan

Bilmedi hayvaneden

.....

KAZAK ABDAL

Yaşamıyla ilgili hemen hiçbir bilgimiz olmayan halk ozanlarımızdan

biri de Kazak Abdal'dır. Bir şiirinden asıl adının "Ahmet" olduğunu öğreniyoruz.

Bektaşî tarikatından olduğu anlaşılıyor. Şiirlerinde taşlama, yergi gücünün ağır bastığı görülüyor. Usta bir ozan

izlenimi bırakıyor. Balım Sultan diye bilinen Balı Sultan'ın "giyinişini, yürüyüşünü övdüğüne" bakılarak 16. yüzyılda yaşadığı sanılıyor.

ORMANDA BÜYÜYEN ADAM AZGINI

Ormanda büyüyen adam azgını

Çarşıda pazarda insan beğenmez

Medrese kaçkını softa bozgunu

Selam vermeye dervişan beğenmez

Alemi ta'neder yanına varsan

Seni yanıltır bir mes'ele sorsan

Bir cim çıkmaz eğer karnını yarsan

Camiye gelir de erkan beğenmez

İlin kapısında kul kardaş olan

Burnu sümüklü hem gözü yaş olan

Bayramdan bayrama bir tıraş olan

Berber dükkanında oğlan beğenmez

Dağlarda bayırda gezen bir yörük

Kim tımarlı sipah kimi ser-bölük

Bir elife dili dönmeyen hödük

Şehristana gelir ezan beğenmez

Yaz olunca yayla-yayla göçenler

Topuz korkusundan şehre kaçanlar

Meşe yaprağını kıyıp içenler

Rumeli bohçası duman beğenmez

Bir çubuğu vardır gayet küçücek

Zu'm-ı fasidince keyif sürecektir

Kırık çanağı yok ayran içecek

Kahvede fağfuri fincan beğenmez

Aslında neslinde giymemiş hare

İş gelmez elinden gitmez bir kare

Sandığı gömleksiz duran mekkare

Bedestana gelir kaftan beğenmez

Kazak Abdal söyler bu türlü sözü

Yoğurt ayran ile hallolmuş özü

Köyden şehre gelen bir köylü kızı

İnci yakut ister mercan beğenmez

.....

EŞEĞİ SALDIM ÇAYIRA

Eşeği saldim çayıra

Otlayıp karnın doyura

Gördüğü düşü hayıra

Yoranın da anasını

Köyüne sokma bed-huyu

Yıkar harap eder köyü

Ölüsüne meyyit suyu

Dökenin de anasını

Gammaz ile madrabazın

Bir de olup da yemezsin

Ölürse meyyit namazın

Kılanın da anasını

Derince kazın kuyusun

İnim-inim inilesin

Kefen dikmeye iğnesin

Verenin de anasını

Dağdan tahta getirenin

Mezarına götürenin

Talkınını bitirenin

İmamın da anasını

Kazak Abdal söz söyledi

Cümle halkı dahleyledi

Sorarlarsa kim söyledi

Soranın da anasını

.....

KÖROĞLU

Köroğlu'nun, bu ünlü halk yiğidinin, 24 kollu bir destan kahramanının

yaşamı da kesinlikle belli değil. Çoğu söylencelere bağlı görünüyor.

Kimilerine göre, Köroğlu, 16. yüzyıldaki Celali ayaklanmalarında yer

almış bir “eşkiya-kahraman”dır.

Kimilerine göre, bir yeniçeri ozanıdır. 1577-1590 yıllarında

İran-Osmanlı seferine katılmış, bu seferde büyük başarılar sağlayan Özemirolu Osman Paşa için söylediği iki şiirle de varlığını saptamıştır.

Kimilerine göre, Koroğlu’nun asıl yurdu Anadolu değil, Horasan’dır.

Celali’lerle bir ilgisi yoktur. Bu görüŖe göre, Koroğlu, Kun Yabguları soyundan gelme, Oğuznamelerde “Kara-Konak” diye gösterilen “Murat Boyları”nı Sasanlı İranlılara karşı korumuŖ bir ailedendir. Bu aile Arapçayı’nda ve Yukarı Aras boyunda da egemen olmuŖtur. Bu ailenin destanı, bütün Önasya Türklüğüne yayılmış Koroğlu destanları olarak yaŖayagelmiştir.

Bütün söylencelerden, varsayımlardan çıkan sonuç Ŗudur ki, Koroğlu, ister bir kiŖi olsun, ister ayrı ayrı birkaç kiŖi olsun, Türk halkı Koroğlu’nun kiŖiliđinde bir yiğitliği, halkı, yoksulu, ezileni koruyan bir savaŖçıyı, çeŖitli katkılarla simgelemiŖ, yüreğinde, belleğinde yaŖatmıştır. YaŖatmayı da sürdürmektedir.

19. yüzyılda yetiŖmiŖ olan Dadaloğlu’nda da Koroğlu’nun yiğitliğinin etkilerini açık seçik görebilme olanakları vardır. Sevi şiirlerinde bile, bir yiğit tutum içinde görülen Koroğlu, Anadolu’nun ortak özleminin, duyarlılığının, yiğitlik duygusunun simgesi olarak ortaya çıkmaktadır.

BENDEN SELAM OLSUN BOLU BEYİNE

Benden selam olsun Bolu beyine

Çıkıp Ŗu dağlara yaslanmalıdır

Ok gıcirtısından gürzün sesinden

Dağlar seda verip seslenmelidir

Düşman geldi tabur tabur dizildi

Alnımıza kara yazı yazıldı

Tüfek icad oldu mertlik bozuldu

Eğri kılıç kında paslanmalıdır

Köroğlu düşer mi yine şanıdan

Ayırır çoğunu er meydanından

Kır-At köpüğünden düşman kanından

Çevrem dolup şalvar ıslanmalıdır

-Sağ elde kılınc ettiğim

Sol elde kalkan tuttuğum

Kol kola sarılıp yattığım

Şirin Döne yerinde mi

-Kılınc deyu bağlandığın

Kalkan deyu kullandığın

Seyreleyip eğlendiğin

Şirin Döne saçın yoluk

-Çamlıbel'in koyağında

Sular akar ayağında

Şirin Döne yanağında

Ürüßen benler yerinde mi

-Çamlıbei'in koyağında

Su kesilmiş ayağında

Güzel Döne yanağında

Kibar benler soluk soluk

-Küçücükten büyüttüğüm

Saz çalarak uyuttuğum

Mah yüzünü seyrettiğim

Han Ayvaz'ım yerinde mi

-Küçücükten büyüttüğün

Ürgüleyip uyuttuğun

Gül yüzünü seyrettiğin

Han Ayvaz'ın boynu buruk

-Köroğlu der öğündüğün

Taşlar alıp dövündüğün

Arka verip sığındığın

Koca çamlar yerinde mi

-Güdümen der karlı dağlar

Dağda çamlar kara bağlar

Döne söyler Ayvaz ağlar

Ağlaşırlar soluk soluk

.....

YÜRÜN BEYLER KORKMAN GÜNÜNÜZ DOĞDU

Yürün beyler korkman gününüz doğdu

Alın kaleleri burçları şimdi

Bir savaş edelim Çin Maçın ile

Basın dereleri leşleri şimdi

Köroğlu'm çıkalım dağlar salına

At sürelim mal yemez malına

Başım koydum arkadaşın yoluna

Başı dost yoluna koyanlardanız

.....

SELAM VERDİM SELAM ALMAZ

Selam verdim selam almaz

Selamıma salam seni

Akçasız pulsuz aşıkım

Nasıl benim kılam seni

Hubluğuna yok bahane

Gözlerin benzer şahana

Namın çıkmıştır cihana

Bilir cümle alem seni

Nazlım salınır gezersin

Dertli bağrımı ezersin

Beyaz kağıda benzersin

Yazar m'ola kalem seni

Malım yok ki dökem saçam

Hazinem yok ağız açam

Çarem budur alam kaçam

Hep yanımda bulam seni

Yeni bahçenin narısın

Kırmızı gülden arısın

Koç Köroğlu'nun yarısın

Böyle misin bilem seni

.....

KARŞIDAN GELEN PİYADE

-Karşıdan gelen piyade

Bizim iller yerinde mi

Etekleri çimen olmuş

Karlı dağlar yerinde mi

-Beyim ili ne sorarsın

Güzel amma soğuk soğuk

Karlı dağlar eteğinde

Çimenleri soluk soluk

.....

HEMEN MEVLA İLE SANA DAYANDIM

Hemen Mevla ile sana dayandım

Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

Yoktur senden gayrı kolum kanadım

Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

Sana derim sana hey ulu yaylam

Meğer başım alam ilinden gidem

Okum senden yayım sendendir cıdam

Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

Yüce yüce tepesinde yol aşan

Gitmez oldu gönlümüzden endişen

Mürüvetsiz beyden yeğdir dört köşen

Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

Hep sınıdım Osmanlı'nın alını

Bulamadım hergiz gönlüm alanı

Anıcağız sevdiğimin halini

Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

Köroğlu der tepelerden bakarım

Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim

Bunca yıldır hasretini çekerim

Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

.....

MUHANETLİK ETMEK DEĞİL KARIMIZ

Muhanetlik etmek değil karımız

Şehriyar sözüne uyanlardanız

Meydana girende yoktur korkumuz

Kazaya ırıza diyenlerdeniz

Ödleklele hoş değildir aramız

Teke tek düşmana varmak töremiz

Muhanete sardırmayız yaramız

Yarayı kendimiz saranlardanız

Bineyidim kır atımın üstüne

Alaydım hançerimi destime

Gafilı varmayız düşman üstüne

Vakta hazır olun diyenlerdeniz

Yürün beyler yürün bade içelim

Girelim meydana candan geçelim

Çalalım kılıcı kanlar saçalım

Taş taş üstü koyman burçları şimdi

Yürün beyler yürün şetler kuşanın

Kılıç çekin düşmanlara döşenin

Başın kesin beyler ile paşanın

Durman hemen çekin göçleri şimdi

Yürün beyler n'ettim kestiler başı

Yedi bin pehlivan bir de binbaşı

Diri tutun gelin yedi kardaşı

Ben elimle kesem başları şimdi

Yürün beyler bahar geldi yaz oldu

Bülbül diye beslediğin baz oldu

Köroğlu der bu kumanda az oldu

Ayrın bedenden başları şimdi

.....

EĞER KENDÜLERDE ERLİK VAR İSE

Eğer kendülerde erlik var ise

Gelsin dögüşelim Bolu Beyleri

Kanından susayıp candan geçerse

Gelsin dögüşelim Bolu Beyleri

Atına binende eyledi dizgin

Alayları çatıp eyledi bozgun

Leşine kondurmak isterse kurgun

Gelsin dögüşelim Bolu Beyleri

Koç yiğitleri aldım da yanıma

Keskin kılıcımı çaldım belime

Serimden geçmişim bakmam ölüme

Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri

Karşımda durana kalmaz kararım

Doğrulup gelene yoktur zararım

Ya şehitlik ya gazilik dilerim

Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri

Ala sadağımı sundum özüme

Hezaran kalkanım aldım dizime

Köroğlu der kan göründü gözüme

Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri

.....

YİĞİT OLAN GÜMBÜR GÜMBÜR GÜRLESİN

Yiğit olan gümbür gümbür gürlesin

Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Ak gövdede kızıl kanlar şorlasın

Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Davlumbazlar yeğde yeğde vuranda

Çarkacılar sallı solu dönende

Eğri kılıç ak gövdeyi bölende

Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Gele beyler cenge harbi çalınısın

Çamlıbel askeri ayrı bölünsün

Gece gündüz darbı meydan kurulsun

Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Asıl koç yiğitler pusuda saklı

Belleri kılıçlı eli mızraklı

Hep şahin bakışlı arslan sıfatlı

Yürü kan içenler hep binler yaşa

Köroğlu der bugün burda duralım

Sabah olsun darbı meydan kuralım

Akan kandan dolu şarap vuralım

Yürü Deli Hoylu'm sen binler yaşa

.....

TAN YERİ ATMADAN ŞAFAK SÖKENDE

Tan yeri atmadan şafak sökende

Düşmanın üstüne hörelenmeli

Düşman kalkan alıp kılıç çekende

Yiğit on beş yerinden yaralanmalı

Haber aldım ihvanından kulundan

Doyuk olduk akçasından pulundan

Hey ağalar akan kanın alından

Altımızda Kır-At kınalanmalı

Köroğlu'm der Mirza gele Han gele

Ben isterim günde yüz tufan gele

Derelerden oluk oluk kan gele

Sele düşüp gövde kürelenmeli

AY YANSIN AĞALAR GÜNEŞ TUTULSUN

Ay yansın ağalar güneş tutulsun

Parladı parladı çalın kılıncı

Oklar gıcırdasın ayyuka çıksın

Mevlanın aşkına basın kılıncı

Durmayın orada kargı kucakta

Dolansın yiğitler köşe bucakta

Bir savaş edelim kelle kucakta

Şehitler aşkına çalın kılıncı

Koç yiğitler melemeli dev gibi

Düşman kanı devrilmeli dağ gibi

Dest vurun avını almış bey gibi

Haykırı haykırı çalın kılıncı

Koç yiğitler bu kış burda kışlasın

Yılan dili eğri hançer işlesin

Kafir düşman el'amana başlasın

Kaçanı göndermen basın kılıncı

Koç yiğitler düğün bayram eylesin

Küheylan kişnesin aygır oynasın

Kazanlarda adam kanı kaynasın

Esir etmek yok ha çalın kılıncı

Yürü yiğit beyler namımız kalsın

Kelle getirenler bahşişin alsın

Öldürün atların hep yayan kalsın

Yaya kalana da çalın kılıncı

Koç Köroğlu girdi meydan almaya

Nara vurup düşmanına dalmaya

Yemin ettim yedi derya dolmaya

Doldurun denizi basın kılıncı

.....

KUL HÜSEYİN

Yaşamıyla ilgili bilgi yok. Kul Himmet'le karşılıklı şiir söylediğine

bakılarak 16. yüzyılda yaşadığı sonucuna varılıyor. Bir de, Pir Sultan

Abdal'ın çevresinde bulunduğu anlaşılıyor. Kimi şiirlerinden, ayaklanmalara

katıldığı, ceza yediği öğreniliyor. Şah yanlısı olduğu da belli.

Bu bilgilere bakılarak Kul Hüseyin'in bir tarikat ozanı olduğu

anlaşılıyor ama gizemcilik dışında şiirler söylemiş. Çağının önemli ozanlarından

biri.

ADEM OĞLU DÜNYAYA GELİNCE (Ömür Destanı')

Adem oğlu dünyaya gelince

Taze açılmış fidana benzer

Bir yaşına kadem basınca

Bülbül gibi şakır gülşene benzer

İki yaşında kalkar oturur

Üç yaşında açuk manalar getirür

Dört yaşında hamaylisin götürür

Beş yaşında bağ u bostana benzer

Altısında fehmeder düşünü

Yedisinde düşürür dişini

Sekizinde fehmeder işini

Dokuzunda mah-ı tabana benzer

On yaşında taze güldür kokulur

On birinde gül gibi açılır

On'ikisinde boy gösterür seçilir

On üçünde selvi re~ana benzer

On dördünde mahbubluğu çağdır

On beşinde gören aklın dağdır

On altısında sanki cennet bağdır

On yedisinde kaşlar kemana benzer

On sekizinde fehmeder arını

On dokuzda gözedür şikarını

Yirmisinde kimse bilmez sırrını

Talimin almış şahana benzer

Yirmi beşinde bir hoşça görünür

Otuzunda akan sular durulur

Otuz beşinde meclislerde anılır

Yarana karışmış irfana benzer

Kırk yaşında gazel gibi bağlarda

Kırk beşinde günahların ağlarda

Ellisinde Suphana bel bağlar da

Yüklemiş yükünü kervana benzer

Elli beşinde ettikleri düş olur

Altmışında pırlık gelür kış olur

Altmış beşinde gözleri yaş olur

Dağ başına çıkmış güneşe benzer

Yetmişinde ağrı iner dizine

Yetmiş beşde duman çöker gözüne

Sekseninde kimse bakmaz yüzüne

Baykuş oturmuş virane benzer

Seksen beşinde beli bükülünce

Doksanın defterin dürülünce

Doksan beşinde ömrün serilince

Bir günde savrulmuş harmana benzer

Kul Hüseyin yüz yaşına varınca

Hakile hak olup yeksana benzer

.....

Cahit Öztelli ,”Halk ozanları insanın doğumundan ölümüne dek yaşamını

konu alarak işlerler. Bu uzun olayı dile getiren şiirlere, Destan

denir. Ömür Destanlan’ının en eskisi Kul Hüseyin’indir,” der.

EY ŞAHİN BAKIŞLIM BÜLBÜL AVAZLIM

Ey şahin bakışlım bülbül avazlım

Bir eli kadehlim bir eli sazlım

İşte ben gidiyom kal ahu gözlüm

Ne sen beni unut ne de ben seni

Yolda harami çok engel arada

Unutma sevdiğim demde sırada

Kalıp gider amma gönül burada

Ne sen beni unut ne de ben seni

Ta ezeli seven sevende

Şu iki cihanda kevn ü mekanda

Nizam başlarında ulu divanda

Ne sen beni unut ne de ben seni

Çekilsin gülbenkler sürülsün devran

Görülsün kayıtlar açılsın meydan

Yönümüzü açsın ulu Yaradan

Ne sen beni unut ne de ben seni

Hüseyin'im eydür gül benzim soluk

Serimizde yazılmıştır ayrılık

Vallahi sevdiğim gönüller birlik

Ne sen beni unut ne de ben seni

.....

KUL MEHMET

Yaşamı açıklığa kavuşmamış, dahası biraz da karışık görünümdeki halk ozanlarımızdan biri de Kul Mehmet'tir. Kul Mehmet adı da, hemen bütün halk ozanlarında olduğu gibi, bir "takma ad"dır.

Kul Mehmet, 16. yüzyılda yaşamış Osmanlı Devlet adamlarından Üveys Paşa'nın oğlu Aydın vergi toplama memuru Mehmet Paşa'nın "takma ad"ıdır.

Mehmet Paşa, daha sonra Celali ayaklanmalarının bastırılmasıyla görevlendirilmiş vezirliğe (paşalığa) yükseltilmiştir. Ancak birtakım belgelerde, ayaklanmanın bastırılması görevinin Mehmet Paşa'nın kethüdasına verilmesinden, bu göreve atandığı yılda, yani 1605'te ölmüş olabileceği sonucu çıkarılıyor. Gizemciliğin çok yaygın olduğu yüzyıllarda, gizemcilik etkisiyle birçok gizemci halk ozanının "Kul" kimliğini kullandığı ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan 17. yüzyılda yaşadığı ileri sürülen bir "Kul Mehmet" adlı halk ozanının da varlığı ileri sürülerek, elde bulunan "Kul Mehmet"li şiirlerin tümünün Mehmet Paşa'nın mı, yoksa 17. yüzyılda yaşayan Kul Mehmet'in mi olduğu kesinlikle bilinmiyor. Ayrılması olanakları da bulunamıyor. Bu yüzden olacak ki, uzmanlar "Kul Mehmet" adlı şiirlerin tümünü, bu takma adı kullanan Mehmet Paşa'nın sayma eğilimi, uygulaması içindedirler.

Ancak, "Be yarenler yine evvel bahardır/Bülbül intizarlık kılar durmayıp" dizeleriyle başlayan şiirin, kesinlikle "Kul Mehmet" takma adını kullanan Mehmet Paşa'nın olduğu biliniyor.

BE YARENLER YİNE EVVEL BAHARDIR

Be yarenler yine evvel bahardır

Bülbül intizarlık kılar durmayıp

Kuşlar ahenk edip çığrışıp öter

Kalbin kasavetin siler durmayıp

Kadir Mevlam kudretini bildirir

Daim ağlar kullarını güldürür

Menekşeler külahını kaldırır

Yeşil çemenlerde yeler durmayıp

Her ağaçlar sücü dolmuş içilmiş

Yeryüzüne ab-ı hayat saçılmış

Gök sümbül kırmızı lale açılmış

Güller ağzın açmış güler durmayıp

Misal-i Ravzadır Cenneti Rıdvan

Firdevs bahçesine benzemiş cihan

Kırmızı hulleler giymiş erguvan

Selvi dalı başın sallar durmayıp

Bizim illerimiz aydın illeri

Çifte çifte bülbüllüdür dalları

Kul Mehemed eydür seher yelleri

Yarin siyah zülfün böler durmayıp

.....

YAVRUM KUZUM SENİ ALDIRDIM ELDEN

Yavrum kuzum seni aldıldım elden

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

Usandım da bezdim bu tatlı candan

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

Yine çiçeklendi dağların başı

Koyun ben n'ideyim Mevla'nın işi

Daim durmaz akar gözümün yaşı

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

Koyun senin derdin çoktur n'ideyim

Yanına da başka kuzu katayım

Varıp seni koyaklarda güdeyim

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

Kuzum senin budur alnında yazı

Hiç elin kuzusu olur mu kuzu

Yüreğimde vardır bir ince sızı

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

Seni güden çoban gayrı gütmesin

Yaydığı yerlerde otlar bitmesin

Kuzunu yiyenler onup yetmesin

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

Bugün koyun tuz başına gelmedi

Elin kuzusu da kuzu olmadı

Arayıp da kuzusunu bulmadı

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

N'olaydı sen koyun olmaya idin

Elin kuzuların görmeye idin

Ölüp de şu yere gelmeye idin

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

Kul Mehemmet bunu böyle söyledi

Söyledi de yaşın yaşın ağladı

Koyun yolum sana nerden uğradı

Kuzum kuzum der de meler bir koyun

.....

BUNCA DEMDİR HASRETLİĞİN ÇEKERİM

Bunca demdir hasretliğin çekerim

Gel sevdiğim geld(i) ayrılık günleri

Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim

Gel sevdiğim geld' ayrılık günleri

Neler gelir koç yiğidin serine

Gece gündüz yanar aşkın narına

Gün bugündür Hak kefildir yarına

Bil sevdiğim geld' ayrılık günleri

Kapında bulunur bay ile geda

Can ile ser gayrı yoluna feda

Şimden sonra sana gayrı elveda

Kal sevdiğim geld' ayrılık günleri

Bülbülünüm feryadım var zarım var

İnci cevher madenidir şarım var

Lale sümbül al çiçekli yarım var

Gül sevdiğim geld' ayrılık günleri

Deli gönül karlı dağları aştı

Hicr oduyla dertli sinemiz pişti

Kul Mehemmet yine gurbete düştü

Yol sevdiğim geld' ayrılık günleri

.....

HER DEM YÜZÜME GÜL GİBİ

Her dem yüzüme gül gibi

Gülen dilberin kuluyum

Ben ağladıkça yaşımı

Silen dilberin kuluyum

Naz ile salan başını

Oynadıp gözü kaşını

Rahmedip ben yoldaşını

Anan dilberin kuluyum

Mağrur tutmayup kendini

Alçak tutuben gönlünü

Arayıp derdimendünü

Bulan dilberin kuluyum

Soyunup giren koynuma

Rahimsiz gelmez aynıma

Siyah zülfünü boynuma

Salan dilberin kuluyum

Kul Mehemmet eydür ferman

Hastasına eder derman

Benimle her gece mihman

Olan dilberin kuluyum

.....

BEHEY ELA GÖZLÜ CANIM

Behey ela gözlü canım

Kul olmaya geldim sana

Gönül tahtında sultanım

Kul olmaya geldim sana

Ne yerdeyiz ne gökteyiz

Dünü günü firkatteyiz

Elim vermez hasretteyiz

Kul olmaya geldim sana

Evlerinin önü yoldur

Kerem kıl aşıkın güldür

Gerek ağlat gerek öldür

Kul olmaya geldim sana

Koynunda turuncu gizli

Tatlı dilli şirin sözlü

Şahin gibi kara gözlü

Kul olmaya geldim sana

Kerem eyle benden kaçma

Sakın yadlar ile yatma

Gamzen okun bana atma

Kul olmaya geldim sana

Mehemmet eydür kulunum

Başı açık bir delinim

Ta ezelden muhibbinim

Kul olmaya geldim sana

.....

MUHİDDİN ABDAL

Yaşamı üzerine çeşitli söylentiler bulunan gizemci halk ozanlarımızdan

biri de Muhiddin Abdal'dır. Birtakım varsayımlarla yola çıkılarak, yaşamıyla ilgili sonuçlara varılmaya çalışılıyor.

Ancak, kesinlikle Hacı Bektaş yolunda olduğu biliniyor. Söylentilerin

birine göre, Muhiddin Abdal, Romanya'daki Balçık kasabasında Akyazılı Şeyh adındaki bir dervişin öğrencisi. Bir başka söylentiye göre Utman

Baba'nın dervişi. Şiirlerinin birinde geçen "Ela gözlü Sultan Baba!"

seslenişindeki "Sultan Baba"nın, bu "Utman Baba" olduğu ileri sürülüyor. Bir

başka söylenti de, Muhiddin Abdal'ın Eşrefoğlu Rumi'nin oğlu olduğu yolunda.

Bu söylentiye doğru sayanlar Muhiddin Abdal'ın 15. yüzyılda yaşamış olduğunu varsayıyorlar.

Çoğunlukla 16. yüzyıl gizemci halk ozanı olduğu ileri sürülüyor.

Bektaşilik ve Hurufilik yolunda yazdığı şiirlerinin toplandığı bir divanı varmış.

Anlaşıldığına göre, bütün yaşamı boyunca belde belde dolaşmış.

Hemen bütün halk ozanlarında olduğu gibi bu yaşam bilinmezliği bir

yana bırakılırsa, Muhiddin Abdal'ın demesini bilir, güçlü, tutarlı, usta

gizemci bir halk ozanı olduğu açıkça görülüyor.

İNSAN İNSAN DEDİKLERİ

İnsan insan dedikleri

İnsan nedir şimdi bildim

Can can deyü söylerlerdi

Ben can nedir şimdi bildim

Kendisinde buldu bulan

Bulmadı taşrada kalan

Müminin kalbinde olan

İman nedir şimdi bildim

Bir kılı kırk yardıkları

Birin köprü kurdukları

Erenler gösterdikleri

Erkan nedir şimdi bildim

Sıfat ile zat olmuşum

Kadr ile berat olmuşum

Hak ile vuslat olmuşum

Mihman nedir şimdi bildim

Muhiddin der Hak kadir

Görünür herşeyde hazır

Ayan nedir pinhan nedir

Nişan nedir şimdi bildim

.....

ARİFLERİN SOHBETİ CANDAN OLUR

Ariflerin sohbeti candan olur

Küfür gider Lutf-u imandan olur

Tarikatta taatin temiz kılan

Kendi ümmet, tarıkı dinden olur

Talep ile nefsini bilmeyene

Zira bilmezsen kusur senden olur

Bunca nimetler yenilip içilir

Bilir misin aslını kandan olur

Gelsin gevher alan madenini buldum

Maden benim ol gevher benden olur

Genci buldun ise key faş eyleme

Kavga düşer aleme dandan olur

Arifler sohbeti Muhyeddin Abdal

Bile nur bilmeze zindan olur

.....

DOĞRUYA NAZAR EYLERİZ

Doğruya nazar eyleriz

Biz eğri nazar bilmeyiz

Nakd ile pazar eyleriz

Veresi pazar bilmeyiz

Biz ol mekanda oluruz

Emr ile bunda geliriz

Nakdi kamilden alırız

Kayba intizar bilmeyiz

Haktır sevdiğimiz bizim

Haktır öğdüğümüz bizim

Boyun eğdiğimiz bizim

Haktır özge yar bilmeyiz

Biz bu mülke gelüptürüz

Ölmeden ön ölüpdürüz

Yar ile yar olupduruz

Arada ağyar bilmeyiz

Sazımızı ele aldık

Koşmamızı çalageldik

Namusumuz yere saldık

Biz aşıkız ar bilmeyiz

Aşk ile meydana geldik

Nazara divana geldik

Pervaneyiz yana geldik

Zincir ile dar bilmeyiz

Evvel ahır yar kuluyuz

Hayder-i Kerrar kuluyuz

Ezelden ikrar kuluyuz

Müminiz inkar bilmeyiz

Muhiddin Abdal coşunca

Dalga deryayı aşınca

Aşk önümüze düşünce

Hiç sabr u karar bilmeyiz

.....

ELA GÖZLÜ SULTAN BABA

Ela gözlü Sultan Baba

Ululardan ulusun sen

Yedi iklim dört köşeye

Arşa kürse dolusun sen

Seni gören yoksul bay olur

Kafirler imana gelir

Seni sevmeyenler n' olur

Şah-ı Kerem Ali'sin sen

Şahısın eksikli kulun

İçenler ayrılmaz dolun

İnceden incedir yolun

Tamam gerçek velisin sen

Doğru sözün yol kılıcı

Çaldığın iki bölücü

Düşmüşler elin alıcı

Hakkın kudret elisin sen

Dehanından kevser akar

Nazar-ı kula Hak bakar

Kokun cüml'aleme kokar

Muhammed'in gülüsün sen

Parlayıp ateşin yanar

Cüml'alem şulene konar

Susayanlar senden kanar

Ab-ı hayat gülüsün sen

Muhiddin Abdal n'eylersin

Dipsiz denizler boylarsın

Ne bilirsin ne söylersin

Aklın mı var delisin sen

.....

NİZAMOĞLU

Asıl adı Seyyid Seyfullah'tır. "Seyfi", "Seyyid Seyfi", "Seyyid

Nizamoğlu", "Nizamoğlu" gibi çeşitli takma adlar kullanmış bir gizemci ozan.

Nizamoğlu'nun babasının da "Nizami" takma adıyla şiirler yazdığı

biliniyor.

Nizamoğlu'nun doğduğu yıl belli değil ama 1601'de öldüğü Kocamustafa

Paşa'dan Silivrikapı'ya giden yolun üzerindeki tekkesinin avlusunda

gömülü olduğu biliniyor.

Nizamoğlu, Ümmi Sinan'dan "hilafet" almış. "Caferiye Mezhebi"nden

olduğunu kendisi söylemiştir. "Hurufilik" inançlarını belirten şiirleri

de vardır.

Aruzla da yazan Nizamoğlu'nun hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinin toplam

52 tane olduğu saptanmıştır.

Nizamoğlu için yapılan değerlendirmelerde, onun, Yunus yolunda

yürüyen ozanlar içinde "Yunus'a en çok yaklaşan" ozan olduğu ileri

sürülmektedir.

Bu konuda, Nizamoğlu'nun, Eşrefoğlu Rumi'den daha çok Yunus'u

temsil ettiğini ileri sürenler de vardır.

BİR DERTLİYEM DİRDİM VARDIR

Bir dertliyem derdim vardır

Ya ben nice dönmiyeyim

Her dem işim ah-u zardır

Ya ben nice dönmiyeyim

Aşk odu yürekde yanar

Beni gören mecnun sanar

Gökyüzünde Ay gün döner

Ya ben nice dönmiyeyim

Gel şekki gönülden gider

Mü'minlerde inkar nider

Melekler Arşı devreder

Ya ben nice dönmiyeyim

Biziz ümmet-i naciler

Din yolunda duacılar

Ka'bede döner hacılar

Ya ben nice dönmiyeyim

Bu sırra münkirler ermez

Dost yüzünü körler görmez

Çarh-ı felek döner durmaz

Ya ben nice dönmiyeyim

Yeller eser deniz coşar

Irmaklar dağlardan aşar

Döne döne sular taşar

Ya ben nice dönmiyeyim

Seyyid Nizamoğlu tek dur

Münafıkın işi Őektir

Evvel ahır dönmeğ haktır

Ya ben nice dönmiyeyim

.....

DOSTLAR BİLİN ŞİMDİDEN GERİ NAM-U NİŞAN OLMAZ BANA

Dostlar bilin Şimdiden geri nam-u nişan olmaz bana

Ben dost havasına düştüm belli beyan olmaz bana

Hakk'ın tecellisi yetti cismim toprağın tozuttu

Hep benliğim benden gitti yadlı yaman olmaz bana

Ne canım kaldı ne benim ne oyum derim ne benim

Ben beni bilmezem kimim ad ile san olmaz bana

Nazar eylen bana n'oldum ölümü yok dirlik buldum

Soru hesap hep ben oldum sırat mizan olmaz bana

Acayip devrana erdim la'sı yok illa'dır virdim

Ben Mevla'm didarın gördüm özge seyran olmaz bana

Çünkü ben yar ile yarım Mansur oldum dikin darım

Nesimi'yem yüzün derim assı ziyan olmaz bana

Görün Seyyid Seyfullah'ı kendide bulmuş Allah'ı

Ben dostu gördüm billahi Şekk-ü güman olmaz bana

.....

BİZ BU DÜNYADA BİR KUŐUZ

Biz bu dünyada bir kuŐuz

Her yana uçup gezeriz

Hakk'ın nimetlerinden yeyip

Suların içip gezeriz

Yolumuz üstünde bizim

Ecel derler bir tuzak var

Hiç ondan korkumuz yoktur

Kanatlar açıp gezeriz

Ön son yollarımız oğrar

Ol tuzağa bir gün bizim

Kurtulmağa derman yoktur

Yok yere kaçıp gezeriz

Üstümüzde avcı durmuş

Boğazlamak ister bizi

Yüzbin türlü fikirleri

Biz kesip biçip gezeriz

Seyyid Nizamoğlu eken

Bunda anda biçer derler

Gözümde kanlı yaşları

Anınçün saçıp gezeriz

.....

HER YOL ERKAN ERENLERİ SİZİN OLSUN BU YOL ERKAN

Her yol erkan erenleri sizin olsun bu yol erkan

Ben bir aceb derde düştüm bulunmaya gibi derman

Dostun tecellisi yetti hep gönül mülkünü attı

Benden benliğim mahvetti ne eşkal kaldı ne elvan

Her bir kılım bir göz oldu içim dışım hep yüz oldu

Alem cümle düpdüz oldu ne yadlı kaldı ne yaman

Bütün dünya benim oldu sekiz cennet canım oldu

Ben sırrın sır benim oldu gizli sırlar oldu ıyan

Dost bana sundu bir dolu içtim onu oldum deli

Kimsenin değilim kulu şimdi sultan oldum sultan

Beni bulmak isteyenler sizi duymak isteyenler

Kendi şehrinizde yoklan gönüllerdir bana mekan

Seyyid Nizamoğlu dedem gören beni sanır adem

Yüzbin dürlü hırkası var geh bundan bakar geh andan

.....

OZAN

Yaşamıyla ilgili hiçbir bilgi yok. 16. yüzyılda yaşadığı kabul ediliyor.

Çağı belirlenen “en eski saz şairi” sayılıyor. Kendisinden bugüne yalnız bir şiiri kalmış bir halk ozanı.

GERÇEK AŞIK OLANLARIN

Gerçek aşık olanların

Yüreciği yanar olur

Her canibten suriş ile

Şevki odu kenar olur

Esirgen aşık kişiyi

Şefaat imanlandurur

Susamışları kandırır

Gözü yaşlı damar olur

Bir devletlu yohsul olsa

Uslu isen gelme ana

Yazıda kaba ağaca

Ulu kuşlar konar olur

Ozan aşıklar sözünü

Söyle aşıklar dinlesin

Er var içinde od yanar

Er var ana cu nar olur

.....

ÖKSÜZ DEDE -ÖKSÜZ AŞIK

Öksüz Dede'yle ilgili yaşam bilgisi de açık seçik değil. Yeniçeri bir

halk ozanı olduğu belli.

3. Murat zamanında yapılan 1577-1590 yılları arasındaki İran

Seferlerine değinmesinden, Ferhad Paşa'nın İran Şehzadesi Haydar Mirza'yı rehine olarak İstanbul'a getirmesini anlatmasından, Öksüz Dede'nin 16. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı sonucuna varılıyor.

Halk şiirimizde bir de "Öksüz Aşık" adında şiirler söyleyen bir ozan var.

Kimi incelemelere göre bu ozan 17. yüzyıl ozanıdır. Ama onun şiirleri Öksüz Dede'nin şiirleriyle karıştırılır. Ne var ki, hangi şiirlerin, hangi ozanın olduğu kesinlikle ortaya konabilmiş değil. Biz, bu bakımdan, iki adı bir arada yazarak, seçme yaptık.

BAD-I SABA ESER SEHER VAKTINDA

Bad-ı saba eser seher vaktında

Kumrular ötüşür dallar üstüne

Yari gördüm gitti aklım başımdan

Yeşiller giyinmiş allar üstüne

Deli gönül göyrük Arap atlıdır

Aşıkın yüreği yedi katlıdır

Nice sevmiyeyim dili tatlıdır

Lebi şeker eser ballar üstüne

Yalan olmaz aşıkların sözünde

Arzumanım kaldı ala gözünde

Kimi gerdanında kimi yüzünde

Dizilmiş benleri eller üstüne

Öksüz Aşık eder hayalden düştün

Gönül imdat diler yarandan eşten

Hiç eksik değildir ikiden beşten

Engeller har olmuş yollar üstüne

.....

DAĞLAR YARIMI GÖRDÜN MÜ

Dağlar yarimi gördün mü

Payine yüzler sürdün mü

Güzel hatırın sordun mu

Mecnunu çok güzel dağlar

Şu dağlardan geldim geçtim

Boz bulanık suyun içtim

Ben yarimden ayrı düştüm

Mecnunu çok güzel dağlar

Dağ başında yurdun mu var

Şıkar alan kurdun mu var

Bencileyin derdin mi var

Mecnunu çok güzel dağlar

Dağlar başı yolun olsun

Öksüz Aşık kulun olsun

Yaz kış açar gülün olsun

Mecnunu çok güzel dağlar

.....

SABAHTAN UĞRADIM BEN BİR GÜZELE

Sabahtan uğradım ben bir güzele
Gördüm güzelliğin bildirip gider
Yine kul oldum da durdum selama
Kendin engelinden sakınıp gider
Ben yar ile süremedim demleri
Sayamadım ak gerdanda benleri
Düşürmüş dağlarda mor çiğdemleri
Kolların kaldırmış sokunup gider
Sana huri derler hurisin huri
Yüzünde yanıyor Mevla'nın nuru
Mahın çevresinde aşk yıldızları
Gerdanında benler şakınıp gider
Gözünde ışıldar sevdanın nuru
Aslı melek nesli kendisi huri
Öksüz dermendim gelmedi deyu
Dönmüş ensesine bakınıp gider

.....

HER SABAH HER SABAH ÇIKAR SALINIR

Her sabah her sabah çıkar salınır
Doğan aylar gibi doğar dolunur
Siyah zül fûn mah yüzüne bölünür
Sevdiğim bu benler başa beladır
Cennetin kokusu vardır özünde
Lal ü mercan gelir tatlı sözünde

Kimi gerdanında kimi yüzünde
Sevdiğim bu benler başa beladır
Güzelliğın söylenir ilden ile
Aşıklar içinde düşmüşsün dile
Beyaz gerdanın gümüşten bile
Sevdiğim bu benler başa beladır
Tavus kuşu gibi türlü düzenir
Nice aşıklar var sana özenir
Bu dilberlik sana çok mal kazanır
Sevdiğim bu benler başa beladır
Öksüz Aşık eydür gelin varalım
Varalım da dost cemalin görelim
Leblerin zekatın kime verelim
Sevdiğim bu benler başa beladır

.....

ELA GÖZLERİNE KURBAN OLDUĞUM

Ela gözlerine kurban olduğum
Ecelim gelmeden öldürme beni
Gizlice uğruna severim seni
Sırrımı kimseye bildirme beni
Seni bana veren ol yüce Gani
Alırlar elimden korkarım seni
Kaddimi büküp de öldürsen beni
Üstüme düşmanım güldürme beni

Ölüm dedikleri gelmez aynıma

Sığa ak kolların dola boynuma

Soyunup eğnimi girsem koynuna

Sabah oldu diye kaldırma beni

Öksüz Aşık bunu böyle söyledi

İndi aşkın deryasını boyladı

Senin aşkın beni mecnun eyledi

Dağlara düşürüp gezdirme beni

.....

PİR SULTAN ABDAL

Yaşamıyla ilgili türlü söylenceler ileri sürülen halk ozanlarından biri

de Pir Sultan Abdal'dır. Yaşamı üzerinde kesin, açık seçik bilgilerden yoksunuz ama kimi belirtiler de var.

16. yüzyılda yaşadığı kesin. Kimileri, şiirlerinin birindeki bir

dizeye dayanarak, Pir Sultan'ın Yemen'den gelme olduğunu ileri sürüyorlar, aile

kökenini Yemen'e bağlama eğiliminde görünüyorlar. Kimi araştırmacılara göre, Pir

Sultan'ın Yemenli kökenden olması düşünülemez. Bu dize, Peygamber'e

yakınlığı belirleme amacına yöneliktir. Bu kanıda olanlar da, Pir Sultan'ın

bir şiirine dayanarak O'nun Horasan'dan, Hoy'a göç etmiş, oradan da Anadolu'ya

geçerek Sivas'a yerleşmiş olabileceği üzerinde duruyorlar. Bu araştırmacılar,

ozanın kimi nefeslerinde Horasan'dan söz etmesinin de, bu kanıyı doğrulayacağını ileri sürüyorlar.

Bilinen odur ki Pir Sultan Abdal'ın asıl adı Haydar'dır. Üç oğlu, bir

kızı vardır. Kızının adı Sanem'dir. Sivas'ın Banaz köyünde doğmuştur. Düzenli

bir eğitim öğrenim görmemiş bile olsa, okuma yazma bilen, Alevi-Bektaşî

Tarikatı'nda olan, Alevilik yoluna baş koyan, Osmanlılara karşı çıkan, gözünü budaktan sakınmayan, inancasını savunmada kesin kararlılık gösteren bir halk ozanıdır.

Özellikle Alevi-Bektaşî edebiyatında, bu inancanın yürürlükte olduğu yörelerde büyük etkinliği olan bir ozan.

Halk şiiri geleneğine uygun, bu geleneği geliştirerek sürdüren bir tutumu var. Yalın, etkili, düzgün bir söyleyiş içinde. Savaşımını da, inancasını da, inancası dışında söylediği sevi, doğa vb. şiirlerde de, coşkulu, renkli, yapmacıklı süslemelerden irak, yalınlığın içinden büyük şiirseliğe ulaşabilmenin ustalığına varmış, bugün bile tadına varılarak okunan ya da söylenen şiirleri bize kalmış, önemli bir ozan Pir Sultan Abdal.

Yaşamının ayrıntılarını tümüyle bilmesek bile, bize bıraktığı şiirsel tatlar, ustalıklı söyleyişler, O'nun gizemci halk şiirinin büyük, unutulmaz ustalarından biri olduğunu kanıtlamaya yeterli görünüyor.

BİR NEFESCİK SÖYLİYEYİM

Bir nefescik söyleyeyim

Dinlemezseneyleyeyim

Aşk deryasın boylayayım

Ummana dalmağa geldim

Ban Hak ile oldum aşna

Gönlümüzde yoktur nesne

Pervaneyim ateşine

Oduna yanmağa geldim

Aşk harmanında savrulduim

Hem elendim hem yuğruldu

Kazana girdim kavruldu

Meydana yetmeğe geldim

Ben Hakk'ın edna kuluyum

Kem damarlardan beriyim

Ayn-ı cemin bülbülüüm

Meydana ötmeğe geldim

Pir Sultan'ım der gözümde

Hiç hata yoktur sözümde

Eksiklik kendi özümde

Darına durmağa geldim

.....

MEYİL VERME NASA MURDAR OLURSUN

Meyil verme nasa murdar olursun

Dünya kadar malın olsa ne fayda

Tutulur dilin söylemez olursun

Bülbül gibi dilin olsa ne fayda

Bir gün olur çıkarırlar evinden

Allah'ın ismini koyma dilinden

Kurtulamazsın Azrail'in elinden

Dünya kadar fendin olsa ne fayda

Yalan söyler kov gıybette sözün var

Güvenir gezersin oğlun kızın var

Şunda senin üç beş arşın bezin var

Dünya kadar malın olsa ne fayda

Yalan söyler kov gıybetten geçmezsın

Yersin haram helal geçmezsın

Kesilir nefesin su da içmezsın

Akan çaylar senin olsa ne fayda

Pir Sultan'ım bunu böyle vird etti

Vardı bir mürşitten el etek tuttu

Mürşidin ağırlayan Hakk'a yetti

Tutulmaz nasihatim söylesem ne fayda

BÖYLE MİDİR SİZİN İLİN TÖRESİ

Böyle midir sizin ilin töresi

Hele bir yol safa geldin desene

Geçer bu güzellik sana da kalmaz

Hele bir yol safa geldin desene

Öl dediğin yerde ölürüm derdin

Kal dediğin yerde kalırım derdin

Her derdine derman olurum derdin

Hele bir yol safa geldin desene

Sarardı gül benzim ayvaya döndü

Hakk'ı söyledikçe müşkülüm kandı

Ayrılık ateşi sinemi deldi

Hele bir yol safa geldin desene

Yatarım Muhammed kalkarım Ali

Gittiğimiz On'ki İmamın yolu

Pirim Hünkar Hacı Bektaş Veli

Hele bir yol safa geldin desene

Kırmızı güller solmaz mı sandın

Pir Sultan Abdal'ı gelmez mi sandın

Bir safa geldin de demez mi sandın

Hele bir yol safa geldin desene

.....

SABAHTAN UĞRADIM BEN DE SUNA'MA

Sabahtan uğradım ben de Suna'ma

Dedim, Şah'ım gafletlerden uyana

Eğildim lebine bir buse kıldım

Dedim uyan, dedi, var git o yana

İnci, sedef, mercan döken kamildir

Kamillere hizmet eden kamildir

Kamil otur, kamil söyle, kamil dur

Kamil demen cahil sözüne uyana

Niçin melil melil baktın bize yar

İhsan eyle, şirin söyle bize yar

Ben teklif eyledim, sen gel bize yar

Sakın ikrarından dönme o yana

Bak şu kamet şu gerdan ne şahane

Arz edeyim şu sultana şu han'a

Bizi bu aşkın oduna yakma

Umarım ki bizden beter o yana

Pir Sultan Abdal'ım gönlüm harabat

Aşık isen bir gül için hare bat

Menzil almaz bu meydanda harab at

Çevir başın dizginini o yana

.....

BEN DE ŞU DÜNYAYA GELDİM GİDERİM

Ben de şu dünyaya geldim giderim

Kalsın benim davam divana kalsın

Muhammed Ali'dir benim vekilim

Kalsın benim davam divana kalsın

Yorulan yorulsun ben yorulmazam

Derviş makamından ben ayrılmazam

Dünya kadısından ben sorulmazam

Kalsın benim davam divana kalsın

Ben de vekil ettim Bari Hüda'mı

O da kulu gibi zulüm ede mi

Orda söyletirler bir bir adamı

Kalsın benim davam divana kalsın

Mümin müslim düşürür de cem olur

Anda sınık yaralara em olur

Kara taş erir de safi mum olur

Kalsın benim davam divana kalsın

Pir Sultan Abdal'ım dünya kovandır

Gitti adil beyler kalan avamdır

Muhammed divanı ulu divandır

Kalsın benim davam divana kalsın

.....

YÜRÜ BİRE HIZIR PAŞA

Yüre bire Hızır Paşa

Senin de çarkın kırılır

Güvendiğin padişahın

O da bir gün devrilir

Nemrud gibi Anka n'oldu

Bir sinek havale oldu

Davamız mahşere kaldı

Yarın bu senden sorulur

Şah'ı sevmek suç mu bana

Kem bildirdin beni Han'a

Can için yalvarmam sana

Sehişah bana darılır

Hafid-i Peygamber'im has

Gel Yezid Hüseyin'im kes

Mansur'um beni dara as

Ben ölünce il durulur

Ben Musa'yım sen Firavun

İkrarsız Şeytan-ı lain

Üçüncü ölmem bu hain

Pir Sultan ölür dirilir

.....

KUL OLAYIM KALEM TUTAN ELİNE

Kul olayım kalem tutan eline

Katip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Şekerler ezeyim şirin diline

Katip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Allahı seversen katip böyle yaz

Dün ü gün ol Şah'a eylerim niyaz

Umarım yıkılsın şu kanlı Sivas

Katip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Sivas illerinde zilim çalınır

Çamlı beller bölük bölük bölünür

Ben dosttan ayrıldım bağrım delinir

Katip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Münafıkın her dediği oluyor

Gül benzimiz sararuben soluyor

Gidi Mervan şad oluban gülüyor

Katip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Pir Sultan Abdal'ım hey Hızır Paşa

Gör ki neler gelir sağ olan başa

Hasret koydu bizi kavim kardaşa

Katip ahvalimi Şah'a böyle yaz

.....

GÜZEL AŞIK CEVRİMİZİ

Güzel aşık cevrimizi

Çekemezsin demedim mi

Bu bir rıza lokmasıdır

Yiyemezsin demedim mi

Yemeyenler kalır naçar

Gözlerinden kanlar saçar

Bu bir demdir gelir geçer

Duyamazsın demedim mi

Bu dervişlik bir dilektir

Bilene büyük devlettir

Yensiz yakasız gömlektir

Giyemezsin demedim mi

Çıkalım meydan yerine

Erelim Ali sırrına

Can ü başı Hak yoluna

Koyamazsın demedim mi

Aşıklar kara baht(ı) olur

Hakk'ın katında kutl' olur

Muhabbet baldan tatlı' olur

Yiyemezsin demedim mi

Pir Sultan Abdal Şahımız

Hakk'a ulaşır rahımız

On İK' İmam katarımız

Uyamazsın demedim mi

.....

UYUR İDİK UYARDILAR

Uyur idik uyardılar

Diriye saydılar bizi

Koyun idik ses anladık

Sürüye saydılar bizi

Sürülüp kasaba gittik

Kanarada mekan tuttuk

Didar defterine yettik

Ölüye saydılar bizi

Halimizi hal eyledik

Yolumuzu yol eyledik

Her çiçekden bal eyledik

Arıya saydılar bizi

Aşk defterine yazıldık

Pir divanına dizildik

Bal olduk şerbet ezildik

Doluya saydılar bizi

Pir Sultan'ım Haydar şunda

Çok keramet var insanda

O cihanda bu cihanda

Ali'ye saydılar bizi

.....

GEL BENİM SARI TANBURAM

-Gel benim sarı tanburam

Sen ne için inilersin

-İçim oyuk derdim büyük

Ben anın'çin inilerim

Koluma taktılar teli

Söyletirler bin bir dili

Oldum Ayn-ı cem bülbülü

Ben anın'çin inilerim

Koluma taktılar perde

Uğrattılar bin bir derde

Kim konar kim göçer burda

Ben anın'çin inilerim

Göğsüme tahta döşerler

Durmayıp beni okşarlar

Vurdukça bağrım deşerler

Ben anın'çin inilerim

Gel benim sarı tanburam

Dizler üstünde yatıram

Yine kırıldı hatıram

Ben anın'çin inilerim

“Sarı tanbura”dır adım

Göklere ağar feryadım

Pir Sultan'ımdır üstadım

Ben anın'çin inilerim

BÜLBÜL OLSAM VARSAM GELSEM

-Bülbül olsam varsam gelsem

Hakk'ın divanına dursam

Ben bir yanıl alma olsam

Dalında bitsem ne dersin

-Sen bir yanıl alma olsan

Dalımda bitmeğe gelsen

Ben bir gümüş çövmen olsam

Çeksem indirsem ne dersin

-Sen bir gümüş çövmen olsan

Çekip indirmeğe gelsen

Ben bir avuç darı olsam

Yere saçılısam ne dersin

-Sen bir avuç darı olsan

Yere saçılmağa gelsen

Ben bir güzel keklik olsam

Bir bir toplasam ne dersin

-Sen bir güzel keklik olsan

Bir bir toplamağa gelsen

Ben bir yavru şahan olsam

Kapsam kaldırsam ne dersin

-Sen bir yavru şahan olsan

Kapıp kaldırmağa gelsen

Ben bir sulu sepken olsam

Kanadın kırsam ne dersin

-Sen bir sulu sepken olsan

Kanadım kırmağa gelsen

Ben bir deli poyraz olsam

Tepsem dağıtsam ne dersin

-Sen bir deli poyraz olsan

Tepip dağıtmağa gelsen

Ben bir ulu hasta olsam

Yoluna yatsam ne dersin

-Sen bir ulu hasta olsan

Yoluma yatmağa gelsen

Ben de bir Azrail olsam

Canını alsam ne dersin

-Sen de bir Azrail olsan

Canımı almağa gelsen

Ben bir Cennetlik kul olsam

Cennet'e girsem ne dersin

-Sen bir Cennetlik kul olsan

Cennet'e girmeğe gelsen

Pir Sultan üstadın bulsan

Bilece girsek ne dersin

.....

SORDUM SARI ÇİĞDEME

Sordum sarı çiğdeme

-Sen nerede kışlarsın

-Ne sorarsın hey derviş

Yer altında kışlarım

Sordum sarı çiğdeme

-Yer altında ne yersin

-Ne sorarsın hey derviş

Kudret lokması yerim

Sordum sarı çiğdeme

-Senin benzin ne sarı

-Ne sorarsın hey derviş

Hak korkusun çekerim

Sordum sarı çiğdeme

-Anan baban var mıdır

-Ne sorarsın hey derviş

Anam yer babam yağmur

Sordum sarı çiğdeme

Asacığı elinde

Hak kelamı dilinde

Çiğdemde dervişlik var

Pir Sultan'ım erlerle

Yüzü dolu nurlarla

Ak sakallı pirlere

Çiğdemde dervişlik var

ÇIKTIM YÜCESİNE SEYRAN EYLEDİM

Çıktım yücesine seyran eyledim

Gönül eğlencesi küstü bulunmaz

Dostlar bizden muhabbeti kaldırmış

Hiçbir ikrarından hadi bulunmaz

Zülüfleri top top olmuş cığalı

Rakiplerin Hak'tan olsun zevali

Bir günahkar kulum doğdum doğalı

Günahkar kulunun dostu bulunmaz

Kanı benim ile lokma yiyenler

Başı canı dost yoluna verenler

Sen ölmeden ben ölürüm diyenler

Dostlar da geriye kaçtı bulunmaz

Yine kırçılındı dağların başı

Durmuyor akıyor gözümün yaşı

Vefasız ardından gitse bir kişi

Hakikat ceminde desti bulunmaz

Bizde gezer idik irfanda sazda

Bile bulunurduk cemde niyazda

Bize de gel oldu kanlı Sivas'ta

Hızır Paşa bizi asdı bulunmaz

Pir Sultan Abdal'ım destim damanda

İsmim Koca Haydar neslim Yemende

Garip başa bir hal gelse zamanda

Orda her kişinin dostu bulunmaz

.....

NE YATARSIN BÜLBÜL KALK FİGAN EYLE

Ne yatarsın bülbül kalk figan eyle

Çağırıp ötmenin zamanı şimdi

Kırmızı gül yeşil yaprakta kaldı

Dalında ötmenin zamanı şimdi

Benim Şah'ım gelir türlü naz ile

Dili tuti kalbi irfan söz ile

Kırmızı badeyle cura saz ile

Muhabbet etmenin zamanı şimdi

Benim Şah'ım gelişinden bellidir

Ak elleri deste deste güllüdür

Dertli olanların derdi bellidir

Derde dert katmanın zamanı şimdi

Hoca Ahmet söyle sözünü doğru

Akar boz bulanık dağların seli

Yanına almıştır kuzu dilberi

Sarılıp yatmanın zamanı şimdi

Pir Sultan'ım Haydar netti neyledi

Sarardı gül benzim ayvaya döndü

Dertli olanın derdi belli oldu

Merhemi sarmanın zamanı şimdi

.....

GEL SENİNLE AHD-Ü PEYMAN EDELİM

Gel seninle ahd-ü peyman edelim

Ne sen beni unut ne de ben seni

İkimiz de bir ikrarı güdelim

Ne sen beni unut ne de ben seni

Aman kaşı keman elinden aman

Sürdük sefasını etmedik tamam

Ehl-i irfan içre olduğum zaman

Ne sen beni unut ne de ben seni

Hem saza mailem hem de sohbeta

Hem sana mailem hem de devlete

Aşkın ile düştüm diyar gurbete

Ne sen beni unut ne de ben seni

Yarimin cemali güneşte mahı

Sana aşık olan çekmez mi ahı

Getir and içelim Kelamullahı

Ne sen beni unut ne de ben seni

Abdal Pir Sultan'ı çektiler dara

Düşmüşüm aşkına yanarım nara

Bakın hey erenler şu giden yara

Ne sen beni unut ne de ben seni

.....

TESLİM ABDAL

Teslim Abdal'ın yaşıyla ilgili bilgiler de yeterli değil. 16.

yüzyılda yaşadığı, Kanuni Sultan Süleyman'ın Bağdad'ı almasını dile getiren şiiirinden ortaya çıkıyor. Bir de Bektaşî ozanlarından olduğu biliniyor. Başka ozanların şiiirlerinde de adı geçen Teslim Abdal'ın çağında yaygın ünü olduğu söylenebilir.

AŞNAMDAN AYRILDIM YAMANDIR HALİM

Aşnamdan ayrıldım yamandır halim

Adettir aşkın hali böyle olur

Yar aklımı aldı çevirdi başın

Mecnun dedikleri deli böyle olur

Şu aşkın ateşi bağrımı yaktı

Ah ile feryadım göklere çıktı

Gözlerimden yaş yerine kan aktı

Yaz bahar ayının seli böyle olur

Teslim Abdal ben bu yoldan dönemem

Dünyada piri elimden salmanam

Devlet sofrasına elim sunmanam

Saadetli Hünkar kulu böyle olur

.....

GAFİL DURMA ŞAŞKIN BİR GÜN ÖLÜRSÜN

Gafil durma şaşkın bir gün ölürsün

Dünya sana baki değil ne fayda

Ettiğin işlere pişman olursun

Pişmanlığın ele girmez ne fayda

Bir gün seni iletirler evinden

Hakk'ın kelamını kesme dilinden

Kurtulmazsın Azrailin dilinden

Türlü türlü yolun olsa ne fayda

Söylersin de sen sözünden şaşmazsın

Helalini haramından seçmezsın

Kepeğin tükenir su da içmezsin

Hep deryalar senin olsa ne fayda

Teslim Abdal eder çöksem otursam

Cümle varlığını ele getirsem

Şu yalan dünyayı zapta getirsem

Hep dünyalar senin olsa ne fayda

.....

DÖRT DIVAR İÇİNDE OLSA MEKANIM

Dört dıvar içinde olsa mekanım

Taşrasından esen yel bana neyler

Yanımdaki sudan korku çekerim

Uzakta çağlayan sel bana neyler

Mekanım balçıktır üstadım Ali

Muhammed nesline demişim beli

Çekerim gayreti sererim yolu

Ben Hak'tan korkarım el bana ne der

Dünyada gerçekler katara uydu

Aşk ile muhabbet ikrarın bendi

Pirimden almışım hayır gülbengi

Haramili olan bel bana neyler

Teslim Abdal eder gözler kanlı yaş

Aradım bulmadım bir sevdasız baş

Herkesin ameli kendine yoldaş

Haramzade olan kul bana neyler

.....

USULİ

Rumeli’de Yenicevardar’da doğmuştur. Doğum yılı bilinmiyor. 1534’te

öldüğü anlaşılıyor. Yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgi yok. Uzun yıllar

“gurbet”te kaldığını şiiirlerinden anlıyoruz. Mısır’a gittiği kesin. Mısır’da

Şeyh İbrahim Gülşeni’nin, Mevlevilik, Bektaşilik, Melamilik kurallarından

yararlanarak kurduğu tarikata girmiş onun “mürid”i olmuştur.

Şiirlerini aruzla da heceyle de yazmıştır. Nesimi’nin etkisinde

kaldığı ileri sürülüyor. Aruz ölçüleriyle “klasik edebiyat dili” ile yazdığı

şiiirleri bakımından Usuli’yi, bir bakıma, bir divan ozanı sayanlar da vardır.

Ancak, heceyle, halk diliyle yazdığı gizemci şiiirlerle, Usuli’yi

gizemci halk ozanları arasında gösterenler de az değildir.

GÖNÜL GEÇ OLMAZ HAVADAN

Gönül geç olmaz havadan

Gel gurbete gidelim gel

Uçur kuşu bu yuvadan

Gel gurbete gidelim gel

Kıyalım baş ile cana

Yaşımız boyanıp kana

Dert oduna yana yana

Gel gurbete gidelim gel

Ahd ile peyman güdersin

Tas tas ağular yutarsın

Bir vefasız n'idersin

Gel gurbete gidelim gel

Yüreğime dokundu ok

Derdim öküş mihnetim çok

Bizi bunda esirger yok

Gel gurbete gidelim gel

Gam dopdolu canda tende

Huzur kalmadı vatanda

Gönlümüz eğlenmez bunda

Gel gurbete gidelim gel

Doyunca gördüm firkatı

Halim yadlu derdim katı

Çekmeyiz biz bu mihneti

Gel gurbete gidelim gel

Gezelim Şam'ı Konya'yı

Meded Allah deyü deyü

Ko bu vefasız dünyayı

Gel gurbete gidelim gel

Terk eyle yari yoldaşı

Gözetgil hale haldaşı

Akıtıp gözlerden yaşı

Gel gurbete gidelim gel

Gel soralım doğru yolu

Bir pire diyelim beli

Bunda n'eylersin Usuli

Gel gurbete gidelim gel

.....

BENİ KIYA KIYA BAKAN

Beni kıya kıya bakan

Kor muyum seni kor muyum

Bakışı ciğerim yakan

Kor muyum seni kor muyum

Behey güzellerin canı

Aşıkın dini imanı

Yoluna vermeden canı

Kor muyum seni kor muyum

Sular gibi akmayınca

Ahım odu çıkmayınca

Mahalleni yakmayınca

Kor muyum seni kor muyum

Terkeden canı cihanı

Yıktın viran ettin beni

Böyle garip kodun beni

Kor muyum seni kor muyum

Ölüm yelleri esmezse

Ömür ekinin kesmezse

Ecel leşkeri basmazsa

Kor muyum seni kor muyum

Nice yıl yel gibi yelem

Aşk yolunda toprak olam

Gül gibi açılıp solam

Kor muyum seni kor muyum

Usuli ayrılmaz senden

Hiç can ayrılır mı tenden

Yani kaçmak ile benden

Kor muyum seni kor muyum

.....

YARENLER ECEL GELMEDEN

Yarenler ecel gelmeden

Gözümüz toprak dolmadan

Felek bizden öc almadan

Hele biz bir dem sürelim

Döğünüp hasret taşıyle

Bağrım doludur baş ile

Öylece kanlı yaş ile

Hele biz bir dem sürelim

Dünya kimseye mi kalır

Baş a hod yazılan gelir

Ötesini Mevla bilir

Hele biz bir dem sürelim

Bir acayip devran ancak

Cümle alem hayran ancak

Bu da bir hoş seyran ancak

Hele biz bir devran sürelim

Usuli terk etti varın

Komadı ah ile zarın

Kim bile nic' olur yarın

Hele biz bir dem sürelim

.....

ÜFTADE

Doğum yılı bilinmiyor. Bursalıdır. Asıl adı Mehmet Muhiddin'dir. Yaşadığı dönemde "Celveti Tarikatı"nın gelişmesine hizmet etmiş. Gizemciler arasında saygınlığı, ünü olan bir kişi. Bir küçük "Divan"ı ile "Vakıat" adındaki yapıtı ün kazanmış. 1581 yılında Bursa'da ölmüş.

Yunus Emre'nin izinden gidenlerin önde gelenleri arasında sayılıyor.

GÖRMEZ İSEM CEMALİNİ

Görmez isem cemalini

Güzel adın işideyim

İrmez isem visaline

Güzel adın işideyim

Bugün gördüm cemalini

Seyreleyim kemalini

Kesbeyleyim visalini

Güzel adın işiteyim

Ne dilde kim ola zikrin

İrişe gönüle fikrin

İder daim senin şükrün

Güzel adın işideyim

Güzel adın rehber bize

Aşkın dahi server bize

Cümle adın ezber bize

Güzel adın işideyim

Gönül bulup cilasını

Dahi Hakk'ın rızasını

Cemalinin safasını

Güzel adın işideyim

Üftade'nin budur yolu

Hak yoluna dedi beli

Zikreyleye daim dili

Güzel adın işideyim

.....

GÖNÜL AYRI DEĞİLSİN SEN

Gönül ayrı değilsin sen

O yarının visalinden

Nice bir zari kılursun

Anın her dem firakından

Meğer seni sever yarin

İşidüp ah ile zarir

Anın içün inilersin

Budur anın rızasından

Hicabım kalmadı hergiz

Mahvolup senden gayri iz

Bugün mestane-veş geldim

İçüp vahdet şarabından

İçenler vahdetin hamrın

Saladır anlara gelsün

Girüp sahra-yi vahdete

İçüp dostun zülalinden

Ne gam Ütfade çün sana

İrişdi vuslat-ı mahbub

Sunuldu cür'a-i vahdet

Anın lutf u atasından

.....

ÜMMİ SİNAN

Ümmi Sinan'ın nereli olduğu üzerinde çeşitli söylentiler var. Kimi

söylentilere göre Bursalı, kimi söylentilere göre Karamanlıdır.

“Sinaniye” adında bir tarikatın kurucusu olduğu biliniyor. Asıl adı

İbrahim'dir. 1551 yılında ölmüştür.

Yunus Emre yolunda giden gizemci ozanlardan olan Ümmi Sinan'ın,

döneminde oldukça etkin olduğu anlaşılıyor.

MEVLA'M AŞKIN MEYDANINA

Mevla'm aşkın meydanına

Yanmağa geldik yanmağa

İçüp aşkın şarabına

Kanmağa geldik kanmağa

Bindirdin aşkın atına

Kandırdın aşk şerbetine

Varup likanın zatına

Kanmağa geldik kanmağa

Okudum aşkın kitabın

Fethettim Enelhak babın

Senden İrcii hitabın

Öğmeğe geldik öğmeğe

Aşktır sağ eden sayruyu

Aşktır bir eden ayrıyu

İsm-i Zatınla gayruyu

Yenmeğe geldik yenmeğe

Bekledim aşkın babını

Gör münkirlerin ta'nını

Evvelden işin sonunu

Sanmağa geldik sanmağa

Ümmi Sinan aşka yardır

Anın çün gayrıdan durdur

Dü cihan bize ağıyardır

Dönmeğe geldik dönmeğe

ERENLERİN SOHBETİ

Erenlerin sohbeti

Ele giresi değil

İkrar ile gelenler

Mahrum kalası değil

İkrar gerek bir ere

Göz açıp Didar göre

Sarrafa gerek gevhere

Nadan bilesi değil

Bir pınarın başına

Bir testiye koysalar

Kırk yıl anda durursa

Kendi dolası değil

Ümmi Sinan yol ayan

Oluptur belli beyan

Dervişlik yolu heman

Tac u hırkası değil

.....

17.YÜZYIL

AŞIK

AŞIK ÖMER

BENLİ ALİ

DAVUDOĞLU

DEDEMOĞLU

ERCİŞLİ EMRAH

GAYBI SUN'ULLAH

GEDAYİ

GEVHERİ

HAKİ

HÜSEYİNİ

KARACAOĞLAN

KATİBİ

KAYIKÇI KUL MUSTAFA

KULBUDALA

KUL HİMMET

KUL NESİMİ

KULOĞLU

MİSRİ NİYAZI

TAMAŞVARLI GAZİ AŞIK HASAN

AŞIK

Yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgiden yoksun olduğumuz Aşık, çağındaki öteki

ozanlara göre daha arınmış, halka daha yakın, daha duyarlı bir halk

ozanı olarak dikkati çekiyor. Böylece hem ünü çoğalmış; hem de etkinlik kazanmış bir

ozan olduğu anlaşılıyor.

4. Murat'ın "musahib"i Musa Çelebi'nin öldürülmesi (1631) üzerine

yaktığı türküden, Girit Savaşı (1645) ile ilgili kimi şiirlerinden 17.

yüzyılda yaşadığı sonucuna varılıyor. Kimi yiğitlik şiirlerinden, Girit

Savaşı'ndan sözetmesinden ötürü de saz ozanı Aşık'ın aynı zamanda bir yeniçeri

olabileceği üzerinde de duruluyor.

BE GÜZEL SENİN DİRDİNDEN

Be güzel senin derdinden

Dünü gün gezer ağlarım

Ah eyleyip neyleyüben

Göz yaşı döker ağlarım

Çağırırım Gani deyi

Unutmasın beni deyi

Kimi görsem seni deyi

Yüzüne bakar ağlarım

Dostum bana zahm urandır

Gözümün yaşı barandır

Kaygulu gönlüm virandır

Dünü gün yanar ağlarım

İnayet kıl bana hanım

Kurban olsun sana canım

Mahşer gününde kefenim

Boynuma takar ağlarım

Aşık'ım uğradım derde

Düştüm bu söyünmez oda

Hak kadı olduğu yerde

Sinimden çıkar ağlarım

.....

ŞU KARŞIDAN BİN NAZ İLE

Şu karşıdan bin naz ile

Gelen dilbere aşk olsun

Lütf edüp hatırım ala

Alan dilbere aşk olsun

Görücek kaşı hilali

Kimsenin kalmaz mecali

Şakıyup bülbül misali

Gülen dilbere aşk olsun

Emanet Barı Huda'ya

Kulak ver dinle sadaya

Tenhaca bizim odaya

Gelen dilbere aşk olsun

Tel tel etmiş zülûf bendin

Teslim etse nolur kendin

Bu Aşık'ın derdimendin

Bilen dilbere aşk olsun

.....

ULU ULU KERVAN GEÇMİŞ

Ulu ulu kervan geçmiş

Yollar gibi inilerim

Karlı karlı dağlar aşan

Seller gibi inilerim

Yücesinden er haykırmaz

Sığın geyiği böğürmez

Kuş uçmaz kulan yügürmez

Dağlar gibi inilerim

Canım karılığa düşmüş

Kaynadı ciğerim taşmış

Hocasından ayrı düşmüş

Kullar gibi inilerim

Hayalin benden dolundu

Ah ile bağrım delindi

İçinden beyi alındı

İller gibi inilerim

Yapıdan düşmüş bozulmuş

Top tüfek vurmuş ezilmiş

Kil'selerde haç yazılmış

Taşlar gibi inilerim

Miskin Aşık bilmez n'ider

Evliya gayretin güder

Subha değin tesbih eder

Diller gibi inilerim

.....

YİNE DİVANEYE DÖNDÜRDÜ BENİ

Yine divaneye döndürdü beni

O zalım aklımı aldı da gitti

Gamzelerin oktur gözlerin huni

Bu dertli sinemi deldi de gitti

Nice bir yanayım bağrın taş mıdır

Hiç demez ki gönülcüğün hoş mudur

Bilemedim hayal midir düş müdür

Doyamadım dostum geldi de gitti

Dedim cevr eyleme dostum el'aman

A zalim yok mudur göğsünde iman

Şöyle hercaidir ol ebru keman

Bendesin ferdaya saldı da gitti

Afitaba benzer ol mah yüzleri

Aşık öldürür ela gözleri

Aklım aldı yarin şirin sözleri

Gül gibi yüzüme güldü de gitti

Vefa gelmez Aşık ol perizaddan

Ciğer kebab oldu hicr ile oddan

Yanımda dururken ol çeşm-i fettan

Bilemem nereye n' oldu da gitti

.....

A BÜLBÜLÜM GARİP GARİP

A bülbülüm garip garip

Ötme beni ağlatırsın

Varıp yadlar arasında

Yatma beni ağlatırsın

Bübül gibi zardır işim

Akıttım çeşmimin yaşın

Hışım lanıp hilal kaşın

Çatma beni ağlatırsın

Aşık olan n'eyler malı

Ağlamaktır anın karı

Sevdiğim karşımdan bari

Gitme beni ağlatırsın

Der ki Aşık sana kuldur

Ezelden bildiğin haldir

Ya azat eyle ya öldür

Satma beni ağlatırsın

.....

DİNLE GÖNÜL BÜLBÜLÜNÜN ZARINI

Dinle gönül bülbülünün zarını
Bir gül ister ruhsarının alından
Gel söyündür yüreğinin narını
Bir şerbet ver leblerinin balından
Ahımın tütünü arşa dikeldi
Gözüm yaşı denizlere döküldü
Kalmadı takatım belim büküldü
Düberin cevrinden halkın dilinden
Muhabbet şarabı içilmez oldu
Dost ile düşmanım seçilmez oldu
Halkın arasından geçilmez oldu
Aşık ile maşuk kıyl ü kalinden
Der ki Aşık kimin medhin edersin
Hercai yarı bir nice seversin
Derde bir deva yok kime söylersin
Kerem gelmez asla o yar elinden

.....

AŞIK ÖMER

Halk ozanlığımızın en ilginç, ünü çok yaygın ama yaşamıyla ilgili bilgi az

olan bir ozan Aşık Ömer. Yaklaşık 1500 şiir bıraktığı söyleniyor. Bir

şiirine bakarak Aşık Ömer'in Konya'nın Gözleve köyünde doğduğunu, yaşadığı

dönemde önemli bir bilim merkezi olan Konya’da yetiştiğini kesinlikle söyleyenler var. Bunun yanı sıra, kimi incelemeciler de, şiirlerindeki demelerinden yola çıkılarak “Konyalı mı, Aydınlı mı, Kırımlı mı, Gözleveli mi” olduğu konusunda ileri sürülen görüşlerin, ancak bir “yakıştırma” olabileceğini ileri sürüyorlar.

Gene yazdığı şiirlerden çıkarılan sonuçlara göre, Arapça, Farsça, bildiği, bu dillerde yazılmış yapıtları okuduğu anlaşılıyor.

Bu yüzden olacak, Aşık Ömer hem aruz, hem hece ölçülerini kullanmıştır. Ancak, giderek halk dilinden uzaklaşan, karışık, yabancı sözcüklerin çoğaldığı, “divan mazmun”larının yoğunlaştığı bir dil kullanıldığı görülüyor.

Bunun, halk şiir geleneğinden uzaklaşma olduğu söylenebilir. Kimi incelemecilere göre Aşık Ömer, bir “kentli aşık”tır. Bu yargıya varılmasında, özellikle şiirlerinde kullandığı dilin, yaptığı benzetmelerin, dahası Karacaoğlan’ı küçümser bir tutum içinde “Biz şair saymayız öyle ozanı” demesinin de, neden olduğu düşünülebilir.

Aşık Ömer’in uzun bir yaşamı olduğu, çok gezdiği, gezdiği yerlerde saygınlık kazandığı, ün yaptığı, ilgi çektiği anlaşılıyor. Şiirlerinde sözünü ettiği olaylardan kaynaklanan, Aşık Ömer’in bir “ordu ozanı” olabileceği kanısı da ileri sürülüyor.

Aşık Ömer’in hem kendi dönemindeki, hem kendisinden sonra gelen ozanları etkilediği, halk ozanlarının giderek Aşık Ömer’in diline yaklaşan karmaşık sayılabilecek, arınmışlıktan ırak bir dili yeğledikleri dikkati çekiyor. Üretken bir ozan olduğu bıraktığı şiirlerin sayısından da ortaya çıkıyor. Ayrıca şiirlerindeki içtenliği, tutkunluklarını, acılarını

dile getirişi de etkisini, ününü arttırıcı öğeler arasında sayılabilir.

KURULALI NELER ÇEKMiŞ

Kurulalı neler çekmiş

Yalan dünyaya sorsana

Nice bin türlü kan etmiş

Akan deryaya sorsana

Bilinmez ne acep aldir

Gönül sarhoş bir misaldir

Aşıklık ne müşkül haldir

Çeken şeydaya sorsana

Bu derdin çaresin bilmem

Akar çeşmim yaşın silmem

Olaydın yar ile bir dem

Çekip tenhaya sorsana

Kelamı naz ile söyler

Garip gönlüm alıp n'eyler

Niçin cevr ü cefa eyler

Melek simaya sorsana

Cihanda bulmadım bir yar

Ruz u şeb ederim efkar

Der ki Ömer cümlemiz var

Eden Mevlaya sorsana

.....

GAM YÜKLERİ İLE YÜKÜMÜZ TUTTUK

Gam yükleri ile yükümüz tuttuk

Hicran katarının kervanınız biz

Feleğin ağısun aşında bulduk

Mihnet tekkesinin mihmanınız biz

Hakikat yolunu tutmuş gideriz

Kemlik edenlere iy'lik ederiz

Hazreti Hüda'nın emrin tutarız

Rah-ı hakikatın rehvanınız biz

Ey Ömer aşk ile irfan yoluyuz

Serv-i tubaların servi dalınız

Bizi sevenlerin biz de kulunuz

Sevmiyenin şah ü hakanınız biz

.....

GEL DİLBERİM KAN EYLEME

Gel dilberim kan eyleme

Seni kandan sakınırım

Doğan aydan esen yelden

Seni gülden sakınırım

Tabibim hışm ile bakma

Ben kulun odlara yakma

Yanağına güller takma

Seni gülden sakınırım

Halden bilir haldaşım var

Yola gider yoldaşım var

Üç yaşında kardaşım var

Seni ondan sakınırım

Ömer'im der ben de geldim

Tazelendi eski derdim

Sen bir kuzu ben bir kurdum

Seni benden sakınırım

.....

DEDİM DİLBER YANAKLARIN KIZARMIŞ

Dedim dilber yanakların kızarmış

Dedi çiçek taktık gül yarasıdır

Dedim tane tane olmuş benlerin

Dedi zülfüm değdi tel yarasıdır

Dedim dilber sana yazıldı kanım

Dedi niçin dersin benim sultanım

Dedim kimler sarmış ince miyanın

Dedi kendin sardın kol yarasıdır

Dedim bu Ömer'in aklını aldın

Dedi sevdiğine pişman mı oldun

Dedim dilber niçin sararıp soldun

Dedi hep çektiğim dil yarasıdır

.....

ŞU KARŞIDAN GELEN DİLBER

Şu karşıdan gelen dilber

Boyü selvi dala benzer

Yanında bir kızla bile

Gonca açmış güle benzer

Gelinin gözleri bende

Kız cefalar etmez dosta

Gelin şerbet gibi tasta

Kız tabakta bala benzer

Gelin kıza bulur suçu

Kızın geline yeter gücü

Gelinin ibrişim saçı

Kızın sırma tele benzer

Gelin der adım Huri

Kız da meleklerin biri

Gelin al çiçekli kuru

Kız bahçede güle benzer

Taşlar olsun yapınızda

Misk ü anber kokunuzda

Aşık Ömer kapınızda

Bir azatsız kula benzer

.....

SALINIP SEYRAN YERİNE

Salınıp seyran yerine

Çıkan dilber kiminsin sen

Siyah zülfün mah yüzüne

Döken dilber kiminsin sen

Baktım gözüne kaşına

Benzettim hüma kuşuna

Beni hicran ateşine

Yakan dilber kiminsin sen

Payine yüz süren kullar

Demadem medhin ederler

Al yanak üstüne güller

Takan dilber kiminsin sen

Seyrana gider bostana

Bülbül konar gülistana

Bize mestane mestane

Bakan dilber kiminsin sen

Aşık Ömer seyre varma

Varıp divanına durma

Ela göze siyah sürme

Çeken dilber kiminsin sen

BENLİ ALİ

Yaşamıyla ilgili bilgi yok. Ancak, şiirlerinden birinde 1644'te

Fransızların Cezayir'e saldırıp yenilmelerini anlatmasından 17. yüzyılda

yaşadığı sonucuna varılıyor. Gene şiirlerine bakılarak Benli Ali'nin bir

denizci, deniz savaşçısı olabileceği de düşünülebilir.

PADIŞAHIM CEZAYİR'İN

Padişahım Cezayir'in

Yarar arslan yatağıdır

Zaviyesidir Resulün

Gerçek erler otağıdır

Coşar derya eser badı

Kılınç ile arar yadı

Sedd-i İslam'dır bir adı

Akdenizin bucağıdır

Allah olsun kıyl ü kalın

Lütfü çoktur bi-zevalin

Cezayir yedi kralın

Daim başı nacağıdır

Cezayir'in kahramanı

Kafire vermez amanı

Severler Al-i Osmanı

Hacı Bektaş koçağıdır

Mekpanıdır gerçek erin

Hak yoluna verir serin

Benli Ali şehitlerin

Bağ-ı Cennet durağıdır

.....

DAVUDOĞLU

Yaşamıyla ilgili hiçbir bilgi yok. Çeşitli “cönk”lerde, “mecmua”larda

şiiirlerine rastlanmış. Örnek aldığımız şiiire dayanılarak onun Bingöllü olduğu

sonucuna varılabilir. Bir şiiirinde de: “Davudoğlu seyyah ider dağlarda”

diyor.

Bingöllü bir çoban ozan olamaz mı? 17. yüzyılın sonlarında yaşadığı da bir

varsayım olarak söylenebilir.

EVVEL BAHAR YAZ AYLARI GELENDE

Evvel bahar yaz ayları gelende

Akar boz bulanık seli Bingöl'ün

Katar katar olmuş ağca mayalar

Çıkar yaylalara ili Bingöl'ün

Bir zamanda bu dağları gezmeli

Her güzelin bir ismini yazmalı

Topuğu halhallı burnu hızmalı

Seyran ider nevcivanı Bingöl'ün

Yiğid olan dolü bade içmeli

İçüp güzellerin seyrin itmeli

Herkes sevdiğini alıp gitmeli

Yiğitlere kala yeri Bingöl'ün

Etem Bey otağın kurmuş geriden

İster tutyalara hüküm yürüden

Davudoğlu haber almış periden

Dersem menevşesin Bingöl'ün

.....

DEDEMOĞLU

Yaşamıyla ilgili yeterli bilgi yok. Eldeki kaynaklardan

kimilerine dayanılarak 17. yüzyılda yaşadığı sanılıyor. Uzun Hasan'ın ölümünden sonra Barakalara başkanı Feyzi Bey'in saz ozanı olduğu da söylentiler arasında.

ÇARK DEVRİLDİ DOLAP DÖNDÜ

Çark devrildi dolap döndü

Ahir zamana düşüptür

Ay yerinde gün yerinde

Küfran salına düşüptür

Yerindedir gece gündüz

Örgülü terazi yıldız

Bir hanhara gidelim biz

Yollar dumana düşüptür

Yağmur yağar biter otlar

Mevç gelür dürlü nimetler

Yar ile danışır yadlar

Har gülüstana düşüptür

Bülbülün zarı figanı

Doldurur iki cihanı

Şu dünyanın sonu fani

Kavli yalana düşüptür

Dedemoğlu der hasretten

Yandı yüreğim gayretten

Umarım ki inayetten

Şah-ı Merdana düşüptür

.....

ERCİŞLİ EMRAH

Ercişli Emrah Van ilinin Erciş ilçesindedir. 17. yüzyılın ilk

yarısında yaşadığı anlaşılıyor. Başından geçen ünlü bir “aşk serüveni” Doğu

illerinde hala söyleniyor. Serüven özetle şöyle: Osmanlı-İran savaşları

sirasında Ercişli Emrah'ın sevgilisi Selvihan, İran ordusunca tutsak edilip götürülür. Ercişli Emrah da yıllarca Selvihan'ın ardında dolaşır, acılar çeker. Bu olayla ilgili olarak söylediği şiirle donanmış öykü yaygınlığını sürdürmektedir. Başka şiirleri de vardır.

Asıl önemlisi, uzun süre Ercişli Emrah'ın şiirleri Erzurumlu

Emrah'ın sanılmış, öyle değerlendirilmiş. İncelemeciler sonradan Ercişli Emrah'la, Erzurumlu Emrah'ın ayrı ayrı ozanlar olduklarını saptamışlar, değerlendirmelerini ona göre yapmışlardır.

BEN BİR GARİP SEYYAH OLSAM

Ben bir garip seyyah olsam

Gezsem karayı karayı

Yitirdim nazlı yarimi

Bulsam arayı arayı

Irak yollar yakın olsa

Her güzelde hakkım olsa

Dostum Lokman hekim olsa

Sarsam yarayı yarayı

Yari düşürsem ardıma

Bir ateş düştü yurduma

Benim unulmaz derdime

Bulsam çareyi çareyi

Emrah'ım da okur yazar

Hak kalemin de kimler bozar

Ayna almış perçem düzer

Zülfün tarayı tarayı

.....

DEDİM AY KIZ NE GÜZELSİN

Dedim ay kız ne güzelsin

Dedi dersim hecelenmiş

Dedim sensin dan yıldızı

Dedi hayli yücelenmiş

Dedim dilber bu ne haldir

Dedi ebruların yaydır

Dedim bedirlenmiş aydır

Dedi onbeş gecelenmiş

Dedim dilber yüzün mahı

Selvi'sin güzeller şahı

Dedim unutma Emrah'ı

Dedi neylim kocalanmış

.....

GAYBI SUN'ULLAH

Doğum yılı bilinmiyor ama Kütahyalı olduğu biliniyor. Ölümünün de

1662 yılından sonra olduğu sanılıyor. Kütahya'dan İstanbul'a öğrenimini bitirmek için geldiği, bu sırada Oğlanlar Şeyhi İbrahim'in tarikatına girdiği, onun ölümünde vekilliğini (halifeliğini) üstlendiği saptanıyor. Mezarı Kütahya'dadır.

Bütün yapıtlarının Türkçe olduğu belirleniyor. Heceyle yazdığı şiirlerde

Yunus Emre'nin açık etkisi de görülüyor.

TAÇ MA'RİFET TACIDIR

Taç ma'rifet tacıdır

Sanma gayrı taç ola

Taklid ile tok olan

Hakıykatte aç ola

Düşe düşüp aldanma

Kendin hayrete salma

Hak'tan gayrı ne vardır

Tabire muhtac ola

Sana alem görünen

Hakıykatte Allah'tır

Allah birdir vallahi

Sanma ki birkaç ola

Bir ağaçtır bu alem

Meyvesi olmuş adem

Maksud olan meyvedir

Sanma ki ağaç ola

Bu adem meyvesinin

Çekirdeği sözündür

Sözsüz bu adem, alem

Bir anda tarac ola

Bu sözlerin meali

Kişi kendin bilmektir

Kendi kendin bilene

Hakıyat mi'rac ola

Hak denilen özündür

Özündeki sözündür

Gaybı özün bilene

Rububiyet tac ola

.....

GÖNÜL GİTTİ ELİMDEN

Gönül gitti elimden

Ele giresi değil

Hallaak ile bir oldu

Artık ölesi değil

Ol bir ile bir olan

Cümle aleme dolan

Böyle sultanlık buları

Kulluk kılası değil

Erişmeyen vahdete

Vahdetteki izzete

Girse bile cennete

Lezzet bulası değil

Can iline girmeyen

Hak varını bulmayan

Bu surette gülmeyen

Sonra gülesi değil

İkiliğin silmeyen

Hakk'ı canda bulmayan

Gaybı kendin bilmeyen

Rabbin bilesi değil

.....

HAK'TAN BİZE HABER VERDİ ERENLER

Hak'tan bize haber verdi erenler

Gönülde iste bul Hakk'ı dediler

Hakk'ın cemalini ıyan görenler

Gönülde iste bul Hakk'ı dediler

Gönül imiş çünkü Hakk'ın durağı

Anda yanar imiş zatın çerağı

Ede aşkını hem Hakk'ın yarağı

Gönülde iste bul Hakk'ı dediler

Maksut olan bu alemde insandır

İnsan dedikleri gönülde candır

Can değildir hakıykat-i canandır

Gönülde iste bul Hakk'ı dediler

Bir noktadır yerden göğe bu alem

Sıfattır ol zatıdır can-ı adem

Nafahtü'den geldi bize gelen dem

Gönülde iste bul Hakk'ı dediler

Gönül ili Hakk'ın gizli ilidir

Andan haber bilen gerçek velidir

Gaybi Hakk'ın yolu gönül yoludur

Gönülde iste bul Hakk'ı dediler

.....

GEDAYİ

17. yüzyılın ünü yaygın bir halk ozanı ama yaşamıyla ilgili bilgiden

yoksunuz.

Evliya Çelebi'nin, Kayıkçı Mustafa'nın, Katibi'nin arkadaşı olduğu

söylentileri de vardır. Şiirlerinde yer yer Osmanlıca sözcüklere rastlanıyorsa

da, halk şiiri geleneğinden tümüyle kopmadığı da anlaşılıyor.

DELİ GÖNÜL MELUL OLMA

Deli gönül melul olma

Giden maral gelir bir gün

Kendine gel helak bulma

Ko yıl tamam olur bir gün

Sinem oldu hezar pare

Bulunmaz derdime çare

Name yaz gönder ol yare

Merhamete gelir bir gün

Bu sözlerin manası ne

Aferin merdanesine

Derdimendin hanesine

Teferrüce gelir bir gün

Rakibin gönlü gümanda

Sevdam var kaşı kemanda

Geda'ya yakın zamanda

Meram içre gelir bir gün

.....

GÖRÜP BENİ NE ATARSIN KAŞINI

Görüp beni ne atarsın kaşını

Bileyim sevdiğim elemin nedir

Çeşmi giryanından akan yaşını

Sileyim sevdiğim elemin nedir

Girm'efendim aşıkların kanına

Varma kafır rakiplerin yanına

Hasretinle her dem aşk ummanına

Dalayım sevdiğim elemin nedir

Akıp eŐmimin yaşı döndü sele

Tiği gamzen dertli sinemiz dele

AĞladıkça ağlayup gldke gle

Bileyim sevdiğim elemin nedir

Gedayi komadı sözünde noksan

Derdimend aşıkın haline baksan

Dilersen yolunda hak ile yeksan

Olayım sevdiğim elemin nedir

.....

GEVHERİ

Gevheri'nin yaşamı da birtakım söylentilere, olabilirliklere

dayandınlarak aydınlatılmak isteniyor. Kırım Hanı 1. Selim Giray'ın

İstanbul'a geliŐinde yazdığı Şiirdeki "saygılı tutum"undan onun Kırımlı

olduğu sonucuna varan incelemeciler var. Önceleri asıl adının “Mustafa” olduğu sanılırken, sonradan bir şiirindeki “Bir kemter kulundur Garip Mehmed” dizesinden adının “Mustafa” değil. “Mehmed” olduğu ileri sürülmüştür.

Gene bulunan şiirlerinin incelenmesinden varılan sonuçlara göre Gevheri’nin uzun bir yaşamı olduğu anlaşılıyor. 1737 yılında yaşadığı, ancak çok yaşlı olduğu da ileri sürülen görüşler arasında. Bu duruma göre, Gevheri’nin 1737 yılından sonra öldüğü sonucu da çıkıyor.

Gevheri’nin gençlik çağlarında, 1700 yılında ölen ozan ve hattat Bahri Paşa’nın “Divan Katipliği”ni yaptığı da biliniyor.

Gene elde edilen bilgilere göre, Gevheri’nin iyi bir öğrenim gördüğü, hem aruzu, hem heceyi kullandığı saptanmaktadır. Aşık Ömer’le çağdaş olan Gevheri’de de Osmanlıca sözcükler, tamlamalar, “mazmun”lar görülmekte ise de, Aşık Ömer’e oranla daha yalın bir anlatımı, çok daha Türkçe sözcük kullandığı, geleneksel halk şiirine daha bağlı olduğu da görülyüyor.

Rumeli sınırlarından Şam’a, Arabistan’a dek birçok yerleri gezip dolaştığı, şiirlerinin verdiği sonuçlar arasında.

Gevheri’nin beliren, belirlenen önemi, aruz şiirlerinden çok hece ölçüsüyle, geleneksel halk şiiri doğrultusunda yaptığı çalışmalarda ortaya çıkıyor.

ŞUNDA BİR DİLBERE GÖNÜL DÜŞÜRDÜM

Şunda bir dilbere gönül düşürdüm

Yanakları benzer nar tanesine

Divanesi olup aklım şaşırdım

Asılaydım zülfün her tanesine

Yari görsem aklım olur serseri

Sırma gümüşüne benzer her yeri

Dünyaya getiren şöyle dilberi

Aferin doğuran mert anesine

Halim arzetmeye tenhayı bulsam

Devletli kendime bir çare bulsam

Ol kiraz dudağın ağzıma alsam

Bek tutup sarılsam gerdanesine

Gevheri der aşk katarın yederken

Gördüm sevdiğimi seyran ederken

Güzeller şahının medhin ederken

Nazar kıl döktüğüm ter tanesine

.....

BİZDEN SELAM OLSUN GÜL YÜZLÜ YARE

Bizden selam olsun gül yüzlü yare

Salınıp sevdiğim bağlara gelsin

Severim dilberi elde ne çare

Yürekte eriyen dağlara gelsin

Sevda derler bir acayip dengim var

Güzeller giyecek şali rengim var

Bugün benim adüvlerle cengim var

Kılıçlar bilensin zağlara gelsin

Ne kadar cevır etse şikayet etmem

Öperim koçarım hiyanet etmem

Canım sende iken feragat etmem

İsterse gerdanım ağılara gelsin

Gevheri bağlamış bir özge eda

Elinde tesbihi dilinde Hüda

Dellal-i muhabbet eylemiş nida

Mecnunum olanlar dağlara gelsin

.....

BEHEY DİLBER SANA GONÜL VERELİ

Behey dilber sana gönül vereli

Bana hasm olmadık kullar mı kaldı

Dasitan eyledin illere beni

Halim söylemedik diller mi kaldı

Ferhad gibi yol eyledik dağları

Hangi yar güldürmüş ağlayanları

Şimdi viran oldu dostun bağları

Yad eller değmedik güller mi kaldı

Böyle dilber gelmemiştir devrana

Şimdiki hublara yoktur bahane

Bir rüzgar musallat oldu cihana

Meyvesin dökmedik dallar mı kaldı

Gel gönül bu dertten olalım ari

Görelim sonunda ne kılar Bari

Gevheri der ben de ederim zari

Başıma gelmedik haller mi kaldı

.....

KURTULAMAM ÜÇ NESNENİN ELİNDEN

Kurtulamam üç nesnenin elinden

Biri firkat biri gurbet biri aşk

Üçü bilmez birbirinin halinden

Biri firkat biri gurbet biri aşk

Aşktır beni sevda ile söyleten

Firkattir cevri ile sinem dağlayan

Gurbettir gözümde kanlar akıtan

Biri firkat biri gurbet biri aşk

Bahri gibi ummanları yüzdüren

Mecnun gibi sahraları gezdiren

Ferhad gibi dağlar başın kazdıran

Biri firkat biri gurbet biri aşk

Ben bilirim benim aklım şaşıran

Beni sevdiğimden cüda düşüren

Muhabbet deryasın baştan aşırın

Biri firkat biri gurbet biri aşk

Gevheri der dersim aldım hocadan

Okuyup hatmettim kara heceden

Koç yiğidi pir eyledin kocadan

Biri firkat biri gurbet biri aşk

.....

GARİP TURNA BİZİ SENDEN SORANA

Garip turna bizi senden sorana

Şimdi bir yavruya kuldur diyesin

Aşkın zincirini takmış boynuna

Devr içinde Mecnun oldur diyesin

Gece gündüz ağlar hiç bir dem gülmez

Unutmuş eşini dostunu bilmez

Sevmiş bir güzeli artık vazgelmez

Aşık olmak müşkül haldir diyesin

Terkeylemiş eşi ile dostunu

Abdal olmuş eğne almış postunu

Gelen geçen çiğner oldu üstünü

Ayaklar altında yoldur diyesin

A zalim engeller yolunu bağlar

Yarimin hasreti ciğerim dağlar

Ab-ı revan olmuş durmayıp çağlar

Şol akan yaşları seldir diyesin

Gevheri der bilmem ben ne olduğum

Gurbet illerinde durup kaldığım

Aceplemem beyim şimdi solduğum

Bülbülün mekanı güldür diyesin

.....

SÖZÜN BİLMEZ BAZI NADAN ELİNDEN

Sözün bilmez bazı nadan elinden

Edep ağlar erkan ağlar yol ağlar
Bülbülün feryadı gonca gülünden
Gülşen ağlar bülbül ağlar gül ağlar
Eyiye hizmet et olasıñ eyi
Öter defler gibi sinemin neyi
Bu çarhın elinden el'aman deyi
Geda ağlar sultan ağlar kul ağlar
Her kaçan cuşedip çağlasa seller
Açılır laleler sümbüller güller
Davulbaz çalınır çalkanır göller
Şahin ağlar turna ağlar tel ağlar
Kamil olanların bellidir yeri
Yoluna koyarlar can ile seri
Hakkın didarını görelden beri
Gökler ağlar derya ağlar sel ağlar
Gevheri der sazın hem sözün üstüne
Armağan eyle gel canını dosta
Kimi abdal olmuş girmiştir posta
Aba ağlar hırka ağlar çul ağlar

.....

EY PERİ CİHANA SEN GİBİ DİLBER

Ey peri cihana sen gibi dilber

Ne geldi ne gelir ne gelse gerek

La'lin gibi Lokman tiryak-ı ekber

Ne buldu ne bulur ne bulsa gerek

Cefaya başladı kadd-i mevzunum

Ta arşa dek çıktı ah-ı derunum

Böyle giderse bu çeşm-i pürhunum

Ne güldü ne güler ne gülse gerek

Ey alem-i hüsnün sahip-kıranı

Öldür kelp rakibi verme emanı

Öldürmezsen kendi elinle anı

Ne öldü ne ölür ne ölse gerek

Bunca dem akarken gözümde yaşlar

Vaad etmiş iken silmeğe dilber

Ahdine durmadı ol peri-peyker

Ne sildi ne siler ne silse gerek

Gevheri güzeller gitti yabana

Lale gibi çıktı ol mah meydana

Bu cihana benim gibi merdane

Ne geldi ne gelir ne gelse gerek

.....

ALA GÖZLÜ NAZLI DİLBER

Ala gözlü nazlı dilber

Seni kandan sakınırım

Kandan değil hey efendim

Seni candan sakınırım

O yana bu yana bakma

Beni ateşlere yakma

Elini koynuna sokma

Seni senden sakınırım

Gevheri der ben bir merdim

Yüreğimden çıkmaz derdim

Sen bir kuzu ben bir kurdum

Seni benden sakınırım

.....

BAD-I SABA SEVDİĞİME GİDERSEN

Bad-ı saba sevdiğime gidersen

Ol güneş yüzlüye var selam söyle

Sevap kazanırsın hizmet edersen

Aman karşısında dur selam eyle

Ardımdaki karlı dağlar diyesin

Çeşmim yaşı her dem çağlar diyesin

Derunden ah edip ağlar diyesin

Benimçün hatırın sor selam eyle

Selamımı dünden düne değşirme

Varıp bir nadan eline düşürme

Gül cemalin görüp kendin şaşırma

Aklını başına der selam eyle

Gevheri bir name verdi bad ile

Gönderdi elinden sana dad ile

Lutfeylesin konuşmasın yad ile

Kamil olsun onur gör selam eyle

.....

HEY AĞALAR ZAMAN AZDI

Hey ağalar zaman azdı

Düşmüşe il üşer oldu

Küllükte sürünen eşek

Cins atla yarışır oldu

Palas üstünde yatmıyan

Bıyığ'na pala batmıyan

Porsuk ardından yetmiyen

Ceylana ulaşır oldu

Evlerinin önü tazi

Yazılır turnası kazı

Yaşına yetmedik kuzu

Koç ile vuruşur oldu

Gevheri der işle hata

Katırlar baskındır ata

Olur olmaz maslahata

Çocuklar karışır oldu

.....

HAKİ

17. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı sanılan, ama yaşamıyla ilgili hiçbir

bilgi edinilemeyen halk ozanlarından biri de Haki'dir. Asıl adı da

belli değil, doğup yaşadığı, öldüğü yer de. "Haki" takma adından onun toprağa bağlı bir

halk ozanı olduğu sonucu çıkartılabilir mi? Tümüyle bir olasılık. Ancak

rahat bir anlatımı, deyişi olduğu dikkati çekiyor.

BÜLBÜL NE DURURSUN KILAGÖR FİGAN

Bülbül ne durursun kılagör figan

Vakti şita erer gül gelir geçer

Daima ağlatmaz kulunu Yezdan

Akar gözlerinden sel gelir geçer

Küşade olmadı bahtı siyahım

Yerleri gökleri tutmada ahım

Adalet tahtında oturur Şahım

Yer öper önünden kul gelir geçer

Sakın ol aldanma zevki cihane

Aksine devreyler böyle zamane

Aşkın zevrakını ilet limana

Eyyam baki kalmaz yel gelir geçer

Haki der meylim var bi vefada

Halime rahm etmez cevr ü vefada

Ruzü şeb yadlarla zevk ü sefada

Ben yüzünü görmem yıl gelir geçer

.....

HÜSEYİNİ

Alevi-Bektaşî edebiyatında önemli bir yeri olan Hüseyini'nin yaşamıyla

ilgili ayrıntılı bilgi yok. İncelemeciler, Kul Himmet'e sorusundan ve

ondan aldığı yanıtta yola çıkarak 17. yüzyılda yaşadığı sonucuna varıyorlar. Bugüne az

Ŗiiri kalmıŖ. Pir Sultan Abdal yolunda, ilginç bir gizemci ozan.

SALINIBAN DOST İLINE GİDERKEN

Salınıban dost iline giderken

Ne acayip yolu vardır yaylanın

Servi boylum gonce gülün dererken

Açılır bülbülü gülü yaylanın

Yayla senin gibi yayla var m' olur

Seni arayanlar nerede bulur

Pare pare olmuş karların erir

Akar boz bulanık seli yaylanın

Nerkisin benefsen karışık biter

Dalı dal dal vermiş ireyhan tüter

Meşhur kokuların aleme yeter

Gülü burcu burcu kokar yaylanın

Her sabah her sabah hava nemlenir

Yaz gelince aşıkların canlanır

Şen yaylanın canı gelir dinlenir

Eser ılgıt ılgıt yeli yaylanın

Hüseyini'yem pervaz urup uçunca

Gözlerinden hasret kan yaş dökünce

Koyunlar meleşir evler göçünce

İssız kalır n' olur hali yaylanın

.....

ŞUNDA BİR DİLBERİN SALLAMIŞIN DA

Şunda bir dilberin sallamışın da
Serviyeye benzettim dallar içinde
Derya kenarında ırmak yüzünde
Turnaya benzettim göller içinde
Hakk'a doğru giden yolu basmazlar
Söyletirler şirin dili kesmezler
Güzel sevdi diye çekip asmazlar
Bir zaman söylenir diller içinde
Benim yarım gelişinden bellidir
Ak elleri deste deste güllüdür
Yarından ayrılan nerden bellidir
Melul mahzun gezer iller içinde
Alma deli gönül alma eline
Ciğerciğim aşk oduyla deline
Yarım al yeşiller giyip salına
Ko beni yatayım çullar içinde
Hüseyini' yem aydır işim zar m'ola
Aşk kemendi boynumuzda dar m'ola
Benim yarım gibi güzel var m'ola
Hakk'ın yarattığı kullar içinde

.....

KARACAOĞLAN

Yaşamı çeşitli söylentilere bağlı kalmış, bugüne dek kesin bir açıklığa

kavuşmamış Karacaoğlan'ın. Ama "büyük bir halk ozanı" olduğunda

birleşilmiş.

Yaşamının ayrıntılarını bir yana bırakalım, yaşadığı yüzyıl bile tartışmalı.

Kimilerine göre Karacaoğlan 16. yüzyılda yaşamıştır. Araştırmacıların çoğunluğu Karacaoğlan'ın 17. yüzyılda yaşadığında birleşiyorlar. Doğum yılı da ölüm yılı da, asıl adı da, öldüğü yer de kesinlikle belli değil.

Karacaoğlan ile Yunus Emre arasında bir benzerlik bulunabilir:

Karacaoğlan'ı da Türk halkı Yunus Emre gibi öylesine benimsemiş ki, çeşitli yöreler Karacaoğlan'ın mezarının kendi oturdukları yerlerde olduklarını söylemektedirler.

Bütün bunlar, Karacaoğlan'ın yaşam öyküsünü tümüyle açıklığa kavuşturmaya yetmiyor ama halkla bütünleşmiş, halkın özümlediği bir halk ozanı olduğu gerçeğini de bütün açıklığıyla vurguluyor. Önemli olan da, bu gerçektir.

Karacaoğlan, kimilerine göre Bahçe ilçesinin Farsak köyündendir;

kimilerine göre Kozan'a bağlı Feke ilçesinin Gökçe köyündendir; Kilis'in Musabeyli

bucağında yaşayan Çavuşlu Türkmenlerinin içinde yetiştiğini, Zobu'lar

köyünden olduğunu ileri sürenlerde var. Barak Türkmenleri de Karacaoğlan'ı

kendilerinden sayıyorlar. İçel'in Silifke, Mut, Gülnar yöresinde yaşayanlar

Karacaoğlan'ı kimselere bırakmaz, kendilerinin öz hemşehrileri sayarlar. Batı

Anadolu'da yaşayan Karakeçili aşireti de Karacaoğlan'a sahip çıkanlar arasında.

Bütün bu savlara tümüyle karşıt bir görüş de ünlü bilim adamı Radlof'tan

geliyor.

Bu bilim adamına göre Karacaoğlan, ne oralı, ne buralıdır;

Belgrad'lıdır. Asıl adı da "Smayil-İsmail"dir. Oysa, Karacaoğlan'ın asıl adının "Hasan" ya da "Veli" olduğu yolunda söylentiler, savlar da vardır.

Böylesine bir karmaşıklık içinde Karacaoğlan'ın yaşamının açıklığa kavuşması

oldukça güç görünüyor. Ne var ki, şiirlerinden çıkarılan sonuçlara göre

Karacaoğlan'ın, Anadolu'nun güneyinde, güney ilierinde doğup büyüdüğü, oralarda öldüğü uzunca bir yaşamı olduğu da anlaşılıyor.

Karacaoğlan da, bütün öteki halk ozanları gibi bir yerde durup oturan kişilerden değil. Bütün yaşamı boyunca değişik yerleri dolaşmış. Saptanabildiğine göre, gezip dolaştığı yerler şöyle sıralanabilir: Konya, Karaman, İçel, Hama, Halep, Mısır, Tokat, Bor, Ankara, Aydın, Adana, Diyarbakır.

Kayseri, Mardin, Bursa. Daha sonra Rumeli'ye geçmiş.

Bütün bu gezip dolaştığı yerler bir yana Karacaoğlan Çukurova'da yaşamış, yaşamının büyük çoğunluğunu güney illerinde geçirmiştir.

Karacaoğlan bir inanca adamı değil. Savaştı, barıştı, toplumsal düzendi, tarikattı, dindi... bunlarla hemen hemen tümüyle ilgisi yok.

Karacaoğlan önce bir doğa, bir sevi adamı. Sevi, dediğimiz de öyle düşsel seviler, Tanrısal seviler değil. Düpedüz somut seviler. Doğa sevgisi ile diyelim kadın sevgisi Karacaoğlan'da atbaşı birlikte yürüyor. Dağlar, ovalar, ağaçlar, kuşlar, yeller, yaşam sevinci, mutluluklar, seviler, seviler, seviler... Kimi zaman bu sevilerini alaycı bir biçimde de dile getiriyor. Halkın belleğine, yüreğine bir güzellikler, iyilikler, sevecenlikler, uyumlar adamı olarak giriyor, böylece seviliyor, özümleniyor.

Karacaoğlan'ın kendine çizdiği bu dünya, O'nun toplumsal oluşumların, gelişimlerin etkisinden de kurtulmasını sağlıyor bir bakıma. Diline baktığımızda, çağdaşları ozanlar gibi Osmanlıcanın etkileri yok. Hiç aruz ölçüsünü kullanmamış. Yöresinin, halkın konuştuğu, açık seçik, yalın, duru bir dili, şiirsel ustalıkla kullanmış. Yalnız hece ölçüsüyle şiirlerini söylemiş. Dilindeki

bu yalınlık, şiirsel güç, O'nun halk katında sayılmasını, sevilmesini,
benimsenmesini de sağlamış.

Karacaoğlan'ın, bugün de yepyeni, yalın, arı bir dili, etkinliğini
yitirmemiş bir şiiri var. Halk şiirimizin, tartışmasız en önemli, büyük
ustalarından biri.

SEVDİĞİM ARZIMI DEMEKÇİN SANA

Sevdiğim arzımı demekçin sana

Bülbül söylediği dil gerek bana

Şu bağrım kül oldu hep yana yana

Onu söndürmeğe sel gerek bana

Yandım yakıldım ben bir ateşlere

Vardım da takıldım ben bir neştere

Delindi ciğerim kapandım yere

Beni kaldıracak el gerek bana

Haldan anlar isen haldaş olalım

Gurbet gezdi isen yoldaş olalım

Anasız babasız kardaş olalım

Ucu yar zülfünde yol gerek bana

Karac'oğlan der ki Bayburt elleri

Esip esip bize gelir yelleri

Burmalanmış yar yüzünün telleri

Ona bağlayacak gül gerek bana

.....

SARI EDİK GEYMiŞ GONCU KISARAK

Sarı edik geymiş goncu kıсарak

Gidiyor da birim birim basarak

Anası huri de kızı beserek

Emirler'den bir kız indi pınara

Sarı edik geymiş goncu dizinde

Arzumanım kaldı ala gözünde

Böyle güzel m'olur köylü kızında

Emirler'den bir kız indi pınara

Meles gömlek geymiş vücudu nazik

Kollarını sıkmış altun bilezik

Aşnası kötüdür ceylana yazık

Emirler'den bir kız indi pınara

Karac' oğlan der ki n'olup n'olmalı

Keten gömlek geymiş kolu sırmalı

Anasın öldürüp kızın almalı

Emirler'den bir kız indi pınara

.....

İNCECİKTEN BİR KAR YAĞAR

İncecikten bir kar yağar

Tozar Elif Elif diye

Deli gönül abdal olmuş

Gezer Elif Elif diye

Elif'in uğru nakışlı

Yavru balaban bakışlı

Yayla çiçeği kokuşlu

Kokar Elif Elif diye

Elif kaşlarını çatar

Gamzesi sineme batar

Ak elleri kalem tutar

Yazar Elif Elif diye

Evlerinin önü çardak

Elif'in elinde bardak

Sanki yeşil başlı ördek

Yüzer Elif Elif diye

Karac' oğlan eğmelerin

Gönül sevmez değmelerin

İliklenmiş düğmelerin

Çözer Elif Elif diye

.....

SABAHTAN UĞRADIM BEN BİR GÜZELE

Sabahtan uğradım ben bir güzele

Ağlatmadı güzel güldürdü beni

Ben güzelden böyle vefa ummazdım

Ak göğsü üstüne kondurdu beni

Şahin gibi yükseğinden uçarken

Keklik gibi engininden geçerken

Ab-ı kevser ırmağından içerken

Susuz pınarlardan kandırdı beni

Ben de bir kuş idim geldim ötmeye

Yarin bahçesinde mesken tutmaya

Göz kaldırdım cemaline bakmaya

Ak gerdanda benler öldürdü beni

Üç güzel de aştı şimdi pınarı

Taramış zülfünü vermiş tımarı

Ak gerdanın altı zemzem pınarı

Ağzımı verdim de kandırdı beni

Karac' oğlan der ki koyun gütmeğe

Bozulmuş bağlara seyran etmeğe

Yönümü döndürdüm inip gitmeğe

Sarıldı boynuma döndürdü beni

.....

GÜZEL NE GÜZEL OLMUŞSUN

Güzel ne güzel olmuşsun

Görülmeyi görülmeyi

Siyah zülfün halkalanmış

Örülmeyi örülmeyi

Mendilim yudum arıttım

Gülün dalında kuruttum

Adın ne idi unuttum

Sorulmayı sorulmayı

Seğirttim ardından yettim

Eğildim yüzünden öptüm

Adın bilirdim unuttum

Çağırmanı çağırmanı

Benim yarım bana küsmüş

Zülfünü gerdana dökmüş

Muhabbeti benden kesmiş

Sevilmeyi sevilmeyi

Çağır Karac' oğlan çağır

Taş düştüğü yerde ağır

Yiğit sevdiğinden soğur

Sarılmayı sarılmayı

.....

DEĞİRMENDEN GELDİM BEYGİRİM YÜKLÜ

Değirmenden geldim beygirim yüklü

Şu kızı görenin del' olur aklı

On beş yaşında da kırk beş bölüklü

Bir kız bana emmi dedi n' eyleyim

Birem birem toplıyayım odunu

Bilem dedim bilemedim adını

Albistan yanaklı Kürtler kadını

Bir kız bana emmi dedi n' eyleyim

Bizim ilde urum olur uc olur

Sızılaşır bozkurtları ac olur

Bir yiğide emmi demek güc olur

Bir kız bana emmi dedi n' eyleyim

Karac' oğlan derki n' olup n' olayım

Akan sularınan ben de geleyim

Sakal seni makkabınan yolayım

Bir kız bana emmi dedi n' eyleyim

.....

SUYA GİDEN ATLI GELİN

-Suya giden allı gelin

Niçin böyle salınırsın

Gelin bir su ver içeyim

Gelin kimin gelinisin

-Su değildir senin derdin

Görmek ise yeter gördün

Oğlan burda çokça durdun

Ağam gelir döğülürsün

-Döğülürsem döğüleyim

Söğülürsem söğüleyim

Gelin sana kul olayım

Ölürüm kanlım olursun

-Yaylalara göçmedin mi

Soğuk sular içmedin mi

Güzel görüp seçmedin mi

Beni görüp delirirsin

-Türlü yaylaları görünce

Soğuk suları içince

Kocayıp vaktin geçince

Taşlar alır döğünürsün

-Evlerinin önü solkan

Ağamı görürsen korkan

Telli perçemli oğlan

Ne dedim ki darılırsın

-Karac' oğlan sana vurgun

Döşlerin almadan dolgun

Sevindirdin beni bugün

İnşallah cennet görürsün

.....

BÜLBÜL NE YATARSIN BAHAR ERİŞTİ

Bülbül ne yatarsın bahar eriştı

Ulu sular göl olduğu zamandır

Kat kat oldu gül yaprağa karıştı

Gene bülbül kul olduğu zamandır

Gene bahar oldu açıldı güller

Figana başladı gene bülbüller

Başka bir hal olup açtı sümbüller

Aşıkların del' olduğu zamandır

Gene bülbül bilir gülün halinden

Yeter deli oldum yarin elinden

Aşık aşıp gelir yaya belinden

Yardan bize gel olduğu zamandır

Gene geldi türlü baharlar bağlar

Bülbül figan edip kamuyu dağlar

Türlü çiçeklerle bezenmiş dağlar

Ulu dağlar yol olduğu zamandır

Karac' oğlan der ki geçti çağlarım

Meyve vermez oldu gönül bağlarım

Aklıma geldikçe durmaz ağlarım

Gözüm yaşı sel olduğu zamandır

.....

ÇIKIP YÜCESİNE SEYRAN EYLEDİM

Çıkıp yücesine seyran eyledim

Gördüm ak kuğulu göller perişan

Bir firkat geldi de durdum ağladım

Öpüp kokladığım güller perişan

Hayal hayal oldu karşımda dağlar

Eşinden ayrılan ah çeker ağlar

Dökülmüş yapraklar bozulmuş bağlar

Bülbülün konduğu dallar perişan

Yıkılmış dilberin mamur illeri

Susmuş bülbüllerin her dem dilleri

Dağılmış sümbülü solmuş gülleri

Yüzüne dökülmüş teller perişan

Karac' oğlan der ki top avlamadım

Arap ata binip boyalatamadım

Küstürdüm dilberi hoylatamadım

Dilberi küstüren diller perişan

.....

NEDENDİR DE KÖMÜR GÖZLÜM NEDENDİR

Nedendir de kömür gözlüm nedendir

Şu geceki benim uyumadığım

Çetin derler ayrılığın derdini

Ayrılık derdine doyamadığım

Dostun bahçesine yad eller dolmuş

Gülünü toplarken fidanın kırmış

Şurda bir kötünün koynuna girmiş

Şu benim sevmeğe kıyamadığım

Kömür gözlüm seni sevdim sakındım

İndim has bahçeye güller sokundum

Bilmiyorum nerelerde okundum

Bir belli haberin alamadığım

Karac' oğlan derki yandım ben öldüm

Her bir deliliği kendimde buldum

Dolanıp da kavil yerine geldim

Kavil yerlerinde bulamadığım

.....

YAZ GELİP DE BEŞ AYLARI DOLUNCA

Yaz gelip de beş ayları dolunca

Açılmış bahçenin gülleri güzel

Yaktı beni Fadime'nin nazarı

Zülüften ayrılmış telleri güzel

Elif'i dersin de nazlıdır nazlı

Esme'yi dersin de sırf ala gözlü

Söyletme Şerfe'yi bülbül avazlı

Söylüyor Zehra'nın dilleri güzel

Emne'yi der isen incedir ince

Bağdat'ın Mısır'ın gülleri konca

Eşşe'nin kaşları da kaleminden ince

Sevmeye Hörü'nün belleri güzel

Döne güzelliğin halka bildirir

Kamer pınardan da kabın doldurur

Eşşe yürüy'şünde beni öldürür

Sevmeli Cennet'in boyları güzel

Karadan da Karac'oğlan karadan

Sürün çirkinleri çıksın aradan

Herkesi sevdiğ'ne vere Yaradan

Sevdiğim Meryem'in benleri güzel

.....

ÖLÜM ARDIMA DÜŞÜP DE YORULMA

Ölüm ardıma düşüp de yorulma

Var git ölüm bir zaman da gene gel

Akıbet alırsın komazsın beni

Var git ölüm bir zaman da gene gel

Şöyle bir vakitler yiyip içerken

Yiyip içip yaylalarda gezerken

Gene mi geldin ben senden kaçarken

Var git ölüm bir zaman da gene gel

Çıkıp boz kurtlayın ulaşamadım

Yalan dünya sana çıkışamadım

Eşimle dostumla buluşamadım

Var git ölüm bir zaman da gene gel

Karac' oğlan der ki derdim pek beter

Bahçede bülbüller şakıyıp öter

Anayı atayı dün aldın yeter

Var git ölüm bir zaman da gene gel

.....

UÇUP UÇUP DAĞ SALINDAN GELİRSİN

Uçup uçup dağ salından gelirsin

Gelişin nereden yalnız ördek

Ben bilirim bizim ilden gelirsin

Söylesin bir kelam diliniz ördek

Ağlamışsın gözyaşını sileyim

Söyle derdin neyse ben de bileyim

Eğer yalnızsan yoldaş olayım

Daha çok ırak mı iliniz ördek

Ağlamışsın gözlerinin yaşına

Uğramışsın zemherinin kışına

Alıcı kuş ile senin işin ne

Onda yaman olur haliniz ördek

Karac' oğlan der ki bir telin eğri

Sağ yanın sol yanın püskürtme benli

Boynunu çevirmiş bir yana doğru

Kaynar pınar olsun yolunuz ördek

.....

YAYLADAN İNERKEN BİR GÜZEL GÖRDÜM

Yayladan inerken bir güzel gördüm

Ağlar melil melil bilmem nedendir

Ak yerine karaları başına

Bağlar melil melil bilmem nedendir

Ağ' rır başım kulaklarım çınılar

Yaralarım göz göz oldu yeniler

Hastaların derdi vardır iniler

Sağlar melil melil bilmem nedendir

Kirmanı da kılıcınız kirmanı

Taştan dönmez mızrağının yalmanı

Böyle imiş padişahın fermanı

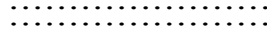
Dağlar melil melil bilmem nedendir

Karac' oğlan der ki dinlen sözümü

Aşk yoluna yandırırım özümü

Dökülmüş yaprağı kalmış üzümü

Bağlar melil melil bilmem nedendir

BANA KARA DİYEN DİLBER

Bana “kara” diyen dilber

Gözlerin kara değil mi

Yüzünü sevdiren gelin

Kaşların kara değil mi

Boyun uzun belin ince

Yanakların olmuş konca

Salıverirsin kolunca

Beliğin ince değil mi

Utandırım akar terim

Güzellikte yok benzerin

En sevgili makbul yerin

Saçların kara değil mi

Beni “kara” diye yerme

Mevlam yaratmış hor görme

Ala göze siyah sürme

Çekilir kara değil mi

Hind’den Yemen’den çekilir

Gelir Bağdad’a dökülür

Türlü taama ekilir

Biber de kara değil mi

Göllere konan kuğunun

Kanadı beyaz çoğunun

Çöldeki Arap beyinin

Çadırı kara değil mi

İller de konup göçerler

Lale sümbül biçerler

Ağalar beyler içerler

Kahve de kara değil mi

Evlerinde sular akar

Güzelleri göze bakar

Hublar yanağına sokar

Sümbül de kara değil mi

Karac' oğlan der maşallah

Bir gün görürüm inşallah

Kara donludur Beytullah

Örtüsü kara değil mi

.....

KATİBİ

Yaşamıyla ilgili çok az bilgimiz olan halk ozanlarımızdan biri de

Katibi' dir.

Bir şiirindeki “Halin nedir desen Katip Osmana” dizesinden asıl

adının “Osman” olduğu anlaşılıyor. Evliya Çelebi'nin “Seyahatnamesi”nde sözü

geçen saz ozanlarından. Bu yüzden 17. yüzyılda yaşadığı sonucuna

varılıyor.

Evliya Çelebi'nin yazdığına göre Katibi koyun ticareti yaparmış. “Katibi”

takma adını almasından okur yazarlığının olduğu saptanıyor.

4. Murat'ın Bağdad Seferi üzerine bir övgü şiiri de yazan Katibi'nin

Kayıkçı, Kuloğlu, vb. halk ozanlarıyla çağdaş olduğu da şiirlerindeki dizelerinden anlaşılıyor. Katibi'nin 4. Murat'la birlikte Bağdad Seferi'ne katıldığı, kendisinin bir askerozan (Yeniçeri) olabileceği de ileri sürülen görüşler arasında.

Aruz ölçüsünü de kullanan Katibi'nin asıl önemi hece ölçüsüyle söylediği

şiirlerde. Şiirlerine bakılınca, duygusal yanı ağır basan bir ozan.

Kullandığı dilde, Aşık Ömer'in başlattığı karmaşıklık, Osmanlıcaya özenti divan şiirine yaklaşma, dikkati çekiyor. Ama çağının sayılı ozanlarından biri olduğu da kesin.

GURBET ELE DÜŞTÜ YOLUM

Gurbet ele düştü yolum

Ağlayıp gezer yürürüm

Efkar ile deli gönlüm

Dağlayıp gezer yürürüm

Oldum işimden avare

Yakarım sinemi nare

Gönlümü zülf-i dildare

Bağlayıp gezer yürürüm

Dağlar başı oldu yurdum

Günden güne artar derdim

Ben kara gözlümü gördüm

Sızlanıp gezer yürürüm

Anlatamam melalimi

Göz görmesin meralimi

Halden bilene halimi

Söyleyip gezer yürürüm

Katibi içelden camı

Mest olup geçer eyyamı

Şaşkın sel gibi müdami

Çağlayıp gezer yürürüm

.....

DELİ GÖNÜL MELUL OLUP GAM YEME

Deli gönül melul olup gam yeme

Ağlamanın elbet gülmesi vardır

Aduya intikam kalır mı böyle

Herkes ettiğini bulması vardır

Hak için ibadet eden sadıklar

Mertebesin bulur bağı yanıklar

Bivefa dilberi seven aşıklar

Gahi böyle melul olması vardır

Bu aşk dedikleri bir yoldur ince

Bülbüle cevır eder bir gül-i gonce

Bir güzelin kendi gönlü olunca

Tenhaca odaya gelmesi vardır

Bu bir eski sözdür söylenir ezel

Dilber akçe ister dinlemez gazel

Zengince bir aşık bulsa bir güzel

Züğürdü feryada salması vardır

Katibi sabreyle ötesi yakın

Hercai gözetmez tuz ekmek hakkın

Bivefa dilbere aldanma sakın

Hemen bir yüzüne gülmesi vardır

.....

YÜZÜNDE HARAMİ BENLER SAÇILMIŞ

Yüzünde harami benler saçılmış

Var ise can ister kulundan senin

Hüsnünün baharı taze açılmış

Emreyle dereyim gülünden senin

Her zaman ayine yüzüm sürdükçe

İltifat edersin bizi gördükçe

Var ol cihan içre dünya durdukça

Geçmesin adular yolundan senin

Bendeni seversin gayetle amma

Ben dahi severim ey melek-sima

Bilirim aşıksın destinde hüma

Baz eksik olmasın kolundan senin

Hakikatlı yarsın bilirsin halden

Huda ayırmasın sen servi daldan

Söyledikçe sözün tatlıdır baldan

Ab-ı zülal akar dilinden senin

Katibi kapundan yabana atma

Lutfeyle yaşımı sellere katma

Bari gülmüş iken beni ağlatma

Aman aman Felek elinden senin

.....

ACEB AHİR ZAMAN OLDU GAZİLER

Aceb ahir zaman oldu gaziler

Büyük küçük birbirini beğenmez

Her mümin münafık cennet arzular

Tanrı nasib ettiğini beğenmez

Kediler köpekler ile savaşıır

Micik deyü çarşı çarşı dolaşıır

Nekbeti'si ehl-i ırza ulaşır

Orospular kendi erin beğenmez

Teklif ister bülbül güle konmağa

Pervaneler düşüp şem'a yanmağa

Oğlancıklar iştahından binmeğe

Doru ister atın kır'ın beğenmez

Babası anası koyun güttüren

Dağ başında kavalını öttüren

Kazma ile başın traş ettiren

Ahır-kar ayak berberin beğenmez

Ot kökü balta sapının eğrisi

Yine gitmez türeğinin ağrısı

Sofuluk satar bazı eşek uğrusu

Aşıkların aşk eserin beğenmez

Marifette kamil olan yiğitler

Mağrur olmaz kendi nefsin öğütler

El içinde bilip gören şakirtler

Üstadını dahi pirin beğenmez

Er olmaz kalbinde tutan gümanı

İsterse dolaşsın Hind'i Yemen'i

Der Katibi bizi beğenmeyeni

Deli gönül beğen derim beğenmez

.....

KAYIKÇI KUL MUSTAFA

17. yüzyıl halk şiirimizin asker ozanlarından biri Kayıkçı Kul

Mustafa. Cezayir'den Bağdad'a dek çeşitli beldeler dolaşmış, savaşmış, savaşlara destanlar, yenilgilere, şehitlere ağıtlar düzmüş bir Yeniçeri ozanı.

Kayıkçı Kul Mustafa'nın doğum ölüm yıllarını bilemiyoruz. Yaşamı üzerine

de açıklayıcı bilgilerden yoksunuz. Ölümünün, Abaza Hasan Paşa'nın

ayaklanmasını dile getiren destandan 1659'dan sonra olduğu

sanılıyor. Böylece Kayıkçı Kul Mustafa'nın 17. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı ileri sürülüyor.

Kayıkçı Kul Mustafa'yla ilgili bilgilerimiz, onun şiirlerinden

çıkarıldığında şöyle özetlenebilir:

Murat Reis'in ölümü (1609) dolayısıyla söylediği ağıt. Buradan "Kayıkçı"

sanını Cezayir'de bulunduğu sırada, görevinden ötürü aldığı sanılıyor.

Padişah 2. Osman'ın bir ayaklanma sonucu öldürülmesini anlatan şiiri, Şah 1.

Abbas'ın Bağdad'ı ele geçişi, 4. Murat'ın 1630'da Bağdad'ı kuşatması üzerine

yazdıkları Murat Reis'in ölümünden sonra 4. Murat'a "kul" olduğu, olayların içinde yaşadığını, yaşadığı olayların da şiirini söylediğini açıklıyor. Bunların içinde en ünlüsü "Genç Osman Destanı"dır. "Genç Osman", 4. Murat'ın Bağdad'ı kuşatmasında bir birlik komutanıdır. Yapılan saldırı sırasında kaleden atılan oklarla yaralanıp, Dicle'ye düşmüş, boğularak ölmüştür.

Kayıkçı Kul Mustafa'nın bu olayla ilgili olarak söylediği "Genç Osman" destanı kısa sürede bütün Anadolu'ya yayılmış, büyük ün kazanmıştır. Bugün bile "Genç Osman Destanı"nın etkisinin tümüyle silindiği söylenemez. Aslında, tarihlerin yazdıklarına göre Bağdad ancak 1638 yılında ele geçirilebilmiş, kale bedenlerine sancağı da Zor Mustafa Paşa dikmiştir ama bu olay kamuoyunda, Kayıkçı Kul Mustafa'nın dile getirdiği "Genç Osman Olayı"nın geniş etkisini silememiştir.

Şiirlerinde kimi söylemelerde zorlamalar görülüyorsa da, döneminde halk beğenilerini zorlamayan, yalınlığı, içtenliğiyle geniş etki bırakmış, ozanları da bir ölçüde bu etki altına alabilmiştir.

KARA GÖZLÜ DİLBER LEBİN LEZZETİ

Kara gözlü dilber lebin lezzeti

Sükker midir şerbet midir bal mıdır

Dökülmüştür ak gerdanın üstüne

Kakül müdür sırma mıdır tel midir

Kudretinden eğnine hulle biçilmiş

Gerdanına siyah benler saçılmış

Hüsnünün bağında çiçek açılmış

Lale midir sümbül müdür gül müdür

Gönlümdür aşk ile arayup süzen

Ağyar olur yarin ardınca gezen

Söyledikçe kara bağrımız ezen

Ağız mıdır dudak mıdır dil midir

Alçakları koyup yüksekte uçmak

Rakib-i naşiye sırrını açmak

Yadlara meyledip fakirden kaçmak

Adet midir kanun mudur yol mudur

Mustafa der acep gördüğüm düşü

Dilbere meyletmek aşıkın işi

Yolunda harcolan gözümün yaşı

Derya mıdır ırmak mıdır göl müdür

.....

GELE DİLBER GEL ALLLAHI SEVERSEN

Gele dilber gel Allahı seversen

Gel ağlatma beni eller içinde

Ne acayip olur şu halk-ı alem

Söyleşirler bizi diller içinde

Bunca zaman hasretinden gülmedim

Böyle zalim olacağın bilmedim

Çok yerleri gezdim amma görmedim

Bencileyin geda kullar içinde

Bedir olur doğar artık dulunmaz

Akar çeşmim yaşı bir dem silinmez

Umarım ki şunda asla bulunmaz

Sencileyin gonce güller içinde

Mustafa söyler sözünü saz ile

Süregür devranı şevkce şaz ile

Kırmızılar giy de salın naz ile

Ko ben görüneyim çullar içinde

.....

GECE GÜNDÜZ UYKU GİRMEZ GÖZÜME

Gece gündüz uyku girmez gözüme

İntizarım ela gözlü yar deyu

Gündüz hayalimde gece düşümde

Selamı çok bir efendim var deyu

Ben bilirim yar sevgisi candandır

Yarsız bana fena dünya zindandır

Benim ulu korkum hemen şundandır

Gayrılara gönül vere yar deyu

Ne mümkündür yüzüm yardan döndürem

Yeri göğü aşk oduna yandırırım

Bir sırdaşım yoktur yare gönderem

Var cananın hatırımı sor deyu

Kul Mustafa kulluğunu bilmez mi

Varıp dostun bahçesine girmez mi

Dilber bize bir destimal vermez mi

Ağladıkça eşmin yaşı sil deyu

.....

BUGÜN BEN BİR GÜZEL GÖRDÜM

Bugün ben bir güzel gördüm

Yeşiller giymiş ağ üzre

Bir bakışta aklım aldı

Dururken ben ayağ üzre

Mah yüzüne mi bakılır

Bakanlar yanıp yakılır

Her söyledikçe dökülür

Leblerin balı yağ üzre

Beni mesteden canıdır

Zülfü gönüller damıdır

Her biri birer haramidir

Kirpikleri kapağ üzre

Der Mustafa geldi ise

Hak inayet kıldı ise

Ferhat dağı deldi ise

Koyam ben dağı dağ üzre

.....

KUL BUDALA

“Mecmua”larda “Cönk”lerde rastlanan şiirlerine bakılarak Kul

Budala'nın 17. yüzyıl halk ozanlarından olduğu sonucuna varılıyor. Yaşamıyla

ilgili başkaca bilgi yok. Kimi şiirlerinde “Kul Budala”, kimi şiirlerinde

de “Budala” takma adını kullanıyor. Alevi tarikatından bir ozan. Asıl adı Hüseyin.

Şiirlerinde gizemci bir yaklaşım dikkati çekiyor. Duyarlılığı da var.

SEHERDE UĞRADIM BEN BİR GÜZELE

Seherde uğradım ben bir güzele

Güzel dedim zülüflerin ne kara

Korkarım ki ela gözler göz ala

Gözleri sürmeli kaşlar ne kara

İsmi çıkıp alemlerde öğüle

Dudu kumru haber vermiştir güle

Seher vakti davlunbazı dövüle

Zülfü çevgan yanakların ne kara

Melek bizden çok seğirdin baş ile

İki gözün doldu kanlı yaş ile

Dostum kumaşın uygurmuş baş ile

Ne aldır ol ne kırmızı ne kara

Ne ziba yaratmış yaradan Gani

Sel oldu aktı gözlerimin kanı

Gel bana rahm eyle mürüvvet kanı

Ben söylerim ne ak söyler ne kara

Budala'm neylerim ben bu mali

Sohbet ile bulmuşum ben kemali

Mahbub derler gösterme gül cemali

Ne yağmura ne güneşe ne kara

.....

BÜLBÜL OLDUM GÜL DALINDA ŞAKIRIM

Bülbül oldum gül dalında şakırım

Gül dalında biten gül nene yetmez

Süleyman'ım kuş dilinden okurum

Bana ta'lim olan dil neme yetmez

Aşk kitabın açtım okur yazarım

Hakk'a doğru açılmıştır nazarım

Neme gerek dağı taşı gezerim

Şol pirime giden yol neme yetmez

Derviş oldum bir eteğin tutarım

Hakk'a doğru çekilmiştir katarım

Baykuş gibi garip garip öterim

Issız viranede çöl neme yetmez

Şu dünyanın olcağı malumdur

Bu ilmin aslına eren alimdir

Az yaşa çok yaşa sonu ölümdür

Eski hırka ile çul neme yetmez

Budala'm sırrına kimseler ermez

Tevekkül mal altın eteğin komaz

Kişi kismetinden ziyade yemez

Bana kısmet olan mal neme yetmez

.....

KUL HİMMET

Pir Sultan Abdal yolunda yürüyen bir gizemci halk ozanı Kul

Himmet.

Kimi araştırmacılar “Kul” sözüne bakılarak, Kul Himmet’in

Yeniçerilerden olabileceğini ileri sürüyorlar. Çoğunlukla yaşamıyla ilgili

bilgilerin eksikliği dikkati çekiyor. Kimi derlemeciler, son araştırmalarla

ozanın yaşamının bir ölçüde aydınlığa kavuştuğunu yazıyorlar. Buna göre Kul

Himmet, Tokat’ın Almus ilçesine bağlı Varzıl (yeni adı Görümlü) köyünde doğmuş,

orada gömülüymüş, soyundan gelenler de aynı köyde yaşıyormuş.

Gene söylendiğine göre, Kul Himmet, Pir Sultan Abdal’la birlikte

siyasal nitelikte olaylara karışmış, Anadolu’da Safevilerin egemen olmasından

yana çıkmış, Pir Sultan’ın asılmasından sonra da yerine geçmiştir. Nefesleri,

bütün Alevi köylerinde söylenegelmiştir. Coşkulu, tutkun, içten, tutarlı bir

ozan.

BİZİ BU SEVDAYA SALAN

Bizi bu sevdaya salan

Kendi cenab-ı Allah’tır

Bu sevdaya gönül veren

İşi gücü eyvallahtır

Eyvallahı bilen kişi

Her dem artar aşkı cuşu

Rasül’ün bindiği taşı

Hala durur muallaktır

Bir sözüm vardır tutana

Er odur Hak'tan utana

Kul olmuşuz Pir Sultan'a

Eşiği de kiblegahtır

Er odur ki Hak'tan öge

Desti damanına değe

Benzemez ağaya beye

Alı şah bir utu şahtır

Dest-ü dameni salmanam

Cevhersiz göle dalmanam

Kırklar saili Selman'am

İşim gücüm şey'ullahtır

Kul Himmel'im okur yazar

Şu cihanı ele gezer

Hak'tan bize oldu nazar

Bu bir sırr-ı sırr'ullahtır

.....

DÜN GECE SEYRİMDE BİR ŞARA VARDIM

Dün gece seyrimde bir şara vardım

Niyaz ile kapıları açılır

Laleli sünbüllü bağını gördüm

Bülbül öter gonce güller seçilir

Pazarında gül alırlar satarlar

Koklaşuban canı cana katarlar

Gerçekleri bir kıl ile yederler

Mü'minlere hulle donu biçilir

Dallarında baharları yazılı

Yaprakları bir sıraya dizili

Meleşirler kurbanları kuzulu

Canlar bağışlanır kandan geçilir

Gül kokusu Muhammed'in teridir

Gönlü saf olanlar Hakk'ın yaridir

Aşıka ma'sukun bergüzarıdır

Sevdalar nasipler nurlar saçılır

Bu şar Kul Himmet'im erenler şarı

Bu şarda satarlar erenler varı

Bu şarın adı var gönül pazarı

Engurlar ezilir meyler içilir

.....

SEYRAN EDİP ŞU ALEMİ GEZERKEN

Seyran edip şu alemi gezerken

Uğradım gördüm bir bölük canları

Cümlesinin erkani bir yolu bir

Mevla'm bir nurdan yaratmış anları

Cümle bir mürşide demişler beli

Tesbihleri Allah Muhammed Ali

Meşrebi Hüseyini ismi Alevi

Muhammed Ali'ye çıkar yolları

Durakları irfan bağıyla bostan

Silinmiş kalbleri gümandan pastan

Cümlenin muradı bir fidan dosttan

Arı gibi sadalaşır ünleri

Sıratı mizanı bunda geçmişler

Varlık benlik kal'asını yıkmışlar

Al giymişler yas donundan çıkmışlar

Gece kadar gündüz bayram günleri

Cennet istemezler azm-i didare

Ne korku çekerler tamuya nare

Secde kılmaktan geçmişler divare

Didare karşı tutmuşlar yönleri

Bir nefeste bir imana uymuşlar

Birinin niyazın bine saymışlar

Kaynayıban kaptan kaba konmuşlar

Şah Hüseyin uğruna akmış kanları

Kul Himmet'im gerçeklerin bu meydan

Özün kurtarmışlar sıfat-ı şerden

Hep içmişler Kırklar içtiği meyden

Haber duymuş dost ilinden canları

.....

GÜL BİTTİĞİ YERİ BİLİRİM DERSİN

Gül bittiği yeri bilirim dersin

Bilir misin benlik şeytana düştü

Cevahir madenin bulurum dersin

Cevahir bulanlar ummana düştü

Ben Ali'yi gördüm mahbub çağında

Selman'ın çiğninde yolun sağında

Cennetten içeri firdevs bağında

Bülbül figan eyler gülşene düştü

Selman'ın çiğninde bir oğlan geldi

Destur dedi ele bir deste aldı

Muhammed terini gül ile sildi

Ol zaman kokusu insana düştü

Muhammed'i gören canlar ağladı

Sel sel oldu çeşmim yaşı çağladı

Cebrail Habib'in belin bağladı

Kırkların cem'inde erkana düştü

Kırklar geldi her çiçekten derdiler

Koklayıban yüzlerine sürdüler

Her destesin bir güzele verdiler

Gül Muhammed nerkis Selman'a düştü

Cennetin kapısın kırklar açtılar

Tohumunu yeryüzüne saçtılar

Bir üzümü şerbet edip içtiler

Size meşid bize meyhane düştü

Kul Himmet üstadım dilek diledi

Seyyah olup Şu aleml eledi

Arafat dağında bir koç meledi

İsmail önünce kurbana düştü

.....

AKLİM FİKRİM YAR EYLEDİM BEN BANA

Aklım fikrim yar eyledim ben bana

Öğüt verdim deli gönül almadı

Bir kileciği var almış eline

Dünyayı içine koydum dolmadı

Alması farz imiş sünnettir selam

Hak nurdan yaratmış yaz dedi kalem

Bir çiçek yarattı ol Rabb'ül-alem

Anı kokulayan mahrum kalmadı

Var bir pire eriş serseri gezme

Gözet gözün önün yolundan azma

Değme bir dükkana yükünü çözme

Bunda çok bezergan assı kalmadı

Gençlik yaza benzer kocalık güze

Yüreğim başlıdır dertlerim taze

Boynun eđ de hizmet eyle üstaza

Şeytan benlik ile menzil bulmadı

Kul Himmei'in deste gülü elinde

Daima zikreder Hakk'ı dilinde

Bir güzel sevmişim Hakk'ın yolunda

Hayali gönülden zail olmadı

.....

SEYLAH OLUP ŞU ALEMİ GEZERİM

Seyyah olup şu alemi gezerim

Bir dost bulamadım gün akşam oldu

Kendi efkarımca okur yazarım

Bir dost bulamadım gün akşam oldu

İki elim gitmez oldu yüzümden

Ah ettikçe yaşlar gelir gözümde

Kusurumu gördüm kendi özümde

Bir dost bulamadım gün akşam oldu

Bozuk şu dünyanın temeli bozuk

Tükendi daneler kalmadı azık

Yazıktır şu geçen ömüre yazık

Bir dost bulamadım gün akşam oldu

Kul Himmet üstadım ummana dalem

Gidenler gelmedi bir haber alam

Abdal oldum şah giyindim bir zaman

Bir dost bulamadım gün akşam oldu

.....

GÖNÜL KUŞU ESKİ YUVADAN UÇTU

Gönül kuşu eski yuvadan uçtu

Giden gelsin bizimle dost iline

Katerler bağlandı kafilе göçtü

Giden gelsin bizimle dost iline

Aşk eseri olan karar bağlamaz

Yüreğinde derd olmayan ağlamaz

Bizi bu yerlerde kimse eğlemez

Giden gelsin bizimle aşk iline

Bir garibim adım sanım anılmaz

Yüreğimde yaram vardır onulmaz

Aşk deryası cuş eyledi yenilmez

Giden gelsin bizimle aşk iline

Leyl-ü nehar akar çeşmimin yaşı

Dost yoluna koyup can ile başı

Aşk ile geçelim dağ ile taşı

Giden gelsin bizimle aşk iline

Derviş Himmet aydır onu bilenler

Medhin okur anda varıp gelenler

Delilimiz oldu pirlere erenler

Giden gelsin bizimle aşk iline

.....

UYAN BE HEY GAAFİL HAB-I GAFLETTEN

Uyan be hey gaafil hab-1 gafletten

Ömrün geldi geçti haberin var mı

Bir haber aldın mı sırr-1 vahdetten

Murg-1 canın uçtu haberin var mı

Bu dar-1 rihlettir bunda kalınmaz

Hem sonu fenadır murad alınmaz

Kafile kalkıcak geri dönülmez

Kervanbaşı göçtü haberin var mı

Azığın var mıdır yola gitmeğe

Döşeğin hazır mı varıp yatmağa

Ejderler gibi dem çekip yutmağa

Yerler ağzın açtı haberin var mı

Ma'siyet yükünü aldın boynuna

Hiç ölüm korkusu gelmez aynına

Felek birkaç arşın bezi eğnine

Yakasız don biçti haberin var mı

Derviş Himmet senden evvel gelenler

Kimisi kul kimi sultan olanlar

Dünya benim mülküm deyip yelenler

Ecel canım içti haberin var mı

.....

ÇÜNKÜ YANDI AŞK ODU KÜL OLMAKTIR MURADIM

Çünkü yandı aşk odu kül olmaktır muradım

Düşüp ayak altına yol olmaktır muradım

İşbu kesretten geçip vahdet iline uçup

La-mekana yol açıp çöl olmaktır muradım

Sa'y ile duruşunca yar ile görüşünce

Ummane erişince göl olmaktır muradım

Bakmam nefsin alına aldanmam akvaline

Gülzar-ı aşk dalına gül olmaktır muradım

Himmeti'ye sorana dost yoluna varana

Hak'tan haber verene kul olmaktır muradım

.....

KUL NESİMİ

“Mahlasım Nesimi adım Ali'dir” dizesine dayanılarak asıl adının Ali

olduğu anlaşılan Kul Nesimi'nin yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgiler yok.

Ancak bir Bektaşî ozanı olduğu kesin. Alioğlu, Dedemoğlu vb. halk ozanlarıyla çağdaş bir ozan olduğu da anlaşılıyor.

Kul Nesimi, uzun süre, 1404 yılında derisi yüzülerek öldürülen Azeri ozanı

Seyyid Nesimi ile karıştırılmış, Kul Nesimi'nin şiirleri Seyyid

Nesimi'nin sanılmıştır. Araştırmacılar yıllar sonra Seyyid Nesimi'den başka tekke

edebiyatının önde gelen kişilerinden Kul Nesimi adlı bir halk ozanı

olduğunu belirleyebilmişlerdir. Nasıl ki, Ercişli Emrah ile Erzurumlu

Emrah da uzun yıllar tek kişi sanılmıştır.

Kul Nesimi'nin aruzu da heceyi de başarıyla kullandığı gözleniyor. Ağır

basan yanı hece ölçüsüyle, söyledikleri. Şiirlerinden iyi bir eğitim

gördüğü sonucuna da varılıyor.

Bugüne yaklaşık 200 şiiri kalan Kul Nesimi'nin 4. Murat döneminde

yaşadığı sanılıyor. İnancası bakımından kovuşturulmaya uğradığı, Anadolu'da

Safevi egemenliğinin kurulması çalışmalarına katkısı olduğu da söyleniyor.

Kul Nesimi'nin “nefes”lerinden kimileri günümüze dek gelmiş, bestelenmiş,

söylenirliğini sürdürmüştür. Deyişte, dilde tutarlı, usta bir ozan olduğu

belli.

YAPTIĞIMIZ KABE'DİR

Yaptığımız Kabe'dir

Yıkığımız kilise

Şu bizim seyranımız

Bir seyrana benzemez

Süleymanlar içinde

Ali bir Süleyman'dır

Süleymanlar bildiler

Süleyman'a benzemez

Apdesimiz katlanmak

Namazımız sabretmek

Biz bir oruç tutarız

Ramazana benzemez

Kitabımızda kıl var

Dağlar kadar görünür

Bir bir ayet okuruz

Bir Kuran'a benzemez

Kul Nesimi sen seni

Mana bilir söylersin

Biz bir deniz geçeriz

Bir ummana benzemez

.....

BEN YİTİRDİM BEN ARARIM YAR BENİMDİR KİME NE

Ben yitirdim ben ararım yar benimdir kime ne

Kah girerim öz bağıma gül dererim kime ne
Kah giderim medreseye ders okurum Hak için
Kah giderim meyhaneye dem çekerim kime ne
Sofular haram demişler bu aşkın şarabına
Ben doldurur ben içerim şarap benim kime ne
Ben melamet hırkasını kendim giydim eğnime
Ar u namus şişesini taşa çaldım kime ne
Sofular secde ederler mescidin mihrabına
Yar eşiği secdegahım yüz sürerim kime ne
Kah çıkarım gökyüzüne hükmederim Kaf-be-Kaf
Kah inerim yeryüzüne yar severim kime ne
Kelp rakip diyormuş güzel sevmek çok günah
Ben severim sevdiğimi günah benim kime ne
Nesimi'ye sordular ki yarın ile hoş musun
Hoş olayım olmıyayım o yar benim kime ne

.....

UYKUDAN UYANMIŞ ŞAHİN BAKIŞLIM

Uykudan uyanmış şahin bakışlım
Dedim sarhoş musun söyledi yok yok
Ak elleri elvan elvan kınalı
Dedim bayram mıdır söyledi yok yok
Dedim ne gülersin dedi nazımdır
Dedim kaşın mıdır dedi gözümdür
Dedim ay mı doğdu dedi yüzümdür

Dedim ver öpeyim söyledi yok yok

Dedim aydınlık var dedi aynımda

Dedim günahım çok dedi gönlümde

Dedim mehtap nedir dedi koynumda

Dedim ki göreyim söyledi yok yok

Dedim vatanım mı dedi ilimdir

Dedim bülbül müdür dedi gülümdür

Dedim Nesimi şah dedi kulumdur

Dedim satar mısın söyledi yok yok

.....

KULOĞLU

17. yüzyılın en önemli halk ozanlarından biri olarak görünüyor Kuloğlu.

Kuloğlu'nun yaşamıyla ilgili bilgilerimiz de yeterli değil.

Şiirlerinden çıkarılabildiğine göre, öncelikle asker-ozanlardan olduğu, hem kara askerliği, hem deniz askerliği yaptığı anlaşılıyor. Cezayir'deki savaflara katıldığı gibi 4.

Murat'ın ünlü Bağdad Seferi'ne katıldığı şiirleriyle ortaya çıkıyor.

Kuloğlu'nun asıl adı üzerinde iki görüş var: Bir görüş asıl adının

“Süleyman” olduğu. Öteki görüşe göre Kuloğlu'nun asıl adı “Mustafa”.

Kuloğlu'nun adı Evliya Çelebi'nin ünlü “Seyahatname”sinde geçiyor,

Kayıkçı Kul Mustafa Katibi, Aşık Ömer'le çağdaş bir ozan olduğu anlaşılıyor.

Kuloğlu, bir yandan yiğitlik şiirleri söylerken, bir yandan da aşk

üzerine şiir söylemeye, sazıyla seslendirmeye durmuş. Kimi araştırmacılara göre

Safranbolulu. Oğlu da dönemin Muhasip Mehmet Paşa adıyla tanınan

sayılı devlet adamlarından. Çok genç denebilecek bir yaşta, 40 yaş sularında

öldüğü ileri sürülüyor.

Yaşadığı dönemde yaygın bir ünü, saygınlığı var. Kendisinden sonra gelenler üzerinde de etkileri görülüyor. Dili, yalın, demesi etkin. Bununla birlikte yeryer Kuloğlu da Osmanlıcanın açmazlarına düşmüş.

“Aşık Edebiyatı”nın önemli kişilerinden, bir bakıma öncülerinden sayılan Kuloğlu’dan, yazık ki, yeterli sayıda şiir kalmamış bugünlere. Ya da daha el atılamamış “Cönk”lerin, “Mecmua”ların sayfalarında bizlere ırak duruyorlar.

ALEMDE DOĞRU DOST YOKTUR

Alemde doğru dost yoktur

Dedikleri gerçek imiş

Kulunu saklayan Hak’tır

Dedikleri gerçek imiş

Bulut asümana ağar

Yerlere rahmetler yağar

Gün doğmadan neler doğar

Dedikleri gerçek imiş

Eğer insan eğer melek

Yalvarırım gerçek dilek

Bivefadır çarh’ı felek

Dedikleri gerçek imiş

Kuloğlu der ömür geçer

Kalmasın alemde naçar

Dünya sana konan göçer

Dedikleri gerçek imiş

.....

DAĞLAR BAŞI OLDU YURDUM

Dağlar başı oldu yurdum

Ağlayıp gezer yürürüm

Günden güne arttı derdim

İnleyip gezer yürürüm

Güzelliğın tarzı budur

Mah cemalin olmuş bedir

Aşıklığa çare nedir

Soyunup gezer yürürüm

Yine firkatınle yandım

Kendimi engine saldım

Muhabbet bahrine daldım

Boylayıp gezer yürürüm

Boyu uzun ince bellim

Mah yüzünde çifte benlim

Senin ile deli gönlüm

İnleyip gezer yürürüm

Kuloğlu der geydim postu

Kaçırdım gözleri mesti

Halden bilen nazlı dostu

Arayıp gezer yürürüm

.....

KARŞIMDA SALINAN DİLBER

Karşımda salınan dilber

Bakma beni ağlatırsın

Beni koyup yad ellere

Gitme beni ağlatırsın

Şekerden şerbet ezerler

İnce tülbentten süzerler

İncili mercan dizerler

Dizme beni ağlatırsın

Boynun uzundur dal gibi

Emsem leblerin bal gibi

Bahçelerde bülbül gibi

Ötme beni ağlatırsın

Hoş çekeyim nazlarını

Gel öpeyim gözlerini

Kelp rakibin sözlerini

Tutma beni ağlatırsın

Bu Kuloğlu sana kuldur

Ta ezelden böyle yoldur

Ya azat eyle ya öldür

Satma beni ağlatırsın

.....

UZAKTAN MERHABA OLMAZ

Uzaktan merhaba olmaz

Gel ey mestane bakışlım

Kolların boynuma dola

Dile mestane bakışlım

Seni sevenler unutmaz

Hayalin karşımdan gitmez

Padişahlar hiç zulm etmez

Kula mestane bakışlım

Der Kuloğlu güne güne

Melek gelmemiş cihane

Her sözüme bir bahane

Bul a mestane bakışlım

.....

SANA DERİM ELA GÖZLÜ MELEĞİM

Sana derim ela gözlü meleğim

Senin bana incindiğin nedendir

Kereminden makbul eyle dileğim

Senin bana incindiğin nedendir

Yolunda ah edip kanları döken

Olurmuş engelin gözüne diken

Bunca yıldır senin meddahın iken

Senin bana incindiğin nedendir

Ben meşgul olalı medh ü senaye

Gamzelerin oku verdi fenaye

Buluştukça eder oldum kinaye

Senin bana incindiğin nedendir

Gönül verdim ben de sen servi dale

Cevri çektirdin getirdin bu hale

Söyle günah mıdır aşıkale

Senin bana incindiğin nedendir

Kuloğlu der ki sözlerin haktır

Aşkın kitabında müşkülüm yoktur

Tenha söyleşelim sualım çoktur

Senin bana incindiğin nedendir

.....

ŞEVKİMİ ARTTIRIR AŞKIMIN DEMİ

Şevkimi arttırır aşkımın demi

Sevdiğim benimle olduğu zaman

Defolur da gider gönlümün gamı

Gelip de yanıma güldüğü zaman

Söyledikçe lezzet vardır sözünde

Ruz şeb hayali iki gözümde

Huda'nın emriyle yarin yüzünde

Ak güller açılır güldüğü zaman

Aşkımın dumanı serimi bürür

Divane gönlümü gah ele alır

Sanırım vücudum cennete girer

Yarimi koynuma aldığım zaman

Nar-ı aşkın ile vücudum yandı

Bir asılzadedir huridir kendi

Sanırım ki gökten bir melek indi

Kolların boynuma saldığı zaman

Kuloğlu'yum bozbulanık akarım

Hasret oduna can u cismim yakarım

Ne rızkıma ne malıma bakarım

Yar aşkı kalbime doğduğı zaman

.....

MİSRİ NİYAZI

Asıl adı Mehmed'dir. Malatyalıdır. Öğrenimini Mısır'da yaptığı için

“Mısri” sanını kullanmıştır. Öğrenimi bitince Anadolu'ya dönmüş Elmalı'da

Sinan Ümmi'nin kurduğı tarikata girmiştir. Daha sonra Bursa'da

yerleşerek “Halveti Tarikatı”nın bir kolu olarak “Mısri Tarikatı”nı kurmuştur.

Daha sonra Edirne'ye gitmiş, oradan Limni'ye sürülmüş, 1693'te Limni'de

ölmüştür.

Mısri Niyazi'nin eylemci bir yanı olduğu da anlaşılıyor. Etkin bir

kişiliğı olduğu söylenebilir.

BAKIP CEMAL-İ YARE

Bakıp cemal-i yare

Çağırırım: Dost! Dost!

Dil oldu pare pare

Çağırırırn: Dost! Dost!

Aşkın ile dolmuşum

Zühdümü yanılmışım

Mest-i müdam olmuşum

Çağırırım: Dost! Dost!

Mescid ü meyhanede

Hanede viranede

Kabede puthanede

Çağırırım: Dost! Dost!

Sular gibi çağ çağ

Dolaşırım dağ dağ

Hayran bana sayru sağ

Çağırırım: Dost! Dost!

Geldim cihana garip

Oldum güle andelip

Her dem ciğerler delip

Çağırırım: Dost! Dost!

Dünya yanımdan geçip

Yokluğa kanad açıp

Aşk ile daima uçup

Çağırırım: Dost! Dost!

Her görünen dost yüzü

Ondan ayırmam gözü

Gitmez dilimden sözü

Çağırırım: Dost! Dost!

Derya olunca nefes

Parelenince kafes

Ta kesilince bu ses

Çağırırım: Dost! Dost!

Gökler gibi dönerim

Gün gibi dolanırım

Devri ile eğlenirim

Çağırırım: Dost! Dost!

Geldim o dost ilinden

Koka koka gülünden

Niyazi'nin dilinden

Çağırırım: Dost! Dost!

.....

EY GARİP BÜLBÜL DİYARIN KANDEDİR

Ey garip bülbül diyarın kandedir

Bir haber ver gül-i zarın kandedir

Sen bu ilde kimseye yar olmadın

Var senin elbet yarın kandedir

Arttı günden güne feryadın senin

Ah ü efgan oldu mutadın senin

Aşk içinde kimdir üstadın senin

Bu senin sabr ü kararın kandedir

Bir enisin yok acep hasrettesin

Rahatı terkeyledin mihnettesin

Gece gündüz bilmeyip hayrettesin

Ya senin leyl ü neharın kandedir

Ne göründü güle karşı gözüne

Ne büründü baktığınca özüne

Kimse mahrem olmadı hiç razına

Bilmediler şehsüvarın kandedir

Gökte uçarken seni indirdiler

Çar unsur bendlerine urdular

Nur iken adın Niyazi verdiler

Şol ezel ki itibaren kandedir

.....

TAMAŞVARLI GAZİ AŞIK HASAN

Hem asker, bu yüzden yiğitlik şiirleri söyleyen, hem “Aşık” bir ozan

Tamaşvarlı Gazi Aşık Hasan. Döneminde etkinliği, yaygın ünü olduğu anlaşılıyor, Aşık

Hasan'ın. Doğum ölüm yılları, yaşamının ayrıntıları aslında kesinlikle

saptanamıyor ama, şiirlerinden çeşitli tarihsel olayların içinde

bulunduğu, bunların acılarını dile getirdiği belirleniyor. Öte yandan halk şiiri

geleneğine uygun, coşkulu, etkin söyleyişleri yalın dili dikkati çekiyor.

Saptanabildiğine göre, bugün Romanya'nın sınırları içinde kalan Tuna'nın

kollarından Tisse ırmağı kıyısındaki Tamaşvar'da doğmuş.

Gazi Aşık Hasan, İkinci Viyana Kuşatmasından sonra Tamaşvar'ın

bırakılmasını, Uyvar, Eğri, Estergon kalelerinin elden çıkarılmasını,

1686'da Budin'in 1688'de de Belgrad'ın elden gitmesini, bugün bile

etkisinde kalınabilecek bir acı dille söyler Padişaha seslenir.

Araştırmacılara göre, 1695'te Lugas Kalesi düşünce, Padişah 2.

Mustafa'nın önünde saz çalıp şiir söyleyen Tamaşvarlı Gazi Aşık Hasan'ı padişah
"Gnllyan-ı Yemin" ocağından kırk akçelik emekli maaşıyla emekli etmiş.

1699 Karlofça Anlaşmasından sonra ordudan ayrıldığı, Tamaşvar
yakınlarında bir köye yerleştiği anlaşılıyor. Bundan sonraki yaşamında bağ, bahçe
işleriyle uğraştığı, özellikle karpuz yetiştirdiği söyleniyor. Son şiirlerinde
"Hasan Dede" takma adını kullandığı da ileri sürülüyor.

"Eşrefoğlu al haberi/Bahçe biziz gl bizdedir" diye Eşrefoğlu Rumi'ye
seslendiğine göre, o yolda yürüyen bir Bektaşi ozanı olduğu da belli.

Herhalde, Tamaşvarlı Gazi Aşık Hasan (Hasan Dede) halk şiirimizin
geleneğine bağlılığını sürdürerek, ustalığını belirlemiş önemli bir sesidir.

EŞREFOĞLU AL HABERİ

Eşrefoğlu al haberi

Bahçe biziz gl bizdedir

Biz şah-ı Merdan kuluyuz

Yetmiş iki dil bizdedir

Adem vardır cismi semiz

Alır abdest olmaz temiz

Halkı dahleylemek nemiz

Bilcümle vebal bizdedir

Erlik midir eri yormak

Irak yoldan haber sormak

Cennetteki sekiz ırnak

Akan coşkun sel bizdedir

Arı vardır uçup gezer

Teni tenden seçip gezer

Zahid bizden kaçıp gezer

Arı biziz dal bizdedir

Kimi süfi kimi hacı

Cümlemiz Hakk'a duacı

Rasul-i Ekrem'in tacı

Aba hırka şal bizdedir

Dervişlerin kökçeğiyiz

Tekkelerin çiçeğiyiz

Hacı Bektaş köçeğiyiz

Edeb erkan yol bizdedir

Kuldur Hasan Dede'm kuldur

Manayı söyleyen dildir

Elif Hakk'a doğru yoldur

Cim ararsan dal bizdedir

.....

BİLMEM SARHOŞ MUDUR UYKUDAN KALKMIŞ

Bilmem sarhoş mudur uykudan kalkmış

Taramış zülfünü gerdane dökmüş

Beyaz ellerine al kına yakmış

Dedim öpüşelim dedi ki yok yok

Dedim servi nedir dedi boyumdur

Dedim bu güzellik dedi soyumdur

Dedim bu cilveler dedi huyumdur

Dedim koçuşalım dedi ki yok yok

Dedim ölüm yok mu dedi aynımda

Dedim öz vebalım dedi boynumda

Dedim turunçların dedi koynumda

Dedim koklaşalım dedi ki yok yok

Dedim yanakların dedi gülümdür

Dedim kakülün dedi sümbülümdür

Dedim Garip Hasan dedi kulumdur

Dedim sarmaşalım dedi ki yok yok

.....

ŞUNDA BİR CANANE GÖNÜL DÜŞÜRDÜM

Şunda bir canane gönül düşürdüm

Yanakları dönmüş nar danesine

İnmiş inmiş mah yüzüne dökülmüş

Asılsam zülfünün herdanesine

Tenhaca bulup da halim arzetsem

Dertliyim derdime bir çare kılsam

Ol kiraz dudağın ağzıma alsam

Pek tutup sarılsam gerdanesine

Yüzünü görelî oldum serseri

Sır gümüşüne benziyor her yeri

Meydana getirmiş şöyle dilberi

Aferin doğuran merd anesine

Der ki Hasan yar hayalın görürken

Naz ile bir danem yolda giderken

Şunda bir dilberin methin ederken

Hicabından döktü ter tanesine

.....

SENİN YAZIN KIŞA BENZER

Senin yazın kışa benzer

Bir sevdalı başa benzer

Çok içmiş sarhoşa benzer

Duman eksilmeyen dağlar

A dağlar ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Selviye benzer meşesi

Del' olup aşka düşesi

Top top olmuş menevşesi

Burca burca kokan dağlar

A dağlar ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Mor menevşe boyun eğmiş

Yapracığı suya değmiş

Yazın kışın kemha geymiş

Kışın sade giyen dağlar

A dağlar ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Ben bu dağdan geldim geçtim

Boz bulanık suyun içtim

Ben yarimden ayrı düştüm

Gördünüz mü bakan dağlar

A dağlar ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Yükseklerde yurdun mu var

şahinlerin kurdun mu var

Bencileyin derdin mi var

Gözyaşları akan dağlar

A dağlar ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

.....

BUGÜN BEN BİR GÜZEL GÖRDÜM

Bugün ben bir güzel gördüm

Gül cemali ala benzer

Çıkmış bahçede salınır

Boyu selvi dala benzer

Boyu uzun beli ince

Memeler benzer turunca

Yanak lale ağız gonca

Kaşları hilale benzer

Bahçenizde biter badem

Sanma ki ben sana yadem

Eğil gerdanından tadam

Ab-ı şeker bala benzer

Bahçenizde biter üzüm

Sensin benim iki gözüm

Gerdanına yoktur sözüm

Bağdadı merale benzer

Bahçenizde bülbül öter

Aşık Hasan yanıp tüter

Siyah kakül gerdan örter

Lebi kevser bala benzer

.....

NE ÇEKER KULLARIN SERHAT İLİNDE

Ne çeker kulların serhat ilinde

Bilinmez hünkarım görülmeyince

Bunca memleketin kafir elinde

Kaldı inanmadın ayrılmayınca

Kimi şehit oldu kimi giriftar

Kafirin elinden inler zar ü zar

Estergon'la Budin Eğre'yle Uyvar

Ele girmez Şahım yorulmayınca

Gaziler başına takıp çelengi

Kırardı Nemçe'yi Macar Fireng'i

Neylesin kulların edemez cengi

Hal ü hatırları sorulmayınca

Hasan der göklere çıkmıştır ahım

Huda'm bağışlasın çoktur günahım

Tamaşvar kalesin bil padişahım

Vermeyiz kafire kırılmayınca

.....

18. YÜZYIL

AŞIK ABDİ

AŞIK ALİ

AŞIK HALİL (Bursalı)

AŞIK KAMİL

AŞIK SÜLEYMAN

BALASAN

HOCAOĞLU

KABASAKAL MEHMET

LEVNİ

MECNUNİ

MEFTUNİ

AŞIK ABDİ

Aşık Abdi'nin de yaşamıyla ilgili bilgimiz yok. İstanbullu olabileceği

üzerinde de duruluyor, bir "İstanbul aşığı" olabileceği üzerinde de. Aruz ölçüsüyle de şiirler yazmış. Bu "İstanbul aşık"lığı da İstanbul için yazdığı bir övgü şiirine dayandırılıyor.

Bir destanından 1752 yılında Mekke'ye sürüldüğü, Mekke'de üç yıl kaldığı,

sonra İstanbul'a döndüğü sonucuna varılıyor.

Aşık Abdi'nin, Aşık Ömer'le Gevheri'den etkilendiği de görülüyor.

GÖRMEDİM DÜNYADA RAHAT YÜZÜNÜ

Görmedim dünyada rahat yüzünü

Yanılıp bu aşka başım koşalı

Bu babta ben gibi cahil olursa

Deryalar menendi biz de coşalı

Hubların cevriyle biz nun'a döndük

İnleriz daima kanuna döndük

Şaşırdık kendimiz Mecnun'a döndük

Bu hicran dağını üste aşalı

Halime bu alem hep güler oldu

Aşkım da yenilmez besbeter oldu

Rakıplar aşkıma aş yerer oldu

O tıfl-ı nevresle biz konuşalı

Karşımızdan geçti bir çeşm-i gazal

Gönlümün mürgunu avladı derhal

Bendesin eyledi billahi abdal

Gerdana sardıkça o beyaz şalı

Aşıklar aşk ile bi-karar olur

Hem aklı başından tarümar olur

Abdi der doğrusu şivekar olur

Seversen cihanda yine Paşalı

.....

AŞIK ALİ

Aşık Ali'nin yaşamıyla ilgili bilgi yok. Ancak, Şam Valisi Nasuh

Paşa'nın padişah fermanıyla başının kesilmesi olayıyla ilgili olarak yaktığı
ağıttan yaşadığı yüzyıl çıkarılabiliyor. Ayrıca, Aşık Ali'nin Nasuh Paşa'nın
buyruğunda çalıştığı da söylenebilir.

Nasuh Paşa'nın halk ozanlarına yakınlık duyduğu, buyruğuna aldığı da

anlaşıyor. Aşık Ali de bunlarda biri olsa gerektir. Görüleceği gibi,

18. yüzyıl halk ozanlarının dili giderek bozulmaktadır.

ELVEDA SULTANIM GAYRİ GİDER OLDUM

Elveda sultanım gayri gider oldum

Mübarek hatırın uruşan olsun

Bir sadık kulunum dua ederim

Gün-be-gün devletin alişan olsun

İkrarından dönmez merd oğlu merdler

Yanar yüreğimde aşk ile odlar

Tig-i gazmesile ettiğin dertler

Çekeyim sinemde bir nişan olsun

Gayri ilinize varup neyleyim

Vefasız dilberi sevip neyleyim

Şimdiden sonra terk-i diyar eyleyim

Harım gözünüze gülistan olsun

Ali'm eydür ilinize varmayım

Varup seni yadlar ile görmeyim

Ahdim olsun bir dahi yar sevmeyim

Bu işler bana pür-nişan olsun

.....

DÖRT TARAF A FERMAN ETTİ KASDINA

Dört tarafa ferman etti kaskına

Başının çaresin gör Osmanoğlu

Dört vezir tayin olmuş üstüne

Kırk bin asker ile bil Osmanoğlu

Aşkar atın yorgun cenge varılmaz

Hatt-1 hümayuna karşı durulmaz

Hasımların galip dava görülmez

Mahşerde mürafaa ol Osmanoğlu

Çok şükür huccaca vermiş hidayet

Bunca yıldır vardı geldi selamet

Sancağ-1 resule yüz sürdü gayet

Akranın bulmasını al Osmanoğlu

Musahhar eylemiş Şam'ın çöllerin

Hoş selamet ettin Mekke yolların

Seni ister şimdi Aydın illerin

Sılayı rahm eyle gel Osmanoğlu

N'eylesin yalnız bir Nasuh Paşa

Alem şanı inkar olunmaz başa

Nami-i şanı inkar olunmaz haşa

Döğüşe döğüşe öl Osmanoğlu

Der ki Ali'm sana hezar aferin

Cenneti alada uçmaktır yerin

Bin yüz yirmi altıda kesildi serin

Yafa çöllerinde kal'd Osmanoğlu

AŞIK HALİL (Bursalı)

Yaşamıyla ilgili bilgi yok. Şiirlerinden çıkarılan sonuca göre

Bursalı.

Şiirlerinde "Halil", "Aşık Halil", "Kul Halil" adlarını kullandığı

görülüyor. Gene şiirlerine dayanılarak 18. yüzyılda yaşadığı sonucuna varılıyor.

Biraz da gölgede kalmış bir ozan ama duyarlığı olan bir ozan olduğu

izlenimi veriyor.

KIVRILAN YASSILAN YOLLAR

Kıvrılan yassılan yollar

Garip midir bencileyin

Çağlayuben akan seller

Garip midir bencileyin

Eğer gece eğer gündüz

Hep onunla eğleniriz

Gökyüzünde olan yıldız

Garip midir bencileyin

Gözden akan kanlı yaşlar

Yüreğin yarasın işler

Yuvadan ayrılan kuşlar

Garip midir bencileyin

Çağlayuben akan seller

Her seherde esen yeller

Beylikten ayrılan kullar

Garip midir bencileyin

Halil eydür iki nişan

Yürekte kanayıp coşan

Sevdiğinden ayrı düşen

Garip midir bencileyin

.....

CAN BÜLBÜLÜM CÜDA DÜŞTÜM GÜLÜMDEN

Can bülbülüm cüda düştüm gülümden

Zarımdan bezmedik dağlar mı kaldı

Ahu gözlü yarım senin elinden

Şikayet etmedik beğler mi kaldı

Nuş edip elinden zehir yutarsam

Günden güne kendim helak edersem

Acep midir başım alıp gidersem

Biraz de ardımca ağlar mı kaldı

Dağları delmekti Ferhad'ın demi

Şirin'i gördükçe artardı gamı

Ben Mecnun'um aldurdım da Leyla'mı

Nice aşmadığım dağlar mı kaldı

Halil der bülbülüm ayrı gülümden

Gece gündüz virdim gitmez dilimden

Aldurdım gül yüzlü yarı elimden

Divane gönlümü eğler mi kaldı

.....

AŞIK KAMİL

Bender Kalesi'nin Ruslarca ele geçirilmesinden sonra söylediği

destanla, Aşık Kamil'in 18. yüzyılda yaşadığı sonucuna varılıyor. Yaşamıyla ilgili başkaca ayrıntılı bilgi elde edilememiş.

MEVLANIN FERMANI BUDUR YARANLAR (Bender Destanı)

Mevlanın fermanı budur yaranlar

Sarpa sardı yazık yolu Bender'in

Yardım etmedi erenler gaziler

Kafirlere kaldı ili Bender'in

Kafirler dört köşesini çevirdi

Yıktı kafir yaktı ateşe verdi

Gelinin kızların hep esir etti

Açılmadan soldu gülü Bender'in

Şehitler boyandı hep kızıl kana

Kafir acır mı hiç dine imana

Kendin atanlarla hep dolu Tuna

Alkanlar akıttı seli Bender'in

Osmanlı bu işi görmedi hele

Kafirler garkoldu tükenmez mala

Herkes ağlaşır imdad ede Mevla

Boynu buruk kaldı kulu Bender'in

Ocaklı işitti bu hasbıhali

Yas çekip ağlar Osman-ü Ali

Kışlalara gitti kara haberi

Ötmez oldu hoş bülbülü Bender'in

Aşık Kamil der ki bu ne ahvaldir

Bilmem kıyamet kopmasına daldır

Dahi Ocaklarda keramet vardır

Bir Mevlaya kaldı hali Bender'in

AŞIK SÜLEYMAN

Bağdadlı olduğu, orada uzun süre kaldığı sanılıyor. Şiirlerinden 18. yüz

yılda yaşadığı sonucu çıkarılıyor ama yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgi yok.

Aşık Süleyman'ın "Tarikatimiz Nazenini/Mürşidim Şahım Ali/Pirim Hacı

Bektaş Veli" dizelerinden onun bir Bektaşî ozanı olduğu da açık seçik

beliriyor. Gizemciliğini daha çok Türkçe söylemeye yönelttiği de

görülüyor.

GİTME TURNAM SANA BİR SUALİM VAR

Gitme turnam sana bir سوالim var

Turnam neden düştün sen bu diyara

Arzedecek sana gizli sırrım var

Turnam neden düştün sen bu diyara

Yaz olıcak yaylaları boylarsın

Güz olıcak vatanımı özlarsın

Niçin böyle garip garip ağlarsın

Turnam neden düştün sen bu diyara

Oturursun dehanından virdinden

Yad olursun vatanından yurdundan

Korkmaz mısın şahin gelir ardından

Turnam neden düştün sen bu diyara

Söyledikçe dürler saçar dehanın

Aklı zail olur sana bakanın

Der Süleyman Bağdad imiş mekanın

Turnam neden düştün sen bu diyara

.....

BALASAN

Balasan'ın 18. yüzyılda yaşadığı, Genceli olduğu söyleniyor. Asıl ilginç yanı Balasan'ın bir kadın ozan oluşu. Serüveni, yaygın bir söylenceye dayanıyor.

Şöyle:

Balasan, evlenme çağına erişince Ağa Han adlı bir Türk beyi ile sevişmiş. Balasan'ın babası bu birleşmeye karşı çıkmış. Ağabeyi de babasının yanında yer almış, dahası daha sert karşı çıkmış. Bundan sonra bütün aile bu evlenme olayına karşı birleşmişler. Balasan'ı da alıp Ahıska'ya göçetmişler. Üstelik, Balasan'ı bir başkasıyla da evlendirmişler.

Bu söylencenin gerçekte ne ölçüde bağdaştığı belli değil. Ama örnekteki söyleyiş oldukça ilginç.

AĞ KAĞAT BELEYİM KAN YAŞA SENİ

Ağ kağat beleyim kan yaşa seni

Gence'ye var söyle Yar Han'a gelsin

İbtida arz eyle sıdk-u selamım

Hulusu tam tutsun merdana gelsin

Ondan ayrılalı canım hastadı

Gönül kuşu uçup dönmek istedi

Kanadım bağıydı kol şikestedi

Kurtulabilmenem efgana gelsin

Gözedirem altı aydır yolunu

Mevlam bilir benim müşkül halimi

Bağlamışam aşk oduna selimi

Gözyaşı kar etmez pervane gelsin

Ben Aslı değilim olmasın Kerem

Gönlüne koymasın derd ile verem

Hicran taptağyım bulunmaz çarem

Bir umudum odur dermana gelsin

Ömrüm oldukça ben geçmenem ondan

Ölsem de hasretim gitmez cihandan

Engeller zulm eder bana her yandan

Hoyrat bozdu binam virana gelsin

Al yeşili döktüm kara bağlarım

Bürçeği teline bakar ağlarım

Ceran tek tordayım ciğer dağlarım

Koymasın ahımı Aslan'a gelsin

Balasan'ım sıdkım bütün o yara

Ben için bakmasın özge diyara

De ki bin aşk atın Ahıska'yı ara

Geçsin Al-Osman'a bu yana gelsin

.....

HOCAOĞLU

Şiirlerinden Şam Valisi Nasuh Paşa'nın buyruğunda çalışanlardan olduğu,

“Osmanoğlu” adıyla ün salmış Nasuh Paşa'ya düzdüğü övgülerden

anlaşıyor. Şiirlerinde anlatılan olaylar da Nasuh Paşa'nın

serüvenini doğruluyor. Paşanın ana görevlerinden biri Hac yolunu kapatarak

soygunlar yapan, adamlar öldüren Arap kabilelerine karşı sert bir

savaşım vermek, buralarda güvenliği sağlamaktır.

Hocaoğlu da, sözgelimi, Aşık Ali gibi Nasuh Paşa buyruğunda bir askerozan olabilir. Yaşamıyla ilgili başka bilgi yok.

NASUH PAŞA İLE HACCA GİDENLER

Nasuh Paşa ile hacca gidenler

Acep nam kodular Arabistan'a

Varup Beytullah'a tavaf edenler

Müstahak değil mi Bağ-ı cenana

Nedir bu Arab'ın ettiği işler

Yediler kılıncı görelim nişler

Söküldü cebeler kesildi başlar

Boyandı güherler kırmızı kana

Yine zahir oldu keşf-ü keramet

Arab'ın başına koptu kıyamet

Hüccac-ı müslimin geçti selamet

Erişti hacılar emn-ü emana

Hocaoğlu Alem bilir mi bilmem

Bu düzenlik böyle kalır mı bilmem

Bir gelmiş bir dahi gelir mi bilmem

Böyle kahramanlık ahir zamana

KABASAKAL MEHMET

Yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgilerimiz yok ama Rumelili olduğu, Köprölülerden Fazıl Mustafa Paşa'nın oğlu Ahmet Paşa'nın ordusunda çalıştığı, böylece Kabasakal Mehmet'e de bir askerozan gözüyle bakılabileceği anlaşılıyor.

1737'de Niş Kalesi'nin geri alınması üzerine iki destan yazmış. Bu destanlarında Köprölülerden övgüyle söz ediyor.

Kabasakal Mehmet'in 18. yüzyıl halk şiirimizde önemli bir yeri olduğu söylenemez belki. Ancak, aldığımız örnekte görüleceği gibi saygılı bir dille, dönemin genel durumunu, haksızlıkları, bozuklukları dile getirmesi bakımından ilginç sayılabilir.

FUKARA KULLARIN ARZİHAL KILDI

Fukara kulların arzıhal kıldı
Ahvaller ziyade perişan oldu
Masumlar mektepte okumaz oldu
Masumlar duasın alın efendim
Mektebin önünde ahır yapıldı
Hep okuyan sıbyan geri çevrildi
Etme diyenlerin evi yıkıldı
Bunun ilacını görün efendim
Yiyiciler akçe ister cereme
Verilen malımız gelmez kaleme
Perişanlık şayi oldu aleme
Kullarına imdad kılın efendim
Akşam olur yiyiciler derilir
Fukara kulların kusurun bulur
Haftada hem üçyüz kuruşun alur
Keyfiyet halimiz bilin efendim
Silahdar yazmağa tertip olundu
Gitmeyenler için defter verildi
Üçyüzden ziyade kulun soyuldu
Reaya ahvalin bilin efendim
Yetmiş kadar adam mahbus bulundu
Nice bigünahlar zahimdar oldu
Mütevelli imam sebebi oldu

Kulların ahvalin bilin efendim

Yetmiş adem ile ihzar olundu

Reaya kulların hali bilindi

Üç kimse üstüne hüccet olundu

Halimize merhamet kılın efendim

Kara Molla Oğlu araya girdi

Altı kese akçaya halas buldu

Reayaya cebren salyane oldu

Bize olan zulmü bilin efendim

Otuz kese akça tecrim olundu

Beş çifti olanın ikisi kaldı

Akbet Deveci Osman belasın buldu

Sairin hakkından gelin efendim

Reaya kulların çektiler gücün

İmam adam gönderdi töhmet için

Devletli Beyfendimizin başıyçün

Tezkiye edin de sorun efendim

Niş gibi kal'anın fethini kıldın

Koymadın küffardan intikam aldın

Alemde gazilik şöhretin buldun

Kulların intikamın alın efendim

Kusurum afvinle eyle inayet

Hafiften tarihi düştü hidayet

Yoktur keremine asla nihayet

Mehemmed biçare kulun efendim

.....

LEVNİ

Ününü daha çok ressam olarak yapan, minyatürleriyle tanınan Levni'nin

bir başka yanı da, Aşık Ömer'in etkisinde kalmış bile olsa, bir halk

ozanı oluşudur. Asıl adı Abdülcelil Çelebi'dir. Edirne'den İstanbul'a

geldiği, bir süre Bursa'da kalmış olduğu, Bursa'da evlendiği sanılıyor. "Ressam çıraklığı"

yaptıktan sonra döneminin en ünlü ressamı olmuş "Saray Ressamlığı"na

yükselmiştir.

Levni'nin yalın bir dili olduğu gözleniyor. İnce alaycı bir tutumu

var. Bu, elimizdeki iki şiirinden, kendiliğinden ortaya çıkıyor. Elbette güçlü

bir ozan gibi görünmüyor, ama dili kullanmasını bilen, zeki, iğneleyici yanı

ortaya çıkan bir ozan.

ÇİÇEĞE ARI ARIYA ASEL

Çiçeğe arı arıya asel

Aptala boru boruya gazel

Şaire türkü türküye güzel

Güzele gerdan ne güzel uymuş

Kavuğa sarık sarığa sümbül

Köçeğe yanak yanağa kakül

Bahçeye güllük güllüğe bülbül

Bülbüle efgan ne güzel uymuş

Kediye fare fareye kovuk

Meclise kelim kelama doruk

Hastaya orba, çorbaya koruk

Koruğa havan ne güzel uymuş

Yemeğe sahan sahana kalay

Fakire kibar kibara saray

Hnkara vezir vezire alay

Alaya kaftan ne güzel uymuş

Kapıya kilid kilide miftah

Dervişe hırka hırkaya külah

Kahveye yaran yarana meddah

Meddaha yalan ne güzel uymuş

Yayana atlı atlıya koşu

Dallıya kuşak kuşağa poşu

Sohbete helva helvaya turşu

Turşuya soğan ne güzel uymuş

Yağlıya nakış nakışa ipek

Üstada hüner hünere emek

Levni ye güzel güzele döşek

Dşeğe yorgan ne güzel uymuş

.....

TUT ATALAR SÖZÜNÜ KALBİ SELİM OL

Atalar Sözü Destanı

Tut atalar sözünü kalbi selim ol

Gönülden gönüle yol var demişler

Gider yavuzluğun tab'ı halim ol

Sert sirke küpüne zarar demişler

Her kara uzatma elin eteğin

Yelkovana döner ahır emeğin

Nitekim göllerde şaşkın ördeğin

Başın kor kışından dalar demişler

Aldanma cihanın sakın varına

Düşmeyegör onun ah-ü zarına

Bugünkü işini koyma yarına

Yar yıkıldığı gün tozar demişler

Çoktur bu alemde boşa yelenler

Kande bilenler ile bilmeyenler

Eskiden adettir dağdan gelenler

Bağda olanları kovar demişler

Dediler bu pendi sordumsa kime

Tuz ekmek bilmeze müşkilin deme

Kül kömür ye namert lokmasın yeme

Gün olur başına kakar demişler

Arzyle bu pendi kendi özüne

Dost addetme her gülünü yüzüne

İncinme dostunun doğru sözüne

Doğru söz insana batar demişler

Bir mürşid-i kamil bulmayanlara

Pirler nasihatın almayanlara

Sözünün ispatı olmayanlara

Bir dipsiz kile boş anbar demişler

Yar ile ettiğin kavle ver karar

Kar etmezsen bari eyleme zarar

Aza kanaat et olma tamahkar

Ucuz satan tezcek satar demişler

Kanaat halkasın bırakma elden

Elinden çıkmasın der isen dümen

Deve ahu gibi boynuz isterken

İki kulaktan da çıkar demişler

Güneş balçık ilen sıvanmaz ey dil

Bi-zeban da olsa bellidir kamil

Kendüden gayruyu beğenmez cahil

Kendi çalar kendi oynar demişler

Hileyi irtikap etme kıl hazer

Desinler sana bir er oğlu er

Sen elin kapısın çalarsan eğer

El de senin kapın çalar demişler

Gerek şaki olsun gerekse said

Kerim kereminden eylemez teb'id

Böyledir Mevla'dan sen kesme ümid

Gün doğmadan neler doğar demişler

Levni nasihatı pirlerin böyle

Durub-ı emsalden hazm ile söyle

Meydan-ı hünerde ağırlık eyle

Ağır bassa beğni ağar demişler

.....

MECNUNİ

Yaşamıyla ilgili hemen hemen hiçbir bilgi edinilemeyen Mecnuni'nin en ilginç yanı Ermeni oluşudur. Araştırmacılar Mecnuni'nin Ermeniliği konusunda birleşiyorlar.

Ancak, Mecnuni takma adıyla halk şiirimizin geleneği doğrultusunda Tşrkçe şiirler sşyleyen ozanın gerçek adını da bilemiyoruz. Burada asıl üzerinde durulması gereken konu, Mecnuni'nin Tşrk kşltşrşyle bştşnleşmesidir. Tşrk-Ermeni ilişkileri açaısından önemle üzerinde durulması gereken bir noktadır bu.

Mecnuni'nin yazdıklarından, Divan Edebiyatı'nı bildiği anlaşılıyor. Kullandığı Tşrkçe bakımından daha çok kentlerde yaşamış bir ozan olduğu izlenimini veriyor.

Halk şiirimizin, bşyşk ozanlar, etkin kişiler yetiştiremediği bir dşnem 18. yşzyıldır. Mecnuni'nin bu dşnemde yaşayarak Tşrkçe şiirler sşylemiş olması, özellikle dikkati çekicidir. Őstelik, duyarlıktan yoksun olmayan, dili biraz karışık da olsa, sşylemesini bilen bir ozan olduğu gşrşlşyor.

BANA AŞKIN PEYMANESİN İÇİRDİN

Bana aşkın peymanesin iãirdin

Şimdi ben olmuşum mestin ruzigar

Kimini şad edşp konup gřãřrdřn

Bana mı muhalif esdin ruzigar

Bşlbşl gibi cşda kıldın gşlşmden

Yad eyledin vatanımdan ilimden
Çeşm-i mestanımı aldın elimden
Beni öldürmek mi kasdın ruzigar
Ne yaman bend ettin beni sevdaya
Ömrümün hasılın verdin hebaya
Hışm eyleyüp beni saldın ferdaya
Bana mı erişti destin ruzigar
Mecnuni'yim terk-i diyar eyledim
Eşimden dostumdan firar eyledim
Şimdi yad elleri karar eyledim
Sılamdan kismetim kesdin ruzigar

.....

MECNUN GİBİ ÇIKTIM GİTTİM ÇÖLLERE

Mecnun gibi çıktım gittim çöllere
Gözün sevem Leyla unutma beni
Felek saldı bizi gurbet ellere
Gözün sevem Leyla unutma beni
Mevlam takdir etmiş bende bu karı
Yaktı ciğerciğim bu hasret narı
Gahi gahi ben kulunu an bari
Gözün sevem Leyla unutma beni
Ağlayu ağlayu Hakk'a yüz tuttum
Dost amin dedi ben dua ettim
Hüdaya ısmarladım işte ben gittim

Gözün sevem Leyla unutma beni

Der Mecnuni ayrılığa yok çare

İşlesin bende açtığın bu yara

Seni ısmarladım Gani Settara

Gözün sevem Leyla unutma beni

.....

KARŞIDAN SALINMA DİLBER

Karşıdan salınma dilber

Sana kurban olayım mı

İsmin okur gönül ezber

Sevdi canım öleyim mi

Bu aşıkın mihnet ile

Geçti ömrü zahmet ile

Hey insafsız hasret ile

Şöyle mahrum kalayım mı

Sevdiğim beni yad ettin

Gayrısına gönül kattın

Kulunu yabana attın

Seni Hakk'a salayım mı

Mecnuni düştü bu derde

Sevdası yanıyor serde

Tenhaca bulduğum yerde

Bir şeftali alayım mı

.....

MEFTUNİ

18. yüzyıldan kalma “Cönk”lerde adına, şiirlerine rastlanan

Meftuni'nin yaşamıyla ilgili başkaca bilgi yok. Şiirlerinde sürekli olarak “aşk” konusunu işlemiş. Dili, hemen bütün 18. yüzyıl halk ozanlarında olduğu gibi Osmanlıcayla zaman zaman karışmış ise de deyişlerinde, söyleyişlerinde genellikle yalınlık, akıcılık görülüyor. “Cönk”lerde sıkışıp kalmış halk ozanlarımızdan biri.

BUGÜN GÜZELLERİ SEYRAN EYLEDİM

Bugün güzelleri seyran eyledim

Yükletmiş arabasını göçmüş geliyor

Nicelerin aklın başından almış

Nicelerin kanın içmiş geliyor

Girdim gülistana güller dermeğe

Durdum yollarına selam vermeğe

Bahçe köşesinde yarı görmeğe

Pembe beyaz göğsün açmış geliyor

Var mı güzellerde böyle selvi dal

Gözleri sürmeli kaşları hilal

Gül ü gülistandan çıktı bir maral

Sanasın cennetten çıkmış geliyor

Der Meftuni dilberlerin ardından

Alan akılcığım oldu yurdundan

Aşıkları Mecnun olmuş derdinden

Bir yar için serden geçmiş geliyor

.....

GEL BENİM YANIMA NAZENİN DİLBER

Gel benim yanıma nazenin dilber
Bulunmaz cihanda bir tane misin
Siyah kaküllerin kokulu anber
Gerdane dökülen tel dane misin
Bir gün olur bu sevdadan bezersin
Haçer alıp dertli sinem ezersin
Niçin böyle melül mahzun gezersin
Sen de bencileyin revane misin
Leblerinden şeker şerbet ezilir
Ak gerdana siyah benler dizilir
Mahmurlaşmış ela gözler süzülür
Aslından sen böyle mestane misin
Meftuni'yim beni zemmeder alem
Hercayi elinden kan ağlar didem
El söziyle yarin terk etmez adem
Efendim sen deli divane misin

.....

19. YÜZYIL

AŞIK CELALİ

AŞIK KEMALİ

AŞIK ŞENLİK

AŞIK VELİ

BAYBURTLU ZİHNİ

DADALOĞLU

DELİ BORAN

DERTLİ

ERZURUMLU EMRAH

HARABİ

KEMTER BABA

MESLEKİ

MİN HACİ

MUHİBBİ

RUHSATİ

SEFİL ALİ

SERDARİ

SEYRANİ

SİVASLI SITKI

SÜMMANİ

TOKATLI AŞIK NURİ

AŞIK CELALİ

Aşık Celali, Bayburt'un Tahsinli köyünde doğmuştur. Doğum tarihinin

19. yüzyılın ortalarına rastladığı ilerli sürülüyor. Asıl adı Ahmet'tir.

Bektaşidir.

Bütün yaşamını yoksulluk içinde çobanlık yaparak geçirmiştir. Bir yetim

kızla evlenen Aşık Celali, adı Hamdi olan bir oğlunun ölümünü görmenin acısını da

çekmiş, şiirini de söylemiştir.

Aşık Celali'nin Bayburt'un, Erzincan'ın, Erzurum'un, Tercan'ın

dolaşmadığı köyü, otlamadığı sürüsü, sürmediği tarlası kalmadığı söyleniyor. Ölüm

tarihi 1915 olarak belirleniyor.

Aşık Celali, 19. yüzyıl halk şiirimizin içinde biraz gerilerde bırakılmış,

unutulmuş gibidir. Ama şiirlerine eğilinince, pek de öyle "olmasa

da olur" denilecek bir halk ozanı olmadığı ortaya çıkıyor. Yer yer yergisi,

taşlaması, alaylaması da var. Bektaşılığın bütün özelliklerini şiirlerinde,
Üstelik ustaca denebilecek bir biçimde verebilmiş. Yaşamdaki kırıklığını, acılarını,
yoksulluğunu, sevisini içtenlikle sergilemiş bir halk ozanı.

YURT YUVA KILDIĞIN TENLİ MEREĞİ

Yurt yuva kıldığın tenli mereği

Dzp kotardığın tepir eleği

şu kavdan yaptığın tecir tereği

Divan-ı Bari'ye yadigar götür

Elinle rdğn pr ağını

Kahan eylediğin kelem bağını

şu kabal bitiğin sap orağını

Al Ulu Tanrı'ya bergüzar götür

Yetim gömleğini diken iğneyi

Her gün yal verdiğin topal ineği

Ayran topladığın şu ak kleği

Mahşer yığnağına sakla sar götür

 kot arpa beş kot avdar ekerdik

Kesmik ekmeğine hasret ekerdik

Namertlere ağu merde şekerdik

Sözünü tekrar et iftihar götür

İle kısmet balsa bize pay taştı

Yokluktan derdimiz deriden aştı

Açlıkla uğraşmak hayli savaştı

ektiğin mihnetten ah u zar götür

Yetim kalmış idin emzik tavında

Gamla kavrulmuştun gençlik ağında

Bir gl yeşertmedin vuslat bağında

Gönül yaraların beraber götür

De ki kadir Mevlam bize ilişme

Dünyada sızıyan çıbanı deşme

Celali Baba'dan sorma söyleşme

Bu dertli çobandan bir selam götür

(Bu şiir, ozanın ölen karısı için söylediği ağıttır.)

.....

KARŞI YATAN ULU DAĞLAR

Karşı yatan ulu dağlar

Kar kumar bellerin senin

Yazın kışın belli olmaz

Sert eser yellerin senin

Suyun bir kumsaldan kaynar

İner düz ovayı boylar

Őarıl őarıl akar ağlar

Serindir sellerin senin

iğdemin menekşen kokar

Güzeller göğsüne takar

İçinde sunalar oynar

Derindir gllerin senin

Dağın iekle dolmasın

Umarım yaylan olmasın

Yad ilden avcı gelmesin

Bağlansın yolların senin

Celali der tuzak kurdun

Pusularda sindin durdun

Yahşı yerden yaman vurdun

Kırılısın ellerin senin

.....

KARADENİZ OLSA AŞIKIN AŞKI

Karadeniz olsa aşkın aşkı

Yüksektir yaylama coşamaz burda

Bir yiğit ne kadar kahraman olsa

Karlı dağlar vardır aşamaz burda

Lutfeyle sevdiğim sana yazuktur

Sen bir cevhersin ki sarrafın yoktur

Bar veren ağacı erdeyen yoktur

Keserler kökünden yaşamaz burda

Keda'nın varisi beylerdir dersen

Cenneti hacıya hocaya versen

Yolun doğrusunu nasa göstersen

Celali yaşamaz ölürsün burda

.....

BİR PERİ AŞKINDAN DİVANE OLDUM

Bir peri aşkından divane oldum

Çağladı gönlümüz akıyor hocam

Erenler şahından bir name aldım

Dilim ezber etmiş okuyor hocam

Pir destinden nuş eyledim bu abı

Anda açılmıştı aşkın kitabı

Yegan yegan sor ki verem cevabı

Bugün gam kervanım kakıyor hocam

İndim seyreyledim İrem düzleri

Kuduretten sürmelenmiş gözleri

Oturmuş bir bölük huri kızları

İbrişimden halı dokuyor hocam

Bir yere cemolmuş kırklar erenler

Her bakışta arşı kürsü görenler

Devasız dertlere derman verenler

Her biri bir derse bakıyor hocam

Yaktı Celali'yi bu aşkın narı

Sağ başta durmuştu kırkların biri

İçlerinde gördüm Horasan piri

Hu çekende canlar yakıyor hocam

.....

GÖÇÜMÜ KALDIRTTIM YURTTAN

Göçümü kaldırttım yurttan

Gelen ağlar geçen ağlar

Elbet bir devasız dertten

Dolan göz bir zaman ağlar

Telli turnam kalktı çölden

Yeşil başlı sunam gölden

Kuzusun alsalar elden

Hayvan iken ceylan ağlar

N'eylerim gülşende gülü

Menekşe susam sümbülü

Uçurdum Hamdi bülbülü

Onunçün gözler kan ağlar

Celali bülbülün zarı

Bizi ağlatma her bari

Hafızın hıfzı tekrarı

Durmuş Hakk'a divan ağlar

.....

AŞIK KEMALİ

Kastamonuludur. 1821'de doğmuş, 1892 yılında 71 yaşında ölmüştür.

Babasının adı Mantaroğlu İbrahim'dir. Biraz medrese öğrenimi gördüğü

anlaşıyor. Medreseden ayrıldıktan sonra babasıyla birlikte bakırcılık

yapmış, saza düşkünlüğünden baba mesleğini bırakmış. Anadolu'nun birçok yerlerini

gezmiş. Bu arada İstanbul'a da gitmiş.

DEDİM DİLBER NİÇİN EYLERİN CEFA

Dedim dilber niçin eylersin cefa

Dedi güzellerde eski adettir

Dedim gayrilere edersin vefa

Dedi mutlak aşıklara nisbettir

Dedim benim ile eylesen ülfet

Dedi şimdi zersiz olmaz muhabbet

Dedim malım canım senin ey afet

Dedi inanmazım kuru sohbettir

Dedim Kemali'yi ağlatma yarım

Dedi aşıkları ağlatmak karım

Dedim kalmadı hiç sabra kararım

Dedi sabrın sonu istirahattir

.....

AŞIK ŞENLİK

1853 yılında Çıldır'ın Suhara köyünde doğmuş, 1912 ya da 1914 yılında

ölmüştür. Asıl adı Hasan'dır. Kendisine "Aşık Şenlik" takma adını almıştır.

"Çıldırlı Aşık" diye de bilinir.

Doğduğu, yetiştiği bölgenin Azerbaycan'a yakın oluşunun dilini de

etkilediği gözleniyor. Azeri Türkçesine yatkın bir dil kullanmış. Öğrenim görmediği

anlaşıyor. Böylece, saz ozanlığının, halk ozanlığının arılığını koruyabilmiş

olduğu söylenebilir.

Çiftçilik, avcılık yaparak geçimini sağladığı anlaşılan Aşık Şenlik, yetiştiği

bölgedeki bütün tarihsel olayların içinde yaşamış, savaşların acısını, yıkımını

çekmiş bir ozandır.

Halk şiiri, günümüze yaklaştıkça özünde özelliğini giderek yitirirken Aşık

Şenlik'in yalnız biçimde değil özde de geleneksel halk ozanlığının

"Aşık"lığın özelliğini koruma çabası dikkati çekiyor. Başlıca önemi, özelliği de

buradan kaynaklanıyor.

BU DÜNYANIN SAFASINI SÜRME DEN

Bu dünyanın safasını sürmeden

Ne tuttun yakamı ay ihtiyarlık

Evvelki devranın düşer yadıma

El götür yakamdan koy ihtiyarlık

Alıp verir dizlerimin yelini

Eğdin kametimi büktün belimi

Yakın iken ırağ ettin yolumu

Günlük yolum oldu ay ihtiyarlık

Dayaksız adım atabilmenem

Tüy döşek üstünde yatabilmenem

Altı aylık çocuğa yetebilmenem

Ettin sabilere tay ihtiyarlık

Sultan idim dağ başında ben ezel

İndi dökülenler gönlümden gazel

Beni görüp güler idi her güzel

Onu da ömrüme say ihtiyarlık

Sulandı gözlerim zay oldu işler

Ağız papuçladı döküldü dişler

Ürkmez oldu benden yerdeki kuşlar

Çekerim elinden huy ihtiyarlık

Sefil Şenlik böyle bir hale geldi

Aşk ucundan benzi sarardı soldu

Evlad ü iyalim terkimi kıldı

Ahir günüm oldu zay ihtiyarlık

.....

NE BAKARSIN MELUL MELUL YÜZÜME

Ne bakarsın melul melul yüzüme

Yüreğime koydun veremi kartal

Kanat çaldın pervaz ettin uçmağa

Zalim gülle kesti aranı kartal

Zehmin ağır yapın aslan yapısı

Gören kuşlar seni titrer hepisi

Öldürürdün ele geçen hapisi

Atardın karanlık yere mi kartal

Yüksek yüksek yığınlara çıkardın

Uzak uzak menzillere bakardın

Yüz sıçanı bir deliğe sokardın

Keserdin ağzını hara mı kartal

Sarıdır gözlerin yekedir başın

Çaynaklıdır pençen keskindir dişin

İnsafsız zulümkar zabit yoldaşın

Öldürmektir seni meramı kartal

Sefil Şenlik zulüm eyledi sana

Çalardın çırpardın batardın kana

Derdin hadden aştı gelmez hesaba

Lokman Hekim sarmaz yaranı kartal

AŞIK VELİ

Yaşamıyla ilgili hemen hiçbir bilgimiz olmayan ozanlardan biri de

AŞık Veli. Yalnızca Sivas'ın Şarkışla ilçesinin İğdecik köyünden olduğu biliniyor.

Bir Şiirinden de 1828 yılında sağ olduğu sonucuna varılıyor.

Elimizdeki rnekler onun, döneminin önde gelen ozanlarından biri olduğu yolunda bir kanı uyandırıyor.

ARARKEN ALLAH'I BULDUM

Ararken Allah'ı buldum

Dedi gezme hele hele

Yanıldım yanına vardım

KeŐki varmıyaydım n'ola

Dedim hizmetkarın var mı

Dedi bana sen durman mı

Dedi gezme hey avare

İk'ellerin sala sala

Dedi bana gel yanıma

Seni ortakçı edeyim

Bana bir çift öküz verdi

İkisi de alavula

Biderimi yere satım

Ben bir helal kara düştüm

küzleri ifte koŐtum

Hoh eyledim dala dala

Kin ektik ekin biçtik

Dedim gel ki bölüşelim

Kendi aldı başlı başlı

Bana verdi sile sile

Ben bu kavle raz'olmadım

Hayli nizalar eyledim

Duyanlara hep söyledim

Bayıldılar güle güle

Allah bana tokat vurdu

Kaçuban evime geldim

Avrada halim arzettim

Dedi Veli kele kele

.....

İSABET ETMEDİN BENİM SOZÜME

İsabet etmedin benim sözüme

Bu aylarda belli oldu hilen yar

Gelin geçin hoş görünün gözüme

Bulamadım sencileyen çelen yar

Varır eller ile aşna olursun

İntizar eylerim haktan bulursun

Ben gidersem melul mahzun kalırsın

Koyun gibi ciğerinden melen yar

Amma dilber çok iş bilir ustasın

Bilmem sarhoş musun bilmem hastasın

Sinem puta etmiş meteristesin

Muhkem imiş alamadım kalen yar

Çek ettiler bir zindanın içine

Sormadılar bu garibin suçu ne

Urganım attılar dar ağacına

Merhametin yoktur elden alan yar

Güzel senin anan nasıl anadır

Ak gerdanda benler tane tanedir

Merhametin yok mu yedi senedir

Aşık Veli kapınızda kölen yar

.....

BAYBURTLU ZİHNİ

Bayburtlu Zihni'nin doğum yılı saptanabilmiş değil. Babası Bayburtlu

Hacı Osman Efendi'dir. Çocukluğundan beri okuma eğilimi ağır basan

Bayburtlu Zihni Erzurum, Trabzon medreselerinde eğitim gördükten sonra

İstanbul'a gitmiş, 1826 yılında Bayburt'a geri dönmüştür. 1832 yılında Hacca giden

Zihni, Mısır üzerinden İstanbul'a geçmiştir. O sıralarda 1. Abdülmecit

de tahta çıkmıştır. Zihni, padişaha bir "culusiye" sunmuştur. Bu ara Akka'ya

giden donanmada görev almış, bir süre de Reşit Paşa'nın "divan katipliği"

hizmetinde bulunmuştur. Hopa, Of, Karaağaç, Erzincan'da çeşitli görevler yapmıştır.

Bayburtlu Zihni'nin ölüm tarihi üzerinde değişik yaklaşımlar görülüyor.

Kimi araştırmacı, derlemeciye göre Bayburtlu Zihni 1854 yılında

Trabzon'dan Bayburt'a dönerken yolda ölmüştür. Kimilerine göre de, 1855 -1859

arasında dört yılını geçirdiği Trabzon'dan Bayburt'a dönerken 1859 yılında yol üzerindeki Holansa köyünde ölmüştür. Ölümüne, yolda hastalanması neden olmuştur.

Bayburtlu Zihni'nin bir "Divan" 1, bir de "Sergüzeştname" adlı mesnevisi vardır.

Anlaşılan odur ki, Bayburtlu Zihni, aslında bir divan ozanı olmak istemiştir.

Bir bakıma aldığı eğitimin, kültürün de doğal sonucu bu olmak gerekir. Ne var ki, Bayburtlu "Divan"ına bile almadığı aşık türü şiirleriyle ün yapmış, başarısını bu yolda göstermiştir. 1828 yılında Rus saldırısının bir yıkıntıya çevirdiği Bayburt'u gördükten sonra yazdığı, yaşama gücünü bugün de yitirmemiş olan, "koşması" büyük ün kazanmıştır. Hece ölçülerini kullandığı şiirlerinde de, aldığı eğitimin, kültürün doğal sonucu olarak Osmanlıcanın yer yer ağır bastığı görülmektedir. Bayburtlu Zihni, özü bakımından iyi bir ozandır.

İçtendir. Demesini iyi biliyor. Bu yüzden de 19. yüzyıl halk şiirimizin üzerinde önemle durulması gereken ozanlar arasında yer alabiliyor.

VARDIM Kİ YURDUNDAN AYAK GÖTÜRMÜŞ

Vardım ki yurdundan ayak götürmüş

Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı

Camlar şikest olmuş meyler dökülmüş

Sakiler meclisten çekmiş ayağı

Hangi bağda bulsam ben o marali

Hangi yerde görsem çeşm-i gazali

Avcılardan kaçmış ceylan misali

Geçmiş dağdan dağa yoktur durağı

Laleyi sümbülü gülü har olmuş

Zevk u şevk ehlini ah ü zar almış

Süleyman tahtını sanki mar almış

Gama tebdil olmuş ülfetin çağı

Zihni derd elinden her zaman ağlar

Vardım ki bağ, ağlar bağban ağlar

Sümbüller perişan güller kan ağlar

Şeyda bülbül terk edeli bu bağı

.....

KATİP SEN YAZ SABA SEN DE KEREM KIL

Katip sen yaz saba sen de kerem kıl

Götür arzıhalim yare tez elden

Naziktir efendim nezahetli bil

Gönderelim o dildara tez elden

Katip çok uzatma sarfi imlayı

Hemen yaz derdime iste davayı

Kerem et bekletme bad-ı sabayı

Azmeylesin o diyara tez elden

Hasretli dideme nem mi gönderir

Hicran mı gönderir gam mı gönderir

Kendi mi gelir merhem mi gönderir

Zahm-ı dil-i Zihni'zara tez elden

.....

YIKMIŞ ÇADIRLARIN GÖZ ETMİŞ LEYLA

Yıkmiş çadırların göz etmiş Leyla
Vardım ki boş kalmış yar otakları
Dağı mesken etmiş biçare Mecnun
Akıtmış gözünden kan ırmakları
Zeyd ile göndermiş Leyla'ya name
Dedi iyi getirdim ağıyarı kama
Akıbet yar oldun İbniselama
Neyledin ettiğın o misakları
Zihni'yim akıttım didem yaşların
Yedi yıl bekledim bulak başların
Dağıt bu derneği sav savaşların
Bozuldu kabail ittifakları

.....

SENİ BAĞI İREMDEN Mİ KAÇIRMIŞ

Seni bağı iremden mi kaçırmış
Melek misin asumandan mı geliş
Gittikçe şevketin şanın yücelmiş
Bilmem tahtı Süleyman'dan mı geliş
Hüsn ile bugün Yusufi devransın
Ne incisin ne mercansın ne cansın
Korkarım fitneli ahır zamansın
Mehdi misin Isfahandan mı geliş

Güzel sevmek olmuş Zihni'ye adet

Ne bağda ser çektin ey servi kamet

Sormak ayıp olmasın a çeşmi afet

Mülki lali Bedahşandan mı geliş

.....

SABA GİDER İSEN BİZİM DİYARE

Saba gider isen bizim diyare

Benim vasfi halim o yare söyle

Lalenin bağrında bir ise yare

Benimki erişti hezara söyle

Bülbül bir gül için çekerse zarı

Halini arzeder yüz yüze bari

Ya ben görmemişim o şuh didarı

Bıraktı bu garip diyare söyle

Pervane perrini yaktıysa nare

Ya ben yaktım vücudumu yekpare

Zihniya Mansur'u çektiyse dare

Ben esirim zülfü nigare söyle

.....

DADALOĞLU

19. yüzyıl halk şiirimizin en ilginç en güçlü ozanlarının başında

gelenlerinden biri Dadaloğlu hiç kuşkusuz. Asıl adı Veli. Babası Aşık

Musa adında bir ozan. "Dadaloğlu" adının bir takma ad değil, aile adı

olduğu saptanmış. Türkmenlerin Avşar boyundan. Göçer bir boydan geldiği için

Torosların Erzin Payas Adana, Kozan yörelerini, Gavurdağlarını,
Binboğaları, Aladağı, Koç Dağı, Bakırdağı Ahır Dağı Dadaloğlu'na bir yandan esin kaynağı,
bir yandan yurt olmuş. Dadaloğlu'nun bütün Torosları, Orta
Anadolu'yu dolaştığı anlaşılıyor.

1785 (?) -1868 (?) yılları arasında yaşadığı sonucuna ya da sanısına,
elde edilebilen bilgilere göre varılıyor.

Dadaloğlu çok sağlam, yiğit, sert, savaşkan bir kimlik, görünüm, eylem
içindedir ama yüreğinde de gerçekten sınımsız sevgiler taşır, coşkulu,
tutkun bir yanı vardır.

Dadaloğlu'nun yaşadığı dönemde Türkmen boylarının ilginç bir savaşımı
var. Aynı zamanda Avşar boyunun da. Avşar boyunun savaşımı, doğal
olarak Dadaloğlu'nu öncelikle, ivedilikle etkiliyor.

Dadaloğlu'nu etkileyen önemli olayların başlıcası şu olsa gerektir:
Toroslardaki Türkmen boyları zaman zaman kendi aralarında çatışmakta zaman zaman
kümeleşerek dönemin yönetimine başkaldırmaktadırlar. Yönetim bu soruna
bir çözüm bulmak üzere 1865 yılında Cevdet ve Derviş Paşaların yönetiminde
bir Fırka-i Islahiye kurar bölgeye gönderir. Görevleri, göçerlikle
yaşayan Türkmen boylarını yerleşik bir düzene sokmak, toprağa bağlamak, böylece
başkaldırı tehlikelerini ortadan kaldırmaktır.

Bu arada Dadaloğlu'nun bağlı olduğu Avşar boyu da alınır Sivas'ın
köylerinden birine gönderilir.

Dadaloğlu'nun yiğit, gür bir sesle, coşkuyla söylediği şiirlerinin
içerisinde, yaşadığı çağın tarihsel, toplumsal olaylarını anlatışı özellikle de
“Osmanlı”ya karşı koyma çabaları yatar.

Dadaloğlu'nun en belirgin özelliklerinden biri de dilidir. 19.

yüzyıl halk ozanlarının önemli bir kesiminin kentle, Osmanlılıkla dolaylı, dolaysız ilişkilerinin sonucu olarak dillerinde gözle görülür bir karışıklık vardır.

Dadaloğlu'nun bütün yaşamı boyunca böyle bir ilişki içinde olmaması, onun şiirlerinde kullandığı dili de korumuş, arı duru Türkçenin, söylemelerin en güzel örneklerini vermiştir.

Dadaloğlu yiğitlemelerinde Köroğlu'nu, doğa, sevi şiirlerinde Karacaoğlan'ı anımsatabilir.

Günümüze, yazık ki çok şiir kalmamış Dadaloğlu'ndan. Ne var ki, Dadaloğlu'nun üzerinde önemle durulması gereken, etkin, usta, güçlü bir ozan olduğu kesinleşmiş bir gerçek sayılmalıdır.

KALKTI GÖÇ EYLEDİ AVŞAR ELLERİ

Kalktı göç eyledi Avşar elleri

Ağır ağır giden eller bizimdir

Arap atlar yakın eyler ırağı

Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Belimizde kılıcımız kirmani

Taşı deler mızrağımın temreni

Hakkımızda devlet etmiş fermanı

Ferman padişahın dağlar bizimdir

Dadaloğlu'm yarın kavga kurulur

Öter tüfek davlumbazlar vurulur

Nice koç yiğitler yere serilir

Ölen ölür kalan sağlar bizimdir

.....

ŞU YALAN DÜNYAYA GELDİM GELELİ

Şu yalan dünyaya geldim geleli

Severim kır atı bir de güzeli

Değip on beşime kendim bileli

Severim kır atı bir de güzeli

Atın beli kısa boynu uzun

Kuru suratlısı elma gözünü

Kızın iplik iplik süt beyazını

Severim kır atı bir de güzeli

Atın höyük sağrı kalan döşlüsü

Kalem kulaklısı çekiç başlısı

Güzelin dal boylu samur saçlısı

Severim kır atı bir de güzeli

At koşu tutmasın çıktığı zaman

Yalı kaval gibi yıktığı zaman

At dört kız on beşe yettiği zaman

Severim kır atı bir de güzeli

Dadaloğlu'm hile yoktur işimde

Yiğit olan yiğit görür düşünde

At dördünde güzel on beş yaşında

Severim kır atı bir de güzeli

.....

BİR YİĞİT DE ANASINDAN DOĞUNCA

Bir yiğit de anasından doğunca

Kur'ağaçta bir dal bitmiş gib'olur

Yaşı varıp on beşine değince

Yükünü kumaştan tutmuş gib'olur

Aşıklar sazını eline alsa

Güzeller perdesin yüzüne vursa

Bir yiğit sevdiğin sesini duysa

Gölde gövel ördek ötmüş gib'olur

Eğlene bire de gönlüm eğlene

Ay gele de orta yeri dolana

Yiğidin sevdiği yanınd'olana

Günde düğün bayram etmiş gib'olur

Dadaloğlu'm der ki sözüm kayıran

Çekip yırtıp bir yakadan ayıran

Diyom muhanetten karın doyuran

Eliyle ağı yutmuş gib'olur

.....

GEL HA GÜZEL GEL HA METHİN SÖYLEYİM

Gel ha güzel gel ha methin söyleyim

Ağzın şeker dudakların bal gibi

Yaşta küçük amma boyda münasip

Sallanıyor bir fidanca dal gibi

Kalem aldım kaşlarını çatmaya

Hicabettim adın sual etmeye

Baban seni az bahaya satmaya
Bakıp durur bin liralık mal gibi
Gezdireyim yeşil ilen alınan
Besleyeyim şeker ilen balınan
Baban seni bana verse malınan
Koklarıdım yeni açmış gül gibi
Hezele de Dadaloğlu'm hezele
Melhem eyle gel yaramı tazele
Ak saray gerektir böyle güzele
Çalışırdım on halayık kul gibi

.....

YEDİ İKLİM DÖRT KÖŞEYİ DOLANDIM

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Meğer dünya her tarafta bir imiş
Ben dünyayı Al'Osman'ın sanırdım
Meğer dünya dört sultanlık yer imiş
İrili ufaklı insan piç oldu
Onlar doğdu geçinmesi güç oldu
Altı arap atlı şahbaz nic'oldu
Mamur sandım yalan dünya çürümüş
Okuttuğun tutmaz oldu alimler
Kalktı da kitaptan arttı zulümler
Terlemeden mal kazanan zalimler
Can verirken soluması zor imiş

Kulak verdim dört köşeyi dinledim

Meğer gıybetimi eden çoğ imiş

Çok yaşayıp mihnet ile ölmeden

Az yaşayıp dem sümresi yeğ imiş

Dadaloğlu'm der ki sözüm vasiyet

Benim sözüm dinleyene nasihat

Besmelesiz kazanılmış piç evlat

O da dünyasına ziyankar imiş

.....

DİNLEYİN AĞALAR BİR SÖZ EDEYİM

Dinleyin ağalar bir söz edeyim

Bir güzel beni dilinen kandırdı

Söz verdi de geri döndü sözünden

Kötüleri üstümüze saldırdı

Devşir hey sevdiğim simlerin kuşan

Deli olur senin sevdana düşen

Dostum nerde deyi sorup sormayan

Muhabbeti ara yerden kaldırdı

Senin için giyeceğim alları

Irak idi yakın ettim yolları

Heves-güves yetirdiğim gülleri

Korkuyorum bir soysuza yoldurdu

Dadaloğlu'm der ki bakın halime

Değirmen dönüyor çeşmim seline

İnanman güzelin tatlı diline

Çokca beni serseriye yeldirdi

.....

ILGINCA SILGINCA GÖRÜNEN DAĞLAR

İlgınca sılgınca görünen dağlar

Yoksa Türkmen ili başın boran mı

Deli gönül kaynayıp da coşunca

Hey ağalar coştucağım güman mı

Aşagıdan akça koyun geliyor

Bezirganlar koç yiğide gülüyor

Kitabın dediği günler oluyor

Yoksa gün döndü de ahır zaman mı

Aşağıdan akça kuğum ötünce

Katar başım mayalarım sökünce

Şah'tan ferman Türkmen ili göçünce

Daha da hey Osmanlıya aman mı

Dadaloğlu der ki gördüm düşümde

Yiğ'de at verirler on beş yaşında

Alışkın piştovla dağlar başında

Azrail'den başkasına aman mı

.....

CAN EVİMDEN VURDU FELEK N'EYLEYİM

Can evimden vurdu felek n'eyleyim

Ben ağlarım çelik teller iniler

Ben almadım toprak aldı koynuna

Yarım diyen bülbül diller iniler

Doya doya mah cemalin görmedim

Saçlarını zp zp rmedim

Bir gececik sefasını sürmedim

Sarmadığım ince beller iniler

Kara olur okçuların yoncası

Görülmemiş bu dünyada buncası

Açılmadan kopup düştü goncası

Bahar ağlar aan gller iniler

Gider oldum Avşar ili yoluna

Bakmam gayrı bu diyarın gölüne

Karaları taksın apar koluna

Yağız atlı nice kullar iniler

Göremedim baharını yazını

alamadım curasını sazını

Özge yarin nice ekem nazını

Gözlerimden akan seller iniler

Varayım da mezarına varayım

Başucunda el kavuşup durayım

Bıktın mıydı benden deyip sorayım

Mezarına giden yollar iniler

Yr bire Dadaloğlu'm yürü git

Dertli dertli Çukurova yolun tut

Bunda suçum varsa Hakk'a tövbe et

De ki gayrı bizim iller iniler

.....

TURNAM GELİR KATAR KATAR

Turnam gelir katar katar

Kanadın boynuna atar

Seher ile bir kuş öter

Ötüşü gül dalınd'olur

Kır-atın sarı donlusu

Yiğidin gözü kanlısı

Güzelin göğsü benlisi

O da Aydın ilind'olur

Kederlenme deli gönül

Yiğide hürmetler olur

Namlı namlı kar istersen

O da Çiçek Dağınd'olur

Dadal'ım ben yoktur malım

Her sözlerim Hakk'a malum

Allah'ın sevdiği kulum

Sevdiceğim yanımd'olur

.....

GÖNÜLDEN GÖNÜLE YOL GİDER DERLER

Gönülden gönüle yol gider derler

Onu sürmeğe bir hoşca can gerek

Doğru söyle yiğit işin doğrusun

Hiylebaz olamaz yiğit bön gerek

Buna kılıç derler aralar açar

Püskürür meydana al kanlar saçar

Bazı kötüler de öğünür geçer

Yiğit batman döğer gözde hor gerek

Yüksek kayalarda şahinler olmaz

Kısırdır katırlar kulun kunnamaz

Bazı hocalar da çalgı dinlemez

“Nedir kuru ağaç bize din gerek”

Dadaloğlu der ki belim bükülür

Gözümün gevheri yere dökülür

Yalnız taştan duvar olmaz yıkılır

Koç yiğide emmi dayı il gerek

.....

ILGIT ILGIT SEHER YELİ ESİYOR

Ilgıt ilgıt seher yeli esiyor

Gavurdağlarının başı dumanlı

Gönül binmiş aşk atına aşıyor

Bire beyler cünunluğum zaman mı

Aşağıdan iskan evi gelince

Sararıp da gül benzimiz solunca

Malım mülküm seyfi gözlüm kalınca

Kaypak Osmanlılar size aman mı

Aşağıdan iskan evi geliyor

Bezirganlar koç yiğide gülüyor

Kitabın dediği günler oluyor

Yoksa devir döndü ahir zaman mı

Aşağıda akça çığın ötünce

Katar başı mayaların sökünce

Şah'tan ferman Türkmen ili göçünce

Daha da hey Osmanlıya aman mı

Dadaloğlu'm sevdası var başımda

Gündüz hayalimde gece düşümde

Alışkan tüfekte dağlar başında

Azrail'den başkasını koman mı

.....

DELİ BORAN

Yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgi olmayan halk ozanlarımızdan biri de

Deli Boran'dır. Araştırmacıların bir kesimi, Deli Boran'ın bir şiirine

dayanarak onun 1823 yılında doğduğunu ileri sürerler. Bu söylentiye göre

Çorum'un Sarıbey köyünde doğmuş. Ağır basan söylenti ise, Deli Boran'ın Türkmen

boylarından birinden olduğu Fırat ırmağı ile Gavurdağları arasında

yaşadığıdır.

Göçerlerden olduğu anlaşılan Deli Boran'ın geniş bir yöreyi sürekli

gezip, dolaştığı da söylenebilir.

Şiirlerinde Karacaoğlan'ın izlelerine rastlanan Deli Boran'dan da

günümüze sayılı şiirler kalmıştır.

HAYDİ BİRE DELİ GÖNÜL

Haydi bire deli gönül

Alevden mi dışın senin

Haydi bire deli gönül

Alafırcık işin senin

Yardan sana sade cefa

Sen de bol bol od ver bana

Bozarmış hep yana yana

Kanlı kızıl başın senin

Kalan her kucakta gezme

Rüzgarlardan hile sezme

Vara yoğa gönül çezme

Bine varmış yaşın senin

Deli Boran benzin solmuş

Boğazına zıkkım dolmuş

Döge döge gömgök olmuş

Kana kesmiş düşün senin

.....

EVVEL BAHAR YAZ AYLARI GELENDE

Evvel bahar yaz ayları gelende
Akar boz bulanık seli Tuna'nın
Bülbüller ötüşür bahçelerinde
Gülü burca burca kokar Tuna'nın
İlkbaharda dalgalanıp coşmuşum
Analar ağlatıp kanlar saçmışım
Ataman dağından yollar açmışım
Yolu serhatlere uğrar Tuna'nın
Kimse bilmez nerdedir onun başı
Eksik olmaz yalısının döğüşü
Akıttı gözünden kan ile yaşı
Gölleri leşilen doldu Tuna'nın
Tuna derler yerdedir anın yüzü
Arzulanıp gider Karadenizi
Cemreler düşünce çözülür buzu
Denizlen cengi var deli Tuna'nın
Deli Boran bunu böyle dedi mi
Bu su böyle akar mıydı kadimi
Taşına koymuşum garip başımı
Yolu serhatlere uğrar Tuna'nın

.....

KADİR ALLAHIM KADİR

Kadir Allahım kadir

Kullara verme bu derdi

Ben çekerim ben bilirim

Düşmana verme bu derdi

Çeken bilir derdi çeken

Ne bilir geriden bakan

Cuş edip de bendi yıkan

Sellere verme bu derdi

Deli gönül menekşeden

Dertler gelir dört köşeden

Yeller eser her meşeden

Dallara verme bu derdi

Deli Boran yakar yıkılır

Kül olup yere dökülür

Urum'dan Şam'a çekilir

Bellere verme bu derdi

.....

GAM YİYİP AĞLAMA DİVANE GÖNLÜM

Gam yiyip ağlama divane gönlüm

Daima bu dünya başa dar olmaz

Hakkın kalamını bırakma dilden

Haktan özge bir adama yar olmaz

Tavлада bağıdır yiğidin atı

Aslı pak olanın söylenir zâtı

Altına batsa da iyi olmaz kötü

Aslı ham demirden cevahir olmaz

Atı olan ata biner atlanır

Er yiğitler her cefaya katlanır

Yiğit gölgesinde yiğit saklanır

Kötünün gölgesi hem dalı olmaz

Deli Boran bilin cümleden gani

Hem yaratır alır Allah bu canı

Sen kendini yokla nefsini tanı

Boğaz kırk boğumdur dilde sır olmaz

.....

DERTLİ

Bolu ile Gerede arasında Çağa bucağının Şahnalar köyünde 1772 yılında

doğan Dertli, 1845 yılında Ankara'da ölmüştür. Mezarı Gerede yakınlarında

Esentepe'dedir. Sonradan anayol üzerinde bir tür "Anıtmezar"

yapılmıştır Dertli için.

Dertli'nin asıl adı İbrahimdir. Babası Ali adlı bir çiftçidir.

Dertli'nin babasının ölümünden sonra köyün Halil Ağası, küçük yaşta babasız kalan Dertli'nin

babadan kalma tarlasını, mallarını davarlarını elinden alır. Dertli

de, yakın köylerden birindeki akrabalarının yanına gitmek zorunda kalır.

Sonraki yaşamı özetle şöyle: Üç yıl İstanbul'da, Konya'da, on yıl Mısır'da

kalmış. Sonra yine köyüne dönmüş evlenmiş. İki oğlu olmuş. Ama Dertli,

biraz da ozanlığının verdiği dürtülerle olsa gerek, alıştığı başıboş

gezginciliğinin dürtüsüyle gene yollara düşmüş. Orta Anadolu'da dolaşmış. 1826'da

İstanbul'a gitmiş, kısa süreli birkaç memurluk yapmış, sonra da Ankara'ya gitmiş,

orada ölmüş.

Dertli'nin ilk takma adı "Lütfi"dir. Genellikle, kullandığı "Dertli"

takma adının yaşamının güçlüklerinden geldiği söylenir, ama bir başka söylenti de bir sevi yüzünden kendisini usturayla öldürmeye kalkıştığı için "Dertli" adını aldığı yolundadır.

Dertli hem aruz, hem hece ölçülerini kullanmıştır. Divanı vardır.

Ancak, asıl ününü, ozanlık değerini hece ölçüleriyle yazdığı şiirlerinde göstermiştir.

Bektaşidir. Tekke ve Divan edebiyatını çok iyi bildiği anlaşılıyor.

Divan edebiyatını bilmesi, kent kültürüyle ilişki kurması Dertli'nin de dilinde, söyleyişinde bu kültürün izlerini bırakmıştır. Dertli'nin Gevheri, Aşık Ömer, Fuzuli gibi ozanlardan etkilendiğini gösteren belirtileri şiirlerinde bulma olanağı vardır.

Çağının ünü yaygın, kişiliği etkin birkaç ozanından biri olduğu kuşku götürmez.

TELLİ SAZDIR BUNUN ADI

Telli sazdır bunun adı

Na ayet dinler ne kadı

Bunu çalan anlar kendi

Şeytan bunun neresinde

Venedik'ten gelir teli

Ardıç ağacından kolu

Be Allah'ın sersem kulu

Şeytan bunun neresinde

Abdest alsan aldın demez

Namaz kılsan kıldın demez

Kadı gibi haram yemez

Şeytan bunun neresinde

İçinde mi dışında mı

Burgusunun başında mı

Göğsünün nakışında mı

Şeytan bunun neresinde

Dut ağacından teknesi

Kirişten bağlı perdesi

Beyhey insanın teresi

Şeytan bunun neresinde

Dertli gibi sarıksızdır

Ayağı da çarıksızdır

Boynuzu yok kuyruksuzdur

Şeytan bunun neresinde

.....

MİNNET EYLEDİKÇE AKSİNE DÖNER

Minnet eyledikçe aksine döner

Etmiyelim çarh-ı devrana minnet

Geceler muhabbet şem'ası yanar

Hacet değil mah-ı tabana minnet

Ezberden okuduk aşk kitabını

Anladık sofunun her sevabını

Saki sundu bize hayat abını

Kalmamıştır ab-ı hayvana minnet

Mü'minler işine münafık şaşsa

Münkirler başını ko vursun taşa

Kanaat tacını geyince başa

Ne sultana minnet ne hana minnet

Erenler bezmine girmez namahrem

Bu yolda baş veren olurmuş mahrem

Dost derdinden buldu derdine merhem

Dertli etmez gayri dermana minnet

.....

YÜRÜ GÖNÜL YÜRÜ DOSTUNDAN KALMA

Yürü gönül yürü dostundan kalma

Daim hatırını soruver gitsin

Eski düşman sakın dost olur sanma

Arkasından bıyık buruver gitsin

Eğer arif isen dünyadan el çek

Yalan meydan aldı tükendi gerçek

Baktın bir düşmanın seni serecek

Sakalına piyaz veriver gitsin

Ey Dertli bu alem dost düşman olur

Kişi sevdiğine son pişman olur

Öfke baldan tatlı çok ziyan olur

Hayr et yüzün hake sürüver gitsin

.....

ELA GÖZLERİNİ SEVDİĞİM DİLBER

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Güzeller cefadan niçin usanmaz
Ne cefadan kaçır ne de rahmeyler
Haktan haya edip kuldan utanmaz
Düşüp gam-ı hıcre berbad olanda
Bülbül gibi işim feryad olanda
Bir çeşm-i Şirin'e Ferhad olanda
Fıgan ü ahıma dağlar dayanmaz
Himmet bize Musa aleyhisselam
Bu aşk u sevdayı ben nasıl kesem
Dertli yar yoluna can verir desem
Gelse mezarımı görse inanmaz

.....

BANA OLAN CEFA SENDEN DEĞİLDİR

Bana olan cefa senden değildir
Benim kendi bahtım kara sevdiğim
Sana meyil vermek benden değildir
Gönül düştü nedir çare sevdiğim
Bir gonca almışım cemal bağından
Bülbül-veş yad oldum gül budağından
Müjgan oklarından hasret dağından
Ciğerciğim pare pare sevdiğim

Sen gibi canana kurban olursam

Terk-i vücud terk-i cihan olursam

Bir gün de çeşmimden nihan olursam

Garip Dertli diye ara sevdiğim

.....

ERZURUMLU EMRAH

Erzurumlu Emrah'ın doğum yılı saptanamıyor ama Erzurum'un bir köyünde doğduğu için kendisine "Erzurumlu Emrah" dendiği anlaşılıyor. Emrah'ın Erzurum'un Tanburacı köyünde doğduğu yolunda söylentiler de var.

1840 yılında Sivas'ın Niksar ilçesine gelmiş, yaşamının geri kalan yirmi yılını burada geçirmiş 1860 yılında ölmüştür.

Erzurumlu Emrah'ı iyi bir medrese öğrenimi gördüğü de anlaşılıyor. Bu yüzden Divan edebiyatını da biliyor. Aruz ölçüsünü kullandığı şiirleri de var. Ne var ki, bunlar sözü edilecek değerinde değil.

Erzurumlu Emrah'ın gizemciliğe yöneldiği de şiirlerinden anlaşılıyor. Gizemcilikte de çok başarılı sayılamaz.

Erzurumlu Emrah'ın asıl ünü "aşık türü" şiirlerinde kendisini belirliyor.

Şiirlerinden çıkarılan sonuçlara göre Sivas'a gelinceye dek Kastamonu, Konya, Niğde illerini dolaşmış. Süresi kısa da olsa çeşitli serüvenler yaşamış, gittiği yerlerde çeşitli evlenmeler yapmış, edebiyata eğilimi olan ileri gelen kişilerce konuk olarak ağırlandığı anlaşılmış. Birbirinden epeyce ırak yerlerde de olsa "Erzurumlu Emrah" adına mezarların bulunması, Emrahoğulları adını taşıyan ailelerin oluşu da dikkati çekiyor. Niksar'da ölmüş.

19. yüzyıl halk şiirimizin önde gelen ozanlarından. Dertli, Seyrani gibi ozanlar arasında adının anılmasının doğal olduğu açık.

Erzurumlu Emrah'ın şiirleriyle Ercişli Emrah'ın şiirleri, yaşamları bir süre birbirine karıştırılmış. Şimdi bile birtakım şiirlerin gerçekten hangisinin olduğu düşünülebilir.

20. yüzyıl ozanlarından Tokatlı Nuri, Erzurumlu Emrah'ın belirgin

etkisinde kalan onun izinden yürüyen halk ozanlarından biridir. Böylece

Erzurumlu Emrah'ın kendisinden sonra gelenler üzerinde de etkinliğinin varlığı ortaya çıkıyor.

ŞU KARŞIKI KARLI DAĞLAR

Şu karşıki karlı dağlar

Pare pare duman şimdi

Sevişmesi bir hoş ama

Ayrılması yaman şimdi

Gülün çevresi har m'ola

Çektiğin ah ü zar m'ola

Acep beni anar m'ola

Ol kaşları keman şimdi

Arasam yarı bulurum

Yoluna serim veririm

Bir gün görmesem ölürüm

Gör n'eyledi yaman şimdi

Emrah'ım kapıya çıkar

Çıkar da yollara bakar

Aşıkı odlara yakar

Boyu uzun fidan şimdi

.....

GÖNÜL GURBET ELE ÇIKMA

Gönül gurbet ele çıkma

Ya gelinir ya gelinmez

Her dilbere meyil verme

Ya sevilir ya sevilmez

Yögrüktür bizim atımız

Yardan atlattı zatımız

Gurbet ilde kıymatımız

Ya bilinir ya bilinmez

Bahçemizde nar ağacı

Kimi tatlı kimi acı

Gönüldeki dert ilacı

Ya bulunur ya bulunmaz

Deryalarda olur bahri

Doldur ver içem zehri

Sunam gurbet elin kahrı

Ya çekilir ya çekilmez

Emrah der ki düştüm dile

Bülbül figan eder güle

Güzel sevmek bir sarp kale

Ya alınır ya alınmaz

.....

TUTAM YAR ELİNDEN TUTAM

Tutam yar elinden tutam

Çıkam dağlara dağlara

Olam bir yaralı bülbül

İnem bağlara bağlara

Birin bilir birin bilmez

Bu dünya kimseye kalmaz

Yar ismini desem olmaz

Düşer dillere dillere

Emrah eder bugünümdür

Arşa çıkan tütünümdür

Yara gidecek günümdür

Düşem yollara yollara

.....

GÜZEL SALLANARAK NERDEN GELİRSİN

Güzel sallanarak nerden gelirsin

İşin nedir maslahatın sevdiğim

Kaldır nikabını görem yüzünü

Balaban bakışlı gözün sevdiğim

Ay doğa da altın başın parlaya

Gün değe de top zülüfler terleye

Seni bastırmayım kuru yerlere

Gül döşeyim yollarına sevdiğim

Tan yıldızı gibi parladın çıktın

Gören aşıkların bağrını yaktın

Güzel turna mısın gölden mi kalktın

Al valasın yeşil başın sevdiğim

Benim yarım porsuk bağlar başını

İnci imiş sedef sandım dişini

El yanında baksam yıkar kaşımı

Tenhalarda gülüşünü sevdiğim

Kıymetli ırak uzak dediler

Zülüfü gerdana tuzak dediler

Hay vah Emrah'a yazık dediler

Ağlama hey gözün yaşın sevdiğim

.....

BİR NAZENİN BANA GEL GEL EYLEDİ

Bir nazenin bana gel gel eyledi

Varmasam incinir varsam incinir

Beyaz gerdanından ince belinden

Sarmasam incinir sarsam incinir

Kaşına çekilmiş kudret kalemi

Görmemiş dünyada derd ü elemi

Her sabah her akşam verir selamı

Almasam incinir alsam incinir

Gene görünüyor yarin illeri

Başamızda esen sevda yelleri

Yarin bahçesinde gonca gülleri

Dermesem incinir dersem incinir

Nereden nereye sevmişim yari

Ateşi komuyor yakıyor beni

Aşık Emrah sever böyle bir canı

Sevmesem incinir sevsem incinir

.....

GÖNÜL GİTMEK İSTER GURBET İLLERE

Gönül gitmek ister gurbet illere

Velakin bizleri yar eğlendirir

Ezelden mailiz gonca güllere

Bülbül-i şeydayı zar eğlendirir

Bülbül gibi kaldık güller içinde

Gözümüz kan ağlar seller içinde

Biz ehl-i harabız iller içinde

Bizi ancak namus ar eğlendirir

Biz sözüm var aşkare söylenmez

Söylesem de nazlı yarca dinlenmez

Zincir ile bağlasanız eğlenmez

Emrah'ı zülfünde yar eğlendirir

.....

SABAHTAN UĞRADIM BEN BİR FİDANA

Sabahtan uğradım ben bir fidana

Dedim mahmur musun dedi ki yok yok

Ak elleri boğum boğum kınalı

Dedim bayram mıdır dedi ki yok yok

Dedim inci nedir dedi dişimdir

Dedim kalem nedir dedi kaşımdır

Dedim on beş nedir dedi yaşımdır

Dedim daha var mı dedi ki yok yok

Dedim ölüm vardır dedi aynımda

Dedim zulüm vardır dedi boynumda

Dedim gül memeler dedi koynumda

Dedim ver ağzıma dedi ki yok yok

Dedim Erzurum nedir dedi ilimdir

Dedim gider misin dedi yolumdur

Dedim Emrah nendir dedi kulumdur

Dedim satar mısın dedi ki yok yok

.....

EL ÇEK TABİB EL ÇEK YARAM ÜSTÜNDEN

El çek tabib el çek yaram üstünden

Sen benim derdime deva bilmezsin

Sen nasıl tabibsin yoktur ilacın

Yaram yürekdedir sara bilmezsin

Sana derim sana ey kalbi hayın

Kimseler çekmesin feleğin yayın

Yıkıp harab ettin gönül sarayın

Alıp bir taşını koyabilmezsin

Emrah'ım dinledin benim sözlerim

Muhabettin can evimde gizlerim

Ne duruyon ağlasana gözlerim

Bir daha yarini göre bilmezsin

.....

ŞİMDENGERÜ NAZLI YARE KÜSKÜNÜM

Şimdengerü nazlı yare küskünüm

Yıktı hatırımı barışmam gayrı

Alem gelip bana rica ederse

Çevirdim yüzümü görüşmem gayrı

Güzel keklik gibi kafeste olsa

Altın vezni ile cevahir tartsa

Yarım mahşer günü şefaata etse

Giderim mahşere görüşmem gayrı

Bu yıl da Emrahi yarsız kışlasın

Varır isem o yar beni taşlasın

Şimdengerü bildiğini işlesin

Hiç bir umuruna karışmam gayrı

.....

DEDİM DİLBER DİDELERİN ISLANMIŞ

Dedim dilber didelerin ıslanmış

Dedi çok ağladım sel yarasıdır

Dedim dilber yanakların dişlenmiş

Dedi zülfüm değdi tel yarasıdır

Dedim dilber lebin şeker bal olmuş

Dedi bugün bana başka hal olmuş

Dedim dilber ak gerdanın al olmuş

Dedi çiçek saktım gül yarasıdır

Dedim dilber Emrah aklını aldın

Dedi şu cihanda beni mi buldun

Dedim dilber niçin sararıp soldun

Dedi çekdiceğim dil yarasıdır

.....

HARABİ

Asıl adının “Ahmet Edib” olduğu, 1858 yılında doğup 1915 yılında

öldüğünden başka yaşamıyla ilgili bilgi yok.

19. yüzyılın en ünlü Bektaşî ozanlarından olduğu ileri sürülüyor.

YA RAB SENİN MEKANIN YOK

Ya Rab senin mekanın yok

Yatağın yok yorganın yok

Hem dinin hem imanın yok

Her bir şeyden münezzehsin

Sesin çıkmaz avazın yok

Abdestin yok namazın yok

Hiçbir yerde niyazın yok

“Kul hüvallahü ahad”sin

Kapın büyük açan yoktur

Seni kapıp kaçan yoktur

Anan yoktur baban yoktur

Ya Rab “Allahüssamed”sin

Elmasın yok boncuğun yok

Aban keben kocuğun yok

Karın kızın çocuğun yok

“Lemyelid ve lemyüled”sin

Derya senin sahra senin

Dünya senin ukba senin

Bu gürünen eşya senin

“Ve lemyekün lehu küfven ahad”sin

Her bir şeye kudretin var

Akla sığmaz hikmetin var

Yetmiş iki milletin var

Sen Hallak-ı künfekansın

.....

Prof. Pertev Naili Boratav’la Halil Vedat Fıratlı’ya göre 1, 2,

3, 4. dörtlüklerin son dizeleri Kuran’daki “İhlas” süresinden alınmış. Anlamı: “de ki:

Tanrı birdir, yemez, içmez, hiçbir şeye gereksinimi yoktur, doğurmadı,

kimseden de doğmadı, onun dengi, dengesi hiçbir kimse yoktur.”

KEMTER BABA

Sivas-Şarkışla'nın Kale köyünden olduğu biliniyor. 19. yüzyıl ortalarında yaşadığı sanılıyor. Bir saz ozanı. Anadolu'nun çeşitli yerlerini gezmiş, yaşamı boyunca. Konya'da evlenmiş. Kırşehir'in Hacıbektaş Tekkesi'nden de "nasip" aldığı söyleniyor. Aşık Veli, Kemter Baba'dan "usta" diye söz etmektedir.

Kemter Baba'nın Aşık Veli'nin sağlığında öldüğü anlaşılıyor.

BİR KÖMÜR GÖZLÜNÜN KAHRIN ÇEKERİM

Bir kömür gözlünün kahrın çekerim

Güzel ömrüm telef ettim az kaldı

Başım alam ne diyare gideyim

Güvendiğim üç beş günlük güz kaldı

N'olaydı olaydı sağ yarım

Kolaylıkla terketmenem vatanım

Çakır tikenine dağlattın tenim

Ne üst kaldı ne baş kaldı yüz kaldı

İşte böyle bir ey'olmaz halim var

Alan da yok harçlık edem lalim var

Binişim yok bir köhnecik şalım var

Safa gitti bir nükteli söz kaldı

Dertli Kemter niye geldin bu vakit

Ahır şerdir niye geldin bu vakit

Cadde yollar batal oldu bu vakit

Giden de yok bir körlecik iz kaldı

MESLEKİ

Yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgi yok. Eldeki bilgilerde de zıtlıklar

görülüyor.

Asıl adının “Bekir” ya da “Mustafa” olduğu üzerinde duruluyor. Kimi

araştırmacılara göre doğum tarihi 1848; kimisine göre ya 1857 ya

1858 olması gerekiyor. 1930 yılında öldüğü ileri sürülüyor. Böylece Mesleki'nin

ya 73, 74 yaşlarında ya da 82 yaşında ölmüş olması gerekir.

Sivas'ın Kangal ilçesinin Mesçitli-Kertme köyünde doğduğunda bir

anlaşmazlık yok.

Ruhsati'nin çırağı olduğu, “Mesleki” takma adını da Ruhsati'nin verdiği

sanılıyor.

Mesleki'nin 19. yüzyıl halk şiirinde önemli bir yeri olduğu, elbette

ustası Ruhsati'nin etkisinde de kaldığı anlaşılıyor.

AZRAİL SERİME ÇÖKTÜĞÜ ZAMAN

Azrail serime çöktüğü zaman

Kırılır kanadım kol yavaş yavaş

Mevlam nasib etsin din ile iman

Akar gözlerimden sel yavaş yavaş

Yüksek uçan gönül yorulur bir gün

Mizan terazisi kurulur bir gün

Herkesin ettiği sorulur bir gün

Döner mi yarabbi dil yavaş yavaş

İl keyfi yetirdin çaldın çağırdın

Her çeşitten yedin sürdün savurdun

İşte toprak senin vatanın yurdun

Çekilir fenadan el yavaş yavaş

Kabrim üzerine dikerler taşı

Kimin gölgesine saklarsın başı

Baba oğul görmez kardaş kardaşı

Gider geri dönmez yol yavaş yavaş

Isıcak ılıman suyum koyarlar

İyi kötü elbisemiz soyarlar

Mesleki'yim öldüğümü duyarlar

Girer salacama il yavaş yavaş

.....

AYRILIK BADESİN TATLI MI SANDIN

Ayrılık badesin tatlı mı sandın

Ne tez tebdil oldu çimenin dağlar

Bu güzellik geçer sana da kalmaz

Daha neye bağlı gümanın dağlar

Nice güzellerden alırsın bacı

Al yeşil renklerden giyersin tacı

Yarden ayrılması zehirden acı

Bu yüzden gitmiyor dumanın dağlar

Gece gündüz yalvarmışım Sübhana

Bir dem vuslat bulamadım sunama

Daha şimden geri beni kınama

Semaya erişmiş figanın dağlar

Mesleki gibi karaları bağlarsın

Aşkın ateşiyile yürek dağlarsın

Benim ahvalime sen de ağlarsın

Var ise zerrece imanın dağlar

.....

BUGÜN BİR ÖZGE GAMIM VAR

Bugün bir özge gamım var

Fidan boylu yarım gitti

Çürüdüm gurbet illerde

Dört köşeye zarım gitti

İsmimiz gezer dillerde

Gözlerim kaldı yollarda

Çürüdüm gurbet illerde

Tutmaz dizim ferim gitti

Sabahın gün doğar m'ola

Acep işim onar m'ola

Mesleki yi anar m'ola

Gitti elden varım gitti

.....

DOLANI DOLANI GELİR

Dolanı dolanı gelir

Ölüm yavaşca yavaşca

Kalem alıp yaz derdimi

Gülüm yavaşca yavaşca

Söyünmüyor bir dem narım

Sevda oldu öz diyarım

Güz dedi geçti baharım

Selim yavaşca yavaşca

Garip gönlüm durmaz oldu

Gözüm ırak görmez oldu

İşe güce varmaz oldu

Elim yavaşca yavaşca

Sevdiğimiz bu yana bakmaz

Kaş eğip kirpiğin yıkmaz

Kırıldı kanadım kalkmaz

Kolum yavaşca yavaşca

Şu dünyaya güvenilmez

Ölmeyince kan kesilmez

Mesleki'm artar eksilmez

Zulüm yavaşca yavaşca

.....

MİN HACI

Asıl adı Ali'dir. Sivas'ın Kangal ilçesinin Deliktaş köyünde doğmuştur.

Deliktaşlı Ruhsati'nin oğludur. 1862 yılında doğmuş 39 yaşındayken, babasından önce, 1901 yılında ölmüştür.

Yöresinde, babası Ruhsati gibi ün kazandığı anlaşılıyor.

KAPININ ÖNÜNDE KANGALLAR BİTSİN

Kapının önünde kangallar bitsin

Bacanın başında baykuşlar ötsün

Altı ay yedi sene ısıtma tutsun

Daha derdim az diyesin Ağ Gelin

Gittiğin yer boran olsun kış olsun

Bastığın yer demir olsun taş olsun

Karnın dolu kucacığın boş olsun

Elde göre yerinesin Ağ Gelin

Ela gözlerine çöksün bıtır

Sen silesin Mevlam derdin artıra

Kıran gele yavruların götüre

Beddua bilmem ki verem Ağ Gelin

Can alıcısı da yanına gele

Gişin kazancımı elinden ala

Sen ölesin yavruların arda kala

İntizar bilmem ki verem Ağ Gelin

Minhaci m da der ki yaşın yaşıma

Acep bir gelir mi başın başıma

Mevlam ölüm verse gelin gişine

Seni bana verirler mi Ağ Gelin

.....

EL' AMAN ELİNDEN EY SUNA BOYLUM

El' aman elinden ey suna boylum

Büktün elif kaddim dal ettin gitti

Sildirmedi bir dem didem yaşını

Akar damlaları sel ettin gitti

Benim taliim kara n'eyleyim

Yaktın yüreğimi nara n'leyim

Söyletmedin aşıkara n'eyleyim

Bülbül dillerimi lal ettin gitti

Vah böyle n'yledin n'ittin sevdiğim

Engellerle ülfet ettin sevdiğim

Tuttun igri yola gittin sevgilim

Cihan değerini pul ettin gitti

Zülüfleri ak gerdana düzersin

Uğrun uğrun bakar beni üzersin

Bana nisbet şurda burda gezersin

Münhaç'ın kalbini yol ettin gitti

.....

MUHİBBİ

Asıl adı "Kaya Salih"tir. Çorum ilinin Yusufeli ilçesine bağlı Erkinis

köyünde 1823 yılında doğmuş köyünde ölmüştür. Ölüm tarihi 1868 ya da

1869 olarak gösterilmektedir. Bu duruma göre, Aşık Muhibbî'nin 45 ya

da 46 yaşında, genç yaşta öldüğü anlaşılıyor.

Köyünden çıkıp Anadolu'yu dolaştığı İstanbul'a gittiği, Kırım savaşlarına katıldığı sanılıyor.

19. yüzyılın oldukça kıyıda kalmış halk ozanlarından biri.

PENCEREDEN MELUL MELUL

Pencereden melül melül

Bakan dilber kiminsin sen

Yarin koyup yad illere

Akan dilber kiminsin sen

İnci dizilmiş dişine

Kalem çekilmiş kaşına

Aşıkı aşk ataşına

Yakan dilber kiminsin sen

Muhibbi'yim ettin Mecnun

Leyla cemaline meftun

Ziyet için kızıl altun

Takan dilber kiminsin sen

.....

DİNLEYİN EHBABLAR TARİF EDEYİM

Dinleyin ehbablar tarif edeyim

Yetmiş iki dertten baştır bu sevda

Yandırır odlara pervane gibi

Daim sönmez bir ateştir bu sevda

Felek hisar çekmiş yolum açılmaz

Bir bülbülüm gonce gülüm açılmaz

Felek kırdı kanat kolum açılmaz

Yazı gelmez yaman kıştır bu sevda

Muhibbi'nin elif kaddin dal eyler

Ağlatuben gözyaşını sel eyler

Hicran haddesinden çeker tel eyler

El sanır ki bir cümbüştür bu sevda

.....

DEDİM: DİLBER HUB AÇILMIŞ

Dedim: Dilber hub açılmış

Dedi: Güldür yanağında

Dedim: Anber mi saçılmış

Dedi: Terdir dudağında

Dedim: Yüze çekme perde

Dedi: Uğramışım derde

Dedim: Ab-ı kevser nerde

Dedi: Damlar dudağında

Dedim: Muhibbi yem bilür

Dedi: Halvet kılsak n' olur

Dedim: Korkam uykum gelür

Dedi: Baş koy kucağıma

.....

RUHSATİ

Ruhsati Sivas'ın Kangal ilçesinin Deliktaş bucağında yoksul bir

ailenin çocuğu olarak 1856 yılında doğmuştur. 1899 yılında gene köyünde ölmüştür.

Asıl adı Mustafa'dır. "Ruhsati" takma adından önce, sırasıyla "İcadi",

"Cehdi" takma adlarıyla da şiirler söylemiştir. Ancak ününü, etkisini

"Ruhsati" takma adıyla söylediği şiirlerde göstermiştir. 16 yaşına dek köyünde

kalmış, Kusuri'nin saz çıraklığını yapmış, Feryadi'den okur-yazarlık öğrenmiştir.

Bektaşî tarikatına katılmıştır.

Ruhsati dört kez evlenmiştir. İlk eşi Mihri, ikincisi Fatma, üçüncüsü, Ayşe, dördüncüsü Mühimme'dir. 23 çocuğu olmuştur. Zamansız ölümlerin de etkisi olduğu anlaşılıyor bu çok evlenmelerde. Aşık Minhaci, en yetişkin oğluyken, onun da ölümünü görme bahtsızlığına uğramıştır.

Ruhsati, yoksul bir ailenin çocuğu olarak, üstelik yetim öksüz yetiştiği için, dahası yaşamı süresince de güvenli, erinçli bir yaşama ulaşamadığı, günleri yaşlarla dolu geçtiği için, çeşitli işlere yönelmiştir. Bir yandan Anadolu'da sazıyla dolaşmış, şiir söylemiş, duvarcılık, değirmencilik yapmıştır. Aşık Mesleki ile birlikte köy köy dolaştığı anlaşılıyor.

Ruhsati, bir Bektaşî dervişidir. Gizemcilikle ilgili öğretici şiirlerin yanısıra, özellikle biçimsel yalınlık, söyleyiş ustalığı, geleneksel halk şiiri geleneğini koruyarak söylediği koşmalarla büyük ün kazanmıştır. Etkinlik, saygınlık elde etmiştir. Toplumsal olaylar karşısında taşlamacı, iğneleyici dizeleri, şiirleri de özellikle dikkati çekiyor.

Özetle, saz şiiri geleneğini bozmadan, arılığını yitirmeden gizemciliğin özelliklerini de bir kıyıya itmeden, çileli geçmiş yaşamına karşın toplumsal taşlamacılığını da bırakmayan, hem çağının, hem halk şiirimizin önde gelen sayılı ustalarından biridir Ruhsati.

HELE BİR DÜŞÜN Kİ GÖZÜMÜN NURU

Hele bir düşün ki gözümün nuru

Bu kadar parayı sana kim verdi

Bazı fukaraya bulma kusuru

Mesti kundurayı sana kim verdi

Anadan doğunca kürkün var mıydı

Üryan gelmedin mi börkün var mıydı

Torba torba mecidiyen var mıydı

Tükenmez parayı sana kim verdi

Kuş tüyü döşekte yattın uzandın

Haftada bir çeşit geydin özendin

Aferin aklına sen mi kazandın

Şu tompu tarlayı sana kim verdi

Dinle Ruhsati''yi ne diyom sana

İyi bir öğüttür sanma ki çene

Çalışmayla verse verirdi bana

Bu köşkü sarayı sana kim verdi

.....

SENİN BU SAÇLARIN SENİN BU BUYUN

Senin bu saçların senin bu buyun

Senin bu benlerin öldürür beni

Senin bu leblerin senin bu sözün

Senin bu dillerin öldürür beni

Senin bu harçların senin bu huyun

Senin bu kaşların senin bu yayın

Senin bu duruşun senin bu boyun

Senin bu kolların öldürür beni

Senin sallanışın senin gezişin

Senin kirpiklerin senin sezişin

Senin bu esrarın senin sezişin

Senin bu yolların öldürür beni

Senin bu yanağın senin bu dilin

Senin zülüflerin senin bu telin

Senin yaz baharın senin sümbülün

Senin bu güllerin öldürür beni

Senin hayır işin senin şer işin

Senin arayışın senin soruşun

Senin Acem şalın senin sarışın

Senin bu bellerin öldürür beni

Senin bu Ruhsati'n senin kardaşın

Senin benim için böyle telaşın

Senin bu feryadın senin göz yaşın

Senin buselerin öldürür beni

.....

SİLAH SAĞ OMUZDA BİR YİĞİT ÇIKTI

Silah sağ omuzda bir yigit çıktı

Dediler ki gelen ünlü Kör Mıstık

Dedim Köroğlu mu yoksa Çullu mu

Dediler ki yok yok şanlı Kör Mıstık

Dedim atı var mı dediler yayan

Dedim kara kuş mu dediler şahan

Dedim yüzü nasıl dediler yaman

Her rast geldiğine kinli K r Mıstık

Dedim boyu nasıl dediler selvi

Dedim aklı nasıl dediler sivri

Dedim izi nasıl dediler eğri

Çatal yürek yarım canlı K r Mıstık

Dedim zoru nasıl dediler metin

G leşte nesi var dediler çetin

Dedim hizmetini almalı satın

Henüz sinni yirmi beştir K r Mıstık

Ruhsati metheder böyle aslanı

Nefsi Deliktaş'ın keçi çobanı

Şimdi zamanın mirimiranı

Yüreği tunç demir donlu K r Mıstık

.....

YA İLAHİ GÖRÜNMEZDEN BİR DEVLET

Ya ilahı görünmezden bir devlet

Zekatını vermez isem geri al

Helalinden dört öküz ver yarabbi

Koşup çifte s remezsem geri al

Yoksulluğu ezberledim n'ideyim

Verin aşkın badesini yudayım

Biraz altın ver ki hacca gideyim

Bu kavlı üzre duramazsam geri al

Çok verirsin beynamaza hayına

Saldın beni züğürtlüğün yayına

Köprüler yaptıram Tecer suyuna

Kagir bina kuramazsam geri al

Bir söz ver yarabbi göreyim şimdi

Yoksulluk elinden ciğerim yandı

Üryana bir gömlek yetime hindi

Rızan için saramazsam geri al

Ne mümkün yarabbim yolundan sapam

Ruhsat'ın terkedip dünyaya tapam

Senin rızan için bir oda yapam

İki minder seremezsem geri al

.....

BİR VAKTE ERDİ Kİ BİZİM GÜNÜMÜZ

Bir vakte erdi ki bizim günümüz

Yiğit belli değil mert belli değil

Herkes yarasına derman arıyor

Deva belli değil dert belli değil

Fark eyledik ahır vaktin yiğittin

Merhamet çekilip göğe gittiğin

Gücü yeter soyar gücü yettiğin

Papak belli değil börk belli değil

Adalet kalmadı hep zulüm doldu

Geçti şu baharın gülleri soldu

Dünyanın gidişi acayip oldu

Koyun belli değil kurt belli değil

Başım ayık değil kederden yastan

Ah ettikçe duman çıkıyor festen

Harabe yüz tuttu bezm-i gülistan

Yayla belli değil yurt belli değil

Çarh bozulmuş dünya ıslah olmuyor

Ehl-i fukaranın yüzü gülmüyor

Ruhsati de dediğini bilmiyor

Yazı belli değil hat belli değil

.....

VARDIM NAZLI YARIN ZİYARETİNE

Vardım nazlı yarin ziyaretine

Dedim kalk gidelim dedi varamam

Dedim bu kadar mı vazgeldin benden

Dedi vazgelmedim ama varamam

Dedim kuzulara nasıl dayandın

Dedi evvel Allah sana güvendim

Dedim aşkın ile odlara yandım

Dedi biliyorum ama varamam

Dedim senin ile ahdim var idi

Dedi ki dünyada bahtım yar idi

Dedim benden gönlün ne tez farıdı

Dedi farımadı ama varamam

Dedim Ruhsat mıdır elde iradın

Dedi ki mahşere kaldı muradın

Dedim beni kabirde mi aradın

Dedi arıyorum ama varamam

.....

BİR GÜN BAŞIN SON YASTIĞA

Bir gün başın son yastığa

Koyacaklar unutma ha

İki komşu gelir bir bir

Soyacaklar unutma ha

Gezer ölüm pazarında

Gelir bugün de yarın da

Bir tahtanın üzerinde

Yuyacaklar unutma ha

Bağlanır kanadın kolun

Nutka kadir olmaz dilin

Mirasçılar bütün malın

Yiyecekler unutma ha

Kan dolar gözün içine

Söz katma sözün içine

Yarım top bezin içine

Saracaklar unutma ha

Felek dinlemez nazını

Kabul etmez niyazını

Beş on kişi namazını

Kılacaklar unutma ha

İndirirler kara yere

Karanlık ıssız bir dere

Ne bir mum ne de bir çıra

Koyacaklar unutma ha

Yalnız kalırsın bikes

Evden barktan ümidi kes

Kayıptan işittin bir ses

Soracaklar unutma ha

Eğer yok ise imanın

Cehenneme varır canın

Semaya çıkar figanın

Yakacaklar unutma ha

Ruhsati ölüm korkusu

San ıslah eder herkesi

Kaldır dünyadan hevesi

Görecekler unutma ha

.....

BELA BABINDAN NASİBİM

Bela babından nasibim(i)

Bal eyledim sabreyledim

Otuz yıl el kapısında

Kul eyledin sabreyledim

Zehir mihnet için saldın

Çekeceğim iyi bildin

Peder maderimi aldın

Lal eyledin sabreyledim

Tufanlar esti başımda

Halavet yoktur aşımda

Şu yirmi sekiz yaşımda

Dul eyledin sabreyledim

Aşkın zincirin kırdın

Yusuf gibi dara soktun

Kerem gibi nara yaktın

Kül eyledin sabreyledim

Ne devlet verdin ne de mal

Ne ziynet verdin ne de al

Tekrar gösterdin bir cemal

Del'eyledin sabreyledim

Sevda verdin mecaz deyu

Mecazıden gel vaz deyu

Didem yaşı Hicaz deyu

Sel eyledin sabreyledim

Uzak eyledin dostumu

Ateşe yaktın üstümü

Bilmeden soydun postumu

Şal eyledin sabreyledim

Tanıtmadın da haddimi

Pul ettin altın adımı

Büküp de elif kaddimi

Dal eyledin sabreyledim

Say edip belimi büktün

Gözümün güherin döktün

Nice bin haddeden çektin

Tel eyledin sabreyledim

Kendimi sanırdım dostun

Taaccüp ki bana küstün

Nastan itibarım kestün

Çul eyledin sabreyledim

Ruhsat seni sever candan

Ne candan derun-u dilden

Bari ayırma imandan

Yol eyledin sabreyledim

.....

KEKLİK GİBİ TAŞTAN TAŞA SEKEREK

Keklik gibi taştan taşa sekerek

Gerdan açıp gelişini sevdiğim

Sağa sola taksim etmiş örgüsün

Onar onar bölüşünü sevdiğim

Onaltıya karar verdim yaşını

Yenice sevdaya salmış başını

El yanında yıkar gider kaşını

Tenhalarda gülüşünü sevdiğim
Sarardı gül benzim soldu diyerek
Hasret kıyamete kaldı diyerek
Hani Ruhsati de n'oldu diyerek
Arayıp da buluşunu sevdiğim

.....

SİYAH SÜRME ÇEKŞİN ELA GÖZÜNE

Siyah sürme çeksin ela gözüne
Eller beni kınar deyü korkmasın
Aldanmasın rakiplerin sözüne
Eski sözden döner deyü korkmasın
Bahar seli gibi dolup taşıp da
Bilmediğim karlı dağlar aşıp da
Minhaç gibi bir soysuza düşüp de
Kerem gibi yanar deyü korkmasın
Serbest salsın gemisini engine
Sakın keder getirmesin rengine
Ortalığın düzenine dengine
İnanır da kovar deyü korkmasın
Arzu edip baharını selini
Yetirmeyip sümbülünü gülünü
Duman çöküp yitirip de yolunu
Eski yurda konar deyü korkmasın
El yanında karar etmem yüzümü

Karda gezer belli etmem izimi

Hemen özü gibi bilsin sözümü

Ruhsati'yi sınar deyü korkmasın

.....

MEVLAYI SEVERSEN GEL DOĞRU SÖYLE

Mevlayı seversen gel doğru söyle

Bu yeşili alı kime düzüyon

Tavus kuşu gibi her yanın uygun

Bu zülüfü teli kime düzüyon

Gönlünden kim geçer kime aşıksın

Sırrına ser yetmez ne dolaşıksın

Karanlık gecede sen bir ışıksın

Bu çiçeği gülü kime düzüyon

Bu hilal kaşları kara gözleri

Bu şirin dilleri böyle nazları

Böyle dertli dertli güzel sözleri

Bülbül gibi dili kime düzüyon

Böyle Ruhsat alıp ruhsat vermeyi

Böyle erkan ile eve girmeyi

Böyle kakül kesip zülüf burmayı

İnce bele şalı kime düzüyon

.....

YİNE BAHAR GELDİ BÜLBÜL SESİNDEN

Yine bahar geldi bülbül sesinden

Sada verip seslendi mi yaylalar
Çevre yanın lale sümbül bürümüş
Gelin olup süslendi mi yaylalar
Sefil bülbül boyun eğmiş bakıyor
Sarı çiçek amber olmuş kokuyor
Senin ruyin kaddin beni yakıyor
Al giyinip feslendin mi yaylalar
Gül açılmış koku katıyor yelden
Okusam da anlamıyor bin dilden
Çekeyim derdimi ne gelir elden
Eğip boynun uslandı mı yaylalar
Ben de senin gibi ersem murada
Ah nideyim elimde yok irada
Ruhsati'yim gam yüklerim kirada
Beni görüp yaslandın mı yaylalar

.....

BÖLÜK BÖLÜK OLMUŞ GELİR GÜZELLER

Bölük bölük olmuş gelir güzeller
Önce giden boz mayaya kurbanım
Benim gelin ile çoktur amanım
Şu salınan kız mayaya kurbanım
Yine nerden geldi böyle durarak
Sağına soluna gerdan kırarak
Seher vakti her makamdan çalarak

Zülüfleri saz mayaya kurbanım

Ben de Ruhsati yim sanda cananım

Mevlanı seversen incitme tenim

Şimdi Kerem gibi yanacak tenim

Düğmelerim çöz mayaya kurbanım

.....

GÖNLÜM DARLANDI DA ÇIKTIM DAĞLARA

Gönlüm darlandı da çıktım dağlara

Gönlüm eğlencesi dağlar merhaba

Aktı çeşmim yaşı döndü çaylara

Çeşmim eğlencesi çaylar merhaba

Kırlangıcın kanadında temaşa

Orda biter nergis gibi menekşe

Benden selam söylen Sultan Bektaş

Orda yatan gazilere merhaba

Yürüyen duvara dur dedi durdu

Nişan kalsın deyü belini verdi

Kara taşı hamur gibi yağurdu

Mucizatın belli Bektaş merhaba

Ruhsati söylüyor dili dolaşık

Dostunu görünce şad olur aşık

Dünü günü yüz sürdüğüm gak ışık

Abı zezem şifahane merhaba

.....

ACEP SİZLER HANGİ İLDEN GELİRSİZ

Acep sizler hangi ilden gelirsiniz

Bir haber sorayım durun turnalar

Sılada yarimden neler bilirsiniz

Bana bir teseili verin turnalar

Gönüller perişan teller eğri

Dayanmaz cevrine aşkın bağı

Yolunuz uğrarsa o yare doğru

Üstüne kanadı gerin tumalar

Eski sözlerinde yarim durursa

Gözlerimin yaşı bir gün kurursa

Yolunuz o yana doğru varırsa

Ayrılık nicedir sorun turnalar

Ruhsat'ı sorarsa yanıyor bağı

Gamınla bulandı gönülde ağrı

Haydi varın gidin o yere doğru

Önüne derdimi serin turnalar

.....

SEFİL ALİ

Yaşamıyla ilgili hiçbir bilgimiz yok. Yozgat'tan yola çıkıp Mısır'a

doğru uzandığı şiirinden anlaşılıyor. 19. yüzyılda yaşadığı sanılıyor. Sefil Ali'den

ele geçebilen birkaç örek onun pek yabana atılacak halk ozanlarından

olmadığını gösteriyor.

ÜÇ TURNA UÇURDUM YOZGAT DAĞINDAN

Üç turna uçurdum Yozgat dağından

İzin aldım ağasından beyinden

Başı boz dumanlı Çavuş köyünden

Erzurum iline konun turnalar

Çok olur Erzurum'un agası beyi

Önünüze gelen Bayburt'un dağı

Çayırılı çimenli yolların sağı

Aşkale ovasına konun turnalar

Aşkale ovasında telleri ırgan

Dertli aşıkların sinesin doğran

İhmal etmem turnam Tokat'a uğran

Kazova çölüne konun turnalar

Tez gelir Kazova'nın baharı yazı

Önünüze gelen Yenihan düzü

Çiftlikli çimenli koca Sivas'ı

Ulaşın köyüne konun turnalar

Ulaşın köyü de kökten Ermeni

Çıkıp delik taşta methin vermeli

Kafir mancınığı gözden ırmalı

Saççağız suyuna konun turnalar

Saççağız'dan kalkın Gürün'e uğran

Aşığın derdini gerekmez n'eylen

Albistan beyine çok selam eylen

Kızlar kalesine konun turnalar

Kızlar kalesi yüksek havalı uçun

Çavdar'ın gediği selamet geçin

Şol Koca Zeytin'den bir bade için

Maraş'ın altına konun turnalar

Maraş'tan aşağı Kafır dağları

Çıkarın karayı giyin akları

Elleri mızraklı Türkmen beyleri

Amuk ovasına konun turnalar

Amuk ovasında içerler şarap

Küçüğü büyüğü dil bilmez Arap

Koç yiğid vatani şol koca Halep

İreyhan'dan yükün tutun turnalar

İreyhan'dan kalkın uğran Cisir'e

Çiftliği gerince varın Mısır'a

Seyir eylen gelip geçen esire

Orda vatan tutun turnalar

Sefil Ali'm dediceğin ararsan

Turnaların mevcudunu sorarsan

Yüz elli turnaya kail olursan

Verin ceremesin alın turnalar

.....

SERDARİ

Serdari, Sivas'ın Şarkışla ilçesindedir. 1834 yılında doğmuştur. Ölüm

yılı olarak iki tarih çıkıyor. Kimilerine göre 1918 yılında, kimilerine

göre 1921 yılında 86 yaşında ölmüştür. Yöresinde “Çolak Hacı” diye anılmış. Bu san, kendisine bir kolu dirseğinden kesik olduğu için verilmiş.

Belirlendiğine göre Şarkışla kadısının kızına tutulmuş. Onu Adana’ya kaçırmış, dönüşte yakalanıp cezaevine konulmuş. Sonra Beyaz adlı bir kıza aşık olmuş. Birkaç kez evlendiği; en azından on çocuğuyla birçok torunu olduğu anlaşılıyor.

Yaşamı ise yoksulluk içinde geçmiş. Bu yoksulluk acısını şiirlerinde de duyabiliyoruz.

NESİNİ SÖYLEYİM CANIM EFENDİM

Nesini söyleyim canım efendim

Gayri düzen tutmaz telimiz bizim

Arzuhal eylesem deftere sığmaz

Omuzdan kesilmiş kolumuz bizim

Sefil ireçberin yüzü soğuktur

Yıl perhizi tutmuş içi koğuktur

İneği davarı iki tavuktur

Bundan gayrı yoktur malımız bizim

Reçberin sanah bir arpa tahıl

Havasın bulmazsa bitmiyor pahıl

Tecelli olmazsa neylesin akıl

Dördü bir okkalık dolumuz bizim

Benim bu gidişe aklım ermiyor

Fukara halini kimse sormuyor

Padişah sikkesi selam vermiyor

Kefensiz kalacak ölümümüz bizim

Evlat da babanın sözün tutmuyor

Açım diye çift sürmeye gitmiyor

Uşaklar çoğaldı ekmek yetmiyor

Başımıza bela dölümüz bizim

Zenginın sözüne beli diyorlar

Fukara söylese deli diyorlar

Zemane şeyhine veli diyorlar

Gittikçe çoğalır delimiz bizim

Sekiz ay kışımız dört ay yazımız

Çalığından telef oldu bazımız

Kasım demeden buz tutuyor özümüz

Mayısta çözülür gönlümüz bizim

Tahsildar da çıkmış köyleri gezer

Elinde kamçısı fakiri ezer

Yorganı döseği mezatta satar

Hasırdan serilir çulumuz bizim

Zenginın yediği baklava börek

Kahvaltıya eder keteli çörek

Fukaraya sordum size ne gerek

Düğülcek çorbası balımız bizim

Serdari halimiz böyle n' olacak

Kısa çöp uzundan hakkın alacak

Memurlar yakılıp viran olacak

Akıbet dağılır ilimiz bizim

.....

YİĞİT DE YİĞİDİN SIRRINI GİZLER

Yiğit de yiğidin sırrını gizler
Sırası geldikçe dağları düzler
Kötüler yiğidin fırsatın gözler
Nasıl kaynamasın canı yiğidin
Cahille konuşma sözünü bilmez
Kötüyle konuşma meydanı olmaz
Konuş yiğit ile kahpelik gelmez
İlden ile gider ünü yiğidin
Daima yiğidin sözü sağ olur
Zenginlerin kavukçusu çok olur
Yiğit yerde kalmaz bir gün bey olur
Şardan şara gider şanı yiğidin
Serdari'nin dahi sözleri haktır
Kötü bir derd etti yürekte oktur
Dünyada yiğidin kıymeti yoktur
Kıymetini bilen hani yiğidin

.....

SEYRANİ

19. yüzyıl gizemci halk şiirinin büyük ustası, kuşkusuz, Seyrani'dir.

Dahası, yergiciliği taşlamacılığı bir bakıma, gizemciliğini bastıran,

haksızlığa, rüşvete, kıyıcılığa, toplumsal dengesizliklere, kaba sofuluğa, ahlaksızlığa

karşı gözünü budaktan esirgemedi, korkmadan, çekinmeden savaşımlar veren, bu arada inancasının gereklerini de bir yana itmeden, şiirsel yapıdan, söyleyişten uzaklaşmadan, etkin, kalıcı şiirlerini sazıyla halk içinde söyleyen güçlü bir ozan Seyrani.

Şiirlerinin çoğunun bugün de güncelliğini yitirmemiş olması, halk katında büyük saygınlık kazanması, Seyrani'nin gücünü belirlemesi bakımından ilginçtir.

Seyrani, Kayseri'nin şimdiki adı Develi olan Everek ilçesinde doğmuş, gene doğduğu yerde ölmüştür. Yoksul bir mahalle imamı olan Cafer Hoca'nın oğludur. Asıl adı Mehmet'tir.

Bir saptamaya göre, 1807 yılında doğmuş, 1866 yılında ölmüştür. Ancak, bu tarihlerin doğruluğu üzerinde kuşku da vardır.

Medresede birkaç yıl okuduktan sonra ayrılmış, İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da yedi yıl kaldığı anlaşılıyor. İstanbul'da "bilimsel ve kültürel öğrenim" gördüğünü şiirlerinde söylüyor. Bir yandan da Alevi-Bektaşiliği seçmiş, tekkelere gitmiştir.

Yergici taşlamacı yanını acımasızca kullanmaktan çekinmemiştir. Anlaşılan odur ki Seyrani doğasal olarak her türlü yanlışlıklara karşı çıkmadan, olayları, kişileri yermeden edememektedir. Bu yüzden olacak İstanbul'da seçkinleri yerdiği için hakkında kovuşturma açılmış, o da bir dostunun yardımıyla İstanbul'dan kaçıp Develi'ye gelmiş, bir daha da İstanbul'a gitmemiştir.

Özellikle Orta Anadolu'da gezdiği anlaşılan Seyrani'nin "Aşık Toplantıları"na katıldığı, düzenlenen türlü sazlı sözlü yarışmalarda hep önde gittiği anlaşılıyor.

Yaşamının sonuna doğru bir sinir hastalığına da tutulan Seyrani'ye son döneminde "Deli" dendiği saptanıyor. Seyrani'nin yaşamı acılarla, yoksulluklarla geçmiştir. Yaşamı böyledir de Seyrani, bütün bunlara karşın yaşama sevincini hiçbir zaman yitirmemiştir. Direncini yitirmemiştir. Yoksulluğunu, çektiği acıları, dik kafalı bir ozan oluşuna bağlamak da, pek yanlış olmaz. Seyrani'nin yaşadığı dönemde ülkede de birtakım değişiklikler, yenilikler başlamıştır. Çağdaş okullar açılmaya, yeni mahkemeler kurulmaya başlamış, ülkeye telgraf gelmiş çeşitli yenileşme çabaları gözlenir olmuştur. Bütün bunları Seyrani'nin yakından izlediğini halkın üzerindeki etkileri gözlediğini, şiirlerinden çıkarma olanakları vardır. Bu bakımdan Seyrani, kendisinden önceki ozanlar gibi alışılmış konu sınırlarını aşan çağdaş olayların, oluşumların içine girmeye çalışan bunları eleştirel gözle değerlendirmeye yönelik bir ozan olarak özellikle dikkati çekmektedir.

Seyrani'nin bu yergici, taşlamacı yanı sıra içtenlikli, duyarlılıklı bir yanı olduğu da görülüyor.

Herhalde Seyrani, çağının da tüm halk şiirimizin de üzerinde önemle durulması gereken en güçlü, en ilginç ozanlarından biridir. Güncelliğini yitirmeme başarısını göstererek, diliyle, deyişiyle, konusuyla, deme ustalığıyla güçlü, saygın bir ozan Seyrani.

SEYRİMDE BİR ŞEHRE EYLEDİM NAZAR

Seyrimde bir şehre eyledim nazar

Gördüm elvan türlü meyhaneler var

Teşne var mı diye sakiler gezer

Ellerinde dolu peymaneler var

Bir takım doldurur bir takım sunar

Bir takım susamış bir takım kanar

Bir takım söğünmüş bir takım yanar

Bir takım çevrilir pervaneler var

Bir eli kaseli bir eli taslı

Bir takım keyifli bir takım yaşlı

Bir takım deli var bir takım uslu

Bir takım aşk içre mestaneler var

Aşık olan mürşidine yan verir

Bu Seyrani dilden dile şan verir

Hast'olmadan pır önünde can verir

Nice bizim gibi divaneler var

.....

HAK YOLUNDA GİDENLERİN

Hak yolunda gidenlerin

Asa olsam ellerine

Er pir vasfin edenlerin

Kurban olsam dillerine

Torunuyuz bir dedenin

Tohumuyuz bir bedenin

Münkir ile cenk edenin

Silah olsam ellerine

Bir üstada olsam çırak

Bir olurdu yakın ırak

Kemiğimi yapsam tarak

Yar sağının tellerine

Vücutumu kavursalar

Yönüm yare çevirseler

Harman edip savursalar

Muhabbetin yellerine

Vakit kalmadı durmağın

Kaldır Seyrani parmağın

Deryaya akan ırmağın

Katre olsam sellerine

.....

EĞLEN HOCAM EĞLEN BİR SUALİM VAR

Eğlen hocam eğlen bir سوالim var

İz'an nedir erkan nedir yol nedir

Seni bana gayet fazıl dediler

İçerimde bir yaram var bil nedir

Cennetin kapısın Sallallah açar

Şeriat işini Muhammed seçer

Seksen bin evliya yurdundan göçer

Onları bekleten mutlu kul nedir

Muhammed dinidir yaptığım tapı

Bozulmaz Mevla'nın yaptığı yapı

On iki bahçede kırk sekiz kapı

Eşiği bekleyen iki kul nedir

Kıldan ince derler Sırat'ın yolu

Önünde Devletlu ardında Ali

Üçyüz altmış birdir selvinin dalı

Dalında açılan iki gül nedir

Başına bağlamış al yeşil çember

Kokuyor ağzında misk ile amber

Seksen bin evliya yüzbin peygamber

Önünde gidiyor iki kul nedir

Seyrani der diyar diyar gezmedim

Kalem alıp kaşın gözün yazmadım

Elim ile bir gemicik düzmedim

Gemi nedir derya nedir yol nedir

.....

EVVEL GİYMEZ İKEN İPEK MİNTANI

Evvel giymez iken ipek mintanı

Geyersin eğnine çul yavaş yavaş

Feragat kıl bırak aşk ü sevdayı

Olma bir dlibere kul yavaş yavaş

Heder olsa bir pul için her demin

Muhannet babına basma kademin

Emsaliyle konuşmayan ademin

Altun ismi olur pul yavaş yavaş

Soyundum libasım oldum uryanı

Seyrettim köşeyi çarhı devranı

Bu dünyanın işi bitti Seyrani

Başına bir çare bul yavaş yavaş

.....

GÖNÜL SERDEN GEÇER YARDAN GEÇEMEZ

Gönül serden geçer yardım geçemez

Bağlanmış ikrara kavi özlüyüm

Her sözüm dinleyen özüm seçemez

Sırat köprüsünden ince sözlüyüm

Benim sözüm çürük değil sağ gibi

Çürük sözler erir akar yağ gibi

Üzerinden kervan geçer dağ gibi

Yokuşluyum sanma beni düzlüyüm

Yolcu ateş yanmak ile yol yanmaz

Erenlerin dokuduğu çul yanmaz

Cehennemde günah yanar kul yanmaz

Ben günahtan sürmelenmiş gözlüyüm

Seyrani aradım onu her yerde

Aşk-ı hakikatle düştüm bu derde

Tuttum günahımdan yüzüme perde

Rabbim divanında kara yüzlüyüm

.....

MUHABBET KÜPÜNÜN OLSAM ŞARABI

Muhabbet küpünün olsam şarabı

Yar beni doldurup içer mi bilmem

Mamur olmak için gönül harabı

Bir mimar eline geçer mi bilmem

Aşkın olmaz mı çile çekmezi

Çilenin olmaz mı boyun bükmezi

Helal süde katan haram pekmezi

Seçmek murad etse seçer mi bilmem

Bübüle gül yarar deveye diken

Çiledir aşkın boynunu büken

Tarlasına haram tohumu eken

Helal mahsulünü biçer mi bilmem

Kimi mevtasına kefen biçmiyor

Kimi helal rızık yiyip içmiyor

Yavrusundan köpek bile geçmiyor

Hak Seyrani'sinden geçer mi bilmem

.....

YUMURTASIN KOKUTMAĞA

Yumurtasın kokutmağa

Yatar sanma gürke beni

Aşkın dersin okutmağa

Sanma korkup ürke beni

Ben aşkın birisiyim

Ölü değil dirisiyim

Siyah tilki derisiyim

Kapla samur kürke beni

Canbazım ben aşk ipinde

Büyür meyve hep çöpünde

Temiz aşkın zevk küpünde

Sanma sulu sirke beni

Seyrani bir arı beyi

Çiçeği aşkın göbeği

Nazlıyım gözüm bebeği

Düşüremen çirke beni

.....

MAHKEME MECLİSİ İCAT OLDUĞU

Mahkeme meclisi icat olduğu

Çeşme-i rüşvetin akmaklığından

Kaza bela ile alem dolduğu

Kazların kadıya uçmaklığından

Selefin rüşvetle hüccet yazması

Halefin anlayıp hükmün bozması

Yıkılan binanın birden tozması

Asıl sermayenin topraklığından

Asıl sermaye-i niyabetleri

Emval-i eytamdır ticaretleri

Davet-i rüşvete icabetleri

Sıdk ile gönlünün alçaklığından

Bülbülün aşkıdır dalda öttüğü

Çobanın südedir koyun güttüğü

Toprağın Habil'i kabul ettiği

Şüphesiz yüzünün yumşaklığından

Dünyadan ahrete gidip gelmemek

Olmasa iktiza eder ölmemek

Balık baştan kokar bunu bilmemek

Seyrani gafilin ahmaklığından

.....

EYVAH FUKARANIN BELİ BÜKÜLDÜ

Eyvah fukaranın beli büküldü

Medet ticaretin gücüne kaldık

Eyiler alemden göçtü çekildi

Bizler zamanenin piçine kaldık

Rüşvet ile yarar hakim hücceti

Hüccet ile alır kadı rüşveti

Halk bilmiyor dini şer'i sünneti

Bozuldu sikkenin tuncuna kaldık

Sene bin iki yüz altmış beş tamam

Okunur ezanlar boş bekler imam

Seyrani bu nutkun sonu vesselam

İnanın dünyanın ucuna kaldık

.....

ATEŞ VAPURUNU İCAT EDENLER

Ateş vapurunu icat edenler

Yelken açıp yel kadrini ne bilsin

Süleyman'dır kuş dilini söyleyen
Her Süleyman dil kadrini ne bilsin
Hayvanlarda bir kaç çeşit firkalar
Kimi düzden aşar kimi yorgalar
Necasete müştak olan kargalar
Has bahçede gül kadrini ne bilsin
Seyrani Baba'nın beli büküldü
Ağzının içinde dişi söküldü
Davut Nebi sadasından çekildi
Saz çalmayan tel kadrini ne bilsin

.....

PİNTİNİN DİK KULAKLISI

Pintinin dik kulaklısı
Boynu yoğun eşek olur
Pek mülayim yolaklısı
Sanma tunçtan gevşek olur
Yolda koşar ive ive
Çarığını geve geve
Top vaktinde olur deve
Yük vaktinde köşek olur
Dök Seyrani gözden yaşsı
Sağlıktır her işin başsı
Merdin eşiğinin taşsı
Kuş tüyünden döşek olur

DESTAN

Asırda acaip işler çoğaldı
Bilmem bu işleri kimler ediyor
Dünyayı hep rezil köpekler aldı
Gelen ümeraya karşı gidiyor
Biraz bahsedeyim ehl-i zamandan
Yahşılar aşağı düştü yamandan
Aralık itleri olmuş kumandan
Uyuz it kurtlara kumand' ediyor
Buğday unu beğenmiyor enikler
İplikten aşağı düştü ipekler
Hep sedire geçti itler köpekler
Hanedan ayakta hizmet ediyor
Koltuk kılı fark olmuyor sakaldan
Tüccarlar aşağı indi bakkaldan
Aslanlara çoban düşmüş çakaldan
Şimdi aslanları çakal güdüyor
Mekteple medrese ortadan kalktı
Meyhana kerhana meydana çıktı
Ar namus denen şey ortadan kalktı
Şimdi kişi bildiğine gidiyor
Sarhoşlar çoğaldı kalmadı ayık
Bu asır böylece hallere layık
Müzevirin adı muhbir-i sadık

Şimdi kişi bildiğine gidiyor

Şahinler hurdunu tuttu yarasa

Baklava yerine geçti pırasa

Şimdi rağbet deyyus ile terese

Zamane bunlara rağbet ediyor

Bey kürkünü beğenmiyor kçekler

Babasına akl'öğretir çocuklar

Yumurtadan burnu çıkan cckler

Horoz oldum diye cık cık ediyor

Küçükler büyüğe çorap geydirir

Tatlıyı insana acı yedirir

Seyrani zamane böyle dedirir

Şimdi kişi bildiğine gidiyor

.....

EFENDİM ALMIŞ ZĞRTLK

Efendim almış zğrtlk

Kaşa beni gze beni

Sürükler yıl cepte dörtlük

Yaz bahar kış gze beni

Dedim: Zğrtlk Çelebi

Nedir ezdiğin sebebi

Ben değilim yoğurt gibi

Yağım çıkar ze beni

Ateş belli yakışından

Günlük belli kokuşundan

Müflüslüğün yokuşundan

Kurtar çıkar düze beni

Dedi: Dinlemem ben çene

Bakalım beş yüze bine

Al da nişangahı dene

Çeşmin süze süze beni

Değil şimdi sırayıla

Padişahlık parayıla

Sikke ile turayıla

Muhtaç sanma söze beni

Seyrani ye şöyle böyle

Ne suçu var ise söyle

Şanına düşeni eyle

Ayna etme yüze beni

.....

SOFU OLMAZ BİZİM HAM DEMİRİMİZ

Sofu olmaz bizim ham demirimiz

Haddeden çekilmiş teli biliriz

Yürütmüştür cansız dıvar pirimiz

Temiz zevki temiz dili biliriz

Sofu bilmiş olsa hakkı rızayı

Sazdan sözden kaçıp vermez riyayı

Ay gün yıldız gibi vermez ziyayı

Kuru arktan akan seli biliriz

Bizde bu dünyanın bina temelin

Cismi canla bildik ilm-i amelin

Sanma bizi arap taze kız gelin

Öpüp tükürecek eli biliriz

Vakıfız bu aşkın biz manasına

Talip ol Seyrani dal deryasına

Hazreti Mevla'nın ehibbasına

Aşına olmayan eli biliriz

.....

SENE BİN İKİ YÜZ ALTMİŞ SEKİZDE

Sene bin iki yüz altmış sekizde

Alamet dumanı çöktü çökecek

Dikilecek kudret kalmadı dizde

Ecel belimizi büktü bükecek

Bitmez oldu harmanların eyisi

Hurma tadı verir erik kayısı

Sadırazam etsen eğer seyisi

Ölmüş eşek arar nalın sökecek

Hiç çoban koyunu güder mi dağda

Olmasa gözleri süt yoğurt yağda

Meyvası bitmedik ağacı bağda

Sökerler Seyrani daldan kökecek

.....

SİVASLI SITKI

Sivaslı olduğunu, 19. yüzyılda yaşadığını, dahası “evinin Seyitpaşa

Mahallesi”nde, en yakın arkadaşının da Sivaslı Ruhi olduğu biliniyor, ama yaşamıyla

ilgili başkaca bir bilgi elde edilememiş bugüne dek. Ünlü halk ozanı Emrah’ın şiirlerinde Sivaslı Sıtkı’dan söz eden

dizelerine rastlanıyor. Bir dizesinde: “Dediler Sıtkı Efendi gibi bir natık

vardır” diyor.

Buradan, ayrıca bu şiirdeki öteki dizelerden Sivaslı Sıtkı’nın güzel

konuşan, iyi öğrenim görmüş biri olduğu sonucuna da varılabilir.

Koşma türünde usta bir ozan olduğu da belli.

NE SAFASI KALDI BEZM-İ CİHANIN

Ne safası kaldı bezm-i cihanın

Alemde bir bade süzmedim gitti

İnsafa gelmedi o gül-i handan

Dağ-ı visalini gezmedim gitti

Taktı yar boynuma zülfü kemendin

Cihanda bulmadım misli menendin

Hane-i halvette bir miyan bendin

Müyesser olmadı sezmedim gitti

Hasretin döndürdü kaddimi nuna

Bir sevdası kaldı seri nümüne

Dest-i sitem değdi sazı derune

Bozuldu tellerim düzmedim gitti

Sıtkı’ın ayrılık serime düştü

Yine aşk ateşi kaynayıp coştı

Kağıt alevlendi kalem tuttuğu

Yare bir arzıhal yazmadım gitti

.....

SÖYLE YOSMAM SANA N'ETTİM N'EYLEDİM

Söyle yosmam sana n'ettim n'eyledim

Niçin bir yiğide düşman olursun

Bildir günahımı ben ne söyledim

Katlime yazılmış ferman olursun

Her gönül mü senin derdini çeksin

Ruhların lanedir türlü çiçeksin

Darılma bir danem pek küçeceksin

Büyüdükçe büyür yaman olursun

Yine yavrum doğru söze gitmezsin

Öyle bil ki muradına yetmezsin

Şu benim derdime derman etmezsin

Varır yedi yada Lokman olursun

Sıdkı her güzele bade içirme

Vefasız dilberle ömür geçirme

Ben hüma kuşuyum koldan uçurma

Yazık olur sonra pişman olursun

.....

SÜMMANİ

Aşık Sümmani, Erzurum'un Narman ilçesinin Samikale köyünde 1860

(kimi yerde 1862) doğmuş, 5 Ocak 1915 (kimi yerde 1914) tarihinde

gene kendi köyünde ölmüştür.

Aşık Sümmani'nin asıl adı Hüseyin'dir. Samikale köyünden Hasan

Ağa'nın oğludur. Önceleri babası gibi çobanlık yapmıştır. Sümmani yoksul bir kişidir. Saz çalmasını Erzurum'da aşıklardan öğrenmiştir. Düşsel sevgilisi "Gülperi"yi bulmak için Kafkasya'yı, İran'ı, Afganistan'ı, Hind'i, Turan'ı dolaştığı, sonunda da sevgilisini bulamadan köyüne döndüğü söylentiler arasındadır. Ardahan, Posof, Çıldır, Kars dolaştığı yöreler arasındadır. Sümmani Kırım'a da gitmiştir.

Sümmani'nin bir oğlu olmuş. Kendisi çok yoksul, karayazgılı bir yaşam sürdüğünden olacak oğlunun adını Şevki koymuş.

Halk ozanlığının özelliklerini koruyan, içten, duyarlı, deyişinde usta bir ozan Sümmani. Bu yüzden halk arasında geniş ün kazanmış, etkin olmuştur.

ŞU KARŞIKI YÜCE DAĞLAR

Şu karşıki yüce dağlar

Acep bizden dağlar m'ola

Kara yaslı benim anam

Oğul der de ağlar m'ola

Kabeden gelir hacılar

Yürekte çoktur acılar

Evdeki çifte bacılar

Kardaş der de ağlar m'ola

Yol üstünde biten otlar

Her gelen bizi öğütler

Kavım kardaş koç yiğitler

Yolda der de ağlar m'ola

Nedir cürmüm nedir hatam

Nice gurbet ilde yatam

Ak sakallı benim atam

Oğul der de ağlar m'ola

Sümmani'yem oldum talan

Nice gurbet ilde kalam

Bir küçücek Şevki balam

Dadaş der de ağlar m'ola

.....

ÇEKME ŞU DÜNYANIN ENDİŞESİNİ

Çekme şu dünyanın endişesini

Devir eyle gönlün dört köşesini

Kemlik ile kırıp kal şişesini

Dönüp ona derman olsan ne fayda

Arabi Farisi dilin olmazsa

Bülbüle münasip gülün olmazsa

Elbet bir meslekte elin olmazsa

Dava ile sultan olsan ne fayda

Bir gün olsun Yaradan'ı anmazsan

Mecnun olup aşk oduna yanmazsan

Bir güzelin sinesine konmazsan

Hayal ile mihman olsan ne fayda

Bir yazı ki kara gelir kaleme

Sözü hor görünür her bir kelimde
Bir yar seni sevmeyse alemde
Sen o yara kurban olsan ne fayda
Sümmani der Yaradan'ı zikreyle
Birliğini bilip daim şükreyle
Ta ezelden gelen işi fikreyle
Başa geçip pişman olsan ne fayda

.....

TÖVBEKAR OL GÖNÜL TARİKTEN ÇIKMA

Tövbekar ol gönül tarikten çıkma
Namertten şefa'at şifadar olmaz
İyilik eyle sakın bir gönül yıkma
Görüşme kötüyle onda ar olmaz
Dinleme dünyanın kıyl ü kalini
Düşürme üstüne el vebalini
Gözetle kamilin bir kemalini
Zira böyle kişi bahtiyar olmaz
Namertler içinden hicret et durma
Yapacağın hayrını kimseye sorma
Kişizadeliikle kendini kurma
Mezar taşı ile iftihar olmaz
Hisse-mend ol kamillerin sözünden
Başka yoktur kazan özü özünden
Evlat düşse atasının gözünden

Huda razı olup berhudar olmaz

Münafıkın yeri her dem nar iken

Düşman olsa korkma Mevla var iken

Bir adamın ezel vakti var iken

Sonu yoksul olsa gözü dar olmaz

Yoksulluk dediğin ömürü söker

Katranı kaynatsan olur mu şeker

Cinsi bozuk adam cinsine çeker

Aslı karadimir gevherdar olmaz

Sözü geçmez bir mecliste gedanın

Bahtı kara olup vatan-cüdanın

Sonu karanlıktır haramzadenin

Çalıp çırpma ile kesb-i kar olmaz

Sümmani ah edip sararıp solma

Gelen Tanrı'dandır kimseden bilme

Sevilen bir yere çok gidip gelme

Kesilir muhabbet itibar olmaz

.....

KALKIN VERİN ŞU AŞIKIN SAZINI

Kalkın verin şu aşıkın sazını

Nasihat eylerse tutun sözünü

Ejderha misali açmış ağzını

Korkarım yutacak yer beni beni

Şimdi menzilimiz yüceden yüce

Çok masarif edip girmeyin borca

Varından ziyade bir altın harca

Sarıp gül kefene koy beni beni

Yıktı yüreğimi şu hasret abı

Akıttım gözümde kan ile habı

Avuçlayıp yerden alın türabı

Savurun başıma vay beni beni

Sümmani dünyadan uçmuş gidiyor

Ecel şerbetinden içmiş gidiyor

Cümle yarenleri kalmış gidiyor

Mahşerde görürsüz siz beni beni

.....

YA BEN DİRDİM KİME ŞEKVA EDEYİM

Ya ben derdim kime şekva edeyim

Hicran benim firkat benim veren ben

Hangi bir tabibe sual edeyim

Mecruhu ben Lokman'ı ben saran ben

Bu dert benden olur mu ki hiç nihan

Kişi kemaline bu mudur nişan

Soldu güller bozulalı gülistan

Bahçesi ben bahçıvan ben deren ben

Vefalıda acır sandım ben anı

Çıktım yola arda koydum vatani

Kime sual edem ben o civanı

Gelici ben gidici ben varan ben

Ahvalimce nice çekeyim aman

Harab oldum onu gördüğüm zaman

Bakmadı ahıma ol şah-ı huban

Aldanan ben sızlanan ben yeren ben

Ben gönlümü senden etmem hiç beri

Söyle güzel nasıl dönem ben geri

Ne idem de unutam o gözleri

Ülfet eden nefret eden gören ben

Sümmani der vardım canan iline

Rahmetmedi gözlerimin seline

Her varımı her yogumu eline

Teslim alıp teslim edip veren ben

.....

TOKATLI AŞIK NURİ

Doğum yılı kimi yerde 1825, kimi yerde de 1820 olarak geçiyor. Ölüm

yılı da değişik yerlerde değişik olarak gösterilmektedir. Bir yerde

1882, bir yerde 1899. Tokat'ta doğmuş, Samsun'da ölmüştür. Mezarı Samsun'da

Şeyh Kutbeddin Türbesi yakınlarındadır. Güçlüklerle geçen bir yaşamı olduğu

şiiirlerinden anlaşılıyor. Yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgiler yok.

Yaklaşık 1844 yılında Erzurumlu Emrah'ın Tokat'a uğradığı, Tokatlı Nuri'yle karşılaştığı, Tokatlı

Nuri'nin Emrah'a bağlanarak ona çırak girdiği belirleniyor. Bundan sonra da

usta çırak dolaşmaya başlarlar. Bir aralık Rumeli'ye de yolları düştüğü söyleniyor.

Tokatlı Nuri çıraklıktan ustalığa yükselince, yanında yeni çıraklarda

yetiştirmiştir.

Bunların içinde Ceyhuni, Gayreti başlıcalarıdır. Tokatlı Nuri'de açıkça Erzurumlu Emrah'ın etkileri görülür. Aruz ölçüsüyle yazdığı Őir denemelerinde başarılı olamayan Tokatlı Nuri, geleneksel halk Őiri doğrultusunda içtenlikli Őirleriyle dikkati çekiyor.

DİL İFLAH OLMAM BEN BU YARADAN

Ey dil iflah olmam ben bu yaradan

Hasretle dağlandım aşk ateşine

Genç ömrümde verdi bana Yaradan

Bir dahi vermesin kullar başına

Müşkil olurmuş düşmek bu derde

Günden güne artar yara ciğerde

Ağlayı ağlayı gurbet ellerde

Kan karıştı gözlerimin yaşına

Varlığım mahvetti dilde şadımı

İstedim vermedi Hak muradımı

Kam almadı deyü Nuri adımı

Böyle yazın mezarımın taşını

.....

EY FELEK BİR DERDE DÜŞÜRDÜN BENİ

Ey felek bir derde düşürdün beni

İşim gücüm aldın kar senin olsun

Aklım baştan alıp şaşırttın beni

Farkettim namusu ar senin olsun

Bülbüller feryadı gelsinler meşka

Bir şeye benzemez bu dert de başka

Pervaneler gibi ateşi aşka

Ben yandım kül oldum nar senin olsun

Açılmış bahçede sümbüller gibi

Açılmadan soldum ben güller gibi

Yavrusun yitirmiş bülbüller gibi

Feryad bana düştü zar senin olsun

Ruz ü şeb çeşminden kan döker aşık

Nuri'nin haline demezsin yazık

Bir dilberi bana görmedin layık

Şimdengeru cihan var senin olsun

.....

ARA YERİ KARLI DAĞLAR ALIP DA

Ara yeri karlı dağlar alıp da

Gayri dost iline varıp gelinmez

Yahşi hüner ister rah-ı talepte

Beyhude laf menzil alınmaz

Geçti bu alemin devri bozuldu

Bezm-i gülistanın gülleri soldu

Çay taşları yakut bahasın buldu

Gevherler ummana düştü bulunmaz

Nuri bu sözlerin gel eyle tekmil

Eyle suretini siyrete tebdil

Bu meşhur kelimedir alemde ey dil

Sağ iken kimsenin kadri bilinmez

.....

İNKİSAR EYLEMEM YAZIK SERİNE

İnkisar eylemem yazık serine

Yatak içre can veresin vay sebep

Ağzından burnundan hicran yerine

Parça parça kan veresin vay sebep

Yata yata her bir yanın çürüsün

Zebaniler etrafını bürüsün

Damarın çekilsin kanın kurusun

Hastalara şan veresin vay sebep

Ne düşmüşsün bu Nuri'nin kastine

Yakan geçsin zebaniler destine

Dokuz ay yatasın bir yan üstüne

On bir ay da can veresin vay sebep

.....

20. YÜZYIL

AŞIK ALİ İZZET ÖZKAN

AŞIK DURSUN CEVLANİ

AŞIK HÜSEYİN ÇIRAKMAN

AŞIK İHSANİ

AŞIK MAHZUNİ ŞERİF (Berçenekli)

AŞIK NESİMİ ÇİMEN

AŞIK TALİBİ

AŞIK VEYSEL

DERDİÇOK

HABİB KARAASLAN

KAĞIZMANLI HIFZI

MEHMET ÇAKIRTAŞ

MÜDAMİ (Posoflu)

YUSUFELİLİ HUZURİ

AŞIK ALİ İZZET ÖZKAN

Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Höyük köyünde 1902 yılında doğmuştur.

Babasının adı Musa Ağa, anasının adı Kamer'dir. Ali İzzet'in birinci evliliğinden beş kızı iki oğlu, ikinci evliliğinden bir oğlu bir kızı vardır.

Çocuklarından kırk torunu olmuştur.

Ali İzzet Özkan Alevi'dir. Yaőamı oldukça dalgalı geçmiştir. Uzun yıllar çiftçilikle uğraőmıştır. 1940 yılından sonra yaőamında kimi değişiklikler başđosteriyor. Halkevleri ile iliőki kuruyor. Bir süre Kőy Enstitülerinde saz őđretmenliđi yapıyor. Őiirlerini "yazılı" olarak söyleyen bir halk ozanıdır. Ali İzzet Özkan'ı yarı kentli, yarı kőylü bir halk ozanı saymak doğru olur. 20. yūzyılda yetiőmiő ünü yaygın bir ozandır. Ne var ki, halk őiirimize önemli katkılarda bulunduğu da söylenemez. Özellikle, tutarlı bir eğitime, bilgiye dayanmadığı için kimi zaman sağda, kimi zaman solda görünme çabasına girmiőtir.

KÖMÜR GÖZLÜM

Nedendir de kömür gözlüm nedendir

Benim sabahaca uyumadığım

Varmış yad illerin koynuna girmiş

Benim öpmelere kıyamadığım

Goncanın yaprağı gülün dökümü

Esen ürüzgardan alam kokunu

Ben yalnız alamıyom uykumu

Tatlı dillerine doyamadığım

Al'İzzet'im gireceksin kanıma

Nasıl girdin şu hoyratın koynuna

Cellat m'oldun hançer çaldın boynuma

O yarin benlerin sayamadığım

.....

KISKANIRIM

Mühür gözlüm seni elden

Sakınırım kıskanırım

Uçan kuştan esen yelden

Sakınırım kıskanırım

Kavumundan akrabandan

Kardeşinden öz babandan

Seni doğuran anandan

Sakınırım kıskanırım

Beşikte yatan kuzundan

Hem oğlundan hem kızından

Ben seni senin gözünden

Sakınırım kıskanırım

Havadaki turnalardan

Su içtiğin kurnalardan

Geyindiğin sırmalardan

Sakınırım kıskanırım

Al'İzzeti ancaldan

Elindeki goncalardan

Yerdeki karıncalardan

Sakınırım kıskanırım

.....

GÜL YÜZLÜM

Gül yüzlü sevdiğim bostanım bağım

Bir mektup yazayım ellerinize

Merhamet sahibi azizim ağam

Yüreğin acısın kullarınıza

Gül bağrına çarpa çarpa ağlarım

Boynun eğmiş iniliyor dağlarım

Yas çekiyor mor sümbüllü bağlarım

Mihrican dokundu güllerimize

Uçan kuştan haberini umarım

Bir yel esse selam geldi sanarım

Kerem gibi ben de bir gün yanarım

Ataşlarınıza küllerinize

Muhanet dost beni yaktın yandırdın

Eşinden ayrılmış kuşa döndürdün

Geleceğim deyi beni kandırdın

Baka bak'usandım yollarınıza

Zalim ölüm bugün bizi yasıyor

Amanımı mümkünümü kesiyor

Vallahi Al'İzzet sana küsüyor

Bir dahi basmayın illerimize

.....

AŞIK DURSUN CEVLANİ

Aşık Dursun Cevlani'nin 1958 yılında yayımladığı "Daha Daha Nelerim

Var" adlı şiir kitabına yazdığı "önsöz"de Füzuzan Selçuk, ozanla ilgili şu

bilgileri veriyor:

“Sarıkamış’ın Ağyar köyünde 1900 yılında doğan, Topçu Yüzbaşılardan

Hasan Beyin oğlu olan Dursun Cevlani gelmiş geçmiş şairlerimiz

hakkında geniş bilgisi olan ve ünlü Köroğlu Destanı’nın on iki kolunu bilen tek aşıktır.”

Aşık Dursun Cevlani uzun yıllar Ankara’da yaşamıştır.

AĞAÇ DESTANI

Adıma ağaç dediler

Şimdi dinle nelerim var

Biten meyvemi yediler

Daha daha nelerim var

Muhammedin beşiğiyim

Ulu Kabe eşiğiyim

Çorbanızın kaşığiyim

Daha daha nelerim var

Adem safi damı oldum

Nuh Nebi’ye gemi oldum

Müslümana cami oldum

Daha daha nelerim var

Fidan iken beni kırdın

Saban yaptın tarla sürdün

Dostum beni hor mu gördün

Daha daha nelerim var

Tarak oldum başınıza

Köprü oldum işinize

Her türlü savaşıma

Daha daha nelerim var

Önündeki masa benim

Elindeki asa benim

Çanak çömlek kase benim

Daha daha nelerim var

Bina oldum yapı oldum

Çeşit çeşit kapı oldum

Kazma kürek sapı oldum

Daha daha nelerim var

Beni kolay mı bulursun

Ayrılсан nerde kalırsın

Ben olmasam sen ölürsün

Daha daha nelerim var

Sağ iken gönümü soydun

Hem de kestini biçti oydun

Yağ peynir kaymak doldurdun

Daha daha nelerim var

Niçin beni mahvedersin

Ben tüfeksem sen bir ersin

Kabrine bile örtersin

Daha daha nelerim var

Ben ağacım gülüm vardır

Dalımda bülbülüm vardır

Kovanımda balım vardır

Daha daha nelerim var

Her bir yanımdan biçtiniz

Benim kanımı içtiniz

Niçin bağrımı deştiniz

Daha daha nelerim var

Kalem yaptın yazı yazdın

Gemi yaptın suda yüzdün

Sen ne için beni kestin

Daha daha nelerim var

Saz da yaptın tel uzattın

Göğsüme sedef bezettin

Benimle zaman oynattın

Daha daha nelerim var

Kaplarına terek benim

Fırındaki kürek benim

Al bayrağa direk benim

Daha daha nelerim var

Dursun Cevlan çekmem keder

Ağacın medhini eder

Şehirden ta köye kadar

Daha daha nelerim var

.....

AŞIK HÜSEYİN ÇIRAKMAN

1930 yılında Çorum'un Sungurlu ilçesine bağlı Körklü köyünde doğmuştur.

Evlidir. Altı çocuğu vardır. Alevi bir aileden gelmedir. Genellikle toplumsal taşlamacı yönü ağır basmaktadır.

DOKTOR DİYOR HIÇ ÜZÜLME DÜŞÜNME

Hasta oldum ciğerimde yaram var

Doktor diyor hiç üzülme düşünme

Zanneder ki çok birikmiş param var

Doktor diyor hiç üzülme düşünme

Arazim yok toprağım yok malım yok

Yekenip de kahamıyom halim yok

Haktan gayrı tutunacak dalım yok

Doktor diyor hiç üzülme düşünme

İneğim yok sağıp südün içemem

Yağı balı görsem ondan kaçamam

Heç bir zaman ben hakkımdan geçemem

Doktor diyor hiç üzülme düşünme

Bir saz ile altı yavru geçimi

Bizim yaşantımız köle biçimi

Ben bilirim sen bilemen içimi

Doktor diyor hiç üzülme düşünme

Çırakman'ım keder gitti gam geldi

Ben de sandım yaramıza em geldi

Bir şeyimden gayrısına zam geldi

Doktor diyor hiç üzülme düşünme

İNSANLIK

Odun yok kömür yok param kalmadı

Halimizi bir gel de gör insanlık

Ölmek istiyorum çarem kalmadı

Halimizi bir gel de gör insanlık

Yavrum yılda bir kez yemezken eti

Pirzolaıyla besler bazısı iti

Nasıldı unuttum kaymağı sütü

Halimizi bir gel de gör insanlık

Genellikle menfaata uyan var

Halk sırtından yeyip yeyip doyan var

Çıkar için insanlara kıyan var

Halimizi bir gel de gör insanlık

Zenginlere dem üstüne dem gelir

Fakirlere gam üstüne gam gelir

Her bir şeye zam üstüne zam gelir

Halimizi bir gel de gör insanlık

Çırakman'ım sazım ile gezerim

Halkım için gerçekleri yazarım

Korkum yoktur hazırlansa mezarım

Halimizi bir gel de gör insanlık

.....

GÜLEMEZSİN SEN

Senin için böyle mecnun olduğum

Ah çekip ağlarım bilemezsin sen

Hasretinle sararıp da solduğum

Akan gözyaşımı silemezsin sen

Vefasız dost hiç halimden bilmiyor

Ahdi çürük ikrarında durmuyor

İnkisar eylesem dilim varmıyor

Bahtı kara olup gülemezsin sen

Siyah saçın ince belik dokutmuş

Gözlerinden kanlı yaşlar akıtmış

Bilmem seni hangi hoca okutmuş

Birden böyle hırçın olamazsın sen

Artır Çırakman'ım derd ü feryadın

Lal olsun dillerim söylesen adın

Şu yalan dünyada gönül muradın

Dilerim Allah'tan alamazsın sen

.....

AŞIK İHSANİ

11 Eylül 1973 günü Yeni Ortam gazetesinde kendi yaşam öyküsünü

anlatırken Aşık İhsani şöyle diyor: “1934’te Diyarbakır’da doğduğumu anam

söyler dururdu. İki yaşında babamı kaybetmişim. Dokuz yaşımdan sonra

Anadolu’yu ve birçok yabancı doğu ülkesini “bir dert treni” gibi

gezdim.

Oysa, kimi edebiyat sözlüklerinde, seçkilerde Aşık İhsani’nin doğum yılı

1930 olarak gösterilmektedir.

Aşık İhsani'nin soyadı "Sırlıoğlu"dur. Yurt içinde birçok yeri dolaştığı

gibi, yurt dışında başta Arap ülkeleri olmak üzere Fransa, Belçika,

İsviçre, Almanya, Afganistan, Pakistan, Hindistan, Sri Lanka,

Endonezya, Avustralya gibi ülkeleri de dolaşmıştır.

Genellikle toplumsal yergi, taşlama yönünde şiirler söyleme çabası

içindedir.

Bu yüzden birkaç kez tutuklanmıştır. Siyasal eylemleri de görülmüştür.

SEN ÖLMÜYON

Behey benim yüce Tanrım

Ben ölüyom sen ölmüyon

Bu ne iştir ne hikmettir

Ben ölüyom sen ölmüyon

Anlamak isterim önce

Bunlar reva mıdır sence

Vaktim saatim gelince

Ben ölüyom sen ölmüyon

Barındığın koca handa

Kıyıda kenarda yanda

Belirli belirsiz anda

Ben ölüyom sen ölmüyon

İhsani'yem için için

Şimdi anlıyorum niçin

Allahsız olduğun için

Ben ölüyom sen ölmüyon

.....

HEY GİDİ HEYYY...

Hey gidi hey bir zamanlar

Kandil dağı yaylasında

Dediğim dedikti benim

Kandil dağı yaylasında

Mevsimlerden ilkbahardı

Yerler benek benek kardı

Gönlümce bir hava vardı

Kandil dağı yaylasında

“Şahvelet”ler otağımdı

Delikanlılık çağımdı

Çam dalları yatağımdı

Kandil dağı yaylasında

İhsani’yem koşup seken

Az ilerde Palandöken

Yoktu bileğimi büken

Kandil dağı yaylasında

.....

OĞLUMA

Sana oğlum demem hayatta çiğsen

İstemem başına altın taç giysen

Yetiştirip iki ağaç diktiysen

İşte sen o zaman benim oğlumsun

Zalimin önünde boyun eymezen

Haram malı helal deyip yemezen

Ben İslamım o gavurdur demezen

İşte sen o zaman benim oğlumsun

İyilik etmeyi az çok sezdin mi

Kötüyü gördüğün yerde ezdin mi

Şerefle gurur duyup gezdin mi

İşte sen o zaman benim oğlumsun

İhsani'yem benim idi giden dün

Yarınlar senindir iyice düşün

İnsan olduğunu öğrendiğin gün

İşte sen o zaman benim oğlumsun

.....

AŞIK MAHZUNİ ŞERİF (Berçenekli)

Asıl adı Şerif Çırık'tır. 1943 yılında Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı

Berçenek köyünde doğmuştur.

Mahzuni de toplumsal sorunlara eğilmeye çalışarak, taşlama, yergi

türünde ürünler vermektedir. Çağdaşları içinde Aşık İhsanı ile birlikte ünü

en yaygın olan halk ozanlarından biri sayılabilir.

ARARLAR BENİ

Ne dedimse halka hiç yaramadı

Ben gittikten sonra ararlar beni

Boşa cahillerin gözü karardı

Kuru çene ile yorarlar beni

Duman eksik olmaz her yüce dağda

Bülbül eksik olmaz her yeşil bağda

Atomun patlayıp bittiği çağda

Onun ötesinde sorarlar beni

Ebedi değildir bu yeşil bağlar

Ebedi değildir şu yüce dağlar

Öz kardaşım şu bizim softalar

Mezarımda bile kırarlar beni

Dövüştüm çekiştim ham sofuyunan

Dikildi karşıma boş kafayınan

Aşıklar gidemez bir sefayınan

Böyle boşu boşuna yorarlar beni

Mahzuni Şerif'im gayrı gam yemem

Ondan ötesini kimseye demem

Ufak vücuduma kefen istemem

Varsa insanlıkla sararlar beni

.....

İŞTE GİDİYORUM

İşte gidiyorum çeşmi siyahım

Önümüze dağlar sıralansa da

Sermayem derdimdir servetim ahım

Karardıkça bahtım karalansa da

Hayli dolaşayım yüce dağlarda

Dost beni bıraktı ah ile zarda

Ötmek istiyorum viran bağlarda

Ayağıma cennet kiralansa da

Bağladım canımı zülfün teline

Sen beni bıraktın elin diline

Güldün Mahzuni'nin berbat haline

Mervan'ın elinde parelense de

.....

BİR KÖŞEDE YATAR AĞLARIM

Bu yıl benim yeşil bağım kurudu

Dolu vurdu yaprakları kurudu

Benim de saz tutan elim varidi

Şimdi bir köşede yatar ağlarım

Benim ile lokma yeyip içenler

Gölgemin altında konup göçenler

Sizi zalim dar günümde kaçanlar

Ben kendi kendime çatar ağlarım

Çırpına çırpına bir yuva kurdum

Bebeği görmedim kundağı gördüm

Deryada boğuldum karada vurdum

Çileden çileye batar ağlarım

Mahzuni Şerif'im budur ahvalim

Zamane bozulmuş insanlar zalim

Kıyamete kadar gider vebalim

Sabır edip matem tutar ağlarım

AŞIK NESİMİ ÇİMEN

AŞık Nesimi imen zyaŐamını özetle Şöyle anlatıyor:

“1931 yılında Adana’nın Saimbeyli kazasına bağlı Fatmakuyu köyünde

doğdum. 1941’den sonra Kayseri’nin Sarız, Adana’nın Kadirli,

Maraş’ın Elbistan kazalarına geçtikten sonra 1963’te İstanbul’a geldim. (...)

Beş ocuğum var.

Saza on üç, on dört yaşlarında baŐladım.” (1973 yılı 23 Aralığında İstanbul

Sinematek Derneği’ndeki konuŐmasından) AŞık Nesimi imen de, aėdaŐ halk ozanlarımız içinde toplumsal sorunlara

eğilmeyi, onları değerlendirmeyi, çok zaman yergiyi, taŐlamayı yeğleyen

bir halk ozanı.

BANA

Tur edip alemi gezdim cihanı
Yok Anadolu'dan güzel yurt bana
Serpilmiş cihana vatan yavrusu
Gördüm hallerini acı dert bana
Dünyaya bedeldir milletin ferdi
Gördüm yuvasını artıyor derdi
Zalimler her yerde eziyor merdi
İnsan dışı bunlar birer kurt bana
Gördüm hallerini ağlar gezerim
Garibim gurbette candan bezerim
Nesimi'yim Anadolu mezarın
Olsun bitsin bezden kefen yırt bana

.....

AŞIK TALİBİ

Çağdaş halk ozanlarımızdan Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Tonus köyünde

dogmuştur. Doğum yılı kimi yerde 1904, kimi yerde 1905 olarak gösteriliyor.

Asıl adı Talibi Coşkun'dur. Çağdaş halk ozanlarımız içinde tanınmışların

önde gelenlerindedir.

HAKKA TAPINAN AŞIKLAR

Hakka tapınan aşıklar

Ayrılmaz bir yola gider

Dünya malına tapanlar

Her biri bir kula gider

Çarh-ı felek gökte döner

Rahmet melekleri iner

Her çiçeğe arı konar

Ayrı ayrı bala gider

Gönlünü enginde gezdir

Malını meydana düzdür

Altını sarrafa bozdur

Başka yerde pula gider

Sahipsize kimse bakmaz

Tarlasına suyu akmaz

Kız evladı ocak yakmaz

O da bir gün ile gider

Aslı yandı Kerem ile

Derde düştü verem ile

Mal kazanan haram ile

Ahirine sele gider

Talibi arar dermanı

Süremedim şu devranı

Uçtu kuşların kervanı

Her biri bir dala gider

.....

GÜNEŞ GİBİ ŞAHSİM OLSA

Güneş gibi şahsım olsa

Devlet gibi tahtım olsa

Gazi gibi bahtım olsa

Yine bana gelen olmaz

Güller açsam bağlar gibi

Gazel döksem çağlar gibi

Altın olsam dağlar gibi

Kıymetimi bilen olmaz

Hazne dolu akçam olsa

Türlü kumaş bohçam olsa

Yalan dünya bahçem olsa

Benden bir gül alan olmaz

Kuş olsam gezsem havayı

Arayıp bulsam yuvayı

Dünyada kuru davayı

Benim gibi çalan olmaz

Talibi der ki n'olurum

Mekanı nerde bulurum

Korkarım garip ölürüm

Cenazemi kılan olmaz

.....

BOZ ÖKÜZ DESTANI

Çepni'ye gitmeğe niyet eyledik

Dedim arkadaşım kinli boz öküz

Yorulup da bizi yolda komasın

Ömer Çavuş dedi canlı boz öküz
Öğleden evvel Tonus'tan koştuk
Uğrumuz Şarkışla yoluna düştük
Kalfa köyün üstün yel gibi aştık
Yönünü yokuşa döndü boz öküz
Kinli develere benzer bakışı
Mısır dablağına benzer kakışı
Boş kağnıyan çıkamıyor yokuşu
Dermanı kesilmiş canı boz öküz
Yokuşu çıkınca gözler büyüdü
Gayri iyi gider bu bir huyudu
Ömer Çavuş hırsından yattı uyudu
Kanak'ın düzüne indi boz öküz
Ol gece gitmedik Kanak'ta kaldık
Çok ikram ettiler rahatta olduk
Sabahınan bir çok arkadaş bulduk
Boş koyversen gider selli boz öküz
Düz yere gelirse gayet tellenir
Yokuşu çıkarken gitmez yellenir
Yavaş gider beşik gibi sallanır
Üğrileyim seni nenni boz öküz
Yine yere yattı başın kaldırır
Beni utandırır eli güldürür
Senin bu işlerin beni öldürür

Adını koyarlar kanlı boz öküz

Akşama kadar vardık Cemel'e

Üstümüz toz oldu döndük hamala

Gazeteler yazsın Gazi Kemal'e

Söylesin irfanın ünlü boz öküz

Cemel'den gitmedik döndük geriye

Kalın yiğidini yolla buraya

Böylesi mal düşmesin fukaraya

Benim senden bağrım yandı boz öküz

Talibi'm der ki bu nasıl alamet

Ellerin içinde olduk malamat

Şükür olsun eve geldik selamet

Bize zahmet verdin şanlı boz öküz

.....

AŞIK VEYSEL

Aşık Veysel Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde 1894 yılında

doğmuştur. 21 Mart 1973'te gene kendi köyünde ölmüştür.

1901 yılında Sivas'ta başlayan bir çiçek salgını sonucu sol gözünü

yitirmiş, sağ gözüne perde inmiştir. Bir süre sonra, bir olasılıkla

kurtarılabilir olan sağ gözüne bir değnek saplanmış, bu gözünü de

yitirmiştir. Böylece, bütün yaşamı boyunca bir karanlıklar dünyasında

yaşamıştır Aşık Veysel.

Veysel iki kez evlenmiştir. Bütün Anadolu'yu dolaşmıştır. Köy

Enstitülerinde saz öğretmenliği yapmıştır.

Aşık Veysel, 1931 yılına dek, köyünün dar çevresi içinde yaşamıştır.

1931 yılında Sivas'ta düzenlenen "Aşıklar Bayramı"na katılmış, adını o bayramda duyurmuştur. Aşık Veysel'i bulup çıkaran kişinin Ahmet Kutsi Tecer olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz. Aşık Veysel de bu gerçeği vurgular:

"Dilimin bağına çözmüştür" der, Ahmet Kutsi Tecer için.

1965 yılında TBMM, özel bir yasayla Veysel'e aylık bağlama

haktanırlığını göstermiştir.

Kimilerine göre, halk şiirimiz Aşık Veysel'le noktalanmıştır. Çağımızdaki

halk ozanlarına baktığımızda, bu sert yargının çok da yanlış olmadığını

söylemek gerekiyor. Bundan sonra çıkacak güçlü halk ozanlarına kapıyı açık bırakarak.

Aşık Veysel de Alevi bir ozandır. Bütün şiirlerinde olmasa bile,

kendisini bugün olduğu gibi yarın da andıracak, kalıcı nitelikte

duyarlılığı yoğun, demesi usta, biçimlemesi yerinde şiirleri vardır. Herhalde,

20. yüzyıl halk şiirimizin en yetkin temsilcisi olarak Aşık Veysel'i saymak,

gerekli, yerinde bir değerlendirme olur.

GÜZELLİN ON PAR'ETMEZ

Güzelliğin on par'etmez

Şu bendeki aşk olmasa

Eğlenecek yer bulaman

Gönlümdeki köşk olmasa

Tabirin sığmaz kaleme

Derdin dermandır yareme

İsmin yayılmaz aleme

Aşıklarda meşk olmasa

Kim okurdu kim yazardı

Bu düğümü kim çözerdi

Koyun kurt ile gezerdi

Fikir başka başk' olmasa

Güzel yüzün görülmezdi

Bu aşk bende dirilmezdi

Güle kıymet verilmezdi

Aşık ve maşuk olmasa

Senden aldım bu feryadı

Bu imiş dünyanın tadı

Anılmazdı Veysel adı

O sana aşık olmasa

.....

SEN BİR CEYLAN OLSAN BEN DE BİR AVCI

Sen bir ceylan olsan ben de bir avcı

Avlasam çöllerde saz ile seni

Bulunmaz dermanı yoktur ilacı

Vursam yaralسام söz ile seni

Kurulma sevdiğim güzelim deyin

Bağlanma karayı alları geyin

Ben bir çoban olsam sen de bir koyun

Beslesem elimde tuz ile seni

Koyun olsan otlatırdım yaylada

Tellerini yoldurmazdım hoyrada

Balık olsan takla dönsen deryada

Düşürsem toruma hız ile seni

Veysel der ismini koymam dilimden

Ayrı düştüm vatanımdan ilimden

Kuş olsan da kurtulmazdın elimden

Eğer görsem idi göz ile seni

.....

MEKTUP YARE SELAMIMI ULAŞTIR

Al katip kalemi yaz bu selamı

Mektup yare selamımı ulaştır

Bir yar için terkeyledim sılamı

Mektup yare selamımı ulaştır

Şarkıyla kazamdır Sivralan köyüm

Geçti ömrüm gurbet elde neyleyim

“Gel” diyorsa bu illerde durmayım

Mektup yare selamımı ulaştır

Yardan ayrılalı yaralı sinem

Gam ile kurulmuş temelim binam

Ağlar mı güler mi gör benim sunam

Mektup yare selamımı ulaştır

Gider bu hasretlik yıla yetmez mi

İsmin tesbih ettim dile yetmez mi

Bülbülün feryadı güle yetmez mi

Mektup yare selamımı ulaştır

Gönüle hasiret göze yol yaman

Veysel'i söyletir bir kaşı keman

Mektup ile konuşalım bir zaman

Mektup yare selamımı ulaştır

.....

YENİ MEKTUP ALDIM GÜL YÜZLÜ YARDAN

Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan

Gözletme yolları gel deyi yazmış

Sivralan köyünden bizim diyardan

Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış

Beserek'te lale sümbül yürüdü

Güldede'yi çayır çimen bürüdü

Karataş'ta kar kalmadı eridi

Akar gözüm yaşı sel deyi yazmış,

Eğlenme gurbette yayla zamanı

Mevlayı seversen ağlatma beni

Benek benek mektuptadır nişanı

Gözyaşım mektupta pul deyi yazmış

Kokuyor burnuma Sivralan köyü

Serindir dağları soğuktur suyu

Yar mendil göndermiş yadigar deyi

Gözünün yaşını sil deyi yazmış

Veysel bu gurbetlik kar etti cana

Karıştır göcünü ulu kervana

Gün geçirip fırsat verme zamana

Sakın uzamasın yol deyi yazmış

.....

KARA TOPRAK

Dost dost diye nicesine sarıldım

Benim sadık yarım kara topraktır

Beyhude dolandım boşa yoruldum

Benim sadık yarım kara topraktır

Nice güzellere bağlandım kaldım

Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum

Her türlü isteğim topraktan aldım

Benim sadık yarım kara topraktır

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi

Yemek verdi ekmek verdi et verdi

Kazma ile döğmeyince kıt verdi

Benim sadık yarım kara topraktır

Ademden bu deme neslim getirdi

Bana türlü türlü meyva yetirdi

Her gün beni tepesinde götürdü

Benim sadık yarım kara topraktır

Karnın yardım kazmayınan belinen

Yüzün yırttım tırnağınan elinen

Yine beni karşıladı gülünen

Benim sadık yarım kara topraktır

İşkence yaptıkça bana gülerdi

Bunda yalan yoktur herkes de gördü

Bir çekirdek verdim dört bostan verdi

Benim sadık yarım kara topraktır

Havaya bakarsam hava alırım

Toprağa bakarsam dua alırım

Topraktan ayrılısam nerde kalırım

Benim sadık yarım kara topraktır

Dileğin varsa iste Allah'tan

Almak için uzak gitme topraktan

Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan

Benim sadık yarım kara topraktır

Hakikat ararsan açık bir nokta

Allah kula yakın kul da Allah'a

Hakk'ın gizli hazinesi toprakta

Benim sadık yarım kara topraktır

Bütün kusurumuzu toprak gizliyor

Merhem çalıp yaralarım düzlüyor

Kolun açmış yollarımı gözlüyor

Benim sadık yarım kara topraktır

Her kim olursa bu sırra mazhar

Dünyaya bırakır ölmez bir eser

Gün gelir Veysel'i bağrına basar

Benim sadık yarım kara topraktır

.....

DOSTLAR BENİ HATIRLASIN

Ben giderim adım kalır

Dostlar beni hatırlasın

Düğün olur bayram gelir

Dostlar beni hatırlasın

Can kafeste durmaz uçar

Dünya bir han konan göçer

Ay dolanır yıllar geçer

Dostlar beni hatırlasın

Can bedenden ayrılacak

Tütmez baca yanmaz ocak

Selam olsun kucak kucak

Dostlar beni hatırlasın

Ne gelsemdi ne giderdim

Günden güne arttı derdim

Garip kalır yerim yurdum

Dostlar beni hatırlasın

Açar solar türlü çiçek

Kimler gülmüş kim gülecek

Murat yalan ölüm gerçek

Dostlar beni hatırlasın

Gün ikindi akşam olur

Gör ki başa neler gelir

Veysel gider adı kalır

Dostlar beni hatırlasın

.....

UZUN İNCE BİR YOLDAYIM

Uzun ince bir yoldayım

Gidiyorum gündüz gece

Bilmiyorum ne haldeyim

Gidiyorum gündüz gece

Dünyaya geldiğim anda

Yürüdüm aynı zamanda

İki kapılı bir handa

Gidiyorum gündüz gece

Uykuda dahi yürüyom

Kalmaya sebep arıyom

Gidenleri ben görüyom

Gidiyorum gündüz gece

Kırkdokuz yıl bu yollarda

Ovada dağda çöllerde

Düşmüşüm gurbet ellerde

Gidiyorum gündüz gece

Düşünülürse derince

Irak görünür görünce

Yol bir dakika miktarınca

Gidiyorum gündüz gece

Şaşar Veysel işbu hale

Gah ağlaya gahi güle

Yetişmek için menzile

Gidiyorum gündüz gece

.....

SAZIM'A

Ben gidersem sazım Ően kal dųnyada

Gizli sırlarımı aŐıkar etme

Lal olsun dillerin sųyleme yada

Garip bųlbųl gibi ah ų zar etme

Gizli dertlerimi sana anlattım

ÇalıŐtıım sesimi sesine kattım

Bebe gibi kollarımda yaylattım

Hayali hatır et unutma beni

Bahçede dut iken bilmezdin sazı

Bųlbųl konar mıydı dalına bazı

Hangi kuştan aldın sen bu avazı

Sųyle dođrusunu gel inkar etme

Benim her derdime ortak sen oldun

Ađlarsam ađladın gųlersen gųldųn

Sazım bu sesleri turnadan m'aldın

Pençe vurup sarı teli sızlatma

Ay geçer yıl geçer uzarsa ara

Giyin kara libas yaslan duvara

Yanımdan gųđsųnden ađılır yara

Yar gelmezse yaraların elletme

Sen petek misali Veysel de arı

İnleşir beraber yapardık balı

Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı

Ben babamı sen ustanı unutma

.....

UYANDIM KUŞLARIN İNCE SESİNE

Uyandım kuşların ince sesine

Seherde birlikte iniler durur

Ses verdim sesine bilircesine

Aşıkın derdini yeniler durur

Baharda çağlayan bulanık sular

Durmadan kendini taşlara çalar

Eşinden ayrılmış bir geyik meler

Dağlar sada verir iniler durur

Veysel de yaralı geyik gibidir

Kapalı dertleri höyük gibidir

Ne sarhoştur ne de ayık gibidir

Sinesi kös gibi gümüler durur

.....

SEN ÇİÇEK OLSAN BEN BİR YAZ OLSAM

Her sabah her sabah suya giderken

Yar yolunda toprak olsam toz olsam

Bakıp dört köşeyi seyran ederken

Kara kaş altında ela göz olsam

Üğrünü üğrünü giderken yola

Nice dilsizleri getirir dile

Gövel ördek gibi inerken göle

Ya bir şahin olsam ya da bir baz olsam

Veysel ördek olsun sen de göl yarım

Yeter gayrı kerem eyle gel yarım

Lale sümbül mor menevşe gül yarım

Sen bir çiçek olsan ben bir yaz olsam

.....

BU ALEMİ GÖREN SENSİN

Bu alemi gören sensin

Yok gözünde perde senin

Haksıza yol veren sensin

Yok mu suçun burda senin

Kainatı sen yarattın

Herşeyi yoktan var ettin

Beni çıplak dışar'attın

Cömertliğin nerde senin

Evli misin ergen misin

Eşin yoktur bir sen misin

Çarkı sema nur sen misin

Bu balkıyan nur da senin

Kilisede despot keşiş

Is' Allahın oğlu demiş

Meryem Ana neyin imiş

Bu işin var bir de senin
Kimden korktun da gizlendin
Çok arandın çok özlendin
Göster yüzün çok nazlandın
Yüzün mahrem ferde senin
Binbir ismin bir cismin var
Oğlun kızın ne hısmın var
Her bir irenkte resmin var
Nerde baksam orda senin
Türlü türlü dillerin var
Ne acaip hallerin var
Ne karanlık yolların var
Sırat köprün nerde senin
Ademi sürdün bakmadın
Cennette de bırakmadın
Şeytanı niçin yakmadın
Cehennemini var da senin
Veysel neden aklın ermez
Uzun kısa dilin durmaz
Elleri tutmaz gözleri görmez
Bu acaip sır da senin

.....

DERDİÇOK

Elbistanlıdır. Asıl adı Lutfi'dir. 1871 yılında doğmuştur. Babası Hacıtıflı

oğullarından Hafız Mehmet'tir. Lütfi, baba mesleği olan imamlığı yapmak

istememiştir. Söylentilere göre ya dokuz ya on iki kez

evlenmiştir. Mezarı Elbistan'ın Tanız köyündedir.

NE DİYE BAĞLATTIN ALNINA KARA

Ne diye bağlattın alnına kara

Bilmiyorum yaslı mısın sevdiğim

Çekme beni yeter bu kadar dara

Deli misin uslu musun sevdiğim

Poyraz gibi yükseklerden esersin

Bir söz desem belki bana küsersin

Beni görsen birer birer bakarsın

Sadırazam nesli misin sevdiğim

Gel dediğim yere gelin erinmen

Beni görüp elvan elvan bürünmen

Neden ikide bir bana görünmen

Kafeslerde besli misin sevdiğim

Halkalı gözlerin kalemdir kaşın

Berk değdi sineme insaf et taşın

Gezdim şu dünyayı bulmadım eşin

Huriler misli misin sevdiğim

Geldi Derdiçok dosta bakmaya

Savaşırken kıyamına kalkmaya

Va'din mi var Kerem gibi yakmaya

Keşiş kızı Aslı mısın sevdiğim

.....

HER GÜN GÖNLÜM İSTER SENİ GÖRMEYİ

Her gün gönlüm ister seni görmeyi

Korkarım arada söz olur deyi

Ala gözlüm sana umut tutarım

Güzelin ikrarı tez olur deyi

Beni öldürücü derdin elemin

Duydukça dilinden tatlı kelamın

Gönder kölen olam kuru selamın

Çekinme boşuna az olur deyi

Hiç mi haberin yok olan işlerden

Yatamıyom kara kara düşlerden

Seni sakınırım uçan kuşlardan

Güzelsin sevdiğim göz olur deyi

Cilvelenir yar karşımda dururdun

Perçeminden bergüzarlar verirdin

Beni görseñ elvan elvan yürürdün

Görsün Derdiçok'a naz olur deyi

.....

HABİB KARAASLAN

1920 yılında Bünyan'da doğmuştur. Bütün halk ozanları gibi Habib

Karaaslan da, Anadolu'yu boydan boya gezmiştir. Halk şiiri

geleneğini, belli bir çizginin altına düşmeden sürdürebilen birkaç

halk ozanından biri sayılıyor.

ÇIKIP GİDEM YAYLASINA YURDUNA

Çıkıp gidem yaylasına yurduna

Söylen vefasıza ormana gelsin

Yaktı beni ateşine derdine

Çaresiz derdime dermana gelsin

Sevdiğimle yaylamıza göçeydim

Ala karlı sularını içeydim

Bir günde beş tarla ekin biçeydim

Tırpanım keserken fermana gelsin

İnce elek ile unum elerim

Ağlar iken yüzün görsem gülerim

Şu dünyada bir tek dilek dilerim

Gönlümün sevdiği yar bana gelsin

Uzaktan duyduğum keklük sesidir

Karalar giydiğim gurbet yasıdır

Benim hastalığım yar sıtmasıdır

Soğuk su istemem kar bana gelsin

Der Habib Karaaslan ahuzar ile

Dağlar görünüyor ala kar ile

Bir bayram edeydim nazlı yar ile

Bu bayram olmazsa kurbana gelsin

.....

KAĞIZMANLI HIFZI

Genç yaşta Ermeni kurşunuyla şehit olan bir halk ozanı Kağızmanlı Hıfzı,

Kars'ın Kağızman ilçesinde doğmuştur. Dokuz yaşındayken hafız olmuştur.

15 yaşında şiir söylemeye durmuştur. Kışın camilerde Kuran okumuş, yazın bahçelerde, bağlarda çalışmıştır.

1908 yılında bir komşu kızına tutulmuş onunla ancak üç yıl sonra evlenebilmiştir. Ne var ki, bir süre sonra ozan Hıfzı'nın gönlü kasabada çirkinliğiyle ün yapmış baldızı Ayşe'ye kaymış. Bu seviden de bir türlü kendini kurtaramamıştır. Söylendiğine göre Kağızmanlı Hıfzı'nın yazdığı şiirlerin çoğu bu seviden kaynaklanmıştır.

Kağızmanlı Hıfzı'nın asıl adı Recep'tir. Hafız oluşundan dolayı "Kağızmanlı Hıfzı" takma adıyla şiir söylemeye durmuştur.

Kağızmanlı Hıfzı, Kars'tan üç saat ırakta Şabanlar küyünde imamlık yaparken bir yandan da sevi türküleri söyler dururmuş.

Kağızmanlı Hıfzı, daha yirmi beş yaşındayken, Erzurum'dan Sarıkamış'tan gelen Ermeni kuvvetlerinin kurşunlarıyla Şabanlar köyünde şehit edilmiştir (1918).

EMMİZADE KÜSMEMİŞEM BEN SENDEN

Emmizade küsmemişem ben senden

Ölüm lal eyledi dillerim yoktur

Eğdi kametimi büktü belimi

Kalkamam ayağa hallarım yoktur

Ben gelende bizim yerler yaz idi

Ettiğimiz cilve idi naz idi

Cehiz düzemedim ömrüm az idi

Göçtüm gömlek ile şallarım yoktur

Ala kaşlarımın kınası solmuş

Ala gözlerime topraklar dolmuş

Sararmış gül benzim zağfiran olmuş

Solmuş al yanağım hallarım yoktur

Haber edin kuşlar çeksın yasımı

Yuva yapsın püskülümü fesimi

Koymadılar doldurayım tasımı

Havuzdan ayrıldım sellerim yoktur

Anam beni bir kuş etti uçurdu

Durma dedi bağlarından göçürdü

Kahpe felek beni çarhtan geçirdi

Yaslıyım yeşilim allarım yoktur

Haber edin ishak kuşlar göçende

Selam söylen her turnalar geçende

Ak kırmızı sarı güller açanda

Yollayın bana da güllerim yoktur

Yaren yoldaş beni düşlerde görsün

Görenler de halim hatırım sorsun

Yoldan gelip geçen bir Fat'ha versin

Felek dilencisi mallarım yoktur

Ben de Hıfzı gibi tezden uyandım

Uyandım da taş yastığa dayandım

Aslı Hanım gibi kavruldum yandım

Sam yeli savurdu küllerim yoktur

DERTLİ FİRKATLİ HASRETLİ

Dertli firkatli hasretli

Na'ralar ishak kuşları

Nedir suçum yüz bin yerden

Yaralar ishak kuşları

Ağladım eyledim seyri

İstedim ilacı hayrı

Demez ağlamaktan gayri

Çareler ishak kuşları

Her yandan gelir ah u zar

Çağrışır hezar sad hezar

Her ötüşte bin dert yazar

Karalar ishak kuşları

Öter men' olur dadıma

Ol dem yar düşer yadıma

Bir ah çeksem feryadıma

Varalar ishak kuşları

Öter her bağda niceler

Sanki ders almış heceler

Uzan mübarek geceler

Ereler ishak kuşları

Kimi ağlar kimi inler

Eder tekrar yüzler binler

Biri okur biri dinler

Sıralar ishak kuşları

Ötme ishak kuşu ötme

Garip gönlüm viran etme

Gitme yaz baharım gitme

Duralar ishak kuşları

Geceler gündüzden seyran

Seslerine oldum hayran

Değme felek böyle devran

Süreler ishak kuşları

Zikreder Hakkın adını

Dal olam duyam tadını

Yüzüm üste kanadını

Sereler ishak kuşları

Seslerim gelmez yanıma

Sesi kar etti canıma

İster bir avuç kanıma

Gireler ishak kuşları

Umarım derdime derman

Yüreğimi kıldı harman

Çok mudur katlime ferman

Vereler ishak kuşları

Bağları sardı leşkери

Talan oldu can şehiri

Nice bin gönül askeri

Kıralar ishak kuşları

Her biri hançer belinde

Kavlederler öz dilinde

Hıfzı'yı aşkın ilinde

Vuralar ishak kuşları

.....

ECEL TUZAĞINI AÇAMAZ MISIN

Ecel tuzağını açamaz mısın

Açıp da içinden kaçamaz mısın

Azad eyleseler uçamaz mısın

Kırık mı kanadın kolların hani

Aç mısın yok mudur ekmeğin aşın

Odan ne karanlık yok mu ataşın

Hanidir güveyin hani yoldaşın

Hani kapın bacan yolların hani

Bunda yorgan döşek yastık var mıdır

Bu geniş dünyada yerin dar mıdır

Dalın tahta duvar önün yar mıdır

Yeşil başlı sunan göllerin hani

Yatarsın gaflette gamsız kaygısız

Ninni balam ninni kalma uykusuz

Hem garip hem çıplak hem aç hem susuz

Felek fukarası malların hani

Her gelip geçtikçe selam vereyim
Nişangah taşına yüzüm sreyim
Kaldır nikabını yüzün göreyim
Ne çok sararmışsın hallerin hani
Sen de Hıfzı gibi tezden uyandın
Uyandın da taş yastığa dayandın
Aslı hanım gibi kavruldun yandın
Yeller mi savurdu küllerin hani

.....

MEHMET AKIRTAş

Yaşayan halk ozanlarımız içinde “kentli bir halk ozanı” denilebilir

Mehmet akırtaş’a. 1920 yılında Edremit’te doğmuştur. Kendi kendini yetiştirmiştir.

Uzun yıllardan beri başkentte yaşamaktadır. Ankara’ya geldikten

sonra Maden Tetkik Arama Enstitüsünde 1947 yılından 1961 yılına dek çalışmıştır.

Daha sonra Zafer gazetesinde dzeltmenlik, Yeni Gün gazetesinde

başdzeltmenlik yapmıştır. Son görevi Türkiye Kömür İşletmeleri’nde idi.

Mehmet akırtaş, bir bakıma, belli bir kesim dışında görmezlikten

gelinmeye çalışılmış bir halk ozanıdır. Oysa, yaşayan halk ozanları

içinde adının anılması gereklidir kanısındayız. Kendine özgü bir kimliği,

kişiliği olan Mehmet akırtaş, yaşamında da, şiirlerinde de içtenliğinden bir

şey yitirmemiştir.

Aşık türünün başarılı sayılabilecek örneklerini vermiştir.

BETER OL

Bana gam kasavet veren sevdiğim

Yaprağını döken gülden beter ol

Derdi bana reva gören sevdiğim

Sazlarda inleyen telden beter ol

Senin de olmasın halini soran

Beni insafsızca derdiyle yoran

Kış günü başını taşlara vuran

Boz bulanık akan selden beter ol

Bu gönül bağını perişan eden

Ele uydun kıymetimi bilmeden

Her saat hüsnüyle ateşi giden

Zamanla eriyen külden beter ol

Boyun büktüm vardım senin destine

Merak etme göz koymazlar postuna

Şehit düşen bu gönlümün üstüne

Aşkınla titreyen tüldeu beter ol

Benden kaçıp ara sıra görünen

Yüzüme bakmağa her an erinen

Çile çekip diyar diyar sürünen

Bulanık çaydaki milden beter ol

Yüzün hiç gülmesin eller içinde

Bülbülsüz kalasın güller içinde

Baharın çiçekli dallar içinde

Kuruyup incelen daldan beter ol

Bilemedim Nemrut mu var soyunda

Vefakarsın sebat ettin huyunda

Bir orman içinde dere boyunda

Kovamı yarılan baldan beter ol

Gurbet elde sevdasıyle yatıran

Dert gölüne beni atıp batıran

Çok günahkar cenazeler götüren

Yerinden kalkmayan soldan beter ol

Bu engin aşkımın bulunmaz dibi

Kış geçip gitmedi dinmedi tipi

Sahibi çıkmayan bir mektup gibi

Üstündeki kara puldan beter ol

Kanlı gözlerimi kapladı buğu

Ateşim sönmedi bulamadım su

Tanrıdan dileğim kara gözlüm bu

Aşkınla tutuşan kuldan beter ol

.....

PUL HASTA

Bulamadım Şu halimden anlayan
Gönül hasta dudak hasta dil hasta
Yağmur yağar dağı taşı ıslatır
Yaylalardan uzak kalan sel hasta
Eksik olmaz yüce dağın bulutu
Vefalı yar seven kesmez umudu
Güz erişti menekşeler kurudu
Bülbülünden ayrı düşen gül hasta
Ateş söner: kıvrım kıvrım sis kalır
Çeşme kurur: suya hasret tas kalır
Sevda çeken gönüllerde yas kalır
Yeller vurup ırgalanan dal hasta
Bin cefayla geçiyor bu devranım
Dağ misali eksilmiyor dumanım
Petek petek ağı tuttu kovanım
Çiçek hasta arı hasta bal hasta
AŞıklara gam kasavet er gelir
AŞk yolunda yürüyenden ter gelir
Bazısına beklemeden yar gelir
Benden yana ıssız kalan yol hasta
İnsafsızım hiç bakmıyor yüzüme
Ne söylesem kulak vermez sözüme
Teller taktım düzen verdim sazıma

Parmak hasta mızrap hasta tel hasta

Bahar vakti kızlar varırlar çaya

Çare yokmuş aşktan yatan hastaya

Kalb mektubum gidip attım postaya

Yad eliyle mühürlenene pul hasta

.....

OLMASAYDI

Çiçekler açmazdı bahar gelince
Her ağaç üstünde dal olmasaydı
Bilmem ne çekerdi garip aşıklar
Yar iline giden yol olmasaydı
Mecnun yardan ayrı çölleri gezdi
Ferhad Şirin için dağları ezdi
Bülbülün kadrini kimse bilmezdi
Onu ağlatan gül olmasaydı
Gerçek aşık olan düşermiş dile
Ömrünü harcamış yaş sile sile
Rağbet mi olurdu her gonca güle
Bülbülde o eşsiz dil olmasaydı
Aşkınla ağladım aşkınla gezdim
Derdinle bu tatlı canımdan bezdim
Seni tanımazdım zalim bilmezdim
Elinde mühürle pul olmasaydı
Bekleme bir daha düşmem izine
Hayalimi sürme çeksen gözüne
Kimseler bakmazdı senin yüzüne
Aşkın Çakırtaş kul olmasaydı

.....

MÜDAMİ (Posoflu)

Müdami, Kars'ın Posof ilçesine bağlı Varızna köyünde doğmuştur.

Doğum tarihi kimi yerlerde 1914, kimi yerlerde de 1915 ya da

1916 olarak gösterilmektedir. Babası köy hocasıdır. Küçük yaşta annesini yitirmiş, bu yüzden babasıyla köy köy dolaşmış, bir süre Kars'taki yetimler okulunda öğrenim görmüş, okulun kapanması üzerine babasının yanına dönmüştür. Babasından da dinsel eğitim almıştır.

Müdami ozan bir aileden gelmektedir. Posoflu Üzeyir (Fakiri), oğlu Ferhat (Feryadi), onun oğlu Aşık Süleyman, Müdami'nin dedeleridir. Müdami'nin asıl adı Sabit Yalçın'dır. Bir yerde de soyadının "Ataman" olduğu yazılıdır. Bir aralık iki gözünü yitirme tehlikesiyle karşılaşmış, doktorların çabalarıyla iyileşmiştir.

1934 yılında sazı eline alan Müdami, bir yandan çiftçilikle uğraşmakta, bir yandan dededen gelen halk öykülerini anlatmakta, şiirler söylemektedir. Evlidir, dört çocuğu vardır.

Müdami, bir süre de Cılavuz Köy Enstitüsünde saz öğretmenliği yapmıştır. Çağdaş halk ozanları içinde önemli bir yeri vardır.

KÜÇÜKTEN YILGINIM SÖZDEN

Küçükten yılgınım sözden

Dile minnet mi çekerim

Kanlı yaş dökerim gözden

Sele minnet mi çekerim

Sevmem rakibi nadandır

Altun bilmeğe madendir

Rızkı veren yaradandır

Kula minnet mi çekerim

Bir aşkın honın doyarım

Gizli sırları duyarım

Karadan ağdan giyerim

Ala minnet mi çekerim

Yaradanım benim gani

Elbet mahzun etmez beni

Kokladım badi reyhani

Güle minnet mi çekerim

Müdam kendi özü bilir

Hak yazdığı yazı bilir

Bizim nasip bizi bulur

Pula minnet mi çekerim

.....

GAM KASAVET CEM'OLALI BAŞIMA

Gam kasavet cem'olalı başıma

Bir dem ağlamakla gülmez bu gönül

Nadan sözü tesir etmez düşüme

Her kelamı guşa almaz bu gönül

Bir dem muntazırdır yar selam için

Bir dem hiddetlenir her kelam için

Bir dem tabip olur il alem için

Öz derdine derman bulmaz bu gönül

Bir dem eserlenir eser yel gibi

Bir dem mevce gelir taşar sel gibi

Bir dem incelenir ipek tel gibi

Bir dem ipe sapa gelmez bu gönül

Bir dem Rüstem olur kılıcın biler

Bir dem Mecnun olur Leyla'sın diler

Bir dem Ferhat olur kayalar deler

Hiç bir meşakatten yılmaz bu gönül

Bir dem Müdam murat almak istiyor

Bir dem mahbubunu bulmak istiyor

Bir dem yüzbin çarha girmek istiyor

Sanırsın ölüm yok ölmez bu gönül

.....

MEVSİMSİZ GÜL AÇMA ŞİTA ÇAĞINDA

Mevsimsiz gül açma şita çağında

Çeker bir kırağı bozlanmayasın

Elesten verdiğin aht misalinde

Verdiği ikrara yozlanmayasın

Tuzağı iblistir muhibbi zenan

Asabını bozar fettan-ı zaman

Damarlar antendir ruh da cereyan

Kığılcımlar saçar közlenmeyesin

Az söyle öz söyle bulasın rahmet

Rağbeti olmayan bulamaz şöhret

Koparır keleyi anka-yı şehvet

Yalancı tavustek pozlanmayasın

Nefse uyan çürüğünü sağlamaz

Vefasız dilbere gönül bağlamaz

Bir misal var kendi düşen ağlamaz

Düşüp bir çukura sızlanmaysın

Ey Müdami sen ol nefsini güden

Cüz'i iradeyi hak vermiş yeden

Ulaşır menzile aheste giden

Yüzyiğirmi voltluk kızlanmayasın

.....

YUSUFELİLİ HUZURİ

Çoruh (Artvin) ilinin Yusufeli ilçesine bağlı Zor köyünde doğmuştur.

Asıl adı Ali'dir. Doğum yılı kimi yerde 1885, kimi yerde 1887 olarak geçmektedir.

Babası Aşık Keşfi'dir. Saz dersini babasından almıştır.

Yusufelili Huzuri'nin ilginç bir yaşantısı olduğu görülüyor. Genç yaşında medreseye giren Huzuri, uzun yıllar geçmesine karşın, bir türlü medreseyi bitirememiş. Daha doğrusu bu öğrenimle bağdaşamamış. Medreseden ayrılmış, gurbet yolunu tutmuş. Kuzeydoğu Anadolu'yu, Kırım'ı dolaşmış, birinci dünya savaşında asker olmuş. Askerlik bitince bir süre, nüfus, tapu memurlukları gibi görevler de yapmış ama bu işleri de bir türlü içine sindirememiş, yeniden sazına dönmüş, toprağıyla uğraşmış.

Yusufelili Huzuri 1951 yılında ölmüştür. Yaşadığı dönem içinde yöresinde yaygın bir ünü, etkin bir söyleyişi vardır. Yergici, taşlamacı, iğneleyici yanını da belirtmek gerek.

İSMİ VAR CİSMİ YOK ANKAYA DÖNDÜ

İsmi var cismi yok ankaya döndü

Ne eylik ne bahşış ne caba kaldı

En yakın dostumuz aduya döndü

Ne ehibba ne de akraba kaldı

Karamiler yedi kovanda balı

Sıralı boş kaplar arıdan halı

Olduk yeni doğmuş çocuk misali

Ne gömlek ne yelek ne aba kaldı

Huzuri sözlerin hikmet namına

Hastalık göz dikti sıhhat namına

Yedirmek içirmek külfet namına

Ortada bir kuru merhaba kaldı

.....

DEDİM CEVRETME EY AFET

Dedim cevretme ay afet

Dedi hüblarda adettir

Dedim yok çekmeğe takat

Dedi sabret selamettir

Dedim dilzar, giryanım

Dedi her derde dermanım

Dedim nerde benim canım

Dedi bana emanettir

Dedim çok derd ü alamım

Dedi yok sanma ikramım

Dedim söyle serencamım

Dedi bil ki felakettir

Dedim oldum sana meftun

Dedi alemde çok mecnun

Dedim serv-i kaddin mevzun

Dedi yok yok kıyamettir

Dedim ettin beni rüsva

Dedi yok bende suç asla

Dedim ver hahişim cana

Dedi vakt-i icabettir

.....

BİR DESTANIM VARDIR ZAMANA UYGUN

Bir destanım vardır zamana uygun

Yattıkça yat kardeş sakın uyanma

Bir meşhur cevaptır sen kazan sen ye

El içinde beyhude ateşe yanma

Ananın erine çağırma peder

Ahırında sana kötülük eder

Kemlik et elinden geldiği kadar

Ey'lik edip sakın düşman kazanma

Kime ki eyi dersin darılır söğür

Merhamet zamanı degilmiş meğür

Yanında birini kesseler eğer

Bir hançer de sen vur sonra utanma

Her nereye gidersen eyle talanı

Öyle yık ki ağlatasın güleni

Bir saatte söyle yüz bin yalanı

Her doğru söz söyleyene inanma

Hediye namile bir şey gönderme

Adet edip hiç misafir kondurma

Komşunun evi yanarken söndürme

El karı için de bir adım uzanma

Beyhude Mevla'dan eyleme dilek

Asla zihin yorup çekme boş emek

Babanın hayrına verme bir ekmek

Aç kalıp da kapı kapı dilenme

Bir yetim görürsen vur dök dişini

Çalış ki bozasın halkın işini

Günde yüz adam vur kır başını

Bir yarayı sarma için dolanma

Keyfin bozma altı için beş için

Çekme kahır olur olmaz iş için

Canın feda eyle bir sarhoş için

Kuru sofuların sözüne kanma

Huzuri neylesin dünya ülfetin

Kesme doğruluktan sen muhabbetin

Cenab-ı Mevla'dan iste izzetin

Her şaşkının sözüne de inanma

.....

TEZATLAR DESTANI

Yeni bir destan eyledim icad

Dinleyen ahbaba yadigarım var
Mahzun gönülleri etmek için şad
Ağlarım sizlarım ah u zarım var
Yüz bin deve gelir gider katarım
Nerde akşam olur orda yatarım
Her ne ister isem alır satarım
Kimse karışamaz ihtiyarım var
Ben icadeyledim havayı yolu
Yazda ferahlarım sağ ile solu
Kırk mağazam vardır rüzgarla dolu
Kafdağı ardında Bit-Pazarım var
Görmediğim şeyi asla sezemem
Korku bilmem hiç yalınız gezemem
İcabetse kendi adım yazamam
Katiplikte gayet iştiharım var
Gözüm ışıklıdır güne dayanmaz
Aklım çoktur amma kimse beğenmez
Asılmağa gitsem sicim inanmaz
Böyle yüz bin ahbap yüz bin yarım var
İbadet eylerim namazı kılmam
Temizlik severim lekemi silmem
Ömrümde zararsız günümü bilmem

Her senede yüz milyonluk karım var

Düştüğüm yok hiçbir düşman kasdine

Kaçsam kimse geçiremez destine

Kuvvetliyim keçe kilim üstüne

Yaya yürümeğe iktidarım var

Sözüm lezzetlidir hatırlar yıkmaz

Yalan da söylesem dinleyen bıkmaz

Uykuda kötü söz ağzımdan çıkmaz

Büyük küçük tanır namus arım var

Parasız kalanlar bana el verir

Çok köprülü sular geçsem yol verir

Evvel param alır sonra mal verir

Her tüccar yanında itibarım var

Cömertlikte yoktur misl ü menendim

Herkes kesesinden yesin efendim

Yalınız yatmaktan bezdim usandım

Odamda yüz güzel gülizarım var

Her kim saz çalarsa aşık bilirim

Dilsiz adamları sadık bilirim

Herkesten kendimi faik bilirim

Kibrim yoktur amma az vekarım var

Sarhoş olup meyhanede susmalı

Bir iyilik gördüğünde küsmeli

Adam öldürenin tüyün kesmeli

Böyle akla yakın çok kararım var

Göze ilaç verdim yaşı akmadı

Az açıldı amma doğru bakmadı

Yüz hastaya baktım biri kalkmadı

Doktorlukta büyük iftiharım var

Sorman arkadaşlar benim kederim

Ta ezelden tersinedir kaderim

Hanemiz fevkinde durur pederim

Biraz hasretliyim intizarım var

Lazım olan şeye zihnim yormadım

Kendi hanem yolum ile sormadım

Adın işitmedim kendin görmedim

Gönlüm eğler birkaç kafadarım var

Haklı haksız bir söz altında kalmam

Hırsızlık da etsem açıktan çalmam

Aldığımı vermem verdiğim almam

Yeni alışveriş intişarım var

Huzuri sözlerin halli muhaldir

Manasın anlıyan ehl-i kemaldir

Ben de bilmem ne devlettir ne maldır

Bitmez hesap olmaz bunca varım var

.....

PARA DESTANI

Bir dasitanım var zamana uygun

Bus etmeğe dest ü damen paradır

Mahzunu şad eder şadları mahzun

Mamurları eden viran paradır

Parasız kimsenin bakma yüzüne

İsterse şah olsun özü özüne

Sakın başka bir şey alma gözüne

Merde revnak veren ünvan paradır

Yabana dolanır parasız derviş

Sende değil herkeste var bu teşviş

Derler para ile görülür her iş

Taht ü rif'at köşk ü eyvan paradır

Yapsan fayda yok yüz bin hünerler

Parasız kalanlar kış günü terler

Sım ü zersiz şaha gedadır derler

Ağa Paşa Mirimiran... paradır

Kesende yok ise köprüden geçme

Tezden tutulursun bir yana kaçma

Parasız hükümet kapısının açma

Kadı Müftü emr ü ferman... paradır

Fakir olan her dem gider engine

Parasız bellidir baksan rengine

Her mecliste buyur derler zengine

Yaran ahbap lutf u ihsan paradır

“Ya Hu”nun cevabı kuru eyvallah

Parasız çok ümittir “inşallah”

Parasız bir molla demez bismillah

Kitap mezhep din u iman... paradır

Fakir suya düşse çıkamaz kirden

Zengin arabasın aşırır kirdan

Topal zengin iyi sağlam fakirden

Herşeyden evvela noksan paradır

Yad görünür pulsuz gelse daderin

Zengin mihman olsa olmaz kederin

Kimse sormaz ne kişidir pederin

Asıl nesil şöhret ü şan... paradır

Fakir olan ne iş tutsa sonu yok

Üç gün aç da kalsa zengin gene tok

Pulsuz bile aşçı der ki yemek yok

Yemek ekmek peynir ayran paradır

Hep izz-i destine almış cihanı

Her yerde söylenir şeref ü şanı

Bir pençede yıkar bin pehlivanı

Karşı durulmayan aslan... paradır

Onunla ağ olur yüzün karası

Geç sağlanır müflislerin yarası

Kızıl altın pasaportun tuğrası

İngiliz Fransız Yunan... paradır

Onun başındadır edeb ü haya

Karanlık gecede arttırır ziya

İster mütteki ol ister evliya

Şimdiki asırda insan paradır

Fakir ise bakire kız dul gibi

Devletsiz şan kıymetlenir pul gibi

Paralıysan şeytan kaçır yel gibi

İbare dubara şeytan paradır

Nice ocakları yıkar söndürür

Nice müşterinin aklın kandırır

Nice şahitlerin ağzın döndürür

Eğri doğru yalan bühtan... paradır

Züğürdün eceli çoğu uyuzdan

Üç kere yok dersin düşersin gözden

Bir lira yahşıdır bin doğru sözden

Merhamet mürüvvet vicdan... paradır

Zengine çay gelir felekten caba

Postasını taşır ol bad-ı saba

Cebin dolu ise derler merhaba

Selam kelam lisan beyan... paradır

Yok deme cevabı "buyur kenara"

Tutuşma evladım beyhude nara

Desen "Baba ekmek" der "oğul para"

Ana baba sadık ihvan... paradır

Bin salavat versen karşısı cennet

Bin tevhit söyleyen olmaz emniyet

Bin ihlas okusan yüz bin de temmet

Gene iş aşırın... hemen paradır

Yokluk mektebinde ne oku ne yaz

Olmak ister isen var eyle demsaz

Dükkancı ne dua alır ne namaz

Ticaret kemalat ziyan paradır

Zamana uygundur bu sözüm naçar

Alan veren ancak ol Perverdigar

Vefasız dünyaya aldanma zinhar

Padişah olsan da ahir ölüm var

Huzuri yok yere olma günahkar

Sana elden evvel düşman paradır

.....

AĞITLAR

MANİLER

NİNNİLER

TÜRKÜLER

AĞITLAR

KIZILIRMAK TÜRKÜSÜ

Gelin giderken Kızılırmak köprüsünün yıkılması

Altı kardeş idik bindirdik ata

Hürü'yü yolladık üç köyden öte

Kızılıрмаğa varınca oldu bir hata

N'ettin Kızılırmak allı gelini

Gelini gelini benim yarimi

Evde kaynanası evi bezedir

Yolda kaynatası yolu gözedir

Gelinsiz haneyi kime bezedir

N'ettin Kızılırmak allı gelini

Dalga vurdu göremedim boyunu

Atlılar da Kapaltı'nı dolaşır

Yengeler de kuzu gibi meleşir

Kara haber güveyiye ulaşır

N'ettin Kızılırmak allı gelini

Gelini gelini benim yarimi

Köprüye varınca köprü yıkıldı

Üç yüz atlı birden suya döküldü

Nice yiğitlerin beli büküldü

N'ettin Kızılırmak allı gelini

Gelini de anam benim yarimi

Tüfek getirin de şu kartalı vuralım

Dalgıç getirin de allı gelini bulalım

Biz gelinsiz nasıl köye varalım

N'ettin Kızılırmak allı gelini

Dalga vurdu gtiremedim boyunu

Elinin kınası soldu mu ola

Gözünün sürmesi soldu mu ola

Evde kaynatası duydu mu ola

N'ettin Kızılırmak allı gelini

Gelini gelini benim yarimi

Kızılırmak parça parça olaydın

Her bir parçan bir yerlerde kalaydın

Sen de benim gibi yarsız kalaydın

N'ettin Kızılırmak allı gelini

Dalga vurdu göremedim boyunu

.....

BEBEK AĞIDI

Bir gelinin çocuğu, göç giderken, devenin üzerinde, beşiği dallara

takılıp da kalmış. Orada kuşlar parçalamışlar. Anası bu ağıdı

söylemiş.

Elmalıdan çıktım yayan

Dayan hey dizlerim dayan

Emmilerin karşı varır

Kimi atlı kimi yayan

Harmancığın kayaları

Çanı çalar mayaları

Bek mi değdi ak bebeğim

Kara kurşun soyaları

Harmancıkta tütün tüter

Çingirakta şahin öter

Derd üstüne dertler koyma

Benim derdim bana yeter

Deve de deveden yüce

Deveyi yüklettim gece

Yoklamadım ak bebeğim

Yurda varıp konmayınca

Deveyi deveyi çattım

Yuların boynuna attım

Yoklamadım konmayınca

Kayın babamdan hicab ettim

Havada bulut erişir

Kuzgunlar üleş belişir

Geri döndüm baktım idi

Çadırda düşman gülüşür

Bebeğin beşiği çamdan

Ustasın getirdim Şam'dan

Bey babası gelir avdan

Nenni bebek demedim mi

Kalkıp meme vermedim mi

Sana bebek diyen diller

Kalkıp meme veren eller. Nenni de nenni

Bebeğimin beşiği bakır

Yuvarlandı takır takır

İçindeki Ebubekir

Sana bebek diyen diller

Kalkıp meme veren eller. Nenni de nenni

Yekin kara maya yekin

Cevahirdir senin yükün

Çam dalında kaldı iklim

Sana bebek diyen diller

Kalkıp meme veren eller. Nenni de nenni

Bebek gider ava kuşa

Avcdar da köşe köşe

İçindeki billur şişe

Sana bebek diyen dilier

Kalkıp meme veren eller. Nenni de nenni.

.....

DUDU'NUN BEBEK AĞIDI

Yedi evladı ölüp de bir tanesi kalmayan ananın söylediği ağıt.

Hacı Veli depik vurdu

Var mı bu Dudu'nun suçu

Ha yedinin birin verin

Allah ırızası uçun

Gitmez burada yatarım

Tamdıraya ses katarım

Benim evim bir post imiş

Başıma çeker yatarım

Avrat işini tutma mı

Oturup gelip gitme mi

Hacı Veli depik vurdu

Bebek oyuna gitme mi

Efendim okur kağıdı

Boğaza dakar saadı

Malım sana heba demiş

Var mı isbatı şahadı

Kadan alam Seyf-Al'aga

Efend' Ağam ne söyleyor

Savın beni emmim oğlu

Öksüz bebeğim ağlıyor

.....

DÖNDÜ'NÜN AĞIDI

Dam altında kalan gelin ile kocasına validesinin söylediği ağıt.

Büyür oğlancığım büyür

Bu zaman adam mı uyur

Üstüne hezen uzanmış

İsmail Emmine çığır

Kurban olam beliğine

Çift ayaklı tuluğuna

Sabahılan eriversem

Ulaşırdım soluğuna

Gülgüllüm Gülün elması

Gökçek Döndü'mün gülmesi

Zor olur bacım zor olur

Yerine gelin gelmesi

Ezmeyilen üzmeyilen

Baş bağlar yazmayılan

Kolu boynunda dolalı

Gelin yatar özneyilen

Döndü'nün boyu kısararak

Civanın boyu beserek

İsa kahya düğün kurmuş

Yaldız altının keserek

.....

HAÇIN AĞIDI

Tufan Beyin hemşiresini Haçın Ermenileri diri diri yüzerlerken

söylenmiş ağıt.

Şu Haçının dağlarına

Lale sümbül bağlarına

Gine figanlar kopuyor

Kanberlinin beylerine

Haçında (...) kan pazarı

Var mı kitapta yazarı

Ben Haçını gezeceğim

Nerde şehidler mezarı

Kardaşımın adı Mehmed

Ŗu gavura edin minnet

Ben Allaha güvenirim

İnŖallah mekanın cennet

İleri gel desem kıızı

Elimin bir tek değneği

Sayıları (?) kaynatmıŖlar

Ete yapıŖmıŖ gömleği

Biz de varıdı kardaŖ

Aleme sallardı zavur

Sayıları hep toplamıŖ

Camsaroğlu koca gavur

BaŖ ucumda geziyorlar

İfademi yazıyorlar

Ayan olsun Tufan Beyim

Sağ adamı yüzüyorlar

Haçına da geldi PaŖa

Sarığın doladı daŖa

Bir saatçık mühlet verin

YaŖa Tufam Beyim yaŖa

Yağ kazanını kurdular

Çocukları kaydattılar

Gün görmeyen hanımları

Süngü ile oynattılar

Genco Çavuşu yüzdüler

Özne gibi öge öge

Başkatibi öldürdüler

Değnek ile döge döge

Hançer bıçak açıcılar

Şimdi bizi kesiciler

Ayan olsun Yaşar Beyim

Oruçlu'yu basıcılar

.....

OSMAN'IN AĞIDI

İkiz kardeş askerde iken biri hastahane de ölüyor. Nöbetten

geldiğinde kardeşinin öldüğünü gören ikincisinin yaktığı ağıt:

Yazılı mezarın daşı

Hepisi feleğin işi

Dişim çıktı İnc'osmanım

Kara kura gördüm düşü

Kardaş bakar yüksek camdan

Kalbim arınmıyor gamdan

Ben ne diyem İnc'Osmanım

Gamlıların sorar benden

İstanbul'dan çıkar tatar

Kamçısını bana atar

Kardaşın yüzün görmedim

Selvinin dibinde yatar

Çanakkale geçeyim mi

Yeşil bayrak açayım mı
Beşinc'Ordu tabur olmuş
İnc'Osmanı seçeyim mi
İstanbul Yıldıza karşı
Üsküdar'da büyük çarşı
Ağlaşalım İnc'osmanım
Oturalım karşı karşı

.....

ABDİ BEY'İN AĞIDI

Aşağıdan gelen deve
Uğradırlar bizim eve
Sanki biz de gelin m'olduk
Yıkılası büyük eve
Mezarının böğrü delik
Kara kakul bölük bölük
Şöyle döndüm baktım idi
Abdi Beyim dünden ölük
Tabakada tütünüyüm
Döşeğinde hatunuyum
Kimse bana ellemez ki
Abdi Beyin yetimiyim
Evimizin uğru depe
Kır at gelir sele serpe
Kadan alayım gelinim

Daha uşakların körpe

Aşagıdan çam söküldü

Dalı budağı döküldü

Tez gelesin babam oğlu

Genç iken belim büküldü

Hasta arslan beyim hasta

Su verirler altun tasta

Gönenmesin dedi m'ola

Ak konağı yapan usta

Konakları ne pek yüce

Bekledirler uzun gece

Döndüremez Abdi Beyi

On dört molla sekiz hoca

Atları var at içinde

Eğri pukağı kışında

Beyler düğüne gidiyor

Abdi Beyim yok içinde

.....

MANİLER

Gül eller

Gümüş parmak gül eller

Yiğit aşka düşünce

Söyletirler gülerler

.....

Havada kar sesi var

Başında mor fesi var

Yıkarım dağlar sizi

İçinde yar sesi var

.....

Karpuz kestim kan gibi

Kızın gönlü var gibi

Al yorganı kaldırdım

Yeni yağmış kar gibi

.....

Çarşafım iki kattan

Oğlan düşersin attan

Kız ben seni sararım

Korkuyom hükümetten

.....

Küp içinde kömeler

Titiriyor memeler

İstedim de vermedi

Şimdi yesin pireler

.....

Tandır başı yarılmış

Ninem bana darılmış

Ne darıldın hey nine

El oğludur sarılmış

.....

Damdan attım kabağı

Yarım altın topağı

Horoz gözün kör olsun

Çabuk ettin sabahı

.....

Camiler medreseler

Yar geliyor deseler

Bir kuş kadar canım var

Veririm isteseler

.....

Çubuk kestim incecik

Daha yaşım gencecik

Hevesfendim yar sevdim

Yatmadım bir gececik

.....

Şu bağlar bizim olsun

Yaprağı üzüm olsun

Yarin uykusu gelmiş

Yastığı dizim olsun

.....

Bahçede nane de yok

Öksüzüm ana da yok

Ellerin çifte çifte

Benim bir tane de yok

.....

Şu dağda seven olsa

Geven devenin olsa

Padişah ferman yazsa

Seven sevenin olsa

.....

Mercimek kile kile

Doldurdum sile sile

Köpek kocanı gördüm

Katıldım güle güle

.....

Ah etsem ah olur mu

Desem günah olur mu

Verdiğini alıyor

Böyle Allah olur mu

.....

Ay gider yüce gider

Kervanlar gece gider

Çift memenin üstünden

Doğru yol Hacca gider

.....

Derelerin al tuncu

Kınalı parmak ucu

Öpülmemiş kızların

Kabul olmaz orucu

.....

Armudu taşlamalı

Dibinde kışlamalı

İmam ezan okuyor

Cümbüşe başlamalı

.....

Gülenaz

Bülbül eyler güle naz

Ne lazım bele yerler

Ağlayan çok gülen az

.....

Alma yanı

Kızarmış alma yanı

Kabre nasıl koyarlar

Muradın almayı

.....

Bahçelerde bibersin

Bilirim yar güzelsin

Sana meyil veremem

Yirmilisin gidersin

.....

NİNNİLER

Kundağına sardım taşı

Gözümden akıttım yaşı

Evliyalar yoldaşı

Uyu yavrum uyu

Büyü yavrum büyü

Ninni desem ne hal olur

Açılır gül bahar olur

Camilerde ezan olur

Uyu yavrum ninni

Büyü yavrum ninni

Ninnilerim senin olsun

Uykular gözüne dolsun

Kişiler sözüne uysun

Uyu yavrum ninni

Büyü yavrum ninni

.....

Dandini dandini dastana

Danalar girmiş bostana

Kov bostancı sen onu

Yemesin bizim kavunu

Uyu yavrum ninni

Büyü yavrum ninni

Dandini dandini dadanmış

Mevlam neler yaratmış

Anası oğlunu beklerken

Gül benzini sarartmış

Uyu yavrum ninni

Büyü yavrum ninni

Karanfil oylum oylum

Uyur mu benim oğlum

Eğer oğlum uyursa

Şen olur benim gönlüm

Uyu yavrum ninni

Büyü yavrum ninni

Yavrum gözüm tavanda

Çift öküzler samanda

Yavrum baban yabanda

Uyu yavrum ninni

Büyü yavrum ninni

Pazarda da kuzu

Yükü de kırmızı

Ananın bir kızı

Uyu kızım ninni

Pazarda da ceviz

Kırarım da kavuz

Nişanlın da yavuz

Uyu kızım ninni

Pazarda da bal var

Kız başında şal var

Nişanlına yalvar

Uyu kızım ninni

Evimizin önü kiraz

Kirazdan aldım biraz

Yine mi öttü horoz

Uyu kızım ninni

Evimizin önü kuyu

Kuyudan alırlar suyu

Küçüksün var daha uyu

Uyu kızım ninni

.....

TÜRKÜLER

KARANFİL TÜRKÜSÜ

Karanfil oylum oylum

Geliyor selvi boylum

Selvi boylum gelirse

Şen olur deli gönlüm

Karanfil olacaksın

Sararıp solacaksın

Ben hakime danıştım

Sen benim olacaksın

Karanfil uzar gider

Yaprağı düzer gider

Yar yolunu şaşırmiş

İnşallah bize gider

Karanfil oymak oymak

Olur mu yare doymak

Yare doydum diyenin

Caizdir boynun vurmak

Karanfilsin tarçınsın

Neden böyle hırçınsın

Ne büyüsun ne küçük

Asıl benlim harcımsın

Karanfil katar oldu

Ayrılık beter oldu

Sürmeli gözlü Fadimem

Gözümde tüter oldu

.....

ELİF TÜRKÜSÜ

İncecikten bir kar yağar

Tozar Elif Elif diye

Deli gönül abdal olmuş

Gezer Elif Elif diye

Elifin uğru nakışlı

Yavru balaban bakışlı

Yayla çiçeği kokuşlu

Kokar Elif Elif diye

Elif kaşlarını çatar

Gamzesi sineme batar

Ak elleri kalem tutar

Yazar Elif Elif diye

Evlerinin önü çardak

Elifin elinde bardak

Sanki yeşil başlı ördek

Yüzer Elif Elif diye

Karac' oğlan emelerim

Gönül sevmez değmelerim

İliklenmiş düğmelerin

Çözer Elif Elif diye

.....

GARİP BÜLBÜL

Bülbül ne yatarsın Çukurovada

Eşin gelir bulmaz seni yuvada

Kendim gurbet elde gönlüm sılada

Ötme garip bülbül gönül şen değil

Coşuyor da deli gönül coşuyor

Ciğerciğim kebab oldu pişiyor

Sevdiceğim yüce dağlar aşıyor

Ötme garip bülbül gönül şen değil

Bülbülün yatağı bahçeler bağlar

Garibin yatağı kahveler hanlar

Gurbet elde ölsem bana kim ağlar

Ötme garip bülbül gönül şen değil

Bülbül ne yatarsın bahar erişti

Kırmızı gül goncasına kavuştu

Sılada sevdiğim aklıma düştü

Ötme garip bülbül gönül şen değil

Bülbül ne yatarsın bahar yaz geldi

Bizim göle ördek geldi kaz geldi

Sılada sevdiğim benden vazgeldi

Ötme garip bülbül gönül şen değil

Bülbül ne yatarsın baharın vakti

Yıkıldı gönlümün sarayı tahtı

Böyledir alemde aşıkın bahtı

Ötme garip bülbül gönül şen değil

.....

BENDEN ALA ÇİÇEK VAR MI

Çiğdem der ki ben alayım

Yiğit başına belayım

Hepsinden ben alayım

Benden ala çiçek var mı

Al baharlı mavi dağlar

Yarım gurbet ilde ağlar

Nevruz der ki ben nazlıyım

Sarp kayalarda gizliyim

Mavi donlu gök gözlüyüm

Benden ala çiçek var mı

Al baharlı mavi dağlar

Yarım gurbet ilde ağlar

Lale der ki behey Tanrı

Benim boynum neden eğri

Yardan ayrı düştüm gayrı

Benden ala çiçek var mı

Al baharlı mavi dağlar

Yarım gurbet ilde ağlar

Sünbül der ki boyum uzun

Yapraklarım düzüm düzüm

Beni ak gerdana dizin

Benden ala çiçek var mı

Al baharlı mavi dağlar

Yarım gurbet ilde ağlar

Gül der her yanım diken

Çoktur bana gönül çeken

Sayılamaz ekip diken

Benden ala çiçek var mı

Al baharlı mavi dağlar

Yarım gurbet ilde ağlar

Fesleğen der ben'ekerler

Alıp saksıya dikerler

Beylere peşkeş çekerler

Benden ala çiçek var mı

Al baharlı mavi dağlar

Yarım gurbet ilde ağlar

.....

AMAN AVCI

Aman avcı vurma beni

Ben bu dağın (ay balam) maralıyam

Maralıyam hem yaralı

Avcı vurmuş (ay balam) yaralıyam

Bir taş attım çaya düştü

Çaydan bir çift (ay balam) suna uçtu

Benim gönlüm sana düştü

Senin gönlün (ay balam) kime düştü

Bu dağlarda ceran gezer

Tırnakların (ay balam) taşlar ezer

Ben o yare neylemişem

O yardan benden (ay balam) kenar gezer

.....

KALENİN ARDINDA

Kalenin ardında üç ağaç incir

Elimde kelepçe boynumda zencir

Çekme zencirleri kollarım incir

Atma bu taşları ben yaralıyım

Elalem al geymiş ben karalıyım

Kalenin ardında bir taş olaydım

Gelene geçene yoldaş olaydım

Bacısı güzele kardaş olaydım

Atma bu taşları ben yaralıyım

Elalem al geymiş ben karalıyım
Kalenin ardında ben gördüm onu
Mavidir şalvarı beyazdır donu
El ne derse desin ben sevdim onu
Atma bu taşları ben yaralıyım
Elalem al geymiş ben karalıyım
Kaleden kaleye şahin uçurdum
Ah ile vah ile ömrüm geçirdim
Yar bize gelende şerbet içirdim
Atma bu taşları ben yaralıyım
Elalem al geymiş ben karalıyım

.....

HALİME

Halimeyi samanlıkta bastılar
Şalvarını gül dalına astılar
Gecesini bin beş yüze kestiler
Elde bade belde şalvarla oynar
Oynar gavur kızı aman oynar
Muhabbet candan kaynar
Halimenin samanlıktır sarayı
Alışmış liraya almaz parayı
Hasan çavuş yeni bulmuş arayı
Uzat ellerine kına yakayım
Gerdanına beşibirlik takayım

Sen salın da ben boyuna bakayım
Halimenin yolda buldum izini
Duman sandım şalvarının tozunu
Açtım yaşmağımı öptüm yüzünü
Elde bade belde şalvarla oynar
Oynar gavur kızı Halime
Bak bir de benim halime

.....

ÇARŞAMBAYI SEL ALDI

Çarşambayı sel aldı
Bir yar sevdim el aldı
Keşke sevmez olaydım
Elim koynumda kaldı
Ah ne imiş ne imiş
Kaderim böyle imiş
Kimse sevda çekmesin
Ateşten gömleğ' imiş
Çarşamba yollarında
Bilezik kollarında
Yavrum seni tanırım
Pınarın yollarında
Ah dağlar yeşil dağlar
Sevdiğim yaman ağlar
Kimse sevda çekmesin

Ateşten gmleğ' imiş

İndim bağa susuzum

Susuzum uykusuzum

Girsem yarin koynuna

Elim durmaz huysuzum

Ah ne imiş ne imiş

Kaderim böyle imiş

Kimse sevda ekmesin

Başlara bela imiş

.....

ALTI KIZLAR

Ŗu benim karŖımda duran

Altı kızlar altı kızlar

Altı kızın biri Ümmü

Altı kızlar altı kızlar

Altı kızın biri AyŖe

Benleri var köŖe köŖe

Mail oldum hilal kaŖa

Altı kızlar altı kızlar

Altı kızın biri İnci

Odur güzellerin genci

Koynunda iki turuncu

Altı kızlar altı kızlar

Altı kızın biri Melek

Dünya döner çarkı felek

Yeter eylediğim dilek

Altı kızlar altı kızlar

Altı kızın biri Meryem

Etti gönülleri sersem

Ya ben oldum ona hemdem

Altı kızlar altı kızlar

Altı kızın biri Dudu

Odur güzellerin kutbu

Kerem de coŖtu delirdi

Altı kızlar altı kızlar

.....

KINA GECESİ TÜRKÜLERİ 1

Kınacılar çay başına dizildi

Yeşil kınam altın tasta ezildi

Kınayı görünce benzim bozuldu

Ağla anam ağlamanın günüdür

Ocağımızın taşı kara

Yüreğimin başı yara

Sabahleyin kalk da anam

Kızım diye yerim ara

Al kekliğim seke seke

Boğazımda gümüş halka

Ben evimden ayrılmazken

Ayırdılar çeke çeke

Evimizin önü marul

Sular akar harıl harıl

Nolur anam gel bir daha

Kızım diye bana sarıl

.....

KINA GECESİ TÜRKÜLERİ 2

Antalya'dan aldım yaprak kınayı

Bezirgandan aldım ballı hurmayı

Yakma yengem yakma sen bu kınayı

Yaktığın kınaya pişman olursun

Gözümün sürmesin kömür etmeyin

Elimin kınasın çamur etmeyin

On beşlik kızını gelin etmeyin

Yaktığın kınaya pişman olursun

Gel kuzucuğum gel kınalar yakayım

Ak mermer üstüne pekmez dökeyim

Git de ben burada hicran çekeyim

Annesini koyup giden nazlı kuzu vay

.....

DİZİN 1

(Abecesel olarak ozan adları)

Abdurrahim Tırsi

Armutlu

Aşık

Aşık Abdi

Aşık Ali

Aşık Ali İzzet Özkan

Aşık Celali

Aşık Dursun Cevlani

Aşık Garip

Aşık Halil (Bursalı)

Aşık Hüseyin Çırakman

Aşık İhsani

Aşık Kamil

Aşık Kemali

Aşık Kerem

Aşık Mahzuni Şerif (Berçenekli)

Aşık Nesimi Çimen

Aşık Ömer

Aşık Paşa

Aşık Süleyman

Aşık Şenlik

Aşık Talibi

Aşık Veli

Aşık Veysel

Azmi Baba

Bahşi

Balasan

Balım Sultan

Bayburtlu Zihni

Benli Ali

Dadaloğlu

Davudoğlu

Dedemoğlu

Deli Boran

Derdiçok

Dertli

Ebu Hamid

Emir Sultan

Ercişli Emrah

Erzurumlu Emrah

Eşrefoğfu Rumi

Gaybı Sun'ullah

Gedayi

Geda Muslu

Gevheri

Habib Karaaslan

Hacı Bayram Veli

Haki

Harabi

Hatayi

Hayali

Hocaoğlu

Hüseyni

İbrahim Tennuri

İdris-i Muhtefi

Kabasakal Mehmet

Kağızmanlı Hıfzı

Karacaoğlan

Katibi

Kaygusuz Abdal

Kayıkçı Kul Mustafa

Kazak Abdal

Kemter Baba

Köroğlu

Kul Budala

Kul Nimmet

Kul Hüseyin

Kul Mehmet

Kul Nesimi

Kuloğlu

Levni

Mecnuni

Meftuni

Mehmet Çakırtaş

Mesleki

Mısrı Niyazi

Minhaci

Muhibbi

Muhiddin Abdal

Muhyi

Müdami (Posoflu)

Nizamağlu

Ozan

Öksüz Dede -Öksüz Aşık

Pir Sultan Abdal

Ruhsati

Sait Emre

Sefil Ali

Serdari

Seyrani

Sivaslı Sıtkı

Sümmani

Tamaşvarlı Gazi Aşık Hasan

Teslim Abdal

Tokatlı Aşık Nuri

Usuli

Üftade

Ümmi Sinan

Yunus Emre

Yusufelili Huzurı

Ağıtlar

Maniler

Ninniler

Türküler

SÖZLÜK

A

ab :su

abd :kul

abdal :derviş

ab-1 hayvan :bengisu

ab-1 kevser :kevser suyu (Kevser suyunun, kardan ak, baldan tatlı

gökteki yıldızların sayısınca kadehler bulunan bir havuz olduğuna inanılır.)

ab-1 zülal :soğuk, temiz, güzel su

ademoğlu :insan

adu :düşman

ağ :ak

ağırlık eylemek :ağırbaşlı olmak

ağlara gelmek :iplere asılmak

ağmak :yukarıya çıkmak, yükselmek

ağu :zehir

ağyar :yabancılar, eller, başkaları (Sevene göre sevgilisiyle görüşenler)

afıtab :güneş

ahd :and, söz verme

ahd-1 zar :çok isteme, çok dileme

ahir :son, sonuncu

ahir-kar :işin sonu

ahir zaman :dünyanın sonu

ahu :ceylan

ahval :haller, durumlar

akça çığın :yerel bir kuş türü

aklın dağıdır :aklı başından gider

akval :kaviller, sözleşmeler, anlaşmalar

al :hile, tuzak

alafircık :(al ve fcur'dan olabilir) fitne, fesat, karıştırıcılık

alaim-i sema :ebem kuşağı, alkım

alavula :alaca bulaca

Ali :4. Halife, Muhammed Peygamber'in damadı, kardeşliği, amcasının oğlu

alişan :n ve onuru yüksek olan

alem :evren, dünya, yaşam

amel :iş

ana :ona

ancalar :hepsi, topu birden, tümü

andelib :bülbül

ane :anne

Anka :Kafdağında olduğuna inanılan masal kuşu

anın :onun

atap :cehennem kapısında bekleyen zebani

arayıla :ara ile, aralıklı olarak

ari :ıarak, sıyrılmış, aklanmış, temizlenmiş

arkın :yavaş, hafif

arzı hal kılmak :üst makama durumu bildirmek, bilgi sunmak

asman (asuman) :gök

aşık :derviş, Tanrı aşığı

aşıkâr :açık, gizli olmayan

aşiyane :yuva

aşk odun urayım cane :canımı aşk ateşiyle yakayım

aşna :bildik, tanıdık, dost

avaz :ses

ayan :açık, belli ortada

ayıdam :söyliyeim

ayn-i bahar :baharın gözü

ayn-i cem :Bektaşî ve Alevilerin kabul töreni

ayn :göz, çeşme, kaynak

azemet-füruş :büyüklük satan

azmak :yol yitirmek, sapıtmak

azmış :yolu yitirmiş, yolu sapıtmış

azm-i didar :buluşma, kavuşma çabası

B

bab :kapı; bir kitabın bölümlerine verilen ad

bac :vergi (Daha çok bir kez ancak zorla kabul ettirilerek

alınan vergi anlamına gelir.)

bad-1 saba :sabah rüzgarı, sabah meltemi

bag :zincirle ya da iple bağlama

bağ-1 canan :cennet bahçesi

bahr-1 muhit :büyük deniz, okyanus

bahri :deniz ördeği gibi bir kuş

bahşiş :bir iş görene hakkının dışında verilen para

bal :kanat, boy bos, kol

balaban :bir tür koca kafalı çakır doğan

bar :yemiş, meyve

baran :yağmur

baru :burç, kale

baş :yaranın işleyen gözü

başım koşalı :başımı koyalı

batın :iç dünya, gizli, gizli evren; Tanrı adlarından biri

bay :zengin, efendi

baz :doğan kuşu

bazergan :tüccar

bed-huy :kötü huylu

bedr-ü hilal :dolunay, yarım ay

beğni ağar :şerefi, onuru yükselir

bek :sağlam, sıkı

bel :geçit

belı :evet

bend :bağ

Bender :Osmanlı İmparatorluğunun batı sınırında ünlü bir kale

benefşe :menekşe

bengilik :esrarkeşlik

berat :Kadir Gecesinde öteki adı

berat :bir buluştan, bir haktan yararlanmak için devletçe verilen

belge. (Osmanlı İmparatorluğunda ayrıcalıklı buyruk.)

bergüzar :anı; anılmak için verilen armağan

beri :ırak, sıyrılmış, kurtulmuş

berk :güçlü, kuvvetli

beserek :besili, tombul

beşaret :iyi haber, müjde

Beytullah :Kabe

biçare :çaresiz

bi-haya :hayasız

bihter :daha iyi, çok iyi, en iyi

bi karar :kararsız

bile :birlikte, beraber

bilece :birlikte

bilecek :birliktelik, beraberlik

bilişmek :tanışmak

bi vefa :vefasız

bi zeban :dilsiz, geveze olmayan, az konuşan

bostan :çiçek bahçesi

börk :kürk ve keçeden yapılmış başlık

budak :dal, sürgün

Budin :Budapeşte (Macaristan'ın başkenti)

burma :bilezik

buy :koku

bülbül-veş :bülbül gibi

bülend :yüksek

bünyad :yapmak, kurmak

C

canib :yön, yan

cebe :zırh, pusat

Cebril, Cibril :Tanrı'nın buyruklarını Peygambere ileten melek

celal :kırgınlık, kızma

cemal :güzellik

cemal bağı :güzellik bahçesi

ceran :ceylan

cevahir :cevherler, mücevherler

cevr :eziyet, zulüm

ceylan :dolanmak, dolaşmak

cıda :mızrak, kargı

ciğer :yürek, kalp

cücük :civciv

cüda :ayrı, ırak

cümle :hep, bütün, tüm

cünunluk :coşkunluk, us tanımazlık, delilik

cür'a :yudum, içildikten sonra kadehin dibinde kalan tortu

Ç

çarh :gök

çarh-ı felek :feleğin çarkı, dünya, evren, tekerlek gibi döndüğüne

inanılan ,gök

çarh vurmak :göklere dolaşmak, çark vurmak

çarkacı:ordunun öncüleri

çarkalamak :çarkacıların, yani ordu öncülerinin düşmanı oyalama

hareketleri

çekildi :göğe uçtu, gitti

çene :gevezelik, boş laf

çerağ :mum, ışık

çerviş :yemekteki yağ

çeşm :göz

çeşm-i fettan :hileci, fitneci, aldatıcı göz

çeşm-i gazal :ahu gözlü

çeşm-i giryan :ağlayan göz

çevgan :ucu eğri sopa

çirk :çirkef, pis, iğrenç su

çiğın :omuz

çiğninde :omzunda

çorap geydirmek (çorap örmek) :fesat kurmak, aldatmak, başına iş

açmak, birini kötölemek için habersizce hazırlık yapmak

çöpür :yünün tarandıktan sonra kalan kaba, kötü kısmı

çövmen :yemiş toplamakta kullanılan ucu çatallı değnek

çü :gibi, çünkü, o zaman

çün :çünkü, o zaman, değil mi ki, madem ki

D

dad :imdat, feryat, yakınma

dağ :yara

dağlamak :yara üzerine kızgın demir basmak

dahleylemek :aleyhte bulunmak, yermek

dal :delalet eden, gösteren, işaret

dam :tuzak

daman, damen :etek

dandan :gürültü patırdı, kavga

dar :adam asmakta kullanılan ara, darağacı (Alevi ve bektaşilerde

“ayn-ı cem” yapılan yer.)

dar :göçmek

dar-ı rihlet :göçüş evi

dasitan eylemek:destan etmek, herkese duyurmak, dillere düşürmek

da'vac'olma :davacı olma

davlumbaz :savaşdavulu

Davud Nebi :sesi çok güzel olan Davut Peygamber (Davudi ses deyimi

buradan gelir.)

dehan :ağız

dem :zaman

demadem :daima, her zaman

demde :eğlencede dolaşmada

dengim var :düşman, hasım

denlü :dek, kadar, denli

derilmek :bir araya gelmek, toplanmak

derimend :dertli, yasalı, kaygılı

derun :iç yan, yürek, kalp, iç

derya :deniz

desdimal :el silecek, yağlık

dest :el

devlet :diriltmek, canlandırmak

diriğ ;dirlik :dirlik, geçim, yaşayış

div :dev, şeytan, cin

divane :deli, aşık

dolu :içki dolu kadeh, içki

dolunmak :batmak, gurup etmek

dönmenem :dönmem

dörtlük :küçük para

dud :duman, tütün

dur :ırak, uzak

duhan :tütün, duman

durub-u emsal :atasözleri

duzah :cehennem, tamu

dü :iki

dün ü gün :gece gündüz

dür :inci

düzmek :yapmak, başarmak, düzenlemek

E

eda :bizim, durum

edik :koncu kısa çizme

edna :en aşağı

ef'al :işler, ameller

efkar :kederli düşünce

eğın :omuz, sırt

eg'n, eg'in :arka

eg'nine :arkasına

eğlenmek :bir yerde durup zaman geçirmek, dinlenmek

Eğre (bugün Erlan) :bir Macar kenti

ehl-i cihan :cennetler, uçmaklar sahibi

ehl-i hak :Tanrı ehli, erenler

ehl-i zaman :günün adamı

ekber:büyük

elvan elvan :renk renk, çeşit çeşit renk

em :ilaç

Emirler :Mersin yöresinde bir köy

emval :mallar

emval-ı eytam :yetim malları

emn-ü eman :güven ve korkusuzluk

enik :köpek yavrusu

engür :üzüm

er :derviş, tarikat yolcusu

erdi: geldi

ereli : ereli beri, kavuşalı beri

esrik : sarhoş

Estergon : Tuna kıyısında Budapeşte'nin kuzeyinde bir Macar kenti

eşek uğrusu : eşek hırsızı

eşkal : biçimler, şekililer

evvel bahar : ilkbahar

eydür : söyle, der

eytam : yetimler

eyvallah : her şeye razı olmak

eyvan : saray, köşk

eyyam : günler

eyyam-ı devlet : mutlu günler

ezeli, ezeli : çok eskiden

F

fağfuri fincan :Çin fincanı

fak :tuzak

fani :ölümlü

farımak :soğumak, uzaklaşmak, uşanmak

fartu fartu :”cart curt” gibi bir söz

faş etmek :açıklamak, ortaya çıkarmak

feragat :vazgeçmek

ferda :yarın, gelecek zaman

fehmeder arını :utanmayı öğrenir

felek :talih

fem :ağız

fena :yokluk

fend :hile, desise, düzen; güreşte uygulanan oyunlar

ferda :yarın, gelecek günler, erte

ferraş :döşeyen, döşemeci, hizmetçi, Kabeyi süpüren

feth-i bab :kapının açılması

fırka :parti, grup; tür

Fir'avn :Musa Peygamber zamamında Mısır Kırallı (Musa'nın ardına düşmüş,

ordusuyla Kızıldeniz'de boğulmuş)

firak :hasret, özlem, özlem çekmek

fikr:düşünce

firdevs :sekiz cennetten biri

Fireng (Frank) :Fransız

firkat :ayrılık

fisk (fisk) :hak yolundan ıkma Tanrı'ya isyan, hainlik, dinsizlik,

ahlaksızlık

fitne :bela, sıkıntı, ara bozma, karışıklık çıkarma

füruş :satan, satıcı.

G

Gaffar-üz-zünub :günahları bağışlayıcı; Tanrı sıfatlarından

gam-ı hicr :ayrılık derdi

gammaz :kovucu birine iftira ederek zarar veren, fitneci

gamze :yanak çukuru; yan bakış

Gani :Tanrı'nın adlarından; zengin, varlıklı

Gani Settâr :kullarını bağışlayan Tanrı

gark :boğulma

gavvas :dalgıç

gazal :ceylan, ahu

gazel : kurumuş yaprak

geda :dilenci

geh :gah, bazı, kimi

gele gör :gel de gör

genc :hazine

ger :eğer

geşt etmek :gezmek, seyretmek, dolaşmak

gevher :elmas, değerli taş

gıybet :birisinin arkasından kötülüğünü söylemek, yermek, dedikodu

gidi :deyyus, pezevenk

giriftar :esir, tutsak, yakalanmış

giryan :ağlayan

girye vü zar :ağlayıp, inleme

gönlek :gömlek

gönül düşürmek :aşık olmak

görölsün kanıtlar :işler, hazırlıklar görölsün, bitirilsin

gövel ördek :yeşil başlı ördek, yabanördeği

göyne göyne :yana yana

göz göz olmak :delik deşik olmak, çok acı çekmek

gulam :sakalı bıyığı çıkmamış delikanlı, genç, tutsak, kölemen

güne güne :rengarenk, türlü türlü, her çeşitten

guş :işitme, dinleme

gülbenk :bir toplulukça bir ağızdan makamla söylenen dua, tekbir,

ilahi; savaş haykırması

gülşen :gül bahçesi

gülzar-ı aşk :aşk gül bahçesi

güman :şüphe, kuşku

günlük :tütsü için kullanılan bir çeşit ağaç sakızı

gürk (gurk) :kuluçka

H

Habil :Adem Peygamberin oğullarından biri

hacet :gereklik, zorunluk

hadde :erimiş madeni tel yapmak için kullanılan delikli levha

hafa :gizli yer

Hafid-i Peygamber :Muhammed Peygamber'in torunu

hak :toprak

hak ile hak olmak :toprakla toprak olmak, toprağa karışmak

hak-i pay :ayak toprağı, tozu

hak kalemi :alinyazısı, talih

Hak kapısı :Tanrı yolu

hal :tasavvufta, Tanrısal gerçeklere ulaşan kişinin benliğinden geçme

durumu

halayık :yaratıklar, insanlar

halife :birinin yerine geçen

halı :boş, ilişiksiz, evlenmemiş

halim :yumuşak, huy

halk-ı alem :dünya halkı, insanlar

Hallaak :halkeden, yaratan, Tanrı

haman :Firavun'un veziri

hamaylı :boyuna asılan muska, kılıç bağı

hamil :yüklenen, gebe

hamr :sarap (aşk şarabı)

hane :ev, gönül

hanedan :konuksever, vergili; belli ve büyük soydan gelen kimse

har :diken

harabat :harabeler, viraneler, yıkıntılar

harami :yol kesen, can alıcı, eşkıya

haramzade :anası babası belli olmayan, piç

hare :meneviş, menevişli kumaş

hatif :yitikler evreninden haber veren melek

hayf :haksızlık, zulüm; yazık ki, heyhat, vah

hayranlık :esrarın verdiği keyif

hazan:güz,sonbahar

hecr-i gam :ayrılık acısı

hem-dem :asla, hiçbir zaman

heves-güves :hevesederek, özenerek

hezar :bülbül

hışmeylemek :kızmak

hıram :nazlı, edalı, salına salına gidiş

hicap :perde, örtü, utanma

hicr :hicran, ayrılık

hidayet :doğru yolu bulmak, doğru yola götürmek; Tanrı yolu

hil'at :süslü giysi

hindi :bir tür kumaş

hod :kendi, bizzat; de (ne hod:ne de); o, şu

hon (han) :sofra

hor :değersiz, aşağı

höyük :tepe

hub :güzel

huccac :hacılar

huccac-ı müslimin :İslam hacıları

hüccet :isbat belgesi, mahkeme ilamı

hüccet olundu :hüküm giydirildi

Hüda :Tanrı

hülle (hulle) :cennetlik insanların cennette giyecekleri giysi

(söylentiye göre bu giysileri İdris Peygamber dikermiş.)

humar :içki sersemliği

hunı :kan dökücü

hünkar :Padişah, hükümdar, sultan

hüsn :güzellik

I

ılgıt ılgıt :yavaş yavaş, hafif hafif

ıyan (ayan) :açık, belli

İ

içre :içinde, içeri

ider :eder, yapar

iftihar :öğünme

ihtisap :eskiden “muhtesip” denilen belediye başkanının görevi, belediyeye

verilen vergi

ihvan :sadık içden, candan dostlar; tarikat arkadaşları

iki cihan :dünya ve öte dünya (ahiret)

ikrar :saklamayıp söyleme, bildirme, kabul etme, tarikata yeni

giren kimseye uygulanan tören, söz verme

ilacını görmek :çaresini bulmak

imdi :şimdi

inayet kıl :iyilik et, bağrşla

inleyüben :inleyerek

ins ü cin :insan ve cinler

ireyhan (reyhan) :fesleğen çiçeği, güzel koku

irmez :ermez, kavuşmaz, ulaşmaz

irşad :doğru yolu göstermek

irtikap :bir kötülük işleme, yiyicilik, rüşvet yeme

iskancı :yerleştirci, konukçu

iskan evi :göçebeleri belli yerlere yerleştirmek

issi :sahip

ittifak :birleşme

ivaz :bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey

ive ive :acele acele, telaşla

K

Kaabil :Adem Peygamberin öteki oğlu

kaba :elbise, giysi

kabal :ortaklaşa, ya da ücretle başkasının tarlasında çalışma

kabail :kabileler

kadd :boy

kadem :ayak

kadem basmak :varmak, basmak

kadim :sonsuzluk, Tanrı'nın adlarından

kadr (Kadir) :Kadir gecesi

kahan :tarla

kahan etmek, eylemek :sürmek, ekmek

kail :razı

kakıyor :kalkıyor

kalıp :vücut

kam :istenen, beklenen şey

kamet :boy pos

kamil :bilgili, olgun kişi

kangı :kim, hangi

kan :ölüm

kan :maden

kanara :mezbaha

kandan :nereden

Kani :Tanrı

kanlı :kağnı

kaplubağa :kaplumbağa

kar :iş

karangu :karanlık

k'ar ü kenar :derinlik, kıyı

karavul (karakol) :nöbetçi birlik ya da asker

kaşane :köşk, konak

kat :ön,huzur

katar :dizi, sıra

katarbaşı :yük hayvanlarını yöneten kervanbaşı

katre :damla

kavi :sağlam

kavl :söz verme, sözleşme

kavum :kavim, hısım akraba

kayd (kayıd):bağ

kayıd yemek :bağlanmak

kazı :kadı, yargıç

kazzaz :ibrişim büken, ip yapan

kelam :söz

kele kele :vah vah

kem :kötü

kemal :olgunluk

keman :yay

kemdamarlar:kötü huylar

kemend :ip

kemlik :kötülük, şer

kerem :merhamet, bağıslama, onur, lütuf, iyilik

kerem issi :onur sahibi, onurlu kişi

keremkani :iyi huylu, güzel huylu

kesbeylemek :kazanmak

kesmik :buğday başaklarıyla karışık saman; harmanda iyi döğülmeyip

ve kabuklarıyla karışık kalmış dane

kesret :çokluk, bolluk

kevneye :dünya ve ahiret

kevn ü mekan :vücut ve yer

key :ne vakit, ne zaman

kıblegah :kible yeri

kıl hazer :çekin, sakın

kıl ile yedilmek :ineden inceye götürölmek, eğitölmek, yetiştirölmek

kırklar :kırk erenler (Sufilerce kırkların, diledikleri zaman

diledikleri yerde görünebileceklerine inanılır.)

kile :buğday ve arpa ölçeğı olarak kullanılan tahtadan yapılmış kap

kim :ki

kiriş :ince bağırsaktan yapılan saz teli

kinaye :düşünölen şeyi dolaylı olarak anlatmak, dokundurmak

koçmak (koçuşmak) :sarılmak, kucaklamak

koduk, kodak :eşek yavrusu, sıpa

kohulıyan :koklayan

komazım :koymam, bırakmam

korkmazız :korkmayız

kov :dedikodu, çekiştirme, arkadan söyleme

koz :ceviz

köcek :küçük; tarikata yeni girmiş olan; şeyhin hizmetinde olan

derviş; oyun oynayan

kökçek :güzel

köşek :deve yavrusu

kulan :yabani at, iki üç yaşında kısrak

kunlamak, kulun :yavrulamak, doğurmak,

kur'ağaç :kuru ağaç

küfran :iyilik bilememe, gördüğü iyiliği, insanlığı unutma

küfür :imansızlık

külek :yoğurt, ayran koymaya yarar ağaç kova

külli :hep, bütün, tüm

L

lal :yakut gibi değerli ve kırmızı taş

La-mekan :mekansız, mekansızlık; yersiz yurtsuz

La-illa :yok-var

leb :dudak

leşker:asker

leyl-ü nehar :gece-gündüz

libas :giysi, elbise

lika :yüz

lutf u ala :bağış ve armağan

M

madrabaz :vurguncu malı saklayıp pahalılaştırmasını sağladıktan sonra

satan

mağrıp (magrib) :batı

mah :ay

mahbub :sevgili (Hakk'a mabub olan sultan: Tanrı'nın sevgilisi

Muhammed Peygamber.)

mahbubluk çağı :sevilme çağı

mahfil :oturulacak, görüşülecek yer, toplantı yeri; büyük camilerde

hükümdarlara ya da müezzinlere ayrılmış, parmaklıkla çevrili yerden biraz yüksekçe yer.

mah-ı taban :parlak ay; dolunay

maksut :maksat, amaç, istek, dilek

malamat (melamet) :azarlama, sitem etme, kınama (Dünya ve dünya

heveslerini, değerlerini hor gören dervişlik.)

manalar getirür :düşünülebilir

mana gevherin :anlam cevheri

ma'ni :engel

mar :yılan

marifet :bilmek; tasavvufta, tasavvufla ilgili sözler

ma'siyet :başkaldırma; suç işlemek, suç

maşrık :doğu

maşuk :sevgili

matlub :istenilen, aranılan şey, alacak

mazarrat :zararlar

meal :amaç, anlam

mecal :güç, kuvvet

meddah :metheden, öven

mekan :yer, durak

mekkare :hileci, düzenci kadın

meles :pamuktan yapılmış bez; keten gömlek

menend :benzer, eş, gibi

merek :dam, ahır, kulübe; samanlık

Mervan :Emevî halifelerinden biri

mestane :sarhoş, kendinden geçmiş gibi olan

mestanevaş :sarhoş gibi, sarhoşçasına

meşreb :su içilecek yer; huy, gidiş; neşe

mevc :dalga

Mevla :sahip, Tanrı

mevta :ölü

mey-i aşk :aşk şarabı (Tanrı aşkı)

meyyit :ölü

mezahir :Tanrı'nın sıfatlarının belirlediği varlıklar

micik :atılmış, bozuk yiyecek

miftah :anahtar

mihman :konuk, misafir

mihnet :zahmet, eziyet, gam, keder, sıkıntı, bela

mihr :güneş; taht, saltanat

mihrican :sonbahar

minber :camide imamın namaz kıldırmak için önünde durduğu oyuk yer

Mi'raç : Merdiven; göğe çıkma

mirimiran :beylerbeyi, eyalet valisi

misak :and, yemin

miskin :çok yoksul

mişvar :tavır, hareket, gidiş

miyan :bel; orta; aralık

mizan :terazi; kıyamet günü sevaplarla günahların tartılacağı terazi

muhabbet :Alevilik ve Bektaşilikte, tarikat adamlarının bir araya

gelerek içki içerek, saz çalarak “deme” ya da “nefes” söyleyerek, “sema” ederek söyleşmeleri.

muhâl :olmaz, olamaz

muhannes :alçak, namert, kötü insan

muhannet :korkak, alçak, kadın gibi, kalles

muhbir-i sadık :sadık haberci

muhîb :seven, sevgi besleyen, dost

muhtar :seçilmiş, hareketlerinde serbest olan

mukim idim :çalışıyordum, duruyordum

murg-ı can :can kuşu

musahhar :ele geçirilmiş

muti :itaat eden, boyun eğen, bağlı

müflüslük :iflas etmiş olma hali

müjgan :kirpik

mülazim :bir şeyi gerekli bulan, birisine, bir şeye bir yere sürekli

giden

mülk-i lal :al ülke

mü'min :iman etmiş, İslam dinine inanmış, Müslüman

münafık :dıştan dindar içten kafir kimse; bozguncu

münezzeh :kusurlardan, noksanlardan temizlenmiş, arınmış

münkir :inkarcı, yadsıyan

mürâfaa (murafaa) :duruşma, yüzleşerek yargılama

mürâi :iki yüzlü

mürğ (murg) :kuş

mürşid-i kamil :önder, kılavuz

mürüvvet :insanlık, mertlik

müstajrak :gark olmuş, dalmış, kaldırılmış, batmış, kendini bilmeyecek

derecede dalgın, düşünceli

mütevelli :bir vakıf malının yönetimiyle görevlendirilen kişi

N

naçar :çaresiz

nadan :cahil, gerçek bilgisi olmayan, arif olmayan

namlı namlı :öbek öbek, parça parça, bölük bölük

nam-u şan :ad, ün, san

nar :ateş, cehennem

nas :insanlar, adamlar, halk

Nasuh Paşa : Şam valisi; Hac yolundaki eşkıyaları temizlemiş, 1714'te asılmış,

sanı "Osmanoğlu"

naşi :ortaya çıkan, ötürü, dolayı, nedeniyle

nay :ney

nazar eylemek :bakmak

nazil :inen

necaset :pislik, insan tersi

necat :kurtuluş

nefes :Bektaşilerin, halk tasavvuf ozanlarının tarikatlarıyla

ilgili konuları işleyen şiir

nekbet :uğursuz, ahlaksız

Nemçe (Nemse) :Avusturya

Nemrud :İbrahim Peygamberi ateşe attıran Babil Hükümdarı

nesne :şey

neva :ses, seda, makam, ahenk" name

nevcivan :taze, genç delikanlı

niam :nimetler

nice :neden, nasıl

nic' edeyim :nice edeyim, nasıl yapayım

nigar :resim, resim gibi güzel sevgili

nihan :gizli

nisar :saçan, saçıcı

niyabet :naiplik, vekillik

niyaz :yalvarış, baş eğerek ağrlamak

nun : Arap abcesinde bir harf (Harfin duruşu insan vücudunun

eğilmesini andırır. Bu benzetmeyle çok sıkıntı, acı dile getirilmiş olur.)

nuş etmek :içmek

nüzul (nüzl) :nimet, kısmet, yiyim içim

O

ocaklı :yeniçeri, piyade askeri

od :ateş

oğlan :ergenlik çağına gelmemiş erkek çocuk

ol:o

onarı :iyi, düzgün uygun

onarmak (unarmak) :iyi etmek, tamamlamak

Ö

ödlek :korkak

öküş :çok

ömrün serilince :ölünce

özge :başka

P

pa : ayak

papak : kürk ve keçeden yapılmış başlık

parayıla : para ile

pare pare : parça parça

pazar eylemek : kurmak, söyletmek

penah : korunma; sığınma

pend : öğüt

perçem düzmek : saç taramak, süslemek, düzeltmek

perde : sazın kolu üzerinde belli sesleri çıkarmak için parmak basılan

yer

perizad : peri kızı, peri yaradılışlı

pervane : kelebek

pesend (etmek) : kıskanmak, imrenmek

peşkeş vermek : sunmak

peyman : and, yemin

peyman : kadeh

pinhan : gizli

pir : tarikatın ileri geleni

pirlik : ihtiyarlık, kocamışlık

pişe : iş gücü; alışkanlık

pul : eskiden kullanılan akçadan küçük para

pür-hun : kan dolu

R

Rab :Tanrı

Rabbül Alem :alemi yetiştiren, geliştiren, olgunluğa ulaştıran, Tanrı

rafız :terk eden, bırakan; Şii mezhebinde ayrı bir kol (Doğru yolu, mezhebi bırakan, sapıtan demektir.)

rah :yol

rah-ı hakikat :gerçek yolu

rah-ı Hakk :Tanrı yolu

rahi :yolcu, gezgin

rahm :acıma, esirgeme, koruma

rahman :merhamet sahibi, Tanrı sıfatı

rahmetmek :acımak, merhamet etmek

rahşan :parlak (yıldız)

raht (reht) :bastırarak ezme

Rasul :şeriat sahibi, peygamber, Hz. Muhammed

Rasul-i Ekrem :en büyük peygamber, Hz. Muhammed

ravza :çayırılık, çimenlik, bahçe (Ravzai Rıdvan, Ravzai Cennet ya da yalnızca Ravza, cennet karşılığı olarak kullanılır.)

raz :sır, giz, gizli şey

reaya :halk, avam

rehvan :yolda giden, yürüyen

rengin :renkli, güzel

revan :yürüyen giden, akan, su gibi akıp giden; ruh, can

revane :giden, yürüyen

rıza lokması :Tanrısal lokma

rububiyet :bir şeyi, birini, yeteneğine göre yetiştirip geliştirmek

ruh :yanak

rumuz :remizler, anlamı tam açık olmayan sözler

ruz u şeb :gündüz ve gece

Rüstem-i Zal (Zaloğlu Rüstem) :İranlıların büyük destanları (Firdevsi'nin

yapıtı. Rüstem adı, gözü pek, olağanüstü kavgacı, savaş işlerini başaran

kahramanları göstermek için kullanılır.)

rüsvay eylemek :itibarsız, onursuz duruma düşürmek

rüşd :erginlik, olgunluk

S

sağrı :atın kığı

sail :soran

sail (savlet'ten) :saldırıcı

sait :namuslu, Tanrı katında iyi olan

sal :düzlük

sal :tabut

sala :selam, alana çağırma sözü

salaca :tabut, teneşir

salan :sallayan, eğen

salınban :salınarak

Sallallah : peygamberlere düzenlenmiş duayı okumak (Buna “selavat getirmek”de denir.)

salmanam :salmam, bırakmam

salyane :salgın, vergi, yıllık saptanan para

sa'y :çalışmak

sayru :hasta

seğdirmek :koşmak

seğirdüben :seğirterek, koşarak

sekiz cennet :hadislerde cehennem yedi, cennetin sekiz olduğu

bildirilmiştir.

selef :önceki

selim :doğru, temiz

selki :hafif, yegin

Selman :Sahabe'den; Peygamberin zamanında ona inananlardan,

yakınından olanlardan bir İranlı

selvi revan :yürüyen selvi boylu

sena :övgü, yüceltme

ser:baş

ser-bölük :bölükbaşı

sermest :sarhoş, kendinden geçmiş

sert humar :huysuz eşek

server :baş,önder

servi kamet :selvi boylu

seven sevende :seven ve sevilen

seyfi :güzel gözlü bir av kuşu

seyr :gezmek; rüya, düş

seyran :gezinme, gezme

sıdk :doğruluk, gerçeklik

sıgın :bir geyik türü

sıfat-1 şer :kötü sıfatlar

sınamak :denemek

sındı :makas

sımk :kırık, kırılmış

sırat :cehennemine üstüne gerilmiş kıldan ince kılıçtan keskin köprü

sırat-1 müstakıym :doğru yol

sırr-1 Sırr-ullah :Tanrı'nın gizlerinden; sır

silahdar :padişahın ya da paşaların silahlarının koruyucusu

simlerin kuşanmak :ziynet, süs eşyası takmak

sin :mezar

sipah, sipahi :atlı asker

sorup sormasınmak :arayıp sormak, soruşturmak

söğünmek :sönmek

subh :sabah vakti

sun-i lemyezel :Tanrı yapısı

suphan :Tanrı

suz :sıcaklık, yanma

suz-i gam :gam ateşi

sücü :şarap

sükker :şarap

sürçek :sürçen, ayağı yere takılan

Ş

şad :sevinçli, neşeli

şadoluben :sevinerek

şah-ı huban :güzeller şahı

şah-ı merdan :insanlar şahı (Halife Ali'nin sıfatı olarak kullanılır.)

şaki :hırsız, yol kesen

şakımak :ötmek, dokunaklı ses çıkarmak

şalı renk :törlü renkte şal, boyun atkısı

şane :tarak

şar :şehir, kent

şaz :genel kurala uymayan, kuralsız, istisna

şehristan :şehir yeri, kent

şehriyar, şehir-yar :padişah, hükümdar

şekk :şüphe, kuşku

şem :mum

şems :güneş

şerha :yarık

şerheylemek :açmak, açıklamak

şeyda :çılgın, tutkun

şeytan-ı lain :lanetlenmiş şeytan

şey'ullah (Şey'en billah'tan bozma) :Allah için bir şey

şikar :av

şikest :kırılmış

şimdiden geri :şimdiden sonra

şita :kış

şivekar :nazlı, cüveli

şol :su

şuriş :karışıklık, kargaşalık

şükr :teşekkür

T

taat :Tanrı buyrukları, ibadet

tab' :huy, yaratılış

tac :hükümdarların başına giydikleri cevahirli başlık; gelinlerin

başlarına koydukları cevahirli süslü başlık

tahrik (hark'tan) : çok yapma, yakınma, susatma, susatılma

fahrik (hareket'ten) :kımıldatma, kımıldatılma, oynatma

tahrık-ü tar :çok yanma ve karanlık

tahtes-sera :toprak altı

talimin almış şahhan :av kuşu yakalamayı öğrenmiş şahhan

tan'eylemek :sövmek, yermek, kınamak

tar :karanlık

tarac :darmadağın

tapı :tapınılan şey, mabut

taye (daye'den) :dadı

teb'it :uzaklaştırma

Tecer :Sivas dolaylarında bir dağ ve ırmak

tecrim :cezalandırma

teferrüç :açılma, ferahlama; gezinti; gezintiye çıkıp gam dağıtma

tefrik :ayırma

tekne :sazın gövdesi

televvün erişmek :renkten renge girmek

tennure :tandırılık, mutfakta giyilen giysi; yakasız, önü göbeğe dek açık,

üst kısmı bele kadar dar, etekleri geniş, kolsuz giysi

tepir :kıl elek, kalbur; buğdayın tanelerini samanından ayırmak için

kullanılan kamıştan ya da ince dallardan yapılmış sepet

terkin urmak :vazgeçmek

tertip olundu :atandı

teşviş :karıştırma, karmakarışık etme

tevekkül :işi Tanrı'ya bırakıp yazgıya razı olma

tevhid etmek :Tanrı'nın birliğini söylemek

tezkiye :temizleme, soruşturma

tıfl-ı nevres :yeni yetişmiş genç, sevgili

tımar :hükümetçe geçim için verilen toprak

tınab :ip, destek

tiğ (tig) :kılıç

tiğ-i gamze :kılıç gibi yüreği delen kirpik

tiryak :zehirlere karşı ilaç

tonuz :domuz

top vakti :develere topak biçiminde hamur verme zamanı

toy :ziyafet

toy :bir tür kuş

tuba :cennette bulunduğu inanılan, çeşitli, lezzetli yemişler veren

bir ağaç

turayıla :tura ile

tutuben :tutarak

türab :toprak

tütün :duman

U

uçmak :cennet

uğru :yol; entarinin ön parçası

uğru :hırsız, yol kesen

uğrunca :gizlice

ukba :ahiret, öte dünya

ulaşır :sataşır

ulu divan :mahşer günü insanların Tanrı'nın huzuruna çıkışı

ulu Sultan :Tanrı

umman :büyük deniz, okyanus

Urban-ı Hicaz :Hicaz Arapları

urum :eskiden Anadolu'ya verilen ad

uruşan :ruşen, aydın

uryanı :çıplaklık

ustager :usta, iyi iş yapan

usul :müzikteki esaslar, yöntem

uş :işte

uşşak-ı serbaz :korkusuz aşıklar

uyarmak :yakmak

Uyvar(Ersekujvar) :Estergon'un kuzeyindeki bir kale ve kasaba

Ü

ülfet :alışma, görüşüp konuşma

ümera :amirler, büyük, yüksek memurlar

ümme-i naci :kurtulmuş ümme

ürke :ürker

üryan (uryan) :çıplak

üstaz :üstat, usta, hoca

V

vahdet :birlik

vahdet şarabı :birlik şarabı

varis :kendisine başkalarından miras kalmış kişi

vasf-1 hal :başından geçenler, durumlar

vasl :kavuşma

vazgelmek :vazgeçmek, gözden çıkarmak, uzaklaşmak

vebal :suç, sorumluluk

vird :tarikatta belli zamanlarda okunmak üzere Türkçe düzenlenmiş

dua ve övgüler; sık sık yinelemek

visal :ulaşma, bitişme, sevgiliye kavuşma

vuslat-1 mahbub :sevgiliye kavuşma

Y

yad :el, yabancı

yadlu (yatlu, yatlı) :kötü, pişman, bedbaht

yahşi (yahşı) :iyi

yal :hayvan yiyeceği

yalı kaval :atın koşarken yelesinin havalanması

yaman :kötü, fena

yanıl :kızarmış, olgun

yar : uçurum

Yaradanbari :Tanrı

yarağ :gerekli (“yaramak”tan gelen bu sözcük, silah, gerekli şey,

gereç anlamlarında da kullanılır.)

yanan :dostlar, sevgililer

yarlık :aşk, ferman

yasmak :eğmek, kırmak, perişan etmek

yavı kılmak :yitirmek

yavuzluk :kötülük, sert huyluluk

yazı :ova, sahra

yeğ :daha üstün, tercih edilir

yeksan :birlikte, beraber, her zaman, denk, bir, eşit

yelmek :koşmak, ivedi yürümek; serseri gibi dolaştırmak

yeticejiz :yetince, ulaşınca, varınca

yetmek :yetişmek, koşmak, ulaşmak

Yezid :Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin'i Kerbela'da öldürten Emevi halifesi

yiğitlik :gençlik

yoklan :yoklayın

yol :tarikatta uyulması gereken yöntem

yolak :baş

yol-erkan :tarikat ve temelleri

yorağ :papucun üst kısmı

yorgalama :binicisini sarmadan yürüyet at, rahvan

yuka :yufka

yumak :yıkamak, arıtmak, temizlemek

yüğürmöz :iyi, hızlı yürüyen (at için kullanılır)

yüz ağı :temiz yürek, suçsuz

Z

zağ :kılıç ya da bıçağı bileyerek verilen cila

zağfiran :safran, sarı renk veren bir bitki

zahm :yara

zahimdar :yaralı

zahir :açık, belli, dış, evren

zahid :çok aşırı sofı, kaba sofı; Alevilerce Kızılbaş olmayan

zail olmak :silinmek, bitmek

zahm uran :yaralayan, yara açan

zar :ağlama, inleme

zari kılmak :ağlayıp, inlemek

zari zari :ağlaya ağlaya, inleye inleye

zat-u sıfat :dış ve iç varlık

zekat :şeriata göre, helallığını sağlamak üzere mal ve paranın her yıl

sadaka olarak dağıtılması gereken kırkta biri

zemistan :kış

zeyn :süs bezek

zi :ne hoş, ne güzel

ziba :süslü, yakışıklı, güzel

zıkr :anma

zuhur :ortaya çıkma

zu'm-ı fasid :bozuk zan, yanlış sanı

zu'm-za'm :zan, sanı

zühd, zühüd :her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme

zühhd ile taat :dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyruklarını yerine

getirme

zülûf :zülûf, başın örtü dışında iki yana sarkan saç kısmı, perçem

zülal :temiz su

zülûfbend :saç bağı

KAYNAKÇA

AŞIK DURSUN CEVLANİ Daha Neler Nelerim Var, Şiirler, Ankara. 1958.

AŞIK İHSANİ Ağalı Dünya, Şiirler, İstanbul 1964. Yazacağım, Şiirler

İstanbul 1966.

AŞIK VEYSEL Değişler, Şiirler, Ülkü, Ankara 1944. Aşık Veysel, Hayatı ve

Şiirleri, İstanbul Maarif Kitaphanesi, Halk Şiirleri Serisi 18, İstanbul 1949.

BAŞGÖZ, İLHAN (Prof. Dr.) Manilerimizden, Dosta Yayınları 8, Ankara 1957.

İzahlı Türk Halk Edebiyat Antolojisi, Cilt: 1, Ararat Yayınevi İstanbul 1968.

Aşık Ali İzzet (Özkan, Yaşamı, Sanatı, Şiirleri, Türk İş Bankası Kültür

Yayınları: 191, Edebiyat Dizisi, 47, Ankara 1979.

BAYRI, HALİT Halk Şiiri, 19. Yüzyıl, Varlık Yayınları, 450, Türk Klasikleri,

47, İstanbul 1956.

BİNYAZAR, ADNAN Uzun İnce Bir Yolsa Aşık Veysel, Hayatı, Sanatı, Eserleri

Üzerine Bir İnceleme, Tel Yayınları, İnceleme Dizisi: 3, İstanbul 1973.

BORATAV, PERTEV NAİLİ, İzahlı Halk Şiiri Antolojisi, Maarif Vekaleti

(Prof. Dr.)-Halil Vedat Fıratlı Türk Edebiyatı Antolojileri: 4, Ankara, 1943.

ESEN, AHMET ŞÜKRÜ Anadolu Ağıtları, Açıklamalar ve Dizinlerle Yayına

Hazırlayanlar: Prof. Dr. Pertev Naili Boratav ve Remy Dor, Türkiye İş

Bankası Kültür Yayınları: 239, Edebiyat Dizisi, 59, Ankara 1982.

CEVDET KUDRET Pir Sultan Abdal, Yeditepe Yayınları: 158, Yeditepe Türk

Klasikleri: 6, İstanbul 1965.

CUNBUR MÜJGAN Başakların Sesi, Saz Şairlerinin Hayatı ve Eserleri Poyraz

Reklam Yayınları: 1 , Ankara 1968.

ÇAKIRTAŞ, NEEHMET Gün Dönümünden Sonra, Aşk Gurbet, Tabiat;

Beşeri, Tasavvufi, Hamasi yüz şiir. 2632 mısra. Ankara, 1957.

DİZDAROĞLU, HİKMET Halk Şiirinde Türler, TDK Tanıtma Yayınları:

283, Çeşitli Konular Dizisi: 7, Ankara 1969.

EYUBOĞLU: SABAHATTİN Yunus Emre ye Selam, Çan Yayınları: 39,

İstanbul 1966. Yunus Emre, Cem Yayınevi, İstanbul 1971. Pir Sultan Abdal,

Sunu: Azra Erhat. Önsöz: İlhan Başgöz, Cem Yayınevi Eğitim Dizisi,

İstanbul 1977.

GÖLPINARLI, ABDÜLBAKİ Yunus Emre, Hayatı, Sanatı, Eserleri, Varlık

Yayınları: 121 , Türk Klasikleri: 2, İstanbul 1952. Yunus Emre'den Seçmeler,

Uluslararası Yunus Emre Semineri Hatırası. Akbank Yayını. İstanbul 1971.

Yunus Emre, Hayatı ve Bütün Şiirleri. Altın Kitaplar Yayınevi. 4. bs.,

İstanbul 1976. Pir Sultan Abdal, Hayatı, Sanatı, Eserleri, Varlık Yayınları:

152, Türk Klasikleri: 13, İstanbul 1953. Kaygusuz Abdal, Hatayi, Kul Himmet, Varlık

Yayınları: 168, Türk Klasikleri: 20, İstanbul 1953. Türk Tasavvuf Şiiri

Antolojisi, Milliyet Türk Klasikleri Dizisi: 7. "100 Şair 1000 Şiir:1 ",

İstanbul 1972.

GÜNEY, EFLATUN CEM Halk Şiiri Antolojisi, Başlangıcından Bugüne Türk

Şiiri: 2, Varlık Yayınları. İstanbul 1947. Halk Türküleri, 2. Bs. Yeditepe

Yayınları: 15, İstanbul 1956.

GÜZEL, ABDURRAHMAN Kaygusuz Abdal (Alaaddin Gaybı), Kültür Bakanlığı

Yayınları: 240. 181 , Ankara.

KARAALIOĞLU, SEYİT KEMAL Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, İnkılap ve

Aka Kitabevleri, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Genişletilmiş 2. Bs.,

İstanbul 1978.

KARAER, MUSTAFA NECATİ Karacaoğlan, 1001 Temel Eser, Tercüman,

İstanbul 1973.

KURDAKUL, ŞÜKRAN Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, Bilgi Yayınları:

178, Sözlük Dizisi: 4, 2. Bs., Ankara 1973.

MEMET FUAT Yunus Emre, Yaşamı, Sanatçı Kişiliği, Yapıtları, De Yayınevi,

İstanbul 1976.

MUTLUAY, RAUF Türk Halk Şiiri Antolojisi, Milliyet Türk Klasikleri Dizisi:

9, '100 Şair 1000 Şiir: 3". 1 . Bs., İstanbul 1972.

MUZAFFER REŞİT (Yaşar Nabi) En Güzel Koşmalar, Varlık Yayınları: 937,

Halk Kitapları: 3, İstanbul 1 962.

NECATİGİL, BEHÇET Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Varlık

Yayınları: 1837, Faydalı Kitaplar: 10, İstanbul 1975.

OĞUZCAN, ÜMİTYAŞAR Aşık Veysel, Bütün Şiirleri, 1. Bs. Türkiye

İş Bankası Kültür Yayınları, Edebiyat Dizisi: 21 , Ankara., 1970.(5.

Bs. Miyatro Yayınları D 1, İstanbul 1982.)

ÖZTELLİ, CAHİT Karacaoğlan, Hayatı Sanatı şiirleri, Varlık

Yayınları: 175, Türk Klasikleri: 1. 2. Bs., İstanbul 1953.

Pir Sultan Abdal, Bütün Şiirleri, Milliyet Yayınları Türk Klasikleri

Dizisi: 2. 4. Bs., İstanbul 1978. Dertli-Seyrani, Hayati Sanatı, Şiirleri,

Varlık Yayınları: 215, Türk Klasikleri: 29, İstanbul 1953. Köroğlu ve

Dadaloğlu, Hayatı, Sanatı, Şiirleri. Varlık Yayınları: 153, Türk

Klasikleri: 11, İstanbul 1953. Halk Şiiri, 16. -17. Yüzyıllar, Varlık

Yayınları. 369, Türk Klasikleri: 44, İstanbul 1955. Halk Şiiri, 18. Yüzyıl,

Varlık Yayınları: 383, Türk Klasitkeli: 46, İstanbul, 1955. Halk Türküleri,

Varlık Yayınları: 158, Türk Klasikleri, 15, İstanbul 1953. Uyan Padişahım,

Milliyet Türk Klasikleri Dizisi: 15, 1. Bs., İstanbul 1976.

PEHLİVAN, BATTAL Bahçe Biziz Gül Bizdedir, Türkülerimiz: 1. Türkü

Yayınevi. Genel Dizi: 39, Kitap Dizisi: 1., Türkülerimiz: 1. 1. Bs.,

İstanbul 1983.

PÜSKÜLLÜOĞLU, ALİ Türk Halk Şiiri Anıolojisi, Bilgi Yayınları:

224, Antoloji Dizisi: 2. 1. Bs., Ankara 1975.

SEVÜK, İSMAİL HABİB Yunus Emre, Sel Yayınları, Hisat Kütüphanesi,

İstanbul. 1955.

TOPRAK, BURHAN Yunus Emre Divanı, İstanbul 1950.

URAL, ORHAN Pir Sultan Abdal, TDK Yayınları: 494, Halk

Kitapları, Halk Ozanları Dizisi: 3, Ankara.1982.

YAĞIZ, SÜLEYMAN Yürü Bre Hızır Paşa, (Yaşayan Halk Ozanları

Antolojisi), Şiirler, Yaşam Öyküleri, Konuşmalar, Üç Çiçek Yayınevi, Halk

Dağarı: 1.1 . Bs., İstanbul 1983.

YESİRGİL, NEVZAT (Cevdet Karacaoğlu, Yedi'tepe Yayınları: 81 YediKudret) tepe Türk Klasikleri: 2., İstanbul 1958.

Yunus Emre, Yeditepe Yayınları: 79, Türk Klasikleri: 2, İstanbul 1958.

ZELYUT, RIZA Halk Şiirinde Gerçekçilik, AYKO Yayınları: 6, Sanat ve

Kültür Dizisi: 4, Ankara 1982.

